

STRATEGIA

ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH
W MIEJSKIM OBSZARZE FUNKCJONALNYM
POZNANIA

Pazdziernik 2014

POZnań*
metropolia

„Metropolia Poznań to wspólnota miejska nowej generacji, żyjąca i rozwijająca się ponad granicami administracyjnymi. To wspólne dla miliona ludzi miejsce zamieszkania, pracy i wypoczynku. Wspólna przestrzeń, wspólne środowisko i infrastruktura. To także wspólne rozwiązywanie problemów i wspólna troska o przyszłość. To obszar, gdzie współdziałanie stanowi warunek postępu i rozwoju, jest źródłem osiągnięcia przewagi konkurencyjnej w skali krajowej i międzynarodowej.”

*Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej.
Metropolia Poznań 2020*

SPIS TREŚCI

	WPROWADZENIE	7
1.	PODSTAWY PRAWNE I ZAKRES ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH	9
1.1.	Podstawy realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania	10
1.2.	Zasięg Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania	15
1.3.	Metodyka prac i proces tworzenia Strategii ZIT	20
2.	MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY POZNANIA W ŚWIETLE UNIJNYCH I KRAJOWYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH	23
2.1.	Dokumenty europejskie	25
2.2.	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020	27
2.3.	Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r.	32
2.4.	Strategia Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030	35
2.5.	Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020	38
3.	DIAGNOZA MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO POZNANIA	41
3.1.	Gospodarka przestrzenna i środowisko	43
3.2.	Infrastruktura i organizacja transportu	51
3.3.	Gospodarka i rynek pracy	57
3.4.	Ludność i usługi społeczne	84
3.5.	Zintegrowane zarządzanie i marketing terytorialny	113
4.	PROBLEMY I WYZWANIA ROZWOJU MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO POZNANIA	118
5.	CELE STRATEGICZNE ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH	131
6.	PROJEKTY ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH	136
7.	ZASADY WDRAŻANIA STRATEGII ZIT	178
	SPIS LITERATURY I DOKUMENTÓW	184

WPROWADZENIE

Miejskie obszary funkcjonalne od 2014 r. nabierają nowego znaczenia w systemie zarządzania terytorialnego. Przy pomocy instrumentu **Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT)**, partnerstwa jednostek samorządu terytorialnego mogą realizować zintegrowane przedsięwzięcia, służące zrównoważonemu rozwojowi miast i otaczających je obszarów wiejskich w Polsce. Instrument ZIT łączy działania finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego. Podstawowym dokumentem w zakresie udzielenia wsparcia w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego jest **Strategia ZIT**. Określa ona zintegrowane działania służące rozwiązywaniu problemów gospodarczych, środowiskowych, demograficznych i społecznych, które mają wpływ na funkcjonowanie i rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych.

Samorządy terytorialne tworzące Stowarzyszenie Metropolia Poznań, w oparciu o porozumienie wszystkich jego członków, wypracowały wspólną Strategię Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Jest ona rozwinięciem przyjętej w maju 2011 r. przez Prezydenta Miasta Poznania, Starostę Poznańskiego oraz burmistrzów i wójtów, Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia 2020. Jest także realizacją celów statutowych Stowarzyszenia, w tym przede wszystkim zapisu art. 11 pkt. 1 mówiącego o „prowadzeniu działań wspierających wdrażanie wspólnie wypracowanej strategii rozwoju”.

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych to sformułowanie programów rozwoju dla całego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania, ujętego w ramach przestrzennych Stowarzyszenia Metropolia Poznań. Działań, które w perspektywie 2020 r. mają zapewnić większą spójność przestrzenną obszaru funkcjonalnego Poznania oraz przyczynić się do wzrostu gospodarczego, rozwoju infrastruktury, poprawy komunikacji, polepszenia usług społecznych, a co się z tym wiąże, poprawy jakości życia mieszkańców całej Metropolii.

Realizacja strategii to głównie zadanie dla podmiotów interwencji publicznej, samorządów terytorialnych i innych instytucji, ściśle ze sobą współpracujących. Wyznaczone w strategii cele rozwoju będzie można w pełni osiągnąć poprzez zaangażowanie mieszkańców i reprezentujących ich organizacji społecznych, jak też przedsiębiorstw i organizacji gospodarczych działających na obszarze Metropolii Poznań.

Realizacji zapisów strategii podejmują się jednostki samorządu terytorialnego, członkowie Stowarzyszenia Metropolii Poznań: Miasto Poznań, Powiat Poznański, miasta i gminy: Buk, Czerwonak, Dopiewo, Kleszczewo, Komorniki, Kostrzyn, Kórnik, Luboń, Mosina, Murowana Goślina, Oborniki, Pobiedziska, Puszczykowo, Rokietnica, Skoki, Stęszew, Suchy Las, Swarzędz, Szamotuły, Śrem, Tarnowo Podgórne.

**PODSTAWY PRAWNE I ZAKRES
ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH**

1.

1.1.

PODSTAWY REALIZACJI ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH W MIEJSKIM OBSZARZE FUNKCJONALNYM POZNANIA

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) to nowe narzędzie służące realizacji strategii terytorialnych w perspektywie 2014 – 2020. W Polsce przy pomocy instrumentu ZIT realizowane będą w szczególności zintegrowane działania służące zrównoważonemu rozwojowi obszarów miejskich, o których mowa w art. 36 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE Nr 1303/2013¹.

Realizacja Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce ma na celu (Programowanie

- Promowanie partnerskiego modelu współpracy różnych jednostek administracyjnych na miejskich obszarach funkcjonalnych.
- Zwiększenie efektywności podejmowanych interwencji poprzez realizację zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie.
- Zwiększanie wpływu miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie na kształt i sposób realizacji działań wspieranych na ich obszarze w ramach polityki spójności.

perspektywy finansowej 2014 – 2020):

ZIT realizowane są w pierwszym rzędzie na terenie miast wojewódzkich i powiązanych z nimi funkcjonalnie obszarów, stanowiących jeden z kluczowych Obszarów Strategicznej Interwencji państwa. W skład terytoriów objętych „ZIT wojewódzkim” muszą wchodzić: miasto wojewódzkie, wszystkie miasta z rdzenia obszaru funkcjonalnego oraz inne gminy obszaru funkcjonalnego – łącznie przynajmniej połowa gmin wyznaczonych w oparciu o dokument „Kryteria delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich” (Śleszyński, 2013), który przekazany został przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego samorządom województw w lipcu 2013 r. Obszar realizacji „ZIT wojewódzkiego” wyznaczany jest uchwałą zarządu województwa, mając na względzie powyższy dokument oraz uzgodnienia z jednostkami samorządu terytorialnego zainteresowanymi współpracą.

¹ Art. 36 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Obszar realizacji ZIT w województwie wielkopolskim został określony uchwałą Zarządu Województwa Wielkopolskiego Nr 4013/2013 z dnia 7 listopada 2013 r. Obejmuje on terytorium 22 gmin będących członkami Stowarzyszenia Metropolia Poznań. W skład Stowarzyszenia wchodzi również Powiat Poznański, na terenie którego leży 17 z 22 gmin członkowskich.

ZIT na terenie miast wojewódzkich i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie finansowany jest obligatoryjnie ze środków przekazanych do podstawowej alokacji RPO z rezerwy programowej. W przypadku województwa wielkopolskiego kwota podstawowa, określona w Umowie Partnerstwa, **wynosi 178,6 mln euro, w tym 158,4 mln euro z EFRR i 20,2 mln euro z EFS**. Kwota ta może zostać zwiększona do wysokości uznanej, przez władze regionu, za niezbędną. Dodatkowym źródłem wsparcia Strategii ZIT miast wojewódzkich i powiązanych z nimi funkcjonalnie obszarów będą środki programów krajowych, w tym przede wszystkim PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020, służące jako źródło wsparcia niezbędnych projektów komplementarnych wynikających ze Strategii ZIT, uzgodnionych pomiędzy Związkiem ZIT i właściwymi Instytucjami Zarządzającymi (IZ).

Uruchomienie środków na realizację ZIT miast wojewódzkich i powiązanych z nimi funkcjonalnie obszarów, uzależnione jest spełnieniem określonych warunków:

- A. zawiązanie zinstytucjonalizowanej formy partnerstwa (powołanie Związku ZIT),
- B. przygotowanie Strategii ZIT,
- C. posiadanie odpowiedniej zdolności instytucjonalnej,
- D. podpisanie porozumienia w sprawie realizacji ZIT w województwie pomiędzy Związkiem ZIT a IZ RPO,
- E. zawarcie stosownych zapisów w Regionalnym Programie Operacyjnym, spełniających wymogi Komisji Europejskiej oraz zgodnych z zapisami Umowy Partnerstwa.

Warunkiem podstawowym realizacji ZIT jest zawiązanie zinstytucjonalizowanej formy partnerstwa tzw. Związku ZIT. **Związki ZIT będą pełniły funkcję wspólnej reprezentacji władz miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie, wobec władz krajowych i regionalnych.** Funkcjonowanie związków ZIT miast wojewódzkich dofinansowane jest ze środków krajowego PO Pomoc Techniczna. Jedną z możliwych form prawnych partnerstwa jest stowarzyszenie jednostek

Od 2011 r. na terenie miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania działa **Stowarzyszenie Metropolia Poznań**, zrzeszające miasto Poznań, powiat poznański oraz 21 gmin członkowskich. Rada Metropolii będąca organem stanowiącym Stowarzyszenia podjęła w dniu 18 września Uchwałę Nr 3/2013, zgodnie z którą Stowarzyszenie „podejmuje się pełnienia zadań Związku ZIT”.

samorządu terytorialnego.

Podstawowym dokumentem w zakresie udzielenia wsparcia z działań/priorytetów

Strategia ZIT określa „zintegrowane działania służące rozwiązywaniu problemów gospodarczych, środowiskowych, klimatycznych, demograficznych i społecznych, jakich doświadczają obszary miejskie, z uwzględnieniem potrzeby wspierania powiązań między obszarami miejskimi i wiejskimi¹.”

realizowanych w formule ZIT w ramach RPO jest **Strategia ZIT**.

Strategia ZIT powinna zawierać część diagnostyczną opartą na analizach terytorialnych i demograficznych, które wskazują potencjał rozwojowy danego obszaru, w szczególności w odniesieniu do wyzwań zidentyfikowanych w Strategii Europa 2020. Aby Strategia ZIT spełniała wymogi Komisji Europejskiej, musi zawierać spójny zestaw powiązanych ze sobą działań służących długotrwałej poprawie warunków społecznych, gospodarczych, środowiskowych, klimatycznych i demograficznych funkcjonalnego obszaru miejskiego (Umowa Partnerstwa, programowanie perspektywy finansowej 2014 – 2020). Strategia ZIT stanowi podstawę do uczestniczenia Związku ZIT w procesie zarządzania i realizacji RPO, w uzgodnionym z IZ RPO zakresie.

Dla prawidłowego przygotowania Strategii ZIT kluczową kwestią jest zastosowanie takiej procedury jej akceptacji, która nie doprowadzi do nadmiernej dominacji miasta wojewódzkiego i marginalizacji pozostałych gmin wchodzących w skład ZIT. W związku z tym, Strategia ZIT powinna uwzględniać wspólne strategiczne wybory uzgodnione przez jednostki wchodzące w skład Związku

Podstawą do opracowania Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania jest Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020, która została w 2011 r. zatwierdzona przez jednostki samorządu terytorialnego położone na obszarze objętym ZIT i wskazuje strategiczne cele rozwoju miejskiego obszaru funkcjonalnego, uzgodnione przez wszystkich sygnatariuszy Strategii.

ZIT, a pod Strategią ZIT powinny podpisać się wszystkie podmioty Związku ZIT.

Strategia ZIT musi zostać pozytywnie zaopiniowana w ciągu 60 dni od dnia jej otrzymania przez IZ RPO w zakresie możliwości finansowania w ramach RPO oraz przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w zakresie zgodności z Umową Partnerstwa oraz pod względem możliwości finansowania projektów z krajowych programów operacyjnych. W przypadku projektów realizowanych w formule ZIT, niezależnie od trybu wyboru projektów, proponowane projekty będą musiały spełnić kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO. Dlatego w Strategii ZIT ważne jest przygotowanie zasad wyboru projektów, które będą przedmiotem uzgodnień pomiędzy Związkiem ZIT i IZ RPO i będą stanowić podstawę do opracowania szczegółowych kryteriów wyboru projektów. Kryteria wyboru projektów w formule ZIT będą akceptowane przez KM RPO. Mierniki efektów realizacji przedsięwzięć wskazanych do realizacji w formule ZIT powinny być powiązane/spójne z systemem wskaźników RPO oraz wpisywać się w system monitorowania postępów i efektów wdrażania RPO.

Strategia ZIT wskazuje obszary interwencji, w ramach których planowana jest realizacja projektów komplementarnych do przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w formule ZIT, o sfinansowanie których Związek ZIT będzie się ubiegał z innych źródeł (poza formułą ZIT), np. z podstawowej puli WRPO 2014+ lub krajowych programów operacyjnych na lata 2014 – 2020. Wskazanie w Strategii ZIT projektów komplementarnych nie gwarantuje ich realizacji i sfinansowania ze środków RPO i KPO. Jednak projekty komplementarne (przede wszystkim w ramach priorytetów inwestycyjnych 4.3, 4.5, 7.4) pozytywnie zaopiniowane w ramach Strategii ZIT przez właściwą IZ oraz ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego mogą zyskać preferencje w procesie ich wyboru do realizacji. Warunkiem brzegowym jest spełnienie przez takie projekty kryteriów wyboru projektów RPO i KPO oraz dostępność alokacji.

Szczegółowy zakres zadań realizowanych przez Związek ZIT zostanie ustalony w treści porozumienia albo umowy, zawieranych pomiędzy Związkiem ZIT a właściwą IZ. Zadania te obejmują, zgodnie z ustawą z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014 – 2020 (Dz. U. poz. 1146), co najmniej udział w wyborze projektów do dofinansowania oraz współpracę przy przygotowaniu kryteriów wyboru projektów dla wyodrębnionych działań lub poddziałań dedykowanych ZIT.

Jeżeli Strategia ZIT przewiduje działania w zakresie priorytetu inwestycyjnego 4.5 i 4.3 muszą być one – w kontekście brzmienia przepisów rozporządzeń ws. EFRR/FS – odpowiednio uzasadnione odwołaniem do dokumentów strategicznych w zakresie gospodarki niskoemisyjnej (plany gospodarki niskoemisyjnej). W przypadku posiadania przez gminy odpowiednich zapisów w istniejących już dokumentach strategicznych lub planistycznych na temat przejścia na gospodarkę niskoemisyjną należy zawrzeć w Strategii ZIT odpowiednie odniesienia.

Stowarzyszenie Metropolia Poznań postanowiło o przygotowaniu wspólnego dla obszaru realizacji ZIT planu gospodarki niskoemisyjnej, co zostało potwierdzone stosownymi uchwałami rad gmin. Stowarzyszenie złożyło w dniu 7.11.2013 r. wniosek (nr 56947) do NFOŚ o dofinansowanie w ramach priorytetu IX, działanie 9.3. PO IŚ, opracowania Planu gospodarki niskoemisyjnej dla Metropolii Poznań.

Podsumowując, niniejsza Strategia ZIT dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania jest niezbędnym elementem inicjacji procesu realizacji ZIT w województwie wielkopolskim. W związku z tym, zawiera elementy wymagane w art. 30 ust. 8 ustawy o zasadach realizacji programów

- 1) diagnozę obszaru realizacji ZIT wraz z analizą problemów rozwojowych;
- 2) cele, jakie mają być zrealizowane w ramach ZIT, oczekiwane rezultaty i wskaźniki rezultatu i produktu powiązane z realizacją regionalnego programu operacyjnego;
- 3) propozycje kryteriów wyboru projektów w trybie konkursowym;
- 4) wstępną listę projektów wybieranych w trybie pozakonkursowym wraz z informacją na temat sposobu ich identyfikacji oraz powiązania z innymi projektami, w tym projektami wybieranymi w trybie pozakonkursowym pozytywnie zaopiniowanymi przez właściwą instytucję zarządzającą krajowym programem operacyjnym;
- 5) źródła jej finansowania;

operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014 – 2020, czyli w szczególności:

1.2.

ZASIĘG MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO POZNANIA

Obszar funkcjonalny (metropolitalny) miasta to nowy podmiot prowadzenia polityki rozwoju i zarządzania, wskazany w polskich dokumentach strategicznych i planistycznych, takich jak Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020, Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK) 2030, Krajowa Polityka Miejska. Zgodnie z ww. dokumentami, w miejskich obszarach funkcjonalnych, ze względu na stopień złożoności zagadnień społeczno-gospodarczych i przestrzennych oraz ze względu na konieczność zwiększenia koordynacji i efektywności działań publicznych, powinny być stosowane specjalne rozwiązania planistyczne, strategie rozwoju oraz plany zagospodarowania przestrzennego.

Listę obszarów funkcjonalnych, w tym obszarów metropolitalnych (odgrywających największą rolę w procesach rozwojowych kraju), ustala KPZK 2030 zgodnie z wymogami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Delimitacja obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich

Miejski Obszar Funkcjonalny Poznania jako obszar realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych został określony Uchwałą Zarządu Województwa Wielkopolskiego Nr 4013/2013 z dnia 7 listopada 2013 r. Obejmuje on terytorium 22 gmin będących członkami **Stowarzyszenia Metropolia Poznań: Poznań, Buk, Czerwonak, Dopiewo, Kleszczewo, Komorniki, Kostrzyn, Kórnik, Luboń, Mosina, Murowana Goślina, Oborniki, Pobiedziska, Puszczykowo, Rokietnica, Skoki, Stęszew, Suchy Las, Swarzędz, Szamotuły, Śrem, Tarnowo Podgórne.** Członkiem Stowarzyszenia jako jednostka samorządowa jest również powiat poznański, którego terytorium, obejmujące 17 gmin, w całości wchodzi w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania.

następuje na poziomie regionalnym, przy zastosowaniu jednolitych kryteriów wypracowanych wspólnie przez stronę rządową i samorządową, a także przy udziale partnerów społecznych i gospodarczych.

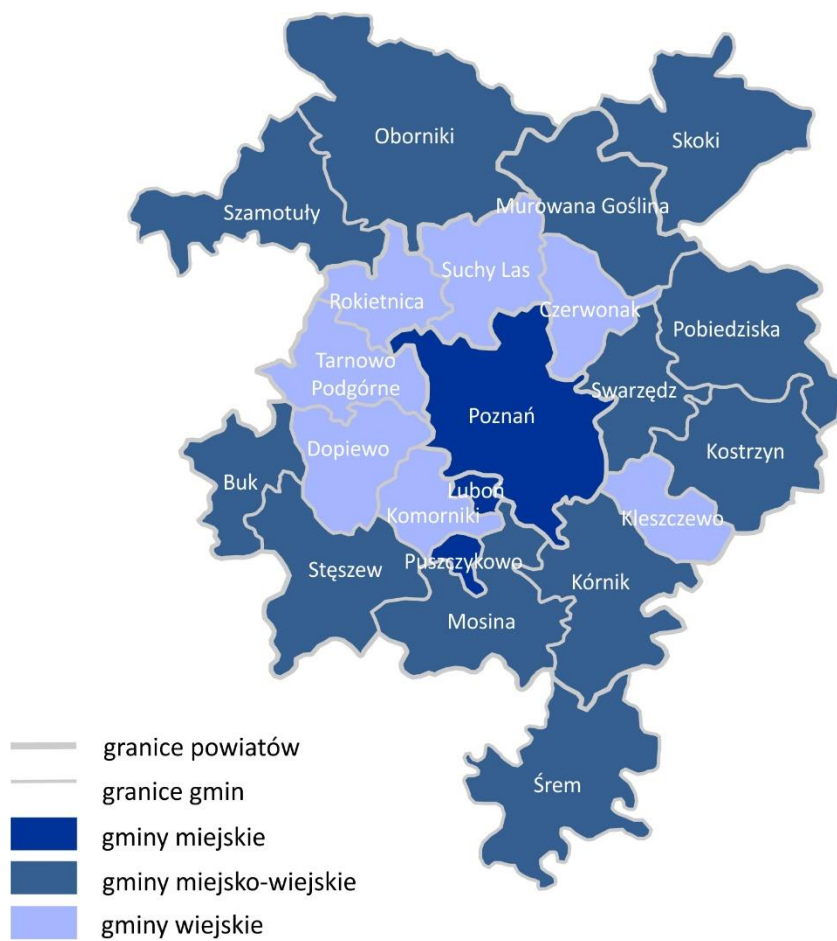
Wskazanie i uzasadnienie optymalnego wariantu zasięgu miejskiego obszaru funkcjonalnego (metropolitalnego) Poznania nie jest w pełni możliwe. Wynika to przede wszystkim z przyjmowania różnorodnych kryteriów i metod delimitacyjnych w odniesieniu do tak złożonych jednostek osadniczych jakimi są regiony miejskie. Możliwe natomiast jest odniesienie się do celu, jaki ma być realizowany w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, czyli integracja społeczna, ekonomiczna i przestrzenna obszaru funkcjonalnego. Wymaga on partnerstwa samorządów opartego na powiązaniach funkcjonalnych i dotychczasowych doświadczeniach współpracy międzygminnej

Dla podkreślenia działań integracyjnych, a także ze względów promocyjnych, Miejski Obszar Funkcjonalny Poznań (MOF) określany jest w niniejszym dokumencie jako **Metropolia Poznań**, stosownie do nazwy stowarzyszenia pełniącego zadania związku ZIT.

Metropolia to, w perspektywnym rozumieniu, wspólnota miejska nowej generacji, rozwijająca się ponad granicami administracyjnymi. Celem działań strategicznych dla miasta Poznania, sąsiednich gmin i powiatu poznańskiego jest wspólne przejście: od silnej aglomeracji miejskiej do zintegrowanej i nowoczesnej metropolii.

i międzypowiatowej oraz nowych wyzwaniach jakie stoją przed samorządami szczebla lokalnego i regionalnego w zakresie współzarządzania (*multilevel governance*).

Miejski Obszar Funkcjonalny Poznań, zwany dalej także Metropolią Poznań, obejmuje 22 jednostki administracyjne szczebla gminnego, Poznań – miasto na prawach powiatu, 2 gminy miejskie, 11 gmin miejsko-wiejskich, 8 gmin wiejskich. W jego skład, w całości, wchodzi powiat poznański oraz 4 gminy należące do powiatów ościennych. Według stanu na 2013 r. obszar ten, o powierzchni 3082 km², zamieszkują 1 014 194 osoby, co daje gęstość zaludnienia 320 os./km², czyli blisko trzykrotnie większą od średniej dla całej Polski. Obszar Metropolii zajmuje 10% powierzchni województwa wielkopolskiego oraz stanowi 29% jego populacji.

Ryc. 1. Zasięg Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania.

Źródło: Opracowanie własne.

Tab. 1. Status administracyjny, liczba ludności i powierzchnia gmin tworzących Miejski Obszar Funkcjonalny Poznań - Metropolię Poznań (2013).

Lp.	Jednostka terytorialna	Status administracyjny	Liczba ludności	Powierzchnia w km ²	Gęstość zaludnienia (os./km ²)
1	Poznań	miasto na prawach powiatu	548 028	262	2092
2	Buk	gmina miejsko-wiejska	12 348	91	136
3	Czerwonak	gmina wiejska	26 750	82	326
4	Dopiewo	gmina wiejska	21 489	108	199
5	Kleszczewo	gmina wiejska	6951	74	94
6	Komorniki	gmina wiejska	23 210	66	352
7	Kostrzyn	gmina miejsko-wiejska	17 465	155	113
8	Kórnik	gmina miejsko-wiejska	23 075	186	124
9	Luboń	gmina miejska	30 676	14	2191
10	Mosina	gmina miejsko-wiejska	29 824	172	173
11	Murowana Goślina	gmina miejsko-wiejska	16 663	172	97
12	Oborniki	gmina miejsko-wiejska	33 454	340	98
13	Pobiedziska	gmina miejsko-wiejska	18 814	189	100
14	Puszczykowo	gmina miejska	9819	16	614
15	Rokietnica	gmina wiejska	14 565	79	184
16	Skoki	gmina miejsko-wiejska	9283	198	47
17	Stęszew	gmina miejsko-wiejska	14 791	175	85
18	Suchy Las	gmina wiejska	15 971	117	137
19	Swarzędz	gmina miejsko-wiejska	46 530	102	456
20	Szamotuły	gmina miejsko-wiejska	29 656	176	169
21	Śrem	gmina miejsko-wiejska	41 378	206	201
22	Tarnowo Podgórne	gmina wiejska	23 454	102	230
23	Metropolia razem	Stowarzyszenie	1 014 194	3082	329

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Ryc. 2. Miejski Obszar Funkcjonalny Poznania - Metropolia Poznań na tle podziału administracyjnego województwa wielkopolskiego na powiaty.

Źródło: Opracowanie własne.

1.3. METODYKA PRAC I PROCES TWORZENIA STRATEGII ZIT

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania powstała z inicjatywy Stowarzyszenia Metropolia Poznań i jest konsekwencją woli zacieśniania współpracy członków Stowarzyszenia w dziedzinach mających wpływ na warunki i poziom życia lokalnych społeczności zamieszkujących obszar funkcjonalny Poznania. Decyzja o konieczności sporządzenia strategii ZIT zapadła na posiedzeniu Zarządu Stowarzyszenia Metropolia Poznań w dniu 25.10.2013 r. Jednocześnie postanowiono wówczas o przystąpieniu do wypracowania wspólnej strategii rozwoju w ramach programu ZIT do 2020 r.

Jak już wspomniano, obszar funkcjonalny Poznania, przed rozpoczęciem prac nad strategią ZIT, jako jeden z nielicznych obszarów metropolitalnych w Polsce, dysponował już własnym dokumentem wyznaczającym ścieżkę rozwoju w perspektywie 2020 r. Jest nim **Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020** (w skrócie Strategia Metropolia Poznań 2020). Strategia ta powstała z inicjatywy utworzonej w 2007 r. Rady Aglomeracji Poznańskiej - porozumienia Prezydenta Miasta Poznania, Starosty Poznańskiego oraz burmistrzów i wójtów miast i gmin aglomeracji poznańskiej. Strategia była finalnym opracowaniem realizowanego przez okres 3 lat (2008 – 2010) samorządowo-naukowego projektu „Funkcjonowanie i kierunki rozwoju aglomeracji poznańskiej”. Zadanie jej wdrażania podjęto utworzone w 2011 r. Stowarzyszenie Metropolia Poznań, podmiot realizujący ZIT.

Zarówno proces budowy Strategii ZIT, jak i określone w niej priorytety rozwoju ściśle nawiązują do przyjętej przez samorządy w 2011 r. Strategii Metropolia Poznań 2020. W jednym i drugim dokumencie wykorzystano model cyklu planowania strategicznego według koncepcji J. M. Brysona (2004). Model ten opisuje proces planowania strategicznego dla organizacji publicznych o ograniczonym poziomie zorganizowania instytucjonalnego (jaką była Rada Aglomeracji Poznańskiej do 2011 roku). Jest on złożonym układem nie tylko osadniczym ale i administracyjnym, na którym działa wiele samorządów lokalnych, związków komunalnych i instytucji publicznych (Kaczmarek T., Mięka Ł., Nowak J., Wójcicki M, 2011).

Idea instrumentu ZIT, w której kluczową rolę odgrywa partnerstwo i współpraca jednostek samorządu terytorialnego, miała decydujący wpływ na przebieg prac nad strategią. Strategia ZIT powstała z uwzględnieniem standardów metodycznych i merytorycznych, właściwych dla wypracowywania strategii rozwoju jednostek samorządu terytorialnego. W podejściu metodologicznym uwzględniono zasady współpracy i partnerstwa w odniesieniu do wszystkich

interesariuszy z obszaru funkcjonalnego. Przy jej tworzeniu zastosowano społeczno-eksperską metodę planowania. Polega ona na wykorzystaniu wiedzy merytorycznej, umiejętności zespołu ekspertów i konsultantów w połączeniu z szerokim rozpoznaniem problemów oraz oczekiwań lokalnej społeczności. Przyjęto założenie, że strategia ZIT opracowana zostanie przez Stowarzyszenie Metropolia Poznań, przy wsparciu Centrum Badań Metropolitalnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza², partnerów społecznych oraz ekspertów zewnętrznych, w tym w szczególności pracowników Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego. W efekcie zastosowania takiego podejścia, proces budowania Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania przyczynia się do:

- wzmacniania mechanizmów współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego działającymi w obszarze funkcjonalnym,
- wzmacniania kompetencji przedstawicieli samorządów w zakresie planowania strategicznego w odniesieniu do perspektywy finansowej UE 2014 – 2020,

² Centrum Badań Metropolitalnych (CBM UAM) jest jednostką badawczą Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu utworzoną w 2009 r. w celu koordynacji prac badawczych 4 uczelni poznańskich tworzących Konsorcjum Badań nad Aglomeracją Poznańską: Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Politechniki Poznańskiej oraz Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. Podstawowym celem Centrum jest prowadzenie badań nad Poznańskim Obszarem Metropolitalnym.

- budowania konsensusu społecznego wobec wspólnie wypracowanego dokumentu.

Równie ważne jak wspólne określenie programów zintegrowanego rozwoju Metropolii Poznań, było zdefiniowanie podstawowych zasad ich ustalania³, takich jak:

- **partnerstwo** – partnerskie traktowanie wszystkich uczestników procesu budowania spójnej strategii;
- **zrównoważenie** – podejmowanie wyzwań gwarantujących równowagę przestrzenną i funkcjonalną w obszarze wsparcia ZIT, w odniesieniu do specyfiki i wyzwań metropolii poznańskiej;
- **solidarność** – solidarne uczestniczenie wszystkich samorządów w obowiązkach przygotowania i konsultacji programów strategicznych;
- **partycypacja** – zapewnienie w procesie strategicznym mechanizmów uczestnictwa mieszkańców, organizacji społecznych i podmiotów gospodarczych;
- **konsensualność** – tworzenie programów integracyjnych i określenie instrumentów ich realizacji w drodze uzgodnienia wspólnego stanowiska;

Proces budowy Strategii ZIT składał się z następujących etapów:

1. Delimitacja Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania, jako obszaru wsparcia ZIT,
2. Badania diagnostyczne związane z rozwojem różnych dziedzin życia społecznego, gospodarczego i środowiska przyrodniczego, analiza silnych i słabych stron Metropolii Poznań,
3. Określenie celów i priorytetów rozwoju obszaru wsparcia, przygotowanie propozycji działań i projektów ZIT z uwzględnieniem projektów komplementarnych,
4. Opracowanie wstępnego dokumentu Założenia do Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych,
5. Konsultacje Założeń wśród partnerów ZIT i w środowiskach eksperckich,
6. Opracowanie projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych,
7. Poddanie dokumentu konsultacjom społecznym,
8. Analiza wniosków i uwag do Strategii,
9. Opiniowanie przez IZ WRPO 2014+ oraz przez MliR,
10. Przyjęcie strategii przez partnerów ZIT, członków Stowarzyszenia Metropolia Poznań.

³ Zasady postępowania w trudnym i długim procesie zintegrowanego zarządzania w obszarach metropolitalnych zostały przedstawione w 2000 r. w raporcie OECD. *Cities for citizens: improving governance in metropolitan areas*. Zob. też Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej, Metropolia Poznań 2020 (2011 r.)

- **transparentność** – zrozumienie działań integracyjnych przez mieszkańców i dostępność do wiedzy na ich temat.

Tab. 2. Harmonogram prac nad Strategią ZIT dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania

Czas	Działanie
Lipiec 2013	Przyjęcie przez Rząd RP Zasad Realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce. Opracowanie strategii warunkiem realizacji ZIT
Październik 2013	Przystąpienie do opracowania Strategii ZIT przez Stowarzyszenie Metropolia Poznań
Listopad 2013	Delimitacja Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania jako obszaru wsparcia ZIT
Listopad – grudzień 2013	Badania diagnostyczne i analiza SWOT dla MOF Poznania
Grudzień 2013 – styczeń 2014	Określenie celów i priorytetów rozwoju, propozycje działań i projektów ZIT w MOF Poznania
Luty 2014	Opracowanie dokumentu Założenia do strategii ZIT w MOF Poznania
Marzec 2014	Konsultacje Założeń wśród partnerów ZIT i w środowiskach eksperckich
Maj 2014	Opracowanie projektu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych
Czerwiec - lipiec 2014	Poddanie dokumentu konsultacjom społecznym
Sierpień 2014	Analiza wniosków i uwag do Strategii
Październik - listopad 2014	Opiniowanie przez Instytucję Zarządzającą WRPO 2014+ oraz przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
Grudzień 2014	Przyjęcie Strategii przez członków Stowarzyszenia Metropolia Poznań

**MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY POZNANIA
W ŚWIETLE UNIJNYCH I KRAJOWYCH
DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH**

2.

Priorytety rozwoju jednostek terytorialnych powinny wpisywać się w strategię jednostek wyższego rzędu: europejskie, krajowe i regionalne. W myśl zasady subsydiarności, jednostki wyższego rzędu wspomagają realizację strategii lokalnych poprzez wsparcie polityczne, instytucjonalne, organizacyjne i finansowe. Z kolei jednostki niższego rzędu, poprzez swoje działania przyczyniają się do realizacji polityk terytorialnych, istotnych z punktu widzenia rozwoju regionu, państwa i całego kontynentu. **Zgodnie z zaleceniami sformułowanymi w dokumencie Zasady Realizacji ZIT w Polsce (2013), strategia ZIT powinna być spójna z unijnymi i krajowymi dokumentami strategicznymi.**

Fundusze europejskie na lata 2014 – 2020 Polska traktuje jako główne, choć nie jedyne źródło finansowania inwestycji zapewniających dynamiczny, trwały i zrównoważony rozwój. Logika programowania opiera się więc na powiązaniu celów strategii ZIT z oczekiwaniami europejskimi i wyzwaniem kraju, sformułowanymi w oparciu o analizę potrzeb rozwojowych i potencjałów terytorialnych (Programowanie perspektywy finansowej 2014 – 2020).

System aktów strategicznych i planistycznych obowiązujących na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym, istotnych dla realizacji polityki rozwoju obszaru funkcjonalnego Poznania tworzą następujące dokumenty:

- Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta i Obszary wiejskie,
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030,
- Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r. Wielkopolska 2020,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego,
- Strategia Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030,
- Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020.

Wszystkie wyżej wymienione dokumenty stanowią istotne uwarunkowania strategiczne i planistyczne dla rozwoju społeczno-gospodarczego Metropolii Poznań.

2.1. DOKUMENTY EUROPEJSKIE

Zagadnienie miejskich obszarów funkcjonalnych jest elementem europejskiej polityki regionalnej. Od wejścia w życie **Strategii Lizbońskiej** (Strategia Unii Europejskiej do 2010 r.), za kluczowe ogniwa rozwoju społeczno-gospodarczego kontynentu uważa się obszary metropolitalne. Roli metropolii w rozwoju kontynentu wiele uwagi poświęca się w europejskiej polityce przestrzennej, opartej na zasadzie spójności. W dokumencie UE „**Strategiczne Wytyczne Wspólnoty dla Spójności**” (2006) wyraźnie uwypuklone zostały zagadnienia racjonalnego gospodarowania przestrzenią, urbanizacji, rozwoju miast i powiązań funkcjonalnych pomiędzy miastami a terenami wiejskimi. Zwrócono uwagę na szczególne znaczenie polityki miejskiej i zrównoważonego rozwoju miast dla wspólnot lokalnych i regionalnych oraz na kluczową funkcję wielkich miast-metropolii w rozwoju UE. Dokument ten przesunął tzw. wymiar miejski do nurtu programowania UE w okresie 2007 – 2013 – czyli do określonych programów operacyjnych. Szczegółowe ustalenia zawiera „Zielona Księga UE w sprawie spójności terytorialnej – przekształcenie różnorodności terytorialnej w siłę” (2008).

W **Strategii Europa 2020** kładzie się nacisk na:

- rozwój przedsiębiorczości i poprawę dostępu do rynku MŚP,
- dopasowanie popytu do podaży na rynku pracy,
- lepszą edukację poprzez poprawę jakości kształcenia,
- wzrost innowacyjności i rozwój społeczeństwa cyfrowego,
- modernizację transportu i poprawę efektywności energetycznej.

W sytuacji Polski – kraju stojącego wciąż przed olbrzymimi wyzwaniami modernizacyjnymi – na obecnym etapie rozwoju istotne znaczenie dla realizacji unijnej strategii ma lepsze wykorzystanie potencjałów obszarów miejskich.

W świetle zapisów Strategii Europa 2020 „wszystkie władze: krajowe, regionalne i lokalne powinny realizować na swoim terenie partnerstwo, ściśle włączając do tego procesu lokalne parlamenty, a także podmioty socjalne oraz przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego, przyczyniając się do opracowania programów reform oraz ich wdrażania” (Rola strategii lokalnych i regionalnych w realizacji celów strategii Europa 2020).

Dzięki ustanowieniu stałego dialogu między różnymi poziomami administracji, unijne priorytety znajdują się bliżej obywateli, co zwiększa zaangażowanie konieczne dla pomyślnej realizacji Strategii Europa 2020. Jak się zauważa, sukces nowej Strategii UE będzie w głównej mierze zależał od tego, na ile instytucje Unii Europejskiej, państwa członkowskie oraz regiony będą umiały przekonująco wyjaśnić, że reformy są nieuniknione i niezbędne do utrzymania obecnej jakości życia i modeli społecznych. Stąd UE akcentuje informowanie o tym, jakiego udziału oczekuje od obywateli, środowisk biznesowych i ich organizacji przedstawicielskich.

Istotnym argumentem dla wspierania rozwoju obszarów funkcjonalnych są zapisy Karty Lipskiej na rzecz zrównoważonego rozwoju miast europejskich (2007), zawierającego ramy polityki rozwoju miast europejskich. Według Karty wzmocniona powinna zostać koordynacja na poziomie lokalnym w celu osiągnięcia równorzędnego partnerstwa pomiędzy dużymi miastami, a obszarami wiejskimi i małymi miastami w regionach miejskich i aglomeracjach. W zapisach Karty, jako dokumentu państw członkowskich UE, zagadnienie to ujęte zostało następująco:

„Coraz bardziej potrzebujemy całościowych strategii i skoordynowanych działań ze strony wszystkich instytucji i osób zaangażowanych w proces rozwoju miejskiego. Strategii, które wykraczałyby poza granice miast. Władze publiczne na każdym szczeblu – lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim – ponoszą odpowiedzialność za przyszłość naszych miast. Aby wszystkie te szczeble działały w sposób efektywny, musimy poprawić koordynację obszarów polityki sektorowej i rozwinąć nowe poczucie odpowiedzialności za politykę zintegrowanego rozwoju miejskiego.”

Karta Lipska (2007)

2.2.

KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2010 – 2020

Dokumentem wyznaczającym priorytety rozwoju regionalnego kraju w najbliższej dekadzie jest **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: regiony, miasta i obszary wiejskie (KSRR 2020)**. Dokument ten określa cele i priorytety rozwoju Polski w wymiarze terytorialnym, zasady i instrumenty polityki regionalnej, nową rolę regionów w ramach polityki regionalnej oraz zarys mechanizmu koordynacji działań podejmowanych przez poszczególne resorty.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego (KSRR 2020) wprowadza szereg modyfikacji sposobu planowania i prowadzenia polityki regionalnej w Polsce, a wraz z nimi różnych polityk publicznych mających największy wpływ na osiąganie celów określonych w stosunku do terytoriów. Wiele zapisów dotyczy zarządzania politykami ukierunkowanymi terytorialnie i obejmuje zagadnienia współpracy, koordynacji, efektywności, monitorowania i ewaluacji. KSRR zakłada także dalsze wzmocnienie roli regionów w osiąganiu celów rozwojowych kraju i w związku z tym zawiera propozycje zmian roli samorządów wojewódzkich w tym w procesie oraz modyfikacji sposobu udziału w nim innych podmiotów publicznych. Polityka regionalna jest rozumiana szerzej niż dotychczas – jako interwencja publiczna realizująca cele rozwojowe kraju przez działania ukierunkowane terytorialnie, a których głównym poziomem planowania i realizacji pozostaje układ regionalny. Szczegółowe rozwiązania dotyczą między innymi:

- odejścia od postrzegania polityki regionalnej wyłącznie przez zróżnicowania przestrzenne, mierzone na poziomie regionów na rzecz wykorzystania potencjałów endogenicznych terytoriów dla osiągania celów rozwoju kraju – kreowania wzrostu, zatrudnienia i spójności,
- większej efektywności działań w ramach polityki regionalnej, przez skoncentrowanie interwencji polityki regionalnej na wybranych obszarach tematycznych i przestrzennych (obszarach strategicznej interwencji),
- **wprowadzenia nowych instrumentów partnerstwa i koordynacji działań ukierunkowanych terytorialnie – kontraktu terytorialnego.**

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: regiony, miasta i obszary wiejskie (KSRR 2020) stosunkowo szeroko odnosi się do problematyki rozwoju miast i obszarów zurbanizowanych oraz zapowiada instrumenty polityki państwa wspierające miasta o funkcjach wojewódzkich. Rozwój funkcji metropolitalnych będzie wspierany we wszystkich 18 miastach o funkcjach wojewódzkich. Wśród nich, za jedyną w pełni wykształconą metropolię, uznano Warszawę.

W KSRR 2020 stolice regionów, w tym Miasto Poznań, postrzegane są jako główne centra rozwoju regionów, które w największym stopniu przyczyniają się do budowania siły konkurencyjnej regionu. Dzięki silnym miastom, skupiającym nowoczesne i konkurencyjne przedsiębiorstwa, oferującym miejsca pracy, wysokiej jakości usługi edukacyjne i kulturalne, wzmacniana będzie pozycja każdego z regionów oraz zwiększany będzie zasięg pozytywnego oddziaływania na cały obszar województwa. Wspieranie ośrodków miejskich jest jednym z podstawowych kierunków polityki regionalnej, ponieważ silne miasta decydują o pozycji konkurencyjnej całych regionów w wymiarze międzynarodowym i krajowym.

W Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020 ustalono następujące cele polityki regionalnej do 2020 roku:

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”).
2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”).
3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”).

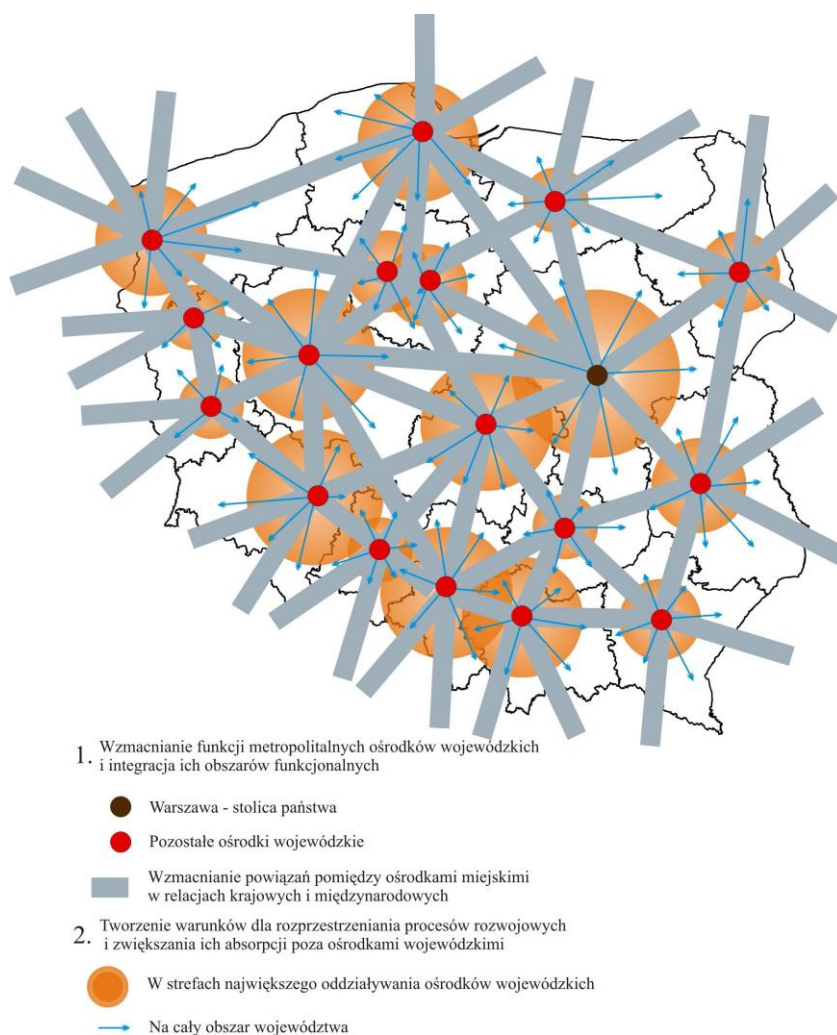
Pierwszy cel polityki regionalnej do 2020 r. dotyczy całego obszaru Polski. W jego ramach podstawowymi kierunkami działań są:

- jak najlepsze wykorzystanie potencjału terytoriów cechujących się największą zdolnością do kreowania wzrostu gospodarczego (Warszawy i pozostałych ośrodków wojewódzkich wraz z ich obszarami funkcjonalnymi),
- wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych,
- budowanie mechanizmów służących rozprzestrzenianiu procesów rozwojowych z biegunów wzrostu przy jednoczesnej budowie potencjału absorpcyjnego i wykorzystanie potencjału endogenicznego innych obszarów takich jak ośrodki subregionalne, obszary wiejskie i inne obszary funkcjonalne o wyraźnej specjalizacji przestrzennej.

Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych polegać ma na oddziaływaniu na te czynniki rozwojowe, które stanowią o sile konkurencyjnej najważniejszych ośrodków miejskich, a tym samym regionów i koncentruje się na:

- rozwijaniu powiązań funkcjonalnych, infrastrukturalnych i instytucjonalnych między ośrodkami wojewódzkimi – węzłami sieci w układzie międzynarodowym i krajowym,
- wzmocnieniu funkcji metropolitalnych w sferze gospodarczej, społecznej, nauki i kultury (w tym funkcji symbolicznych) oraz wzmocnieniu roli ośrodków edukacji na poziomie wyższym – tworzących warunki dla gospodarki opartej na wiedzy,
- wspieraniu rozwiązań integrujących przestrzeń funkcjonalnych obszarów miejskich w zakresie zagospodarowania przestrzennego, transportu zbiorowego (infrastruktury, taboru i rozwiązań organizacyjnych), usług komunalnych, rynku

Ryc. 3. Przestrzenne kierunki działań w ramach Celu 1 Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020.

Źródło: KSRR 2020.

W zapisach Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego do 2020 r. istotnym działaniem, wpływającym wydatnie na konkurencyjność całych regionów, ma być wdrożenie różnych rozwiązań organizacyjnych oraz **rozbudowa i optymalizacja jakości systemów transportu na obszarach funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich**. Ze względu na skalę problemów „zatłoczenia” miast polityka regionalna uczestniczy w rozwijaniu systemów transportu, w tym integrowaniu ich z regionalnymi systemami transportowymi, z silną promocją i preferencją dla transportu zbiorowego. Wg KSRR integracja różnych rodzajów transportu, jak i oferta transportu zbiorowego, warunkuje możliwości rozwoju funkcji metropolitalnych, a tym samym przyciągania inwestycji i tworzenia dobrej jakości miejsc pracy.

Duże znaczenie dla podwyższenia konkurencyjności ośrodków wojewódzkich będzie miało **wspieranie integracji obszaru funkcjonalnego poszczególnych ośrodków miejskich**. Strategia zapowiada stałe dokonywanie usprawnień w tym zakresie – zarówno poprzez działania o charakterze prawnym i organizacyjnym w zakresie dążenia do spójności i optymalizacji usług publicznych w obrębie tych obszarów – usług komunalnych, edukacyjnych, administracyjnych, jak i inwestycyjnych np. z zakresu porządkowania przestrzeni publicznej czy rozbudowy infrastruktury transportowej.

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030) została opublikowana 27 kwietnia 2012 r. w Monitorze Polskim (poz. 252) jako załącznik do Uchwały Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. Jest ona oficjalnie obowiązującym dokumentem polityki przestrzennej szczebla krajowego.

Kluczowym elementem we wdrażaniu polityki przestrzennego zagospodarowania kraju ma być **planowanie dla obszarów funkcjonalnych, wśród których na pierwszym miejscu znajdują się obszary metropolitalne**.

Ze względu na zidentyfikowane problemy i szanse rozwojowe działania polityki przestrzennej dla wspomaganie konkurencyjności głównych miast Polski obejmą:

1. Wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych głównych ośrodków miejskich,
2. Intensyfikację powiązań funkcjonalnych pomiędzy głównymi węzłami sieci osadniczej w układzie krajowym i międzynarodowym,
3. Integrację obszarów funkcjonalnych głównych ośrodków miejskich.

W Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Poznań został zaliczony do grupy 10

W Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju przyjęto, że obszar metropolitalny powstaje wokół ośrodka miejskiego spełniającego łącznie następujące kryteria:

- liczba mieszkańców powyżej 300 tys.,
- centrum zarządzania gospodarczego i potencjał gospodarczy (ponadkrajowa atrakcyjność inwestycyjna, dodatni bilans w wymianie handlowej),
- globalny zasięg usług wyższego rzędu, w tym symbolicznych,
- duże możliwości edukacyjne i innowacyjne (ośrodek szkolnictwa wyższego, obecność jednostek naukowych i badawczo-rozwojowych),
- zdolność do utrzymywania relacji handlowych, naukowych, edukacyjnych, kulturowych z innymi międzynarodowymi metropoliami,
- wewnętrzna i zewnętrzna dostępność transportowa,
- wysoka zewnętrzna atrakcyjność turystyczna.

polskich miast spełniających poniższe kryteria.

Polityka rozwoju, w tym polityka przestrzenna, będzie **wspierać rozwój funkcji metropolitalnych, przede wszystkim ośrodków wojewódzkich**. Działania wspierające rozwój funkcji metropolitalnych będą dostosowane do sytuacji wyjściowej danego ośrodka miejskiego. Dotyczy to wspierania wybranych funkcji zarządzających sektora publicznego o zasięgu krajowym i regionalnym oraz podwyższania jakości funkcjonowania instytucji już istniejących. Wzmacniane i eksponowane będą również funkcje symboliczne ośrodków miejskich, w tym kulturowe – wspierana będzie renowacja i modernizacja istniejącej infrastruktury kultury (teatry, filharmonie, sale wystawowe, muzea, galerie sztuki, biblioteki itd.) oraz rewitalizacja historycznych i zabytkowych obiektów na cele kulturowe, rozwój infrastruktury turystycznej i kongresowej oraz wystawienniczo-targowej. Działania na rzecz wzrostu znaczenia funkcji metropolitalnych będą wspierane głównie w ramach polityki regionalnej państwa oraz koordynowanych przez nią polityk o charakterze sektorowym (np. transportowej). Duże znaczenie będzie miała także polityka Rządu i samorządów terytorialnych na forum ponadkrajowym, np. w zakresie koncentracji funkcji o znaczeniu międzynarodowym.

2.3.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO DO 2020 R.

Rola i kierunki rozwoju Poznania i jego obszaru funkcjonalnego znajdują wyraz w zaktualizowanej **Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r. Wielkopolska 2020**. Dokument ten przyjęty został przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 17.12.2012 r. Jednym z kluczowych wyzwań stojących przed regionem Wielkopolski według Strategii jest **wzrost wewnętrznej integracji i istotna poprawa jakości życia mieszkańców Wielkopolski**.

Według zapisów Strategii w województwie wielkopolskim postępuje proces metropolizacji, co jest jednym z głównych, obok globalizacji, wyznaczników współczesnego rozwoju. W Poznaniu i powiecie poznańskim w coraz większym stopniu koncentrują się wszystkie istotne potencjały społeczno-gospodarcze regionu. Jest to przede wszystkim miejsce koncentracji zarządów firm o zasięgu ponadregionalnym, wysoko kwalifikowanej kadry zarządczej, przedstawicieli nauki i kultury. Metropolia poznańska jest także miejscem absorpcji globalnych innowacji i źródłem ich rozprzestrzeniania na region, a także miejscem tworzenia innowacji regionalnych. Przez bogatą ofertę usługową i wysoki poziom życia przyciąga nowych mieszkańców.

W strategii regionalnej zauważa się jednak, że Poznań i jego otoczenie funkcjonalne, mimo wysokich wskaźników makroekonomicznych, to także miejsce wielu problemów rozwojowych w takich dziedzinach, jak środowisko czy komunikacja zbiorowa. Widoczne są także objawy upadku, bądź utraty funkcji przez poszczególne dzielnice. Problemy metropolii to także zjawisko suburbanizacji, czyli „ucieczki” mieszkańców z Poznania do powiatu poznańskiego, skutkujące

Dla rozwoju Wielkopolski istotne są przede wszystkim relacje między metropolią a otoczeniem regionalnym. W Strategii zakłada się wspieranie modelu dyfuzyjno-absorpcyjnego rozwoju regionu, który zakłada wzajemne korzystne relacje między metropolią a pozostałymi obszarami województwa. W polityce rozwoju regionalnego za istotny uznaje się zarówno dynamiczny rozwój Poznania jak i to, aby na jego rozwoju korzystały także pozostałe obszary Wielkopolski. Kluczowym instrumentem w tym zakresie, w myśl zapisów Strategii Wielkopolska 2020, jest budowanie powiązań gospodarczych i społecznych, a także poprawa dostępności komunikacyjnej, usług wyższego rzędu i nauki.

spadkiem liczby ludności miasta, a także „chaosem przestrzennym”. W Strategii zwraca się także uwagę na niedorozwój mechanizmów współdziałania wewnątrz obszaru metropolitalnego i jego integracji.

Z punktu widzenia rozwoju Poznania i jego obszaru funkcjonalnego istotne znaczenie ma realizacja przez samorząd województwa dwóch celów strategicznych:

Cel strategiczny 1. Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu. Niezbędnym działaniem w tym zakresie jest poprawa jakości połączeń pomiędzy Poznaniem a ośrodkami subregionalnymi oraz obszarami wiejskimi dla aktywizacji i wykorzystania ich potencjałów. Dla realizacji tego zadania zaplanowano cel operacyjny 1.5. Rozwój transportu zbiorowego, w którym za priorytet uznaje się:

- rozwój i promocję kolei metropolitalnej,
- zwiększenie częstotliwości i skrócenie czasu przejazdów,
- rozbudowę sieci przystanków i punktów przesiadkowych.

Cel strategiczny 4. Wzmocnienie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w województwie. Dla realizacji tego zapisu planuje się cel operacyjny 4.1. Rozwój Metropolii poznańskiej. Jego zakres obejmie rozwój funkcji metropolitalnych, wzmocnianie powiązań z ośrodkami zarówno krajowymi, jak i zagranicznymi, a także wspieranie powiązań wewnątrz obszaru metropolitalnego. Ważnym elementem interwencji w ramach tego celu będzie wsparcie integracji obszaru metropolitalnego z otoczeniem regionalnym, szczególnie w zakresie relacji wzajemnie korzystnych.

Cel operacyjny 4.1. ma być realizowany poprzez:

- zwiększenie powiązań komunikacyjnych stolicy regionu z otoczeniem, wraz z modernizacją poznańskiego węzła komunikacyjnego, w tym poprawa stanu komunikacji zbiorowej,
- rozwój lotniska Poznań-Ławica,
- rozwój poznańskiego ośrodka akademickiego i badawczego oraz wsparcie jego powiązania z gospodarką, jako źródła innowacji,
- wzmocnianie gospodarki opartej na wiedzy, z uwzględnieniem sektorów kreatywnych,
- wzmocnienie infrastruktury społecznej służącej całemu regionowi,
- rozbudowę i wzmocnienie pozycji Międzynarodowych Targów Poznańskich,
- rozwój funkcji konferencyjnych i kongresowych oraz sportowych o charakterze regionalnym, krajowym i międzynarodowym,
- wzmocnianie powiązań kooperacyjnych Poznania z otoczeniem regionalnym,
- aktywizację i wzmocnienie pozarolniczych funkcji terenów wiejskich leżących w granicach poznańskiego obszaru metropolitalnego,

- wzmocnienie funkcji gospodarczych, usługowych i społecznych miast poznańskiego obszaru metropolitalnego,
- wzmocnienie pozycji Poznania w sieci metropolii europejskich oraz rozwój współpracy w sieciach miast.

Zgodnie z zapisami strategii regionalnej, Metropolia Poznań jest jednym z najistotniejszych elementów rozwoju Wielkopolski. Jako źródło innowacji stanowi o pozycji konkurencyjnej regionu. Jest węzłem globalnej wymiany informacji, bez którego nie jest możliwy szybki rozwój pozostałej części województwa. Z punktu widzenia potrzeby utrzymania zrównoważonego rozwoju, władze regionalne będą wzmocniać te funkcje Metropolii, które nie stanowią konkurencji dla innych obszarów Wielkopolski, lecz dodatkowo wspomagają jej rozwój.

Również **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego (PZPWW)**, przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Wielkopolskiego w dniu 26 kwietnia 2010 r., określa Poznań jako najważniejsze ogniwo struktury przestrzennej województwa. Jego rola nadal będzie polegała na rozwijaniu funkcji metropolitalnych oraz na obsłudze mieszkańców regionu. Dla rozwoju regionu istotna jest poprawa dostępności oraz wzmocnianie infrastruktury społecznej i technicznej Poznania. Wzrost znaczenia Poznania w Europie będzie jednocześnie szansą na rozwój regionu, w tym szczególnie obszaru funkcjonalnego Poznania. **W obszarze funkcjonalnym Poznania plan wyróżnia strefę wewnętrzną, charakteryzującą się wysoką dynamiką rozwoju (powiat poznański) oraz strefę zewnętrzną, ze znacznym udziałem użytków rolnych i obszarów cennych przyrodniczo, które w istotny sposób determinują procesy urbanizacyjne i rozwój społeczno-gospodarczy.** Tereny te stanowią jednocześnie zaplecze dla rozwoju funkcji rekreacyjnej i bufor na styku środowiska przyrodniczego i terenów intensywnej antropopresji. Celem nadrzędnym rozwoju i zagospodarowania przestrzennego Poznania oraz jego obszaru funkcjonalnego będzie zapewnienie dalszego trwałego, zrównoważonego rozwoju poprzez powiązanie szybkiego rozwoju gospodarczego i wzrostu jakości życia mieszkańców z poprawą stanu środowiska przyrodniczego.

2.4.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA POZNANIA DO ROKU 2030

Zaktualizowana Strategia Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030 przyjęta została Uchwałą Rady Miasta Poznania z dnia 10 grudnia 2013 r. W ww. dokumencie sformułowano 4 cele strategiczne:

1. Rozwój gospodarki innowacyjnej i podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej miasta.
2. Zwiększenie znaczenia miasta jako ośrodka wiedzy, kultury, turystyki i sportu.
3. Poprawa jakości życia oraz atrakcyjności przestrzeni i architektury miasta.
4. **Utworzenie Metropolii Poznań.**

Istotny dla rozwoju miasta i jego obszaru funkcjonalnego jest ostatni z ww. celów rozwojowych miasta, uszczegółowiony w postaci programu strategicznego „Metropolitalny Poznań”. Jego ranga została zaakcentowana w wizji Poznania jako: „Miasta metropolitalnego o silnej gospodarce i wysokiej jakości życia, opierającego swój rozwój na wiedzy” (Strategia Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030). Program strategiczny Metropolitalny Poznań jest programem, który nie występował we wcześniejszych dokumentach strategicznych miasta, w tym w „Planie Rozwoju Miasta Poznania na lata 2005 – 2010”. Uwzględnienie aspektu metropolitalnego po 2010 r. było następstwem światowych tendencji tworzenia się biegunów wzrostu w metropoliach, a także potrzeby współpracy społeczno-gospodarczej na poziomie ponadlokalnym, w związku z dynamicznie rozwijającym się procesem suburbanizacji w obszarze aglomeracji Poznania. W dokumencie z 2011 r. po raz pierwszy przedstawiono ambicje metropolitalne miasta, w wymiarze tak krajowym, jak i

Celem programu „Metropolitalny Poznań” jest „rozwój zintegrowanej wewnętrznie metropolii świadczącej zaawansowane usługi na rzecz regionu i kraju oraz osiągnięcie ważnej pozycji w sieci miast metropolitalnych, pozwalającej skutecznie konkurować w kraju oraz na arenie międzynarodowej”.

europejskim oraz chęć pogłębionej, zarówno politycznej, jak i społeczno-gospodarczej współpracy z otaczającymi je gminami, tworzącymi wraz z miastem silnie zurbanizowany obszar wielkomiejski – aglomerację poznańską.

Program „Metropolitalny Poznań” realizowany w ramach IV Celu strategicznego – Metropolia. Z uwagi na jego horyzontalny, międzysektorowy charakter jest on programem specyficznym. Zakłada realizację dwóch celów operacyjnych:

- 1. Wzmocnienie spójności Metropolii poprzez integrację przestrzenno-funkcjonalną Poznania z gminami aglomeracji,**
- 2. Zwiększenie usieciowienia Metropolii Poznań (powiązania w regionie, kraju, Europie i na świecie).**

W ww. celach podkreśla się dwa fundamentalne i uzupełniające się wyzwania rozwojowe miasta, a mianowicie: wzrost konkurencyjności Poznania na arenie międzynarodowej, wynikający z procesów globalizacji i metropolizacji oraz integrację polityczną, funkcjonalną i przestrzenną z otaczającymi gminami jako efekt dynamicznie zachodzących procesów suburbanizacji. Tak sformułowane cele wskazują na jego ponadsektorowy charakter obejmujący działania w sferach: ekonomicznej, społecznej, politycznej (instytucjonalno-organizacyjnej) i przestrzennej (gospodarka przestrzenna).

Cel operacyjny „spójność” zawiera następujące działania:

1. Opracowanie koncepcji kierunków zagospodarowania przestrzennego Metropolii Poznań.
2. Opracowanie metropolitalnego systemu informacji przestrzennej.
3. Opracowanie metropolitalnego planu gospodarki niskoemisyjnej.
4. Utworzenie metropolitalnego związku JST z udziałem Miasta Poznania poprzedzone aktywnym uczestnictwem w pracach Stowarzyszenia Metropolia Poznań.
5. Utworzenie Związku Międzygminnego „Gospodarka Wodno-Ściekowa Metropolii Poznań”.
6. Utworzenie Związku Międzygminnego „Transport Publiczny Metropolii Poznań”.
7. Budowa Poznańskiej Kolei Metropolitalnej.
8. Budowa systemu wspólnej promocji gospodarczej metropolii.
9. Opracowanie i promocja metropolitalnej oferty turystycznej.
10. Kształtowanie, rozwój i promocja identyfikacji mieszkańców z Metropolią Poznań jako wspólnym miejscem zamieszkania, pracy i wypoczynku.
11. Badania świadomości i tożsamości metropolitalnej.

Cel operacyjny „usieciowienie” zakłada realizację następujących przedsięwzięć:

1. Połączenie metropolii z polską i europejską siecią transportową i komunikacyjną.
2. Organizacja lub udział w konferencjach o zasięgu krajowym i międzynarodowym.
3. Budowa rozpoznawalnej marki „Metropolia Poznań”.
4. Promocja marki „Metropolia Poznań”.

5. Rozwój Międzynarodowego Portu Lotniczego jako filaru wspierającego rozwój Metropolii.

Głównymi partnerami programu, w myśl zapisów Strategii Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030 są: Stowarzyszenie Metropolia Poznań, jednostki samorządowe z obszaru funkcjonalnego Poznania, celowe związki międzygminne i powiatowe, województwo wielkopolskie, Centrum Badań Metropolitalnych UAM, Poznańska Lokalna Organizacja Turystyczna, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., Przewozy Regionalne Sp. z o.o., Wielkopolski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Poznaniu, Spółka AQUANET S.A., Port Lotniczy Poznań-Ławica Sp. z o.o., Międzynarodowe Targi Poznańskie Sp. z o.o., Wielkopolska Izba Przemysłowo-Handlowa, organizacje obywatelskie i kapitał prywatny.

Realizacja programu Metropolitalny Poznań odwołuje się do ustaleń Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020, której zapisy traktowane są jako komplementarne do ustaleń Strategii Rozwoju Miasta Poznania.

2.5.

**STRATEGIA ROZWOJU AGLOMERACJI POZNAŃSKIEJ.
METROPOLIA POZNAŃ 2020.**

Ważnym dokumentem programowym dla ukierunkowania działań integracyjnych w miejskim obszarze funkcjonalnym było opracowanie wspólnego dla samorządów Stowarzyszenia Metropolia Poznań dokumentu strategicznego. Miasto Poznań, Powiat Poznański oraz pozostali członkowie Stowarzyszenia Metropolia Poznań realizują od 2011 r. wspólną politykę rozwoju wyznaczoną przez **Strategię Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020**. Jest to jeden z pierwszych tego typu dokumentów w kraju, do opracowania którego samorządy w polskim systemie prawnym nie były zobligowane. Finalnie ma on charakter Białej Księgi, dla zaznaczenia elastyczności i gotowości na różną aktywność poszczególnych samorządów oraz innych organizacji i podmiotów angażujących się w realizację Strategii (szerzej w: Kaczmarek, Mikuła, Nowak, Wójcicki, 2011). Założenia i proces budowy strategii rozwoju aglomeracji poznańskiej.

Strategia Metropolia Poznań 2020 przedstawia wspólną perspektywę rozwojową dla jednostek samorządowych współpracujących w ramach Stowarzyszenia Metropolia Poznań. Poprawa dostępności i jakości usług, rozwój gospodarczy, modernizacja infrastruktury drogowej i technicznej, zapewnienie sprawnej komunikacji publicznej, ochrona cennych walorów przyrodniczych, dbałość o ład przestrzenny – to zadania, przed którymi stoją władze każdej lokalnej jednostki administracyjnej. Realizacja wielu z tych zadań może przynieść lepsze efekty w drodze solidarnego współdziałania ponad granicami administracyjnymi, w ramach całej Metropolii Poznań.

Strategia zawiera wizję rozwoju miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania w perspektywie najbliższej dekady, uzupełnioną o wartości i zasady jej realizacji.

Niezbędne działania kierunkowe w Metropolii Poznań ujęte zostały w pięć osi strategicznych:

1. **Gospodarka przestrzenna i środowisko:** kształtowanie ładu przestrzennego w Metropolii, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju,
2. **Infrastruktura i organizacja transportu:** rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunikacyjnej Metropolii oraz zapewnienie jej spójności, z preferencją dla rozwoju zintegrowanej komunikacji publicznej.
3. **Gospodarka i rynek pracy:** wspieranie rozwoju gospodarczego, którego celem jest wzrost konkurencyjności Metropolii jako miejsca dobrych inwestycji i rozwój sektora innowacyjnego.
4. **Usługi społeczne:** tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych, gwarantujących dobrą dostępność przestrzenną i ekonomiczną.
5. **Zintegrowane zarządzanie i marketing terytorialny:** budowa form współpracy i sprawnego zarządzania w Metropolii z udziałem samorządów oraz innych instytucji publicznych i komercyjnych.

Dla ww. 5 osi strategicznych sformułowano **28 programów strategicznych**, będących odpowiedzią na wyzwania rozwojowe najbliższej dekady. W ramach programów realizacyjnych zaplanowano blisko **120 działań**. Są one kluczowe dla wzrostu spójności i konkurencyjności tworzącej się Metropolii Poznań. Dla realizacji programów sporządzono wykaz ich realizatorów, potencjalnych partnerów oraz możliwych źródeł finansowania, uwzględniając aktualne realia prawne i finansowe.

Strategia rozwoju Metropolii Poznań ma charakter integracyjny i zawiera programy rozwoju

Wizja rozwoju Metropolii Poznań:

Metropolia Poznań umiejętnie łączy potencjał miasta Poznania, sąsiednich gmin i powiatu poznańskiego. Dzięki wielkopolskiej tradycji i solidności, europejskim standardom, wiedzy i kreatywności, wspólnie podejmowane działania przyczyniają się do:

- podnoszenia jakości życia mieszkańców,
- rozwoju przyjaznych usług i nowoczesnej gospodarki,
- kształtowania ładu przestrzennego,
- utrwalania wizerunku zintegrowanej i dynamicznej metropolii sukcesu.

w odniesieniu do tych dziedzin, które są szczególnie istotne dla funkcjonowania i rozwoju całego obszaru funkcjonalnego w perspektywie najbliższych lat. Strategia stanowi z jednej strony terytorialne i koncepcyjne rozwinięcie realizowanych już polityk i działań samorządów, jak też różnych instytucji działających w metropolii. Jest więc potwierdzeniem tego, co samorzady już realizują bądź inicjują na obszarze metropolii podążając „poznańską ścieżką integracji metropolitalnej”. Z drugiej strony strategia zawiera także projekty nowych, przewidzianych do wspólnej realizacji programów.

Strategia rozwoju Metropolii Poznań jest dokumentem spełniającym kilka funkcji. Określa ona kierunki działań władz lokalnych w horyzoncie długookresowych celów rozwojowych. Informuje społeczność lokalne, podmioty gospodarcze, instytucje publiczne i różne organizacje o priorytetach rozwojowych przyjętych przez władze lokalne, pomagając podejmować im właściwe decyzje. Pełni również ważną funkcję sprawczą, polegającą na zintensyfikowaniu lub uruchomieniu od podstaw konkretnych programów, których celem jest rozwiązywanie bieżących i długotrwałych problemów metropolii. Wiele z nich dotyka wszystkich mieszkańców, np. trudności komunikacyjne, wciąż obecny nieład przestrzenny, zawłaszczanie przestrzeni publicznej, problemy środowiskowe, braki infrastrukturalne, skrajny partykularyzm działań i zatracanie dbałości o dobro wspólne.

Celem działań edukacyjnych i promocyjnych zespołu opracowującego strategię stało się kreowanie nowego typu „myślenia metropolitalnego”. Myślenie metropolitalne (w skali miejskiego obszaru funkcjonalnego) to kompleksowe spojrzenie na rozwój silnie urbanizującego się obszaru, jakim jest Poznań i sąsiadujące z nim miasta i gminy. Podlega on całościowo procesom globalizacji i metropolizacji. Coraz więcej działań samorządów wymaga więc przekuwania konkurencji we współpracę.

Ryc. 4. Osie i programy strategiczne wyznaczone w Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020.

Źródło: Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020.

**DIAGNOZA
MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO POZNANIA**

3.

Poniższa diagnoza wskazuje na potencjały oraz główne problemy funkcjonowania i rozwoju Metropolii Poznań oraz ich zróżnicowanie terytorialne w szczególności w odniesieniu do wyzwań strategicznych Unii Europejskiej. Położono w niej nacisk na charakterystykę stanu i rozwoju głównych obszarów (osi) strategicznych, wskazanych w Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020, z wykorzystaniem wyników badań diagnostycznych wykonanych na potrzeby ww. dokumentu.

W Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania wyeksponowane zostały te zagadnienia, które determinowane są wielkością i potencjałem tego obszaru, jego położeniem w sieci osadniczej i komunikacyjnej regionu, pełnionymi funkcjami oraz specyficznymi uwarunkowaniami przyrodniczymi, infrastrukturalnymi, gospodarczymi, społecznymi i politycznymi. Najważniejszymi osiami rozwojowymi Metropolii Poznań stosownie do zapisów Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020 są:

- 1. Gospodarka przestrzenna i środowisko:** kształtowanie ładu przestrzennego w obszarze funkcjonalnym, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.
- 2. Infrastruktura i organizacja transportu:** rozbudowa i modernizacja infrastruktury komunikacyjnej Metropolii, w celu zwiększania jej dostępności w skali krajowej i międzynarodowej oraz zapewnienia wewnętrznej spójności transportowej, z preferencją dla rozwoju zintegrowanej komunikacji publicznej.
- 3. Gospodarka i rynek pracy:** wspieranie rozwoju gospodarczego, którego celem jest wzrost konkurencyjności Metropolii jako rynku pracy i miejsca dobrych inwestycji.
- 4. Usługi społeczne:** tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych, odpowiadających wyzwaniom demograficznym, gwarantujących dobrą dostępność przestrzenną i jakość świadczonych usług.
- 5. Zintegrowane zarządzanie i marketing terytorialny:** budowa form współpracy i sprawnego zarządzania w Metropolii z udziałem samorządów oraz innych instytucji publicznych i komercyjnych.

3.1.

Gospodarka przestrzenna i środowisko

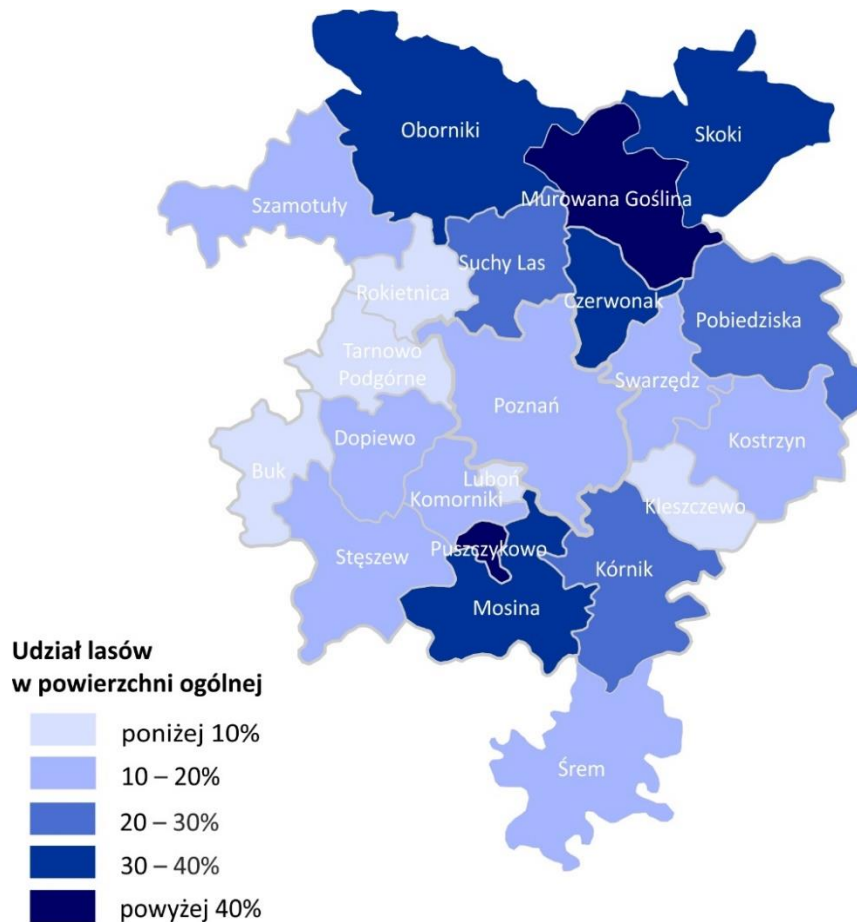
Uwarunkowania przyrodnicze i krajobraz kulturowy, mimo silnego zurbanizowania obszaru funkcjonalnego Poznania, wciąż mają znaczący wpływ na jego rozwój przestrzenny i społeczno-gospodarczy. Zasoby przyrody to element krajobrazu i ochrony środowiska, lokalne zaplecze surowcowe, warunki do uprawiania turystyki i rekreacji oraz prowadzenia działalności gospodarczej. Walory kulturowe są świadectwem dziedzictwa historycznego, kształtują krajobraz kulturowy i dają możliwości rozwoju turystyki. Warunkiem zrównoważonego rozwoju przestrzenno-funkcjonalnego Metropolii, w relacji człowiek-gospodarka-środowisko, jest racjonalne gospodarowanie przestrzenią, stosownie do europejskich norm środowiskowych, krajobrazowych i urbanistycznych oraz w zgodzie z potrzebami mieszkaniowymi, produkcyjnymi i wypoczynkowymi obecnych i przyszłych pokoleń mieszkańców Metropolii.

Środowisko przyrodnicze

Obszar Funkcjonalny Miasta Poznania z racji dużej lesistości i jeziorności może śmiało uchodzić za „zieloną” i „błękitną” Metropolię. Mimo silnego zurbanizowania całego obszaru, jego średnia lesistość wynosi 21,2%, a w niektórych gminach przekracza nawet 40% (np. Puszczykowo 51,6%). Jest to lesistość tylko nieznacznie mniejsza od przeciętnej dla województwa wielkopolskiego (25,6%) i kraju (29,0%). Powierzchnia lasów w obszarze funkcjonalnym wynosi ponad 62 tys. ha, przy czym największa jest ona w gminie Murowana Goślina (7718 ha), a najmniejsza w typowo miejskiej gminie Luboń (50 ha). Lasy są w większości lasami ochronnymi (udział 70,4%), głównie: glebochronnymi i wodochronnymi oraz lasami wokół i w granicach miast. Stosunkowo niewiele jest lasów gospodarczych (udział 28,2%), nastawionych na produkcję drewna. Nieznaczny jest udział rezerwatów leśnych (1,4% powierzchni). Ze względu na strukturę własności, 71,8% lasów jest w zarządzie Lasów Państwowych, 7,1% lasów należy do właścicieli prywatnych, 4,6% lasów jest własnością gmin, a 16,5% lasów ma innych właścicieli (Jaszczak, Beker, 2010).

Na terenie Metropolii znajdują się **dwa duże kompleksy leśne**: Wielkopolski Park Narodowy (w części południowej) i Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka (w części północnej). To niezwykle cenna przyrodniczo otulina aglomeracji o olbrzymim znaczeniu ekologicznym i o dużym potencjale rekreacyjno-turystycznym.

Ryc. 5. Lesistość gmin Miejskiego Obszaru funkcjonalnego Poznania (% udział lasów w powierzchni ogólnej).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (2014).

W granicach Metropolii Poznań ma miejsce znaczne nagromadzenie **obszarów cennych przyrodniczo i prawnie chronionych**. Zajmują one około 63 tys. ha, co daje blisko 22% powierzchni obszaru funkcjonalnego. Są to: Wielkopolski Park Narodowy, 16 rezerwatów przyrody, 10 parków krajobrazowych, 12 obszarów chronionego krajobrazu, 27 użytków ekologicznych, 2 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe oraz 603 pomniki przyrody (Zasoby przyrodnicze i ich ochrona w aglomeracji poznańskiej, 2010). Ponadto w celu zachowania określonych typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków, które uważa się za cenne i zagrożone w skali całej Europy, wyznaczono obszary ochrony siedlisk oraz obszary specjalnej ochrony ptaków. Należą do nich m.in.: Ostoja Wielkopolska, Rogalińska Dolina Warty, Biedrusko, Fortyfikacje w Poznaniu, Dolina Samicy, uroczyska Puszczy Zielonki, ostoja koło Promna, Dolina Średzkiej Strugi, Będziewo – Bieczyny, a także Buczyna w Długiej Goślinie. Wiele tych terenów pokrywa się z wcześniej powołanymi formami ochrony przyrody, zatem wszelkie zakazy i ograniczenia obowiązujące na nich przenoszą się automatycznie na obszary Natura 2000. Pod względem udziału powierzchni obszarów chronionych w powierzchni

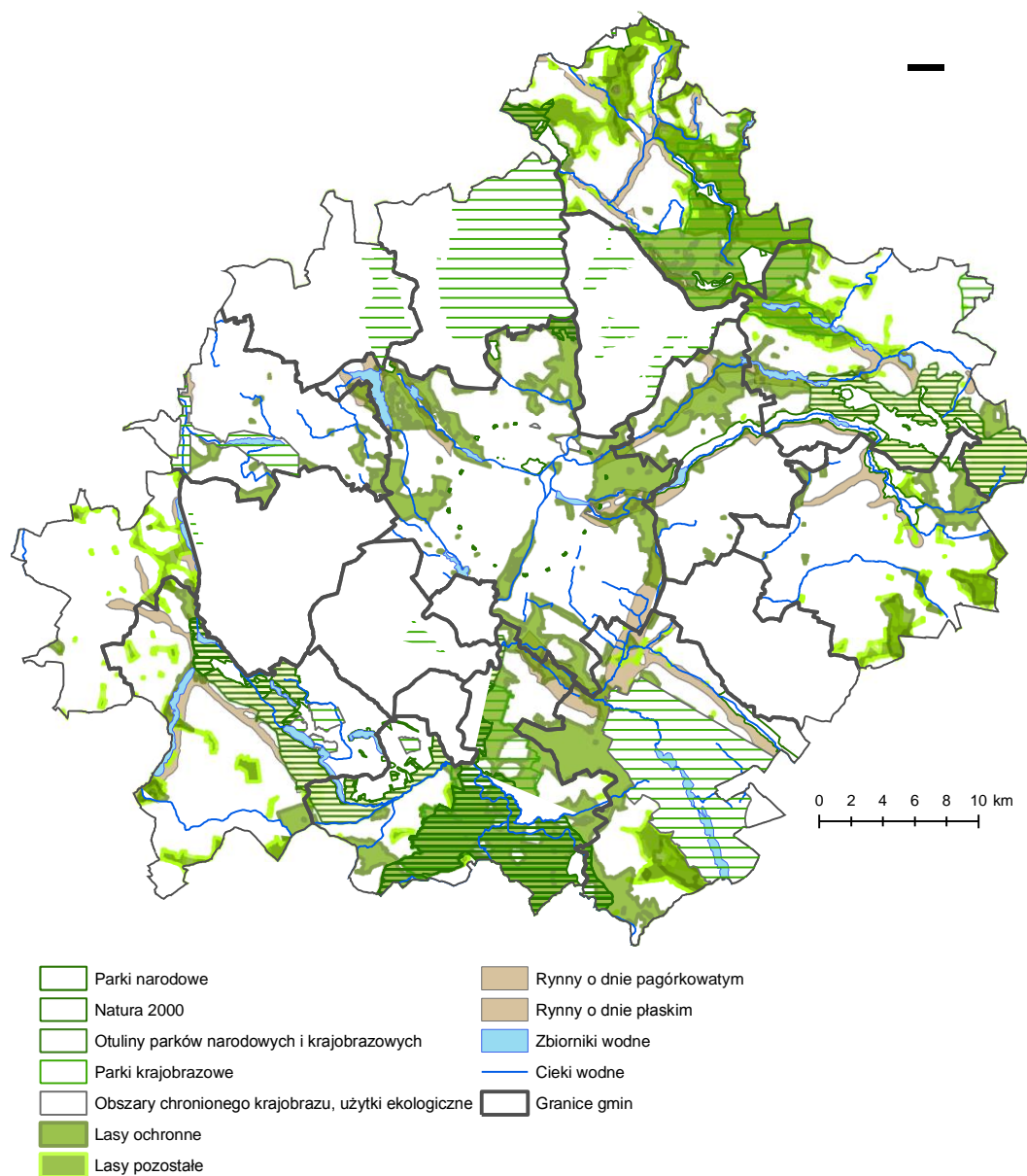
ogólnej gminy, na terenie aglomeracji wyróżniają się: Kórnik (78%), Suchy Las (66%), Mosina (55%), Czerwonak (46%) i Murowana Goślina (36%).

Wyjątkową cechą Metropolii Poznań jest pasmowo-węzłowy układ terenów o wysokich walorach przyrodniczych i rekreacyjnych. Głównymi węzłami są: Wielkopolski Park Narodowy z Rogalińskim Parkiem Krajobrazowym oraz Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka, a głównymi osiami – dolina Warty i jej dopływy oraz ciągi rynien glacialnych. Istotną część układu stanowią łączniki przyrodnicze wnikaające do samego centrum Poznania jako tzw. kliny zieleni.

Uwarunkowania przyrodnicze mające wpływ na proces kształtowania się **zasobów wód powierzchniowych i podziemnych** na obszarze Metropolii są niekorzystne. Roczne sumy opadów przekraczają nieznacznie 500 mm, z czego 84% wraca do atmosfery w wyniku procesu parowania, a tylko 16% zasila rzeki, jeziora i zbiorniki wód podziemnych. Zasobność wodna sieci rzecznej jest w związku z tym niewielka, na co wskazują wartości przepływów w rzekach i wartości odpływu jednostkowego, które dla większości zlewni są niższe od średnich dla całego kraju. Przeciętna wartość odpływu rzecznej dla wszystkich zlewni wynosi $4,1 \text{ dm}^3/\text{s}/\text{km}^2$, przy wartości średniej dla Polski $5,5 \text{ dm}^3/\text{s}/\text{km}^2$. W rezultacie obszar Poznańskiego Dorzecza Warty należy do najbardziej deficytowych pod względem zasobności w wodę terenów Polski. Zasoby wodne metropolii są narażone na nadmierną eksploatację dla potrzeb ludności, gospodarki i rolnictwa. W południowej części obszaru funkcjonalnego, w gminie Mosina znajduje się węzeł hydrologiczny, którego zasoby decydują o zaopatrzeniu w wodę większości aglomeracji. W basenie mosińskim zbiegają się dopływy Warty, które nakładają się na Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (Ilustrowany Atlas Aglomeracji Poznańskiej, 2010).

Przez obszar funkcjonalny Poznania przebiega południkowo na długości 60 km odcinek Warty, która stanowi oś hydrograficzną Metropolii. Istotnym elementem **powierzchniowych zasobów wodnych** są jeziora. W obrębie całego obszaru funkcjonalnego jest ich ponad 70 (biorąc pod uwagę te powyżej 1 ha). Aglomeracja poznańska jest największym skupiskiem ludności w Polsce położonym wśród jezior, które jako kąpieliska stanowią unikatowy walor rekreacyjny dla mieszkańców. Największe jeziora aglomeracji występują w rynnach polodowcowych (Łódzko-Dymaczewskiej, Kórnicko-Zaniemyskiej, Niepruszewsko-Strykowskiej) oraz w dolinach (Cybiny i Głównej). Łączna powierzchnia jezior wynosi około 2500 ha, co daje wskaźnik jeziorności w wysokości prawie 1%. Największa liczba jezior występuje w gminach: Pobiedziska (20), Murowana Goślina (17) i Stęszew (10). Na szczególną uwagę zasługuje Jezioro Kierskie. Jest ono 10. pod względem zasobów wodnych na Pojezierzu Wielkopolsko-Kujawskim. Ponadto jest to jedno z najgłębszych jezior w Polsce, mieszczących się w granicach administracyjnych miasta. Łączne zasoby wodne jezior w Metropolii wynoszą 140 mln m^3 i są porównywalne do np. Jeziora Powidzkiego, najbardziej zasobnego w wodę w Wielkopolsce.

Ryc. 6. Szkielet przyrodniczy obszaru funkcjonalnego Poznania (w granicach powiatu poznańskiego).

Źródło: Studium Kierunków Rozwoju Przestrzennego Aglomeracji Poznańskiej (2012).

Warunki przyrodnicze decydują o dużej atrakcyjności turystycznej poznańskiego obszaru funkcjonalnego. Wyjątkową cechą obszaru jest pasmowo-węzłowy układ terenów o wysokich walorach przyrodniczych i rekreacyjnych. Taka osnowa przyrodnicza w dużej mierze kształtuje przestrzenny układ pieszych, rowerowych oraz wodnych tras turystycznych (Turystyka w aglomeracji poznańskiej, 2012). Przez teren Metropolii przebiegają odcinki Wielkopolskiego Systemu Szlaków Rowerowych. Aktualnie na ten system komunikacyjny składa się pięć szlaków rowerowych

o znaczeniu wojewódzkim, pokrywających teren całego regionu, w tym obszaru funkcjonalnego. Uwarunkowania przyrodnicze sprzyjają również rozwojowi różnych form **turystyki wodnej**.

Rosnąca wartość przypisywana obcowaniu z przyrodą, jako istotnemu spośród czynników określających jakość życia ludzi, łączy się paradoksalnie z coraz większą presją na tereny o wysokich walorach przyrodniczych i rekreacyjnych. W obrębie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania specyfika ochrony układów przyrodniczych polega na konieczności zapewnienia, aby dostarczały one korzyści mieszkańcom, a jednocześnie wypełniały funkcje ekologiczne. Dostrzegać należy oprócz funkcji rekreacyjnych i estetycznych terenów przyrodniczych, ich pozytywny wpływ na stosunki wodne i klimat lokalny. Dzięki możliwości infiltracji wód opadowych przez glebę, powierzchnie biologicznie czynne stanowią pola zasilania wód gruntowych, które warunkują utrzymanie roślinności. Infiltracja i wykorzystanie wody przez rośliny przyczyniają się do zmniejszenia odpływu powierzchniowego, co po intensywnych opadach ma znaczenie dla podniesienia sprawności systemu kanalizacji deszczowej i ogólnospławnej. Inną istotną funkcją jest kształtowanie klimatu lokalnego. Ciągi zieleni wchodzące do centrum obszaru zainwestowanego stanowią korytarze ułatwiające przewietrzanie miasta.

Zagrożenia ekologiczne

Wysoki i rosnący poziom urbanizacji, sąsiedztwo gęsto zaludnionych obszarów, terenów produkcyjnych i transportowych stwarza szereg zagrożeń dla środowiska przyrodniczego, najważniejsze z nich to (Leśnictwo i gospodarka leśna na obszarze aglomeracji poznańskiej, 2010):

- postępujący proces urbanizacji, wskutek którego tereny zielone są zawłaszczane pod budownictwo mieszkaniowe i działki rekreacyjne,
- coraz bardziej uciążliwe sąsiedztwo terenów komunikacyjnych, przejawiające się wzrostem hałasu, kolizjami pojazdów ze zwierzyną leśną, pożarami wzdłuż torów i dróg,
- przemysłowe zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego głównie z Miasta Poznania i lokalnych kotłowni,
- wzmożona turystyka i rekreacja w lasach, powodująca szkody w środowisku leśnym (niszczenie infrastruktury, łamanie drzew i krzewów, zadeptywanie roślinności runa, hałas, płoszenie zwierzyny, zaśmiecanie lasu, zapróśnienia ognia).

Jak wskazano w projekcie Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014 – 2020 „poziom emisji zanieczyszczeń do atmosfery jest szczególnym problemem regionu. Zanieczyszczenie powietrza na obszarach zurbanizowanych wynika głównie ze spalania paliw stałych powodujących niską emisję, a także z nadmiernego zatłoczenia miast, związanym z uprzywilejowaniem komunikacji indywidualnej, samochodowej, często kosztem transportu publicznego, jak i innych form

komunikacji. Pojazdy samochodowe często będące w wysokim stopniu zużycia technicznego, są najmniej efektywne i kumulują emisję niewspółmiernie wyższą niż transport publiczny, rowerowy, jak i pojazdy o nowszej konstrukcji.”

W celu obniżenia negatywnego wpływu na środowisko, a także zmniejszenia zużycia energii, konieczne są działania prowadzące do zwiększenia sprawności istniejących instalacji i urządzeń, a także poprawy efektywności energetycznej budynków. Budynki publiczne mają bardzo duży potencjał w zakresie oszczędności energii, gdyż pomimo znacznego postępu dokonanego w ostatnich 20 latach, nadal charakteryzują się wysokim wskaźnikiem utraty ciepła – szczególnie w porównaniu z niektórymi państwami Europy Zachodniej. Konieczne jest więc usprawnienie efektywności energetycznej. Ponadto w wyniku szerszego zastosowania instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii (OZE) nastąpi dywersyfikacja energetyczna, co zwiększy bezpieczeństwo Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania, a także odciążą istniejące sieci przesyłowe i ograniczy straty energii związane z jej przesyłem. Równie istotne jest obniżenie tzw. niskiej emisji, która m.in. stanowi przyczynę przekroczenia dopuszczalnego poziomu pyłu PM10 i generalnie wpływa negatywnie na zdrowie ludności oraz środowisko przyrodnicze. W celu odpowiedniego przygotowania projektów termomodernizacyjnych niezbędne jest również wsparcie przygotowania audytów energetycznych dla modernizowanych budynków.

Jakość powietrza atmosferycznego w obszarze funkcjonalnym jest wypadkową procesów i zjawisk zachodzących w atmosferze oraz emisji punktowej, powierzchniowej i liniowej. Przestrzenny rozkład emisji na terenie metropolii jest zróżnicowany. Największe skupiska emitorów punktowych, jak również znaczna emisja liniowa związane są z obszarami zurbanizowanymi (głównie z Poznaniem). Źródłami emisji liniowej zanieczyszczeń do atmosfery są uciążliwe dla środowiska ciągi komunikacyjne, szczególnie drogowe. Znacznym obciążeniem dla atmosfery są skupiska emitorów niskiej emisji, zwłaszcza w sezonie grzewczym. Rezultatem emisji do atmosfery gazów i pyłów są kwaśne deszcze, smog, efekt cieplarniany, zwiększa się też zachorowalność mieszkańców metropolii. Przez obszar funkcjonalny przebiega autostrada A2 i drogi krajowe o znacznym natężeniu ruchu. Uciążliwych jest też wiele odcinków dróg wojewódzkich. Znaczącym źródłem hałasu są główne linie kolejowe: do Warszawy, Berlina, Gdyni, Katowic, Szczecina i Wrocławia; lotniska: Ławica i Krzesiny; tor samochodowy „Poznań” i niektóre rodzaje działalności przemysłowej oraz magazynowej.

Całe województwo wielkopolskie, a w tym samym obszar Metropolii Poznań, charakteryzują stosunkowo ubogie zasoby wodne, stąd bardzo ważnym problemem jest prawidłowe gospodarowanie tymi zasobami oraz ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do wód powierzchniowych i podziemnych. Wody powierzchniowe są niestety jednym z najbardziej zdegradowanych komponentów. Na stan ich czystości wpływają niedostatecznie oczyszczone zrzuty ścieków przemysłowych i komunalnych a także niewłaściwa działalność agrotechniczna na terenach rolniczych. Powodem zanieczyszczenia wód jest

też powiększanie się obszarów wiejskich objętych siecią wodociągową bez jednoczesnej budowy systemów kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków.

Zasoby kulturowe

Obszar funkcjonalny Poznania cechuje się bogactwem zróżnicowanych rodzajowo walorów kulturowych. Zabytki zlokalizowane na terenie metropolii stanowią ważną część potencjału kulturowego w skali województwa wielkopolskiego i całego kraju. Istotnym elementem w krajobrazie kulturowym są zabytkowe układy urbanistyczno-architektoniczne. Większość pochodzi z okresu średniowiecza (m.in. Buk, Kostrzyn, Pobiedziska, Stare Miasto w Poznaniu, Mosina, Murowana Goślina, Stęszew) i cechuje się układem szachownicowym. W grupie zabytków sakralnych najliczniejsze są kościoły, które na terenie Metropolii reprezentują wszystkie style architektoniczne charakterystyczne dla budownictwa sakralnego Wielkopolski. Osobną, cenną grupę obiektów stanowią kościoły drewniane. Silny akcent w krajobrazie kulturowym stanowią zabytkowe zamki, pałace i dwory. W granicach Metropolii jest ich ponad 90. Obiektom rezydencjalnym towarzyszą zazwyczaj zabudowania folwarczne. W obszarze funkcjonalnym, a szczególnie w Poznaniu zachowało się także wiele zabytkowych budowli użyteczności publicznej (siedziby władz - ratusze, szkoły, banki, poczty, szpitale, i in.). W grupie 45 zabytkowych obiektów techniki wyróżniają się obiekty przemysłowe (głównie Poznań i Luboń), zabytki kolejnictwa oraz obiekty hydrotechniczne i młyny. Cenną grupą obiektów zabytkowych są pozostałości fortyfikacji i murów obronnych, zlokalizowane w Poznaniu. Wśród zasobów i walorów kulturowych umieścić należy również muzea. W obrębie metropolii jest ich 50, z czego dwie trzecie w Poznaniu (Turystyka w aglomeracji poznańskiej, 2012).

W ramach obszaru funkcjonalnego Poznania można wyróżnić wyraźne strefy koncentracji obiektów dziedzictwa kulturowego. Obszarem skupiającym najwięcej obiektów zabytkowych jest sam Poznań. W obszarze podmiejskim wyraźna koncentracja zaznacza się w części południowej i południowo-wschodniej (Kórnik, Bnin, Rogalin), wschodniej (w okolicach Pobiedzisk i Kostrzyna), a także na północny-wschód od Poznania – w okolicach Owińsk, Murowanej Gośliny i Puszczy Zielonki. Przez miejscowości, w których zlokalizowane są najatrakcyjniejsze obiekty poprowadzono turystyczne szlaki kulturowe, m.in.: Piastowski, Cysterski, św. Jakuba, Kościołów Drewnianych w Puszczy Zielonce.

Specyfika i wyjątkowość zasobów dziedzictwa historyczno-kulturowego stanowią podobnie jak zasobu środowiska przyrodniczego ważny potencjał rozwojowy obszaru funkcjonalnego Poznania. Jest on także bardzo ważnym czynnikiem identyfikacji lokalnych społeczności z miejscem zamieszkania, w którym szanuje się i podkreśla walory kulturowe. Wciąż zatem niedostateczne są inwestycje związane z ochroną dziedzictwa kulturowego poprzez przebudowę, modernizację i adaptację obiektów zabytkowych i innych wartościowych form historycznych w przestrzeni miejskiego obszaru

funkcjonalnego Poznania. Działania te przyczynić powinny się także do rozwoju lokalnej gospodarki, tworzenia miejsc pracy, integracji społecznej, przez co pozytywnie powinny wpłynąć na jakość życia mieszkańców Metropolii. Wyzwaniem dla rozwoju turystyki kulturowej w Metropolii Poznań jest rewitalizacja, względnie modernizacja zabytkowych obiektów porolniczych, przemysłowych, pomilitarnych itp. oraz promocja ich walorów kulturowych w kraju i za granicą.

3.2.

Infrastruktura i organizacja transportu

Infrastruktura techniczna i gospodarka komunalna

Infrastruktura techniczna to głównie sieci: wodno-kanalizacyjna, energetyczna, ciepłownicza i telekomunikacyjna. Są to systemy naczyń połączonych niezmiernie istotnych dla funkcjonowania całego obszaru funkcjonalnego. Ich sprawne działanie wpływa na stan środowiska przyrodniczego i każdą niemal sferę życia społecznego i gospodarczego. Urządzenia infrastrukturalne mimo, iż znajdują się w miejscach mało widocznych najczęściej pod powierzchnią ziemi, to bezpośrednio wpływają na wysoką jakość życia mieszkańców oraz warunkują dalszy rozwój całej Metropolii.

Najważniejszymi elementami infrastruktury technicznej w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania są:

- zaopatrzenie w energię elektryczną (sieci i elektrownie), ciepło (sieci ciepłownicze, ciepłownie, elektrociepłownie), gaz (sieci gazowe i stacje redukcyjne), wodę (wodociągi i stacje uzdatniania wody),
- usuwanie odpadów komunalnych, ścieków (kanalizacja, oczyszczalnie ścieków), wód deszczowych (kanalizacja, zbieranie, oczyszczanie, wykorzystanie),
- masowa komunikacja społeczna (infrastruktura telefoniczna, radiowa, telewizyjna, Internet i inne usługi telekomunikacyjne).

Produkcja i dystrybucja energii elektrycznej stanowią jeden z podstawowych elementów warunkujących rozwój obszaru Metropolii. Obecnie na jej obszarze energię elektryczną dostarcza monopolista na rynku zachodniej Polski – Spółka Akcyjna ENEA. Energia elektryczna zużywana w Metropolii produkowana jest w większości w elektrowniach: Dolna Odra, Pątnów, Konin i Turów. Należy zaznaczyć, że miasto Poznań zasilane jest również z jednostek wytwórczych firmy Dalkia Poznań, która dostarcza 276 MW mocy.

Spółka ENEA obsługuje obszar 58 192 km² i posiada 2,2 mln odbiorców. Długość sieci elektroenergetycznych o różnym napięciu wynosi 107 035 km, a produkowany w ciągu roku prąd to 15 mln MWh. Obszar Metropolii Poznań z 3082 km² powierzchni stanowi niecałe 7% obszaru działania spółki (Studium uwarunkowań rozwoju Aglomeracji Poznańskiej, 2012). System elektroenergetyczny w Metropolii zapewnia w wystarczającym stopniu bezpieczeństwo zaopatrzenia w energię elektryczną. Na podstawie gminnych dokumentów planistycznych jednostek tworzących Metropolię Poznań należy stwierdzić, że cały jej obszar pokryty jest siecią elektroenergetyczną, która umożliwia

podłączenie nowych użytkowników zgodnie z warunkami technicznymi operatora. Coraz większego znaczenia w zakresie produkcji energii elektrycznej nabierają odnawialne źródła energii oraz zwiększenie źródeł energii elektrycznej współpracujących z systemem w oparciu o źródła skojarzone produkujące energię elektryczną i ciepło. W związku z tym należy spodziewać się, że w najbliższych latach na obszarze Metropolii Poznań realizowane będą przedsięwzięcia, związane z produkcją energii ze źródeł odnawialnych, m.in. biogazownie, elektrownie wiatrowe, instalacje wykorzystujące energię słoneczną i geotermalną. Plany rozbudowy i modernizacji sieci elektroenergetycznej muszą zatem uwzględniać możliwości podłączenia do sieci urządzeń produkujących energię ze źródeł niekonwencjonalnych.

Największym producentem **energii cieplnej** dla Metropolii Poznań jest firma Dalkia Poznań ZEC S.A., dostarczająca niespełna 50% ogólnego zapotrzebowania na ciepło. W obszarze funkcjonalnym ciepło skojarzone z produkcją prądu elektrycznego wytwarzane jest w nowoczesnej Elektrociepłowni Karolin, w ciepłowni Garbary a także w źródłach lokalnych zasilanych głównie gazem lub olejem. DALKIA Poznań S.A. prowadzi działalność na terenie Miasta Poznania oraz Swarzędza, Murowanej Gośliny, Czerwonaka, Buku, a także w gminach spoza obszaru funkcjonalnego tj. Opalenicy, Pniewach, Trzciance, Żninie i Świebodzinie bezpośrednio lub poprzez udział w spółkach kapitałowych. Z punktu widzenia ochrony środowiska, a w szczególności dbałości o czystość powietrza w aglomeracji poznańskiej, rozwój miejskiej sieci ciepłowniczej jest zjawiskiem bardzo korzystnym i wręcz niezbędnym dla ograniczenia niekorzystnego oddziaływania rozproszonych indywidualnych i lokalnych palenisk węgla. Dalkia Poznań S.A. w ramach wieloletniego planu inwestycyjnego przewiduje na lata 2014-2020 modernizację sieci cieplnej polegającą na wymianie starej, kanałowej sieci cieplnej na sieć preizolowaną. Działania te pozwalają na zmniejszenie strat ciepła na sieciach, a tym samym, na uzyskanie oszczędności energii. Dodatkowo, poprzez zapewnienie możliwości włączenia nowych użytkowników do sieci ciepłowniczej, Dalkia Poznań przyczyni się bezpośrednio do obniżenia tzw. niskiej emisji, poprzez ograniczenie szkodliwych dla człowieka i środowiska przyrodniczego pyłów typu PM10. W wyniku postępującego procesu włączeń nowych odbiorców do sieci ciepłowniczej Dalkia Poznań w latach 2005 – 2013 ograniczona została emisja 850 tys. ton CO₂ do atmosfery (dane: Dalkia Poznań S.A.).

Sieć gazowa zasilająca gminy aglomeracji poznańskiej w zadowalającym stopniu pokrywa tylko obszar miasta Poznania i najbliższych położonych gmin podmiejskich. Na obszarach wiejskich, oddalonych od miasta, rozwój sieci gazowej średniego ciśnienia jest wciąż niewystarczający. Ciągła modernizacja i rozbudowa pozwala zapewnić praktycznie bezawaryjne i ciągłe zasilanie. Główną spółką dystrybucyjną gazu sieciowego na obszarze aglomeracji jest Wielkopolska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. W okolicach Poznania znajdują się bogate źródła gazu ziemnego z okresu permu, których wykorzystanie stanowić może szansę na zróżnicowanie dostaw tego surowca i poprawę

bezpieczeństwa energetycznego regionu. Do 2009 r. na terenie Metropolii Poznań systemem gazowym rozprowadzany był gaz ziemny zaazotowany podgrupy Ls (GZ-35) oraz gaz ziemny wysokometanowy grupy E. W 2009 r. zakończona została akcja przestawiania gazu na terenie Metropolii Poznań i we wschodniej Wielkopolsce. Na skutek powyższego, sieciami przesyłowymi i dystrybucyjnymi obecnie rozprowadzany jest gaz ziemny wysokometanowy grupy E (GZ-50).

Przedsiębiorstwem, odgrywającym bardzo ważną rolę w Metropolii Poznań w zakresie **gospodarki wodno-ściekowej**, jest spółka AQUANET, która posiada największy w Metropolii system wodociągowy (Poznański System Wodociągowy) i system kanalizacyjny (Poznański System Kanalizacyjny). Dzięki ciągle rozbudowywanej sieci firma obsługuje już ponad 770 tys. mieszkańców aglomeracji poznańskiej. Oprócz miasta Poznania AQUANET prowadzi działalność w sąsiednich gminach tj. Luboń, Puszczykowo, Mosina, Swarzędz, Czerwonak, Suchy Las, Brodnica, Kórnik, Murowana Goślina, Rokietnica, Tarnowo Podgórne, Dopiewo, Komorniki, Kleszczewo i Oborniki Wielkopolskie. W zakresie oczyszczania ścieków AQUANET obsługuje 7 oczyszczalni ścieków zlokalizowanych w Poznaniu (Lewobrzeźna Oczyszczalnia Ścieków), Koziegłowach (Centralna Oczyszczalnia Ścieków), Mosinie, Szlachęcinie, Borówcu, Chludowie oraz Głuszynie.

Kompleksowe rozwiązywanie problemów z odpadami – ich zbiórka, segregacja i składowanie oraz unieszkodliwianie jest wyzwaniem na najbliższe lata, gdzie współpraca gmin w ramach Metropolii Poznań jest warunkiem koniecznym. W zakresie **gospodarki odpadami** dominującą formą unieszkodliwiania odpadów na terenie Metropolii Poznań jest wciąż ich składowanie. Spośród 22 gmin obszaru funkcjonalnego 8 posiada własne składowiska odpadów. Jednak 2/3 z nich do 2017 roku zakończy swoją działalność ze względu na wymogi ekologiczne. Podstawowym elementem gospodarki odpadami jest ich selektywna zbiórka oraz recykling. Do roku 2015 selektywna zbiórka odpadów będzie obowiązywać przynajmniej w odniesieniu do: papieru, metalu, tworzyw sztucznych i szkła. Aktualnie na terenie Metropolii Poznań selektywną zbiórką w/w surowców zajmują się liczne konkurujące ze sobą firmy wywożące odpady. Szansą dla obszaru funkcjonalnego na rozwiązanie problemów w zakresie gospodarki odpadami jest rozwój istniejącego Związku Międzygminnego Gospodarka Odpadami Aglomeracji Poznańskiej, w skład którego wchodzi miasto Poznań i 8 gmin obszaru funkcjonalnego. Przynależność do Związku pozwala w bardziej racjonalny sposób rozwiązać problemy bioodpadów w skali ponadlokalnej. Bardzo ważnym zagadnieniem w zakresie gospodarki odpadami jest budowa pierwszej nowoczesnej spalarni odpadów, planowana na terenie Metropolii w najbliższych latach.

Ważnym elementem infrastruktury technicznej o znaczeniu metropolitalnym jest również **sieć telekomunikacyjna**. Należy do niej stacjonarna sieć telefoniczna, intensywnie rozwijająca się sieć telefonii komórkowej oraz Internet szerokopasmowy. Aglomeracja poznańska posiada najnowocześniejszą sieć światłowodową w kraju. Zarządza nią Poznańskie Centrum

Superkomputerowo-Sieciowe. Jest ono operatorem miejskiej sieci komputerowej POZMAN oraz krajowej sieci szerokopasmowej PIONIER.

Rozwój przestrzenny

Miejski Obszar Funkcjonalny Poznań w granicach określonych przez uchwałę Zarządu Województwa Wielkopolskiego liczy ponad 1 mln mieszkańców, co stanowi 29% ludności województwa i 2,6% ludności kraju. Obszar ten jest jednym z głównych elementów współczesnego układu osadniczego Polski i Europy. Miejski obszar funkcjonalny należy do grupy siedmiu najbardziej zurbanizowanych obszarów Polski, obok czterech aglomeracji: warszawskiej, krakowskiej, łódzkiej, wrocławskiej oraz dwóch konurbacji: górnośląskiej i trójmiejskiej. W klasyfikacji Europejskiej Sieci Obserwacyjnej Planowania Przestrzennego (*European Spatial Planning Observation Network – ESPON*) Poznań i otaczające miasto gminy są jednym z 76 obszarów o charakterze metropolitalnym na kontynencie.

Miejski Obszar Funkcjonalny Poznań na tle kraju wyróżnia wyjątkowo silne natężenie procesów suburbanizacji rezydencjalnej, technicznej i gospodarczej – przejawiający się emigracją mieszkańców, lokalizacją podmiotów gospodarczych i uzbrajaniem terenów poza granicami Poznania, w sąsiednich gminach obszaru, głównie powiatu poznańskiego.

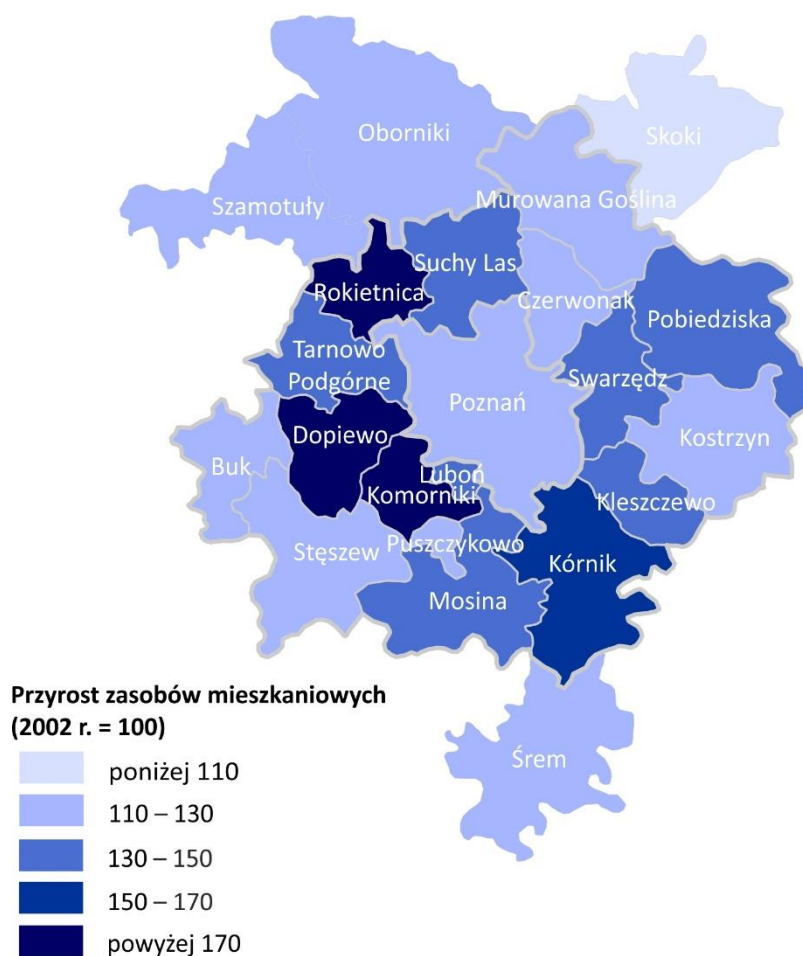
Proces suburbanizacji oznacza polepszenie indywidualnych warunków mieszkaniowych tysięcy osób, ale z punktu widzenia ogólnospołecznego rodzi koszty ekonomiczne oraz ma często negatywny wpływ na środowisko przyrodnicze. Stwarza też coraz większe potrzeby inwestycyjne w sferze transportu, infrastruktury komunalnej i usług społecznych, za którymi nie nadążają możliwości budżetowe samorządów metropolii.

Do najważniejszych trendów i konsekwencji rozwoju przestrzennego obserwowanych w miejskim obszarze funkcjonalnym Poznania zaliczyć należy (Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej, 2012):

- silny rozwój budownictwa mieszkaniowego w gminach podmiejskich, przybierający niejednokrotnie postać żywiołową i niekontrolowaną przez system planowania przestrzennego (tzw. *urban sprawl*, czyli rozlewanie się zabudowy poza zwarte osiedla),
- dynamiczne zmiany w środowisku zachodzące pod wpływem antropopresji, prowadzące do zmniejszania się powierzchni biologicznie czynnych i lokalizacji zabudowy przy terenach cennych przyrodniczo,
- dekoncentracja niektórych funkcji miasta, w tym głównie produkcyjnych i logistycznych, na obszary podmiejskie,

- wzrost liczby miejsc pracy, szczególnie poza miastem, zarówno w sferze produkcyjnej, jak i usługowej,
- rozwój zjawiska migracji wahadłowych między miejscem pracy, zamieszkania i usług, nie tylko z obszaru podmiejskiego do Poznania, ale także z miasta do sąsiednich gmin,
- utrudnienia spójności transportowej wewnątrz Metropolii, wynikające z niskiej jakości części dróg kołowych i kolejowych oraz niespójnej organizacji komunikacji publicznej,
- rozwój motoryzacji indywidualnej, za którym nie nadąża rozwój infrastruktury transportowej,
- narastanie problemów transportowych, uniemożliwiający sprawne podróżowanie w obrębie Metropolii,
- rosące dochody gmin podmiejskich z tytułu podatków, stopniowa utrata dochodów przez miasto centralne w związku z osiedlaniem się mieszkańców (podatników) i podmiotów gospodarczych poza jego granicami,
- dysproporcje pomiędzy miejscami korzystania z usług a miejscami zamieszkania i płacenia podatków, utrzymywanie przez miasto centralne placówek usługowych i infrastruktury o znaczeniu ponadlokalnym, z której korzystają mieszkańcy całej aglomeracji,
- w ślad za napływem mieszkańców następuje rozwój infrastruktury usługowej w gminach obszaru funkcjonalnego, w szczególności w zakresie oświaty, sportu i rekreacji.

Ryc. 7. Przyrost zasobów mieszkaniowych w Metropolii Poznań w latach 2002 – 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jednym z problemów obszaru funkcjonalnego jest koordynacja lokalnych polityk przestrzennych i ograniczenia zjawiska „konkurencji o mieszkańca i inwestora”. Stowarzyszenie Metropolia Poznań w 2013 r. przystąpiło do opracowania spójnej wizji rozwoju obszaru funkcjonalnego „Koncepcja Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań” (w ramach wsparcia Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007 – 2013). Celem projektu jest stworzenie spójnej wizji zagospodarowania przestrzennego metropolii poznańskiej w celu zapewnienia zrównoważonego i trwałego rozwoju. Prace nad Koncepcją będą zmierzały do optymalizacji rozmieszczenia różnorodnych funkcji w wymiarze ponadlokalnym oraz infrastruktury społecznej i technicznej, zapobiegając tym samym zjawisku chaotycznego rozlewania się zabudowy o niskiej intensywności przyczyniającego się do wzrostu kosztów związanych m.in. z nadmiernym wydłużaniem sieci infrastruktury technicznej i dróg dojazdowych.

3.3. Gospodarka i rynek pracy

Metropolia Poznań stanowi jeden z największych ośrodków przemysłowych i usługowych w kraju. Świadczy o tym zarówno liczba podmiotów gospodarczych, a co za tym idzie liczba miejsc pracy, jak i wysokość PKB wytwarzanego w mieście i całej metropolii. Według danych z 2011 r. Metropolia Poznań generuje 4,5% produktu krajowego brutto Polski, natomiast wartość PKB wytworzonego w Poznaniu na osobę plasuje miasto na drugim, po Warszawie, miejscu w kraju. Obszar funkcjonalny Poznania charakteryzuje typ gospodarki usługowo-przemysłowej. W nielicznych gminach zatrudnienie w sektorze rolnictwa przekracza 3%, natomiast zatrudnienie w usługach jest w całej Metropolii wyższe niż 70%.

Podmioty gospodarcze

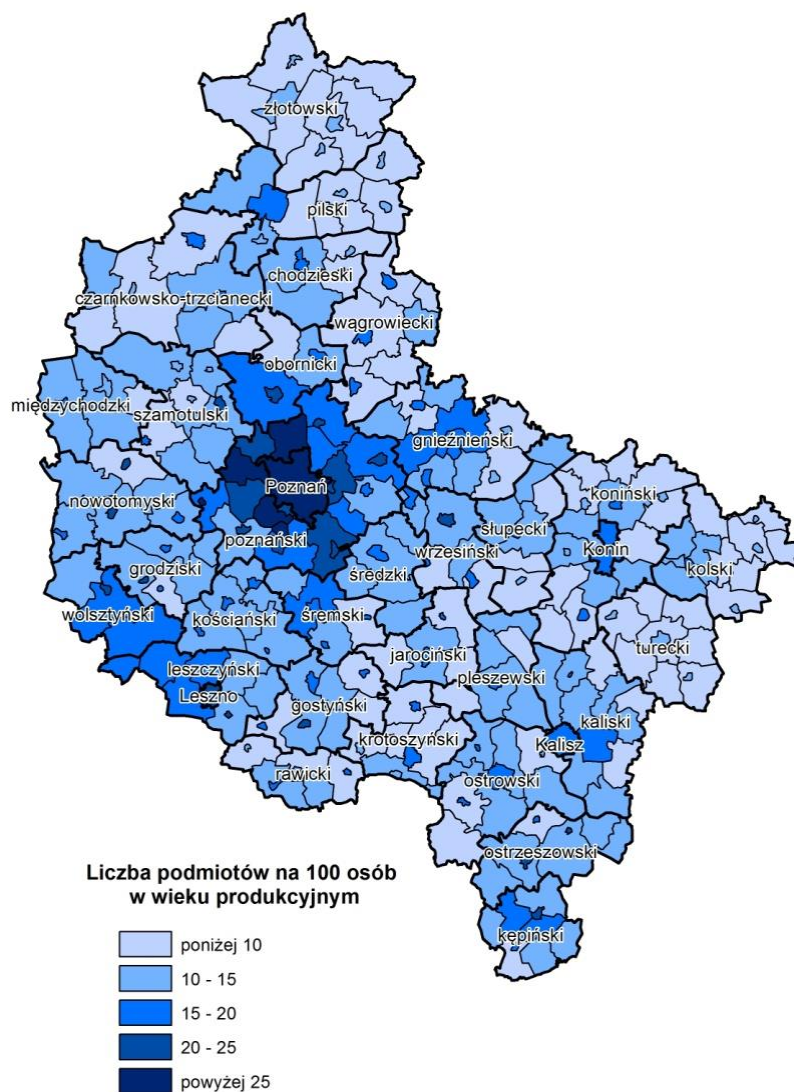
Podmioty gospodarcze prowadzące działalność w mieście i gminach podmiejskich wykorzystują zewnętrzne i wewnętrzne korzyści aglomeracji (m.in. bliskiej lokalizacji i urbanizacji). Korzyści te są podstawowym warunkiem powstania każdej aglomeracji miejskiej i decydują o jej pozycji konkurencyjnej (Gaczek, 2012).

Tab. 3. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca według podregionów w Polsce (2011 r.).

Lp.	Jednostka terytorialna	PKB na mieszkańca (zł)	Polska = 100%
1	m. Warszawa	119 828	302,1
2	m. Poznań	75 877	191,3
3	podregion legnicko-głogowski	73 822	186,1
4	m. Wrocław	60 425	152,3
5	m. Kraków	60 121	151,6
6	podregion tyski	59 635	150,3
7	podregion trójmiejski	56 817	143,2
8	podregion katowicki	56 079	141,4
9	podregion warszawski zachodni	50 036	126,1
10	podregion m. Łódź	48 669	122,7
11	podregion ciechanowsko-płocki	48 383	122,0
12	podregion m. Szczecin	47 888	120,7
13	podregion gliwicki	46 764	117,9
14	podregion poznański	46 298	116,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2013.

Ryc. 8. Podmioty gospodarcze w województwie wielkopolskim (2013 r.)

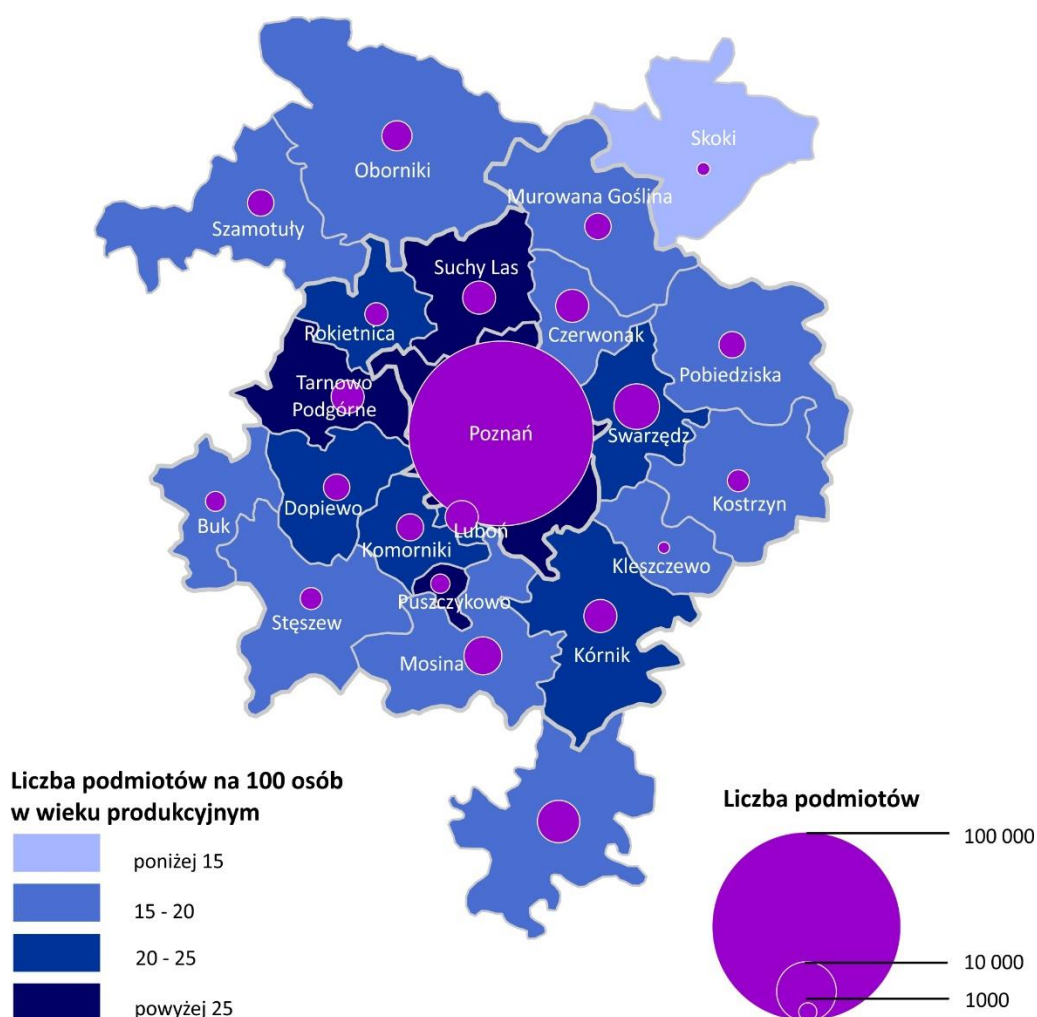
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Obok branż tradycyjnych, które nadal odgrywają w strukturze gospodarki Metropolii główną rolę, coraz większego znaczenia nabierają podmioty działające w branżach zaawansowanych technicznie, takich jak produkcja leków, komputerów, maszyn biurowych, narzędzi precyzyjnych, optycznych i medycznych oraz bazujących na rozwoju nanotechnologii. Na obszarze Metropolii znajduje się wiele parków przemysłowych, parków naukowo-technologicznych, inkubatorów przedsiębiorczości, centrów transferu technologii, czy też ośrodków wspierania przedsiębiorczości. W obszarze funkcjonalnym występuje silna przestrzenna koncentracja podmiotów gospodarczych. Aż 61,7% firm zarejestrowanych w Metropolii znajduje się w Poznaniu. Gminy o dużej liczbie podmiotów to Swarzędz (4,2%), Śrem (2,8%) Luboń (2,7%), Tarnowo Podgórne (2,7%), Oborniki (2,4%), Mosina

(2,3%), Komorniki (2,2%), Czerwonak (2,0%), Szamotuły (2,0%) i Kórnik (2,0%). W sumie 7 gmin koncentruje prawie 19,3%, a razem z Poznaniem ponad 81% podmiotów gospodarczych na badanym obszarze.

Metropolia Poznań wyróżnia się również na tle regionu i kraju pod względem liczby spółek handlowych przypadających na 1000 mieszkańców (średnia dla Metropolii jest ponad 2-krotnie wyższa aniżeli dla województwa wielkopolskiego). Wśród spółek z udziałem kapitału zagranicznego przeważa kapitał niemiecki, holenderski i francuski.

Ryc. 9. Podmioty gospodarcze w Metropolii Poznań (2013 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Na terenie Metropolii Poznań wśród dużych firm dominują przedsiębiorstwa produkcyjne i logistyczne. Obszar ten przegrywa jednak rywalizację z innymi aglomeracjami o lokalizację inwestycji dużych firm informatycznych. Liczba centrów usług BPO (*Business Process Outsourcing*) oraz centrów B&R korporacji zagranicznych plasuje Poznań dopiero na 6 miejscu, za Warszawą, Wrocławiem, Krakowem, Łodzią i Gdańskiem. Pod względem udziału podmiotów nowej gospodarki (*Advanced Producer Services*) Poznań zajmuje piąte miejsce w kraju (po Warszawie, Wrocławiu, Gdańsku i Krakowie). Pod względem liczby zatrudnionych w sektorze badań i rozwoju Poznań lokuje się również poza pierwszą czwórką miast w Polsce. Jeśli ten trend będzie się pogłębiał, w Metropolii Poznań utrwałać się będzie struktura gospodarcza oparta na tradycyjnych, mniej innowacyjnych, gałęziach przemysłu i usług.

Niewystarczający jest także rozwój rodzimych firm informatycznych. Wciąż zbyt małe są nakłady na działalność badawczo-rozwojową i działalność innowacyjną w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw Metropolii. Innowacyjność MŚP na tle firm dużych jest zdecydowanie mniejsza. Odsetek firm innowacyjnych w pierwszej grupie wynosi 35% a w drugiej 72%. Fakt ten nabiera znaczenia właśnie w Metropolii Poznań, gdzie ponad 99% podmiotów gospodarczych to firmy bardzo małe (zatrudniające mniej niż 10 pracowników) i małe (10-49 zatrudnionych). Szczególnie ważna jest tu konieczność stworzenia odpowiednich warunków rozwoju podmiotów w pierwszym okresie ich działalności, kiedy to istnieje najwyższe ryzyko upadku (aż 80% firm upada w pierwszym roku funkcjonowania).

Wspieranie branży informatycznej jest perspektywiczne i korzystne ekonomicznie. Płace są w niej stosunkowo wysokie, co powoduje, że 1 stanowisko pracy w tej branży generuje wiele stanowisk pracy w usługach i zwiększa popyt wewnętrzny, a tym samym jest istotnym elementem ekonomicznego rozwoju regionu. Branża ta jest ponadto bardzo przyjazna dla środowiska.

Na tle innych obszarów w kraju gospodarka w Poznaniu oraz w otaczających gminach po przemianach ustrojowych dobrze przystosowała się do nowych uwarunkowań gospodarczych. W następnych latach obszar ten przeżywał szybki wzrost gospodarczy, którego przejawem jest znaczny rozwój wielu rodzimych przedsiębiorstw, liczne inwestycje zagraniczne oraz bardzo niski w skali kraju poziom bezrobocia. W latach 90. i pierwszej połowie lat 2000. Poznań zajmował niekwestionowaną 2 pozycję pod względem inwestycji zagranicznych. W ostatnich 10 latach więcej inwestorów przyciągały już aglomeracje Wrocławia, Krakowa i Trójmiasta. W rankingu "Atrakcyjność inwestycyjna województw" opracowywanym corocznie przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową podregion poznański mieści się co prawda w klasie najwyższej atrakcyjności

inwestycyjnej dla działalności przemysłowej, usługowej i zaawansowanej technologicznie, zajmuje jednak pozycje odpowiednio siódmą, szóstą i trzecią.

Tab. 4. Podmioty gospodarcze w Metropolii Poznań (2013 r.)

Lp.	Jednostka terytorialna	Liczba podmiotów gospodarczych	Odsetek liczby podmiotów w Metropolii Poznań (%)	Liczba podmiotów gospodarczych na 100 osób w wieku produkcyjnym	Liczba spółek handlowych na 1000 mieszkańców
1	Poznań	105083	61,50	30,36	33,5
2	Buk	1703	1,00	21,60	11,3
3	Czerwonak	3276	1,92	18,31	7,2
4	Dopiewo	3372	1,97	24,70	13,6
5	Kleszczewo	823	0,48	18,61	7,2
6	Komorniki	3918	2,29	26,29	18,4
7	Kostrzyn	1960	1,15	17,26	8,6
8	Kórnik	3496	2,05	23,77	11,2
9	Luboń	4634	2,71	23,83	11,1
10	Mosina	3981	2,33	20,77	7,0
11	Murowana Goślina	2336	1,37	20,53	5,2
12	Oborniki	4021	2,35	18,63	7,4
13	Pobiedziska	2392	1,40	19,72	6,1
14	Puszczykowo	1945	1,14	31,56	14,8
15	Rokietnica	2144	1,25	23,04	11,1
16	Skoki	749	0,44	12,35	3,4
17	Stęszew	1725	1,01	17,88	8,9
18	Suchy Las	3381	1,98	33,80	32,4
19	Swarzędz	7141	4,18	23,56	14,9
20	Szamotuły	3384	1,98	17,88	7,4
21	Śrem	4674	2,74	17,58	6,3
22	Tarnowo Podgórne	4724	2,76	31,66	39,1
23	Metropolia Poznań	170 862	100,00	26,43	23,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Za jedną z przyczyn tego zjawiska uznaje się wzajemną konkurencję samorządów w Metropolii o mieszkańców i inwestorów. Widoczny jest brak harmonizacji na rzecz wspierania konkurencyjności gospodarczej całego jej obszaru. Niewystarczająco rozwinięty jest system pozyskiwania i udostępniania kompleksowej informacji o terenach inwestycyjnych, polityce podatkowej, warunkach dla obsługi inwestorów. Brak zbiorczej oferty inwestycyjnej dla całej Metropolii Poznań oraz komunikacji w tym zakresie między jednostkami samorządu terytorialnego. Wzrost kosztów promocji i konkurencyjny charakter działań podejmowanych na terenie miasta i w gminach obszaru funkcjonalnego spowodowały ograniczenia rozwojowe w napływie inwestycji, w tym zagranicznych. Są one szczególnie widoczne w porównaniach międzynarodowych, gdzie dostrzega się rosnące znaczenie dużych i wszechstronnie rozwiniętych obszarów metropolitalnych w zglobalizowanej gospodarce.

Zwiększenie konkurencyjności obszaru Metropolii Poznań jako lokalizacji inwestycji można osiągnąć dzięki spodziewanemu efektowi synergii łącząc potencjały gmin obszaru funkcjonalnego, zarówno w zakresie zasobów niezbędnych dla inwestorów, jak i w zakresie potencjału instytucjonalnego – obsługi inwestorów. Zauważalne w ostatnich kilku latach spowolnienie napływu inwestycji do Poznania i gmin obszaru funkcjonalnego stwarza potrzebę zwiększenia konkurencyjności inwestycyjnej całej Metropolii Poznań.

Z dotychczas prowadzonych prac nad identyfikacją inteligentnych specjalizacji w Wielkopolsce wynika, że na obszarze funkcjonalnym Poznania do tego typu działalności należą: przetwórstwo spożywcze, biotechnologia, informatyka (komputery i zautomatyzowane systemy dla biznesu, produkcja komputerów i elektroniki, działalność telekomunikacyjna i informatyczna), produkcja i naprawa maszyn, produkcja mebli, transport i gospodarka magazynowa oraz produkcja samochodów i sprzętu transportowego. Szczególnie te dziedziny wymagają wzmocnienia marketingowego i promocji lokalnych firm.

Budżety samorządów

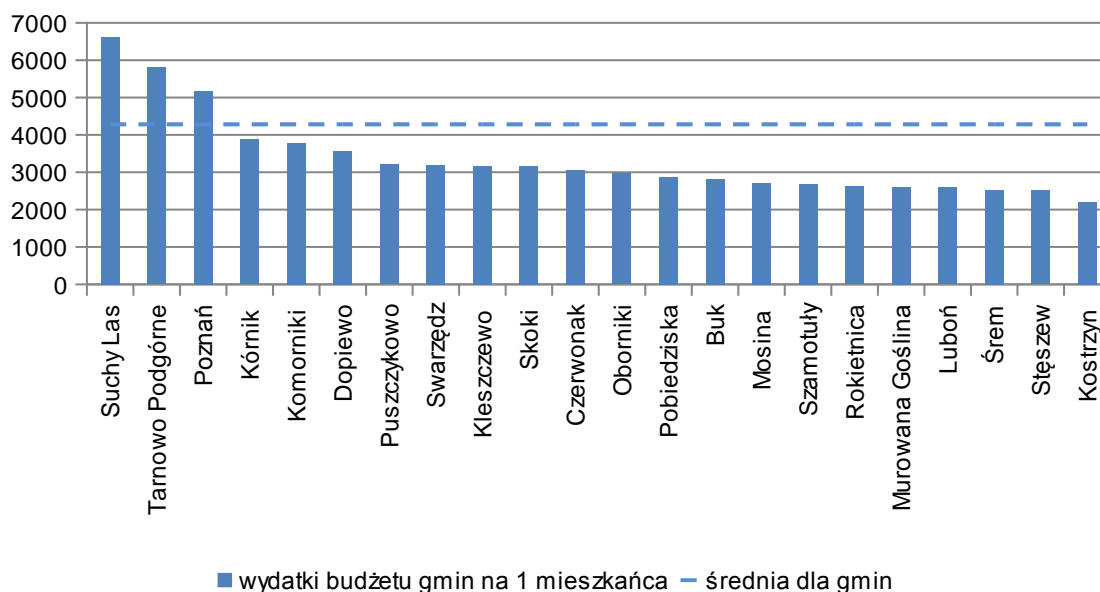
Dobra sytuacja gospodarcza przekłada się wprost na sytuację finansową samorządów terytorialnych Metropolii Poznań. Dwie gminy podmiejskie: Tarnowo Podgórne i Suchy Las, należą do najzamożniejszych w Polsce i od kilkunastu lat osiągają dochody na jednego mieszkańca wyższe niż miasto Poznań.

Tab. 5. Dochody i wydatki w gminach Metropolii Poznań w przeliczeniu na 1 mieszkańca (2013 r.)

Lp.	Jednostka terytorialna	Liczba ludności	Dochody gmin na mieszkańca (w zł)	Wydatki gmin (w zł) na mieszkańca
1	Poznań	548 028	4852,90	5167,35
2	Buk	12 348	3196,72	3018,30
3	Czerwonak	26 750	2963,18	3027,02
4	Dopiewo	21 489	3494,23	3395,29
5	Kleszczewo	6951	3189,78	2980,97
6	Komorniki	23 210	3711,22	3469,40
7	Kostrzyn	17 465	2269,88	2116,79
8	Kórnik	23 075	4035,53	3716,22
9	Luboń	30 676	2462,33	2420,50
10	Mosina	29 824	2711,59	2548,29
11	Murowana Goślina	16 663	2764,14	2729,54
12	Oborniki	33 454	3104,15	3137,05
13	Pobiedziska	18 814	2847,35	2984,94
14	Puszczykowo	9819	3338,19	2987,38
15	Rokietnica	14 565	2901,06	3047,90
16	Skoki	9283	3490,97	3634,02
17	Stęszew	14 791	2750,20	2592,85
18	Suchy Las	15 971	5901,97	5805,85
19	Swarzędz	46 530	3403,94	3373,71
20	Szamotuły	29 656	2650,00	2694,60
21	Śrem	41 378	2512,45	2558,28
22	Tarnowo Podgórne	23 454	5741,71	5726,24
23	Metropolia Poznań	1 014 194	4105,40	4109,90

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Ryc. 10. Wydatki w gminach Metropolii Poznań w przeliczeniu na 1 mieszkańca (2013 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Rynek pracy

Duża liczba i dywersyfikacja podmiotów gospodarczych sprawia, że Miejski Obszar Funkcjonalny Poznań stanowi jeden z największych rynków pracy w Polsce. Według danych opublikowanych przez GUS w 2013 r. liczba osób pracujących w metropolii przekracza 350 tys., co stanowi 41,4% wszystkich osób pracujących w województwie. Zdecydowanie największym rynkiem pracy na terenie metropolii, przede wszystkim w usługach, jest miasto Poznań (liczba pracujących – 227 tys.). Poza Poznaniem, dużym rynkiem pracy dysponuje gmina Tarnowo Podgórne (19 tys.) i Swarzędz (14,4 tys.). W przypadku Tarnowa Podgórniego wśród pracodawców dominują wielkie zakłady przemysłowe i firmy logistyczne, powstałe na bazie kapitału zagranicznego. W przypadku Swarzędza struktura firm jest bardziej zróżnicowana, z dominacją małych podmiotów gospodarczych. Liczba miejsc pracy w metropolii stale rośnie, zmienia się jednakże ich rozmieszczenie z tendencją do relokacji do gmin powiatu poznańskiego.

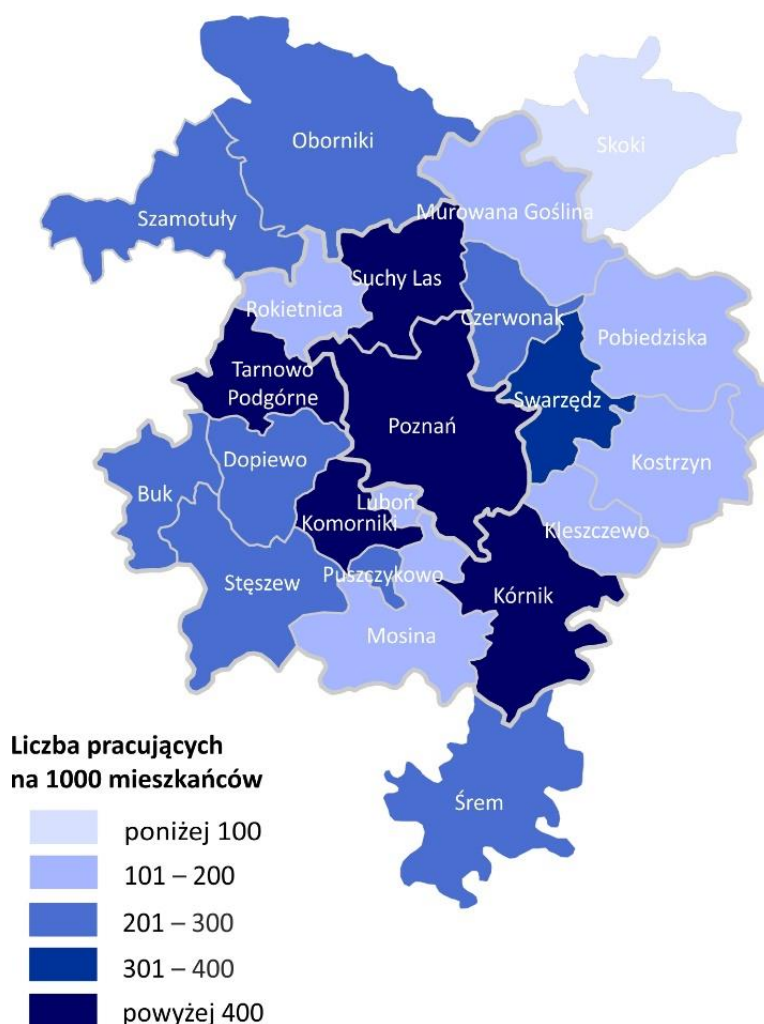
Tab. 6. Podstawowe informacje o rynku pracy Metropolii Poznań (2013 r.)

Lp.	Jednostka terytorialna	Liczba osób pracujących	Liczba osób pracujących na 1000 mieszkańców	Liczba osób bezrobotnych	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym
1	Poznań	226 951	414	13530	3,9
2	Buk	3476	282	241	3,1
3	Czerwonak	6835	256	547	3,1
4	Dopiewo	4303	200	362	2,7
5	Kleszczewo	741	107	135	3,1
6	Komorniki	10 362	446	374	2,5
7	Kostrzyn	3018	173	371	3,3
8	Kórnik	11 252	488	402	2,7
9	Luboń	3963	129	729	3,7
10	Mosina	4339	145	741	3,9
11	Murowana Goślina	2926	176	398	3,5
12	Oborniki	7603	227	1352	6,3
13	Pobiedziska	2413	128	491	4,0
14	Puszczykowo	1998	203	222	3,6
15	Rokietnica	2392	164	263	2,8
16	Skoki	782	84	626	10,3
17	Stęszew	4066	275	360	3,7
18	Suchy Las	6731	421	249	2,5
19	Swarzędz	14 378	309	885	2,9
20	Szamotuły	6144	207	1327	7,0
21	Śrem	9698	234	1524	5,7
22	Tarnowo Podgórne	19 034	812	382	2,6
23	Metropolia Poznań	353 405	348	25 511	3,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

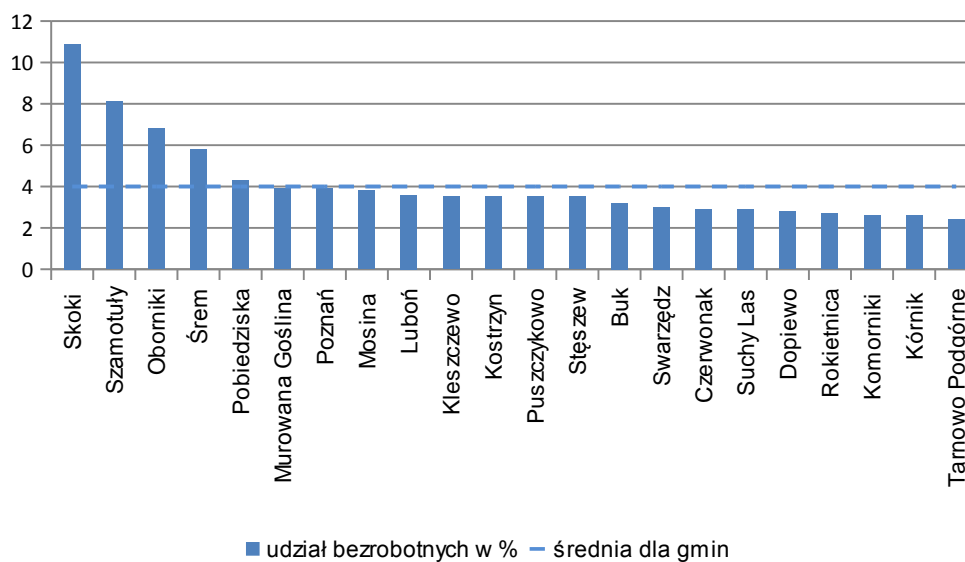
Z uwagi na rosnącą liczbę miejsc pracy oraz dobrze wykształconą ludność Metropolia Poznań jest (obok Warszawy i Katowic) obszarem o jednym z najniższych wskaźników poziomu bezrobocia w kraju. Poziom bezrobocia na obszarze jednostek wchodzących w skład Metropolii nie jest silnie zróżnicowany. Zdecydowanie najniższe wartości wskaźnika udziału bezrobotnych w grupie ludności w wieku produkcyjnym cechują gminy graniczące z Poznaniem, tj. Tarnowo Podgórne, Kórnik, Komorniki i Rokietnica.

Ryc. 11. Pracujący na 1000 mieszkańców w Metropolii Poznań (2013 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

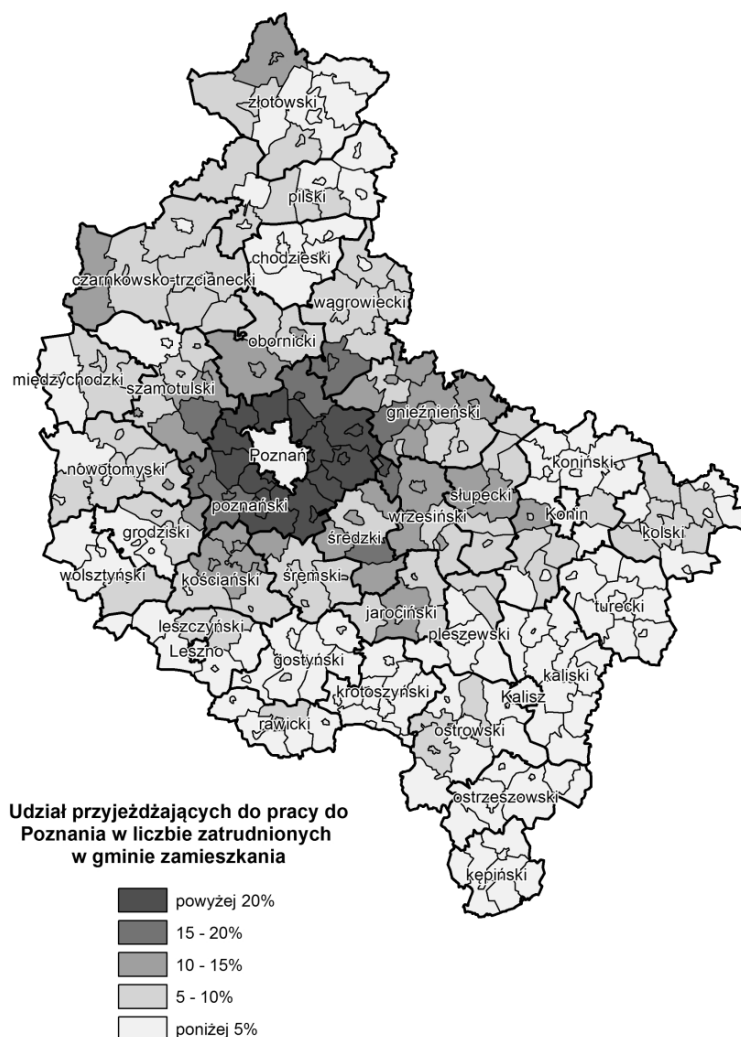
Ryc. 12. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym według gmin (2013 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Mobilność siły roboczej

Istotnym zjawiskiem, z punktu widzenia spójności obszaru, jest mobilność siły roboczej. Metropolia Poznań jest jednym z najważniejszych centrów dojazdów do pracy w kraju (Śleszyński, 2013). Poznań jest 4. miastem w Polsce pod względem liczby osób dojeżdżających do pracy. Codzienne przyjazdy pracownicze do miasta wynoszą 90,8 tys. osób. Z kolei liczba osób wyjeżdżających z miasta do innych gmin jest równa 25,6 tys., co stanowi trzeci wynik w kraju po Krakowie (30,8 tys.) i Warszawie (26,3 tys.). Gminy powiatu poznańskiego stanowią cel dojazdu do pracy dla 58,1 tys. osób, co jest najwyższym wynikiem spośród powiatów ziemskich (Bul, 2013). Wartości te wskazują, że relacje przestrzenno-funkcjonalne miasta i jego bezpośredniego zaplecza są silne. Obok miasta centralnego ośrodkami dojazdów w metropolii są intensywnie rozwijające się jednostki gminne zlokalizowane w strefie podmiejskiej Poznania, takie jak: Tarnowo Podgórne, Swarzędz, Czerwonak, Kórnik i Komorniki.

Ryc. 13. Dojazdy do pracy do Poznania z gmin województwa wielkopolskiego (2011 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Pochodną liczby osób przyjeżdżających i wyjeżdżających do pracy w ciągu doby jest saldo migracji pracowniczych. Jest ono wybitnie dodatnie w przypadku miasta Poznania. Różnica w liczbie osób przyjeżdżających i wyjeżdżających z Poznania wynosi 65 tys. Wśród gmin Metropolii wyróżnia się szczególnie Tarnowo Podgórne, które posiada dodatnie saldo na poziomie 8,5 tys. osób. Dodatnie saldo cechuje także gminy: Kórnik, Suchy Las, Komorniki i Puszczykowo.

Najważniejsze znaczenie w przemieszczeniach pracowniczych mają dojazdy do Poznania. Najintensywniejsze dojazdy do miasta mają miejsce z terenu gmin powiatu poznańskiego. Szczególnie wyróżniają się jednostki bezpośrednio graniczące z miastem, tj. Swarzędz (5 tys. osób), Czerwonak (3,8 tys. osób), Luboń (3,6 tys. osób) i Mosina (2,3 tys. osób). Obok wartości bezwzględnych istotnym

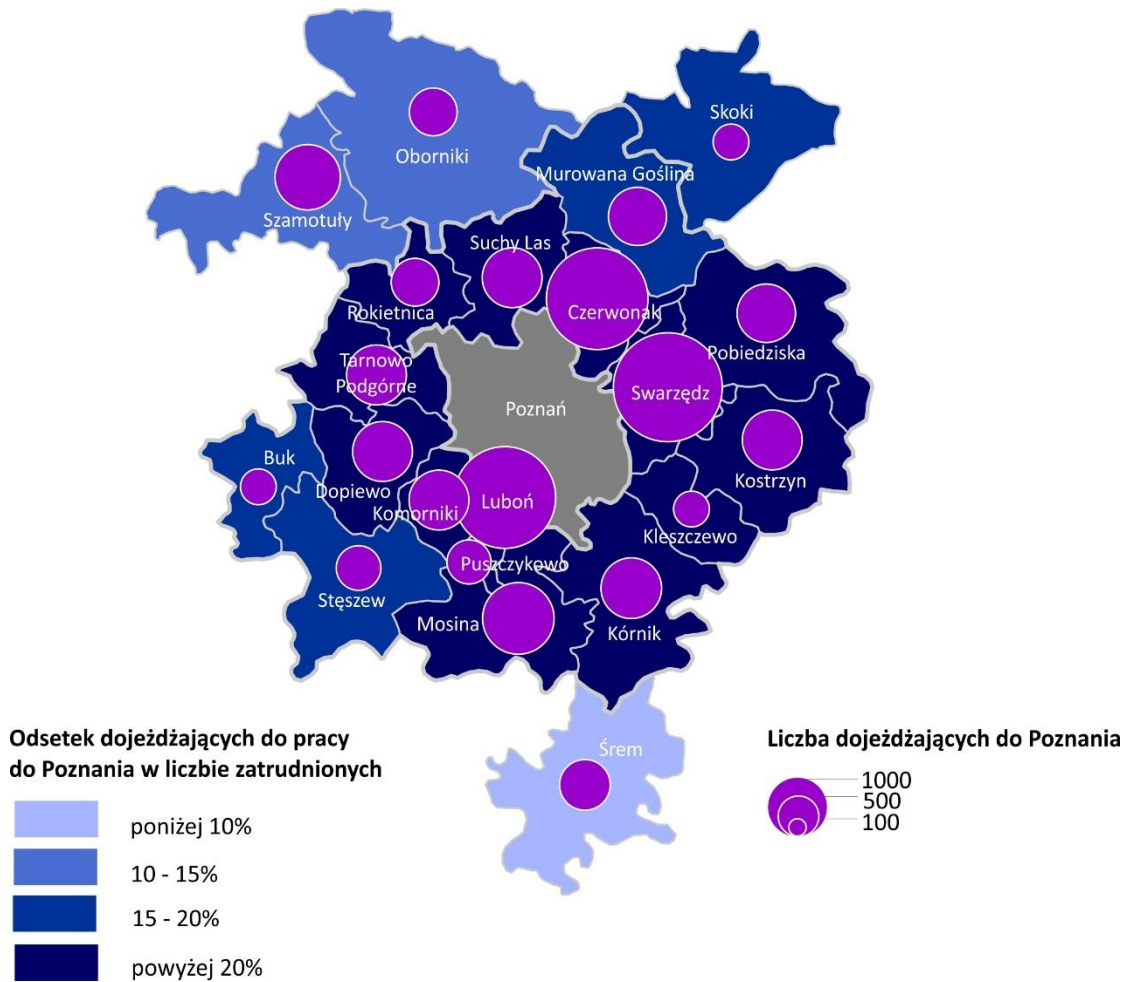
wskaźnikiem powiązań jest także udział przyjeżdżających do pracy w liczbie zatrudnionych w gminie zamieszkania. Wartości powyżej 20% dojeżdżających cechuje większość gmin powiatu poznańskiego.

Tab. 7. Dojazdy do pracy w Metropolii Poznań (2011 r.)

Lp.	Jednostka terytorialna	Liczba wyjeżdżających do pracy do innych gmin	Liczba przyjeżdżających do pracy z innych gmin	Saldo dojazdów	Liczba osób dojeżdżających do pracy do Poznania
1	Poznań	25 641	90 755	65 114	-
2	Buk	1832	1565	-267	536
3	Czerwonak	4934	4244	-690	3787
4	Dopiewo	2961	2249	-712	1737
5	Kleszczewo	976	286	-690	616
6	Komorniki	3347	4947	1600	2054
7	Kostrzyn	2994	1972	-1022	1602
8	Kórnik	3004	5232	2228	1774
9	Luboń	5182	1684	-3498	3573
10	Mosina	4593	2010	-2583	2316
11	Murowana Goślina	3261	1249	-2012	1434
12	Oborniki	4554	3287	-1267	1241
13	Pobiedziska	2761	934	-1827	1505
14	Puszczykowo	1084	1254	170	699
15	Rokietnica	1967	669	-1298	1237
16	Skoki	1388	344	-1044	458
17	Stęszew	2306	1903	-403	804
18	Suchy Las	2117	3863	1746	1536
19	Swarzędz	7758	5507	-2251	5034
20	Szamotuły	3923	2071	-1852	1194
21	Śrem	5188	4742	-446	969
22	Tarnowo Podgórne	2284	10732	8448	1653

Źródło: Zestawienie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Ryc. 14. Dojazdy do pracy do Poznania z gmin metropolii (2011 r.)

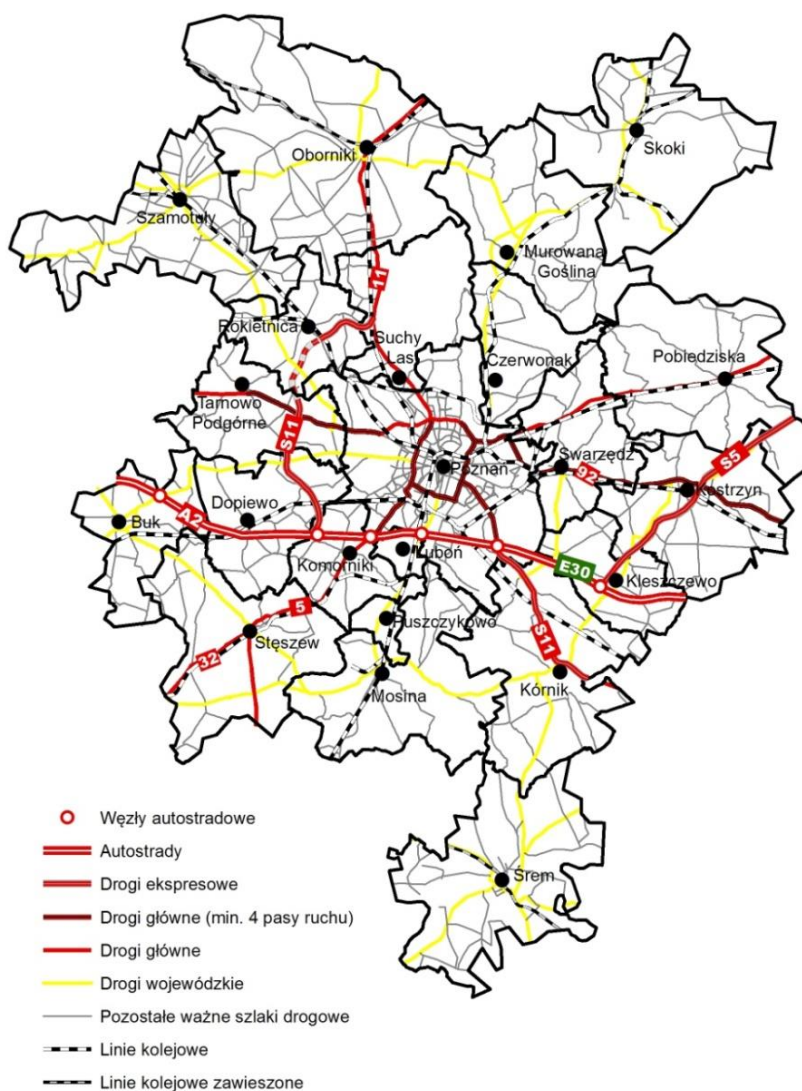
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Infrastruktura i organizacja transportu.

Jednym z wyznaczników poziomu rozwoju obszaru funkcjonalnego Poznania jest jego dostępność, wewnętrzna spójność oraz jakość infrastruktury transportowej. Z uwagi na rosnącą mobilność mieszkańców całej Metropolii potrzeba budowy nowej oraz modernizacji istniejącej infrastruktury wydaje się być kluczowym zadaniem stojącym przed samorządami szczebla lokalnego

i regionalnego, jak też administracji szczebla krajowego. Zarządzanie i koordynacja działań staje się podstawowym wymogiem dobrej organizacji wszystkich dziedzin transportu publicznego.

Ryc. 15. Infrastruktura transportowa w Metropolii Poznań (2013 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego Aglomeracji Poznańskiej, 2012.

Sieć drogowa

Najważniejszym układem transportowym na obszarze Metropolii Poznań jest sieć drogowa, która determinuje dostępność transportową i warunki przemieszczania się. Drogi kołowe różnej kategorii określają dostępność transportową, natężenie i kierunki przewozu osób i towarów, wpływają na koszty funkcjonowania gospodarki, stan środowiska przyrodniczego i jakość życia

mieszkańców. Układ drogowy Metropolii Poznań tworzą drogi krajowe (autostrada, drogi ekspresowe i główne) oraz drogi administrowane przez samorząd terytorialny (wojewódzkie, powiatowe, gminne i pozostałe). Szkielet drogowy Metropolii stanowią 2 szlaki europejskie: E30 – jedna z najważniejszych dróg przebiegająca przez kontynent, łącząca m.in. Berlin z Moskwą, oraz droga E261 – Gdańsk – Poznań – Wrocław, będąca trasą łącznikową sieci europejskiej. Trasa E30 w obszarze funkcjonalnym w całości posiada klasę autostrady, w polskiej nomenklaturze drogowej oznaczona jest jako autostrada A2. Równolegle do autostrady przebiega droga krajowa nr 92, o klasie drogi głównej ruchu przyspieszonego (GP). Trasa E261, oznaczona jako droga krajowa nr 5 posiada w większości klasę drogi GP, a od 2012 roku przebiega nowym śladem, m.in. tzw. Wschodnią i Południową Obwodnicą Poznania. Sieć dróg krajowych w Metropolii uzupełnia droga nr 11 z Bytomia do Kołobrzegu, której trasa przebiega częściowo ulicami miasta Poznania. Fragment trasy z Poznania do Kórnika posiada klasę drogi ekspresowej (S11), od 2014 roku przebiegać będzie wzdłuż autostrady i tzw. Zachodnią Obwodnicą Poznania (częściowo otwartą w roku 2012). W chwili obecnej droga posiada klasę GP i G. Ostatnim odcinkiem dróg krajowych w metropolii jest trasa nr 32, w kierunku Zielonej Góry.

Długość dróg krajowych w mieście Poznaniu wynosi łącznie 54 km, bez fragmentów autostrady A2 i drogi ekspresowej S11. Natomiast przez obszar Metropolii przebiega 121,5 km dróg krajowych oraz 40,9 km autostrady A2 (dane nie uwzględniają otwartych w czerwcu 2012 tras S5 i S11 oraz drogi krajowej nr 11 na terenie gminy Oborniki).

Drogi wojewódzkie na obszarze funkcjonalnym tworzą sieć komunikacji między gminami a głównym miastem metropolii. Do najważniejszych szlaków wojewódzkich należą drogi, które prowadzą do Poznania, tj. DW 184 biegnąca z Przeźmierowa w kierunku Szamotuł, DW 430 łącząca Poznań przez Luboń i Puszczykowo z Mosiną, DW 196 będąca głównym szlakiem komunikacyjnym w kierunku północno-wschodnim, biegnącym przez Murowaną Goślinę do Wągrowca, DW 434 zapewniająca dobry dojazd do Śremu oraz droga DW 307 z Poznania w kierunku Buku i Opalenicy. Ważnym uzupełnieniem sieci dróg krajowych i wojewódzkich są także drogi powiatowe i gminne. Łączna długość tych szlaków na obszarze Metropolii wynosi ponad 4 tys. km.

Ponad 50% dróg gminnych stanowią drogi gruntowe. Szczególnie dużo dróg o nawierzchni nieutwardzonej jest w silnie urbanizujących się gminach pierwszego pierścienia wokół miasta Poznania. Największą gęstością sieci drogowej w Metropolii charakteryzują się gminy miejskie (Poznań, Luboń i Puszczykowo), najniższa gęstość sieci cechuje rozległe gminy miejsko-wiejskie (Pobiedziska, Stęszew, Murowana Goślina i Skoki).

Część terenów wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego wymaga połączenia z krajowym i europejskim systemem komunikacji drogowej. Jest to ważny do rozwiązania problem, gdyż zgodnie z zapisami WRPO 2014 – 2020 „przyczyni się ono do zmniejszenia różnic wewnątrzregionalnych, silnie zaznaczających się w przestrzeni Wielkopolski. Pozwoli na zmniejszenie skali marginalizacji poszczególnych części regionu oraz grup mieszkańców. Zwiększy atrakcyjność ośrodków miejskich, jako miejsc rozwoju działalności gospodarczej i stworzy warunki dla zwiększenia mobilności mieszkańców. Będzie także mieć wpływ na wzrost konkurencyjności, zwiększenie możliwości inwestowania oraz przyczyni się do tworzenia miejsc pracy. Podniesie także poziom bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz mieszkańców miejscowości, w których zostaną zrealizowane obwodnice i obejścia drogowe.”

Budowa nowych oraz przebudowa lub modernizacja dróg wiążących metropolitalny układ transportowy oraz umożliwiających szybki dojazd do sieci dróg ekspresowych i autostrad jest jedną z pilniejszych potrzeb transportowych w całym obszarze funkcjonalnym. W ostatnich latach z uwagi na intensyfikację ruchu w Metropolii, związaną ze zjawiskiem suburbanizacji, nastąpiło znaczne pogorszenie stanu technicznego dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych (Transport w aglomeracji poznańskiej, 2010). Powyższe szlaki stanowią bardzo często podstawową infrastrukturę drogową wykorzystywaną w codziennych dojazdach do pracy i szkół. Środki finansowe przeznaczone na modernizację szlaków są niewystarczające, priorytetem często są naprawy w celu utrzymania stanu dróg w minimalnym standardzie. Ponadto wciąż znaczny odsetek dróg gminnych i powiatowych posiada cały czas nawierzchnię nieutwardzoną. Jest to zadanie bardzo istotne z uwagi na wzrastające potrzeby mobilności w obszarze funkcjonalnym Poznania. Według badań przeprowadzonych w ramach tworzenia Planu Transportowego Aglomeracji Poznańskiej (2014) w powiecie poznańskim

Układ drogowy niezależnie od kategorii szlaku pełni istotną rolę w kształtowaniu skali i kierunków przemieszczeń w Metropolii. Jego spójność ma bezpośrednie przełożenie na przebieg szlaków migracyjnych, w pewnym stopniu warunkuje też ich długość. Konieczne jest prowadzenie działań na rzecz wzmocnienia spójności obszaru poprzez budowę zarówno głównej (drogi krajowe), jak i lokalnej (drogi wojewódzkie i powiatowe) sieci drogowej.

do roku 2025 nastąpi 17% wzrost zapotrzebowania na przewozy. Zdecydowana większość przemieszczeń poza miastem nadal odbywać się będzie przy wykorzystaniu samochodu, dlatego też należy rozwijać sieć drogową na obszarze metropolii, równoległe do rozwoju infrastruktury transportu publicznego.

Transport kolejowy

Istotną rolę z punktu widzenia funkcjonowania transportu zbiorowego i przemieszczeń do pracy i szkół na obszarze Metropolii pełni sieć kolejowa. Stanowi przykład dobrze rozwiniętej sieci transportowej, której centrum jest poznański węzeł kolejowy. Miasto Poznań dzięki stosunkowo dużej liczbie połączeń kolejowych jest jednym z najważniejszych węzłów kolejowych w Polsce. Stacja Poznań Główny zajmuje drugie miejsce pod względem liczby odprawianych pasażerów w kraju (większą liczbę pasażerów obsługuje jedynie dworzec Warszawa Centralna).

Szlaki kolejowe w Poznaniu i jego obszarze funkcjonalnym cechuje duża spójność oraz dobra dostępność. Podstawę układu kolejowego w Metropolii stanowią najważniejsze linie kolejowe, wg polskiej nomenklatury nazywane magistralami kolejowymi. Są to szlaki:

- E20 (wg polskiej klasyfikacji linia nr 3) szlak Kunowice – Terespol, tj. trasa w kierunku Wrześni, Konina, Warszawy oraz Buku, Opalenicy i Berlina;
- E59 (linia nr 351 i nr 271) szlak Świnoujście – Chałupki, tj. trasa w kierunku Rokietnicy, Szamotuł, Szczecina oraz Mosiny, Kościana, Leszna i Wrocławia;
- linie kolejowe nr 352 i 395, które stanowią towarową obwodnicę Poznania.

Następne w hierarchii ważności są linie główne, zwane także pierwszorzędnymi:

- linia kolejowa nr 353, czyli trasa w kierunku Gniezna, Bydgoszczy i Gdańska;
- linia kolejowa nr 272, czyli trasa w kierunku Jarocina i Ostrowa Wielkopolskiego;
- linia kolejowa nr 354, czyli trasa w kierunku Obornik, Piły i Kołobrzegu oraz mniejsze fragmenty linii, głównie łącznice kolejowe.

Uzupełnieniem tego układu są linie drugorzędne, zwane także aglomeracyjnymi:

- linia kolejowa nr 356 ze stacji Poznań Wschód w kierunku Wągrowca;
- linia kolejowa nr 357 ze stacji Luboń w kierunku Wolsztyna.

Poznański węzeł kolejowy skupia szlaki prowadzące w 9 kierunkach. Siedem z nich to linie o znaczeniu krajowym, dwie to linie aglomeracyjne, jednotorowe, niezelektryfikowane. W przeszłości uruchamiano pociągi z Poznania przez Rokietnicę do Pniew, do Osowej Góry przez stację Puszczykówko, z Szamotuł do Międzychodu, z Obornik do Wronek, z Mieszkowa przez Śrem do Czempinia, ze Skoków do Janowca Wielkopolskiego i ze Sławy do Gniezna. Aktualnie ruch pasażerski jest na tych liniach zawieszony.

Stan techniczny szlaków jest zróżnicowany. Obok zrewitalizowanych w ostatnich latach linii kolejowych nr 3 (w kierunku Warszawy i Berlina), 356 do Wągrowca, 357 w kierunku Wolsztyna oraz 353 w stronę Gniezna część szlaków cechują słabe parametry techniczne. Na tym tle szczególnie niekorzystnie wyróżnia się linia kolejowa 354 w kierunku Piły. Częściowo jednotorowa linia znajduje się w fatalnym stanie technicznym, na niektórych odcinkach linii obowiązują ograniczenia prędkości do 40 km/h. Z uwagi na duże znaczenie linii w ruchu regionalnym i dalekobieżnym należy dążyć do modernizacji wspomnianego szlaku w pierwszej kolejności.

Szczególnie istotnym problemem polskich metropolii (w tym poznańskiej) jest kwestia wykorzystania infrastruktury kolejowej do przewozów pasażerskich na terenie miasta i jego obszaru funkcjonalnego. W rozwiązaniu tej kwestii pomóc ma utworzenie Poznańskiej Kolei Metropolitalnej oraz budowa zintegrowanych centrów przesiadkowych w Poznaniu i gminach Metropolii. **Ważnym przedsięwzięciem jest modernizacja Poznańskiego Węzła Kolejowego w celu zapewnienia jego przepustowości dla nowych kolei metropolitalnej i licznych połączeń regionalnych, krajowych i międzynarodowych.**

Kolej spełnia ważną funkcję w połączeniach regionalnych i w ruchu podmiejskim. Likwidacja niektórych połączeń doprowadziła do obniżenia standardów dostępności kolei dla obsługi Metropolii Poznań, co spowodowało odpływ pasażerów na rzecz komunikacji autobusowej, a przede wszystkim indywidualnej. Komunikacja kolejowa odgrywa zdecydowanie zbyt małą rolę w obsłudze przewozowej obszaru funkcjonalnego Poznania. Przyczyną tego stanu jest mała częstotliwość połączeń kolejowych, niskie prędkości, a także zbyt duże odległości niektórych przystanków do osiedli mieszkaniowych (Transport w aglomeracji poznańskiej, 2010).

Transport rowerowy

Z uwagi na rosnącą kongestię komunikacyjną i wzrastające koszty jakości podróży mieszkańców Metropolii jest wysoce niesatysfakcjonująca. Mieszkańcy Metropolii poszukują nowych sposobów przemieszczania się, które zapewnią zaspokojenie z jednej strony potrzeby mobilności, a z drugiej przyczyniają się do zdrowszego trybu życia. Ich efektem, coraz bardziej uświadamianym społecznie jest redukcja emisji szkodliwych substancji do środowiska przyrodniczego, które są pochodną przede wszystkim ruchu samochodowego. Alternatywa dla samochodu przy podróżach na krótsze odległości jest ruch rowerowy. Wzrasta on systematycznie na obszarze Metropolii. W latach 1988 do 2010 liczba podróżujących rowerem wzrosła co najmniej czterokrotnie (Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej, 2011).

Według wyników badań przedstawionych w Planie Transportowym Aglomeracji Poznańskiej (2014) obecnie co 20. podróż w aglomeracji odbywa się przy wykorzystaniu roweru. Przemieszczenia rowerem częściej mają miejsce na obszarze podmiejskim (5,3% wszystkich podróży), z kolei w Poznaniu ruch rowerowy stanowi 4% przemieszczeń. Znaczący odsetek podróży rowerem odbywa się przede wszystkim na odcinkach do 5 km.

Jednostki wchodzące w skład obszaru funkcjonalnego Poznania cechuje bardzo zróżnicowany stan infrastruktury rowerowej. W miarę spójny system dróg rowerowych posiada miasto Poznań i kilka mniejszych miast Metropolii. Średnia gęstość sieci dróg i ścieżek rowerowych w metropolii wynosi 14 km/100 km², przy czym największa cechuje gminy: Puszczykowo, Poznań i Luboń (powyżej 40 km/100 km²), a najniższa gminy: Kostrzyn, Kleszczewo, Czerwonak i Oborniki (poniżej 3 km/100 km²). Powyższe dane wskazują na konieczność rozbudowy sieci, co powinno przełożyć się na poprawę spójności obszaru i przyczynić do częstszego wykorzystywania roweru jako środka transportu.

Infrastruktura rowerowa przyczynia się, oprócz zwiększenia udziału podróży rowerem w strukturze codziennych przemieszczeń, do rozwoju turystyki rowerowej. Wojewódzkie jednostki administracyjne tworzą mapy i szlaki rowerowe w formie podkładów i śladów GPS. Zarząd Dróg Miejskich wydał przewodnik „Rowerem po Poznaniu” (dostępny na stronie www.zdm.poznan.pl), który stanowi zbiór pomysłów na wyprawy rowerowe po Poznaniu i okolicach. Metropolia obfituje także w imprezy i rajdy rowerowe. Są one organizowane przez samorządy gminne oraz liczne organizacje społeczne, m.in. oddziały PTTK, Akademicki Klub Turystyki Rowerowej „Cyklista”, Towarzystwo Miłośników Gminy Suchy Las, Klub Turystyki Rowerowej „Kiekrz”, Sekcję Rowerzystów Miejskich.

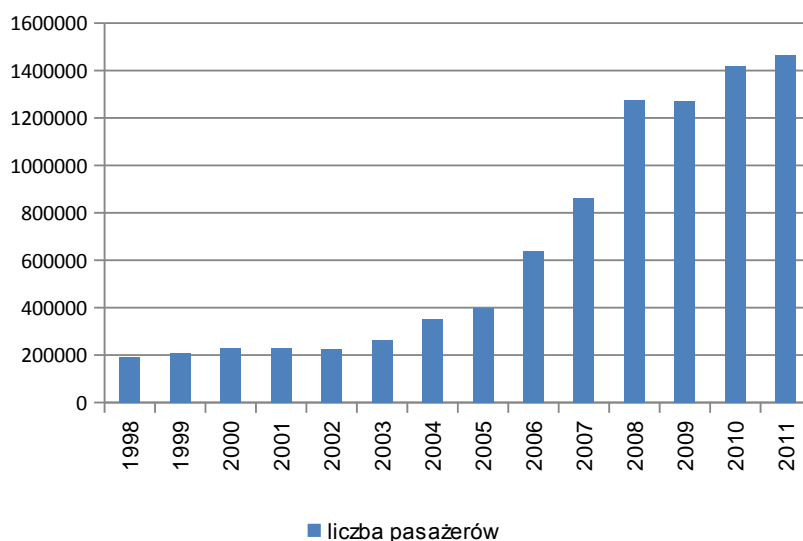
Miejski Obszar Funkcjonalny Poznania posiada dobre potencjalne warunki do rozwoju ruchu rowerowego. Kliny zieleni, dolina Warty i rynny jeziorne umożliwiają rozwój szlaków prowadzących z centrum Poznania do podmiejskich gmin i położonych na ich terenie atrakcji turystycznych. Ruch

rowerowy na wskazanym obszarze stale wzrasta, jednak konieczne są dalsze działania na rzecz jego rozwoju, w tym tworzenia spójnego systemu dróg rowerowych, nie tylko w skali gmin ale także całego obszaru funkcjonalnego.

Transport lotniczy

Metropolia Poznań stanowi także jeden z najważniejszych węzłów międzynarodowego transportu lotniczego w Polsce. Główne lotnisko (PL Poznań – Ławica im. H. Wieniawskiego) jest 6. największym portem lotniczym w kraju, obsługującym ponad 1,5 mln pasażerów rocznie. Dzięki inwestycjom prowadzonym w latach 2009 – 2013 (m.in. rozbudowie terminala, płyty postojowej oraz budowie równoległej drogi kołowania) lotnisko jest w stanie obsłużyć 3,5 mln pasażerów rocznie, co powinno zaspokoić potrzeby metropolii na najbliższe lata. Liczba połączeń lotniczych z Ławicy w ostatnich latach jest na podobnym poziomie i wynosi 59 (23 regularne połączenia lotnicze i 36 połączeń czarterowych).

Ryc. 16. Liczba pasażerów korzystających z lotniska Poznań – Ławica w latach 1998 – 2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Portu Lotniczego Poznań - Ławica, 2012.

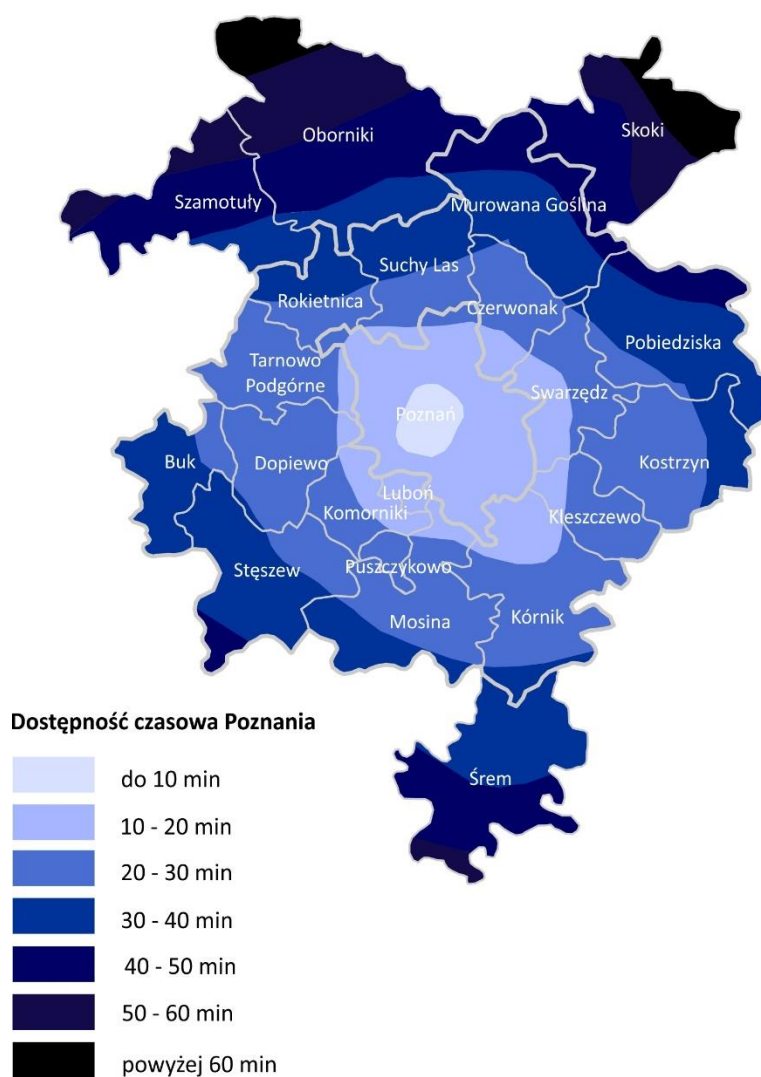
Dostępność transportowa Poznania

Jakość istniejącego układu transportowego przekłada się bezpośrednio na osiągalność miejsc w całym obszarze funkcjonalnym. Najlepszym jej miernikiem jest dostępność czasowa, gdyż uwzględnia zarówno czynnik geograficzny (odległość), jak i techniczny (jakość sieci transportowej). Szczególnie istotna jest dostępność Poznania – miasta centralnego Metropolii, które stanowi cel codziennych dojazdów do pracy i szkół dla wielu mieszkańców obszaru funkcjonalnego.

Dostępność czasowa Poznania przy wykorzystaniu samochodu okazuje się w przypadku wielu gmin obszaru funkcjonalnego lepsza aniżeli ma to miejsce przy wykorzystaniu komunikacji publicznej. Czas dojazdu do miasta jest najkrótszy z obszaru gmin powiatu poznańskiego i wynosi do 30 minut. Wyjątek stanowią gminy drugiego pierścienia, tj. Murowana Goślina, Pobiedziska i Buk. Co istotne, izochrony odkształcają się równoleżnikowo, na co wpływ ma przebieg autostrady A2. Z uwagi na rozmieszczenie infrastruktury transportowej dostępność gmin zlokalizowanych poza powiatem poznańskim a wchodzących w skład obszaru funkcjonalnego jest dużo gorsza. Dotyczy to szczególnie gmin Skoki i Oborniki.

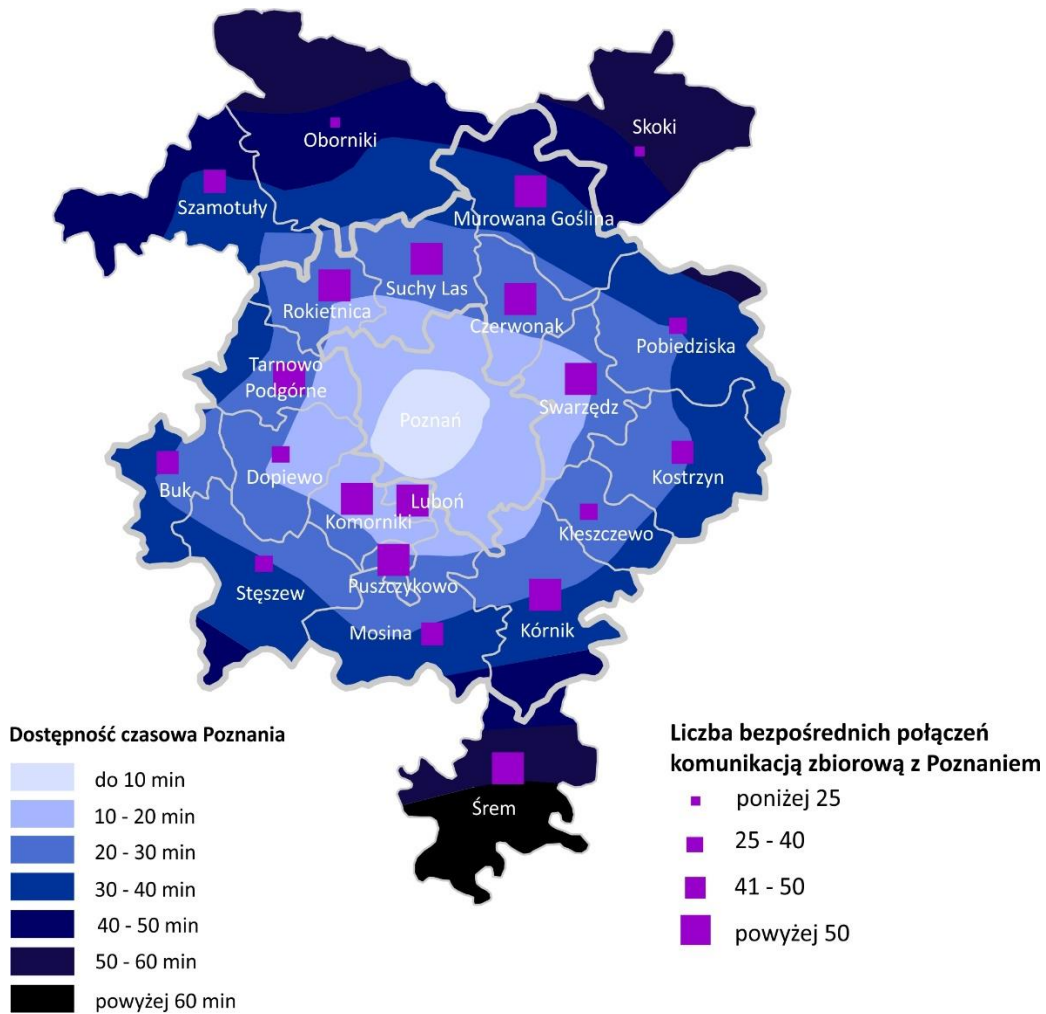
Podobne wyniki przynosi analiza dostępności czasowej Poznania przy wykorzystaniu transportu publicznego. Również w tym przypadku gorszą dostępnością cechują się gminy zlokalizowane w większej odległości od Poznania. Co ważne, dostępność Poznania przy wykorzystaniu transportu zbiorowego innego niż kolej jest dużo gorsza, aniżeli ma to miejsce w przypadku analiz uwzględniających ten środek transportu. Przykładem może być gmina Szamotuły, którą cechuje dużo lepsza dostępność aniżeli położone w podobnej odległości Oborniki, czy Śrem. Wskazuje to zatem na kluczową rolę kolei w kształtowaniu dostępności Poznania w transporcie publicznym.

Ryc. 17. Dostępność czasowa Poznania z obszaru Metropolii przy wykorzystaniu samochodu (2013 r.)

Źródło: Opracowanie własne.

Ryc. 18. Dostępność czasowa Poznania z obszaru Metropolii przy wykorzystaniu komunikacji zbiorowej (2013 r.)

Źródło: Opracowanie własne.

Identyfikatorem powiązań Poznania z jednostkami osadniczymi regionu jest również liczba pasażerów i połączeń komunikacyjnych oferowanych w ramach oferty transportu zbiorowego (kolejowego i autobusowego). W przypadku gmin powiatu poznańskiego dominującą rolę w organizacji dojazdów do miasta odgrywa komunikacja miejska (gminna), dla jednostek położonych dalej kluczową funkcję pełni kolej. Z miejscowości zlokalizowanych z dala od sieci kolejowej dojazd do Poznania zapewnia także komunikacja autobusowa. Najwięcej połączeń z Poznaniem (powyżej 50 na dobę) charakteryzuje gminy powiatu poznańskiego: Tarnowo Podgórne, Rokietnicę, Suchy Las, Murowaną Goślinę, Czerwonak, Swarzędz, Kórnik, Luboń, Komorniki i Puszczykowo oraz Śrem, z kolei najmniejszą liczbę bezpośrednich połączeń z Poznaniem przy wykorzystaniu transportu zbiorowego mają Skoki.

Środki transportu w codziennych dojazdach

Wyniki badań przeprowadzonych przez CBM (2009) oraz Bula (2013), dotyczących wykorzystania poszczególnych środków transportu wskazują, że najczęściej osób przemieszczających się po obszarze Metropolii Poznań wykorzystuje do tego celu komunikację zbiorową i prywatny samochód. Dotyczy to zarówno Poznania, jak i terenów położonych w jego obszarze oddziaływania. W przypadku miasta Poznania dominuje transport zbiorowy (autobusy i tramwaje), z kolei mieszkańcy pozostałych gmin Metropolii w dojazdach do pracy wykorzystują przede wszystkim samochód. Mieszkańcy Poznania częściej wybierają więc transport zbiorowy (ok. 60% przejazdów), pozostała część podróżuje samochodem, pieszo lub rowerem. Mieszkańcy gmin powiatu ziemskiego najczęściej przemieszają się przy wykorzystaniu samochodu – ponad 56% wszystkich podróży. Stosunkowo mały udział w strukturze środków transportu na terenie strefy podmiejskiej ma kolej (8%), autobusy PKS i ze względu na odległości rower (Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla miasta Poznania na lata 2014 – 2025, 2014). Wpływ na ten wynik ma słaby dostęp do komunikacji publicznej w gminach podmiejskich oraz wysoki stopień dezintegracji systemów transportu zbiorowego. Pomimo wdrożenia wspólnego biletu aglomeracyjnego w części gmin metropolii (projekt PEKA), system taryfowy cechuje nadal wysoki stopień dezintegracji (wskazuje się na konieczność rozszerzenia zasięgu oddziaływania biletu aglomeracyjnego zarówno o nowe jednostki gminne jak i kolejnych przewoźników - w tym przede wszystkim kolejowych). Problemem jest także brak harmonizacji rozkładów jazdy oraz niedostateczna liczba zintegrowanych węzłów przesiadkowych, umożliwiających szybką zmianę środka transportu. W wyniku tych niedogodności wiele osób wybiera podróż własnym samochodem. Tylko w trakcie szczytu porannego (w godz. 5:30 - 8:30) do miasta wjeżdża ponad 40 tys. pojazdów (Rychlewski, Buł, 2012).

Największym operatorem transportu w obszarze funkcjonalnym Poznania jest poznańska spółka (w całości należąca do miasta) – Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji Sp. z o.o. (MPK). Oferuje ona przewozy na 20 liniach dziennej komunikacji tramwajowej oraz jednej linii nocnej. Sieć tramwajowa stanowi szkielet sieci komunikacyjnej Poznania ze względu na swe duże możliwości przewozowe oraz dobrą płynność ruchu (dzięki wydzielonym z jezdni torowiskom oraz priorytetem przejazdu na niektórych skrzyżowaniach). Linie autobusowe w zamierzeniu mają stanowić uzupełnienie sieci tramwajowej. Funkcjonują one głównie na obszarach o mniejszej gęstości zabudowy oraz na peryferiach. Przewozy odbywają się na 55 liniach dziennych i 20 nocnych, przy wykorzystaniu wyłącznie taboru niskopodłogowego.

Tab. 8. Wykorzystanie środków transportu w dojazdach do pracy w Metropolii Poznań (2012 r.)

Środek transportu	Mieszkańcy Poznania [%]	Mieszkańcy gmin metropolii [%]	Mieszkańcy metropolii [%]
Autobus miejski / gminny	24,46	12,20	17,75
Tramwaj	30,57	3,27	15,63
Kolej	3,05	5,80	4,56
Autobus PKS	0,17	5,35	3,09
Transport zakładowy	0,89	1,63	1,30
Taksówka	1,62	0,14	0,89
Bus prywatnego przewoźnika	0,17	2,08	1,14
Samochód (jako kierowca)	17,08	41,36	30,37
Samochód jako pasażer	8,63	15,17	12,21
Motocykl	0,17	1,93	1,14
Rower	4,67	3,57	4,07
Pieszo	8,45	7,44	7,89

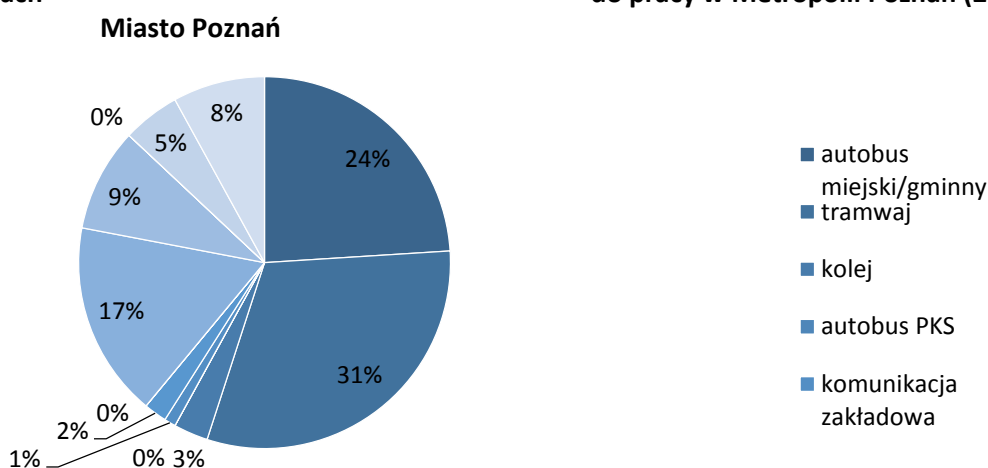
Źródło: Migracje wahadłowe mieszkańców aglomeracji poznańskiej w okresie intensywnej suburbanizacji (Bul, 2013).

Na obszarze gmin Metropolii funkcjonuje 59 stałych linii autobusowych transportu zbiorowego o charakterze gminnym i międzygminnym, których organizatorem są samorządy gminne. Dodatkowo Zarząd Transportu Miejskiego w Poznaniu uruchamia 20 linii autobusowych międzygminnych, które kursują po obszarze powiatu poznańskiego (Gadziński, 2012). Uwzględniając różne możliwości przemieszczania się na terenie metropolii, podróż tramwajem wybiera codziennie około 150 tys. osób, autobusem ponad 160 tys. osób (w tym 125 tys. w ramach oferty MPK), natomiast koleją średnio około 45 tys. osób (Kaczmarek, Bul, 2012). W mieście kumulują się zarówno potoki wynikające z ruchu komunikacyjnego wewnątrz miasta, jak i ruchu, który jest wynikiem dojazdów do Poznania z obszaru metropolii.

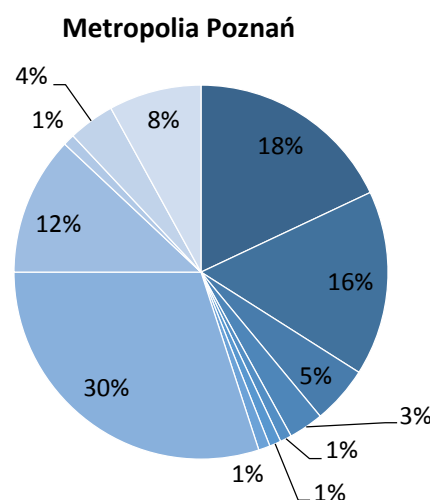
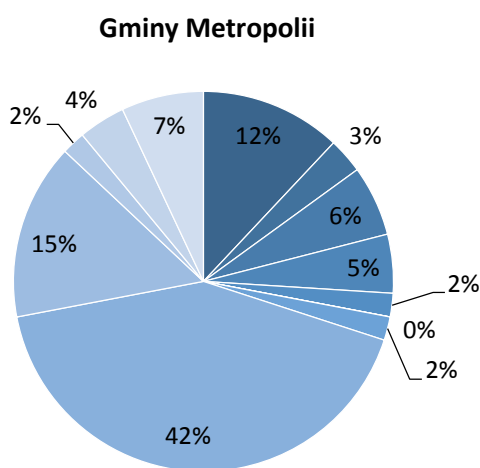
Kluczowym dokumentem regulującym funkcjonowanie i rozwój transportu w Metropolii Poznań jest Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla miasta Poznania na lata 2014 – 2025, przyjęty przez Radę Miasta Poznania w drodze uchwały 18 marca 2014 r. Celem dokumentu zwanego potocznie Planem Transportowym jest „takie planowanie publicznego transportu zbiorowego w Poznaniu oraz w gminach powiatu poznańskiego, aby zapewnić zrównoważony rozwój transportu w aglomeracji dla osiągnięcia celów zarówno ekologicznych jak i społecznych oraz gospodarczych.” Realizacja zapisów zawartych w planie ma przyczynić się m.in. do

ograniczenia emisji zanieczyszczeń wynikających z procesów transportowych, zmniejszenia emisji hałasu i ochronę obiektów cennych przyrodniczo. Poprawie powinien ulec dostęp do publicznego transportu zbiorowego, i jego jakość. Wdrożenie planu powinno się przyczynić także do zmniejszenia kosztów funkcjonowania transportu oraz zwiększenia atrakcyjności terenów dzięki poprawie ich dostępności. W dokumencie postuluje się potrzebę wprowadzenia zmian organizacyjnych na rynku przewozów oraz podniesienie standardu usług przewozowych. Wskazuje się także na potrzebę integracji systemów transportowych (m.in. potrzebę budowy punktów przesiadkowych i spójnego systemu taryfowego (karta PEKA) i konieczność poprawy systemu informacji dla pasażera. Plan precyzuje także kierunki rozwoju transportu zbiorowego (nowe linie i połączenia).

Ryc. 19. Dojazdach

Wykorzystanie środków transportu w do pracy w Metropolii Poznań (2013 r.).

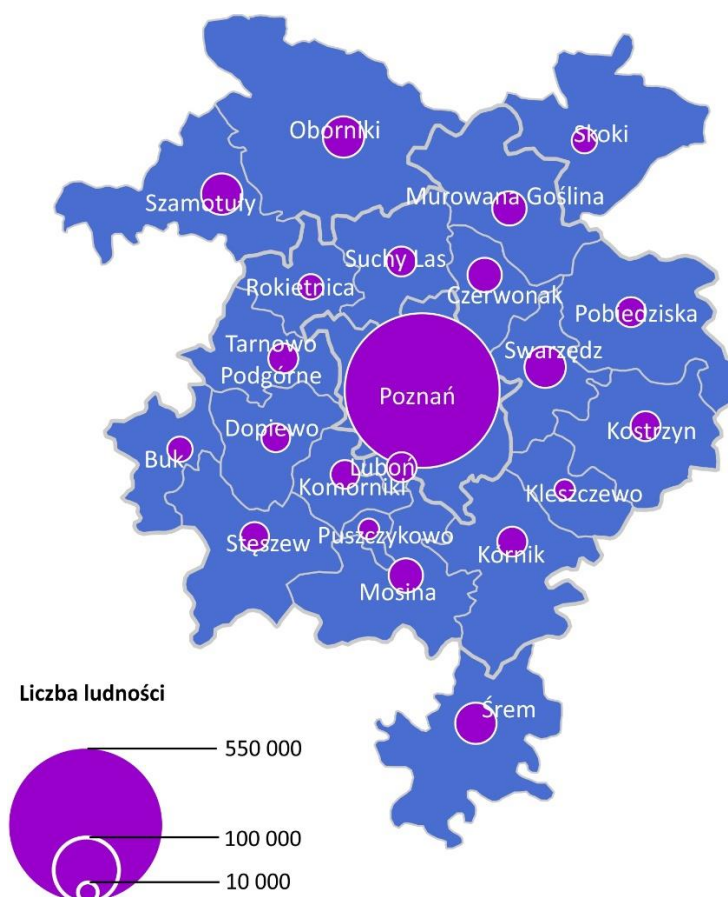
Źródło: Migracje wahadłowe mieszkańców aglomeracji poznańskiej w okresie intensywnej suburbanizacji (Bul, 2013).

Realizacja zapisów planu transportowego wynika z potrzeby poprawy funkcjonowania transportu publicznego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania. Podróżowanie po nim staje się coraz trudniejsze, głównie z uwagi na coraz większe zatłoczenie komunikacyjne. Jedynym rozwiązaniem tego problemu wydaje się być doprowadzenie do zwiększenia udziału transportu zbiorowego w realizacji codziennych podróży mieszkańców Metropolii.

3.4. Ludność i usługi społeczne

Rozmieszczenie, redystrybucja, dynamika i struktura ludności stanowi istotne uwarunkowanie rozwoju każdego obszaru funkcjonalnego. W przypadku Metropolii Poznań procesy demograficzne, z uwagi na ich tempo, szczególnie w ostatnich 10 latach, są ważnym czynnikiem zmian społeczno-gospodarczych. Procesy te należy mieć na uwadze w planowaniu strategicznym i przestrzennym rozwoju całej Metropolii. Sytuacja demograficzna szczególnie wpływa na zaspokojenie potrzeb ludności w zakresie usług społecznych. Dobrze rozwinięta sieć placówek usługowych dostosowana do aktualnych i przyszłych trendów demograficznych, wpływa na stopień zadowolenia z miejsca zamieszkania, a dogodny dostęp do usług społecznych warunkuje wysoki poziom życia. Usługi społeczne poddane charakterystyce obejmują: wychowanie i edukację, szkolnictwo wyższe, ochronę zdrowia, pomoc i opiekę społeczną, kulturę i turystykę.

Ryc. 20. Liczba ludności w gminach Metropolii Poznań (2013 r.)

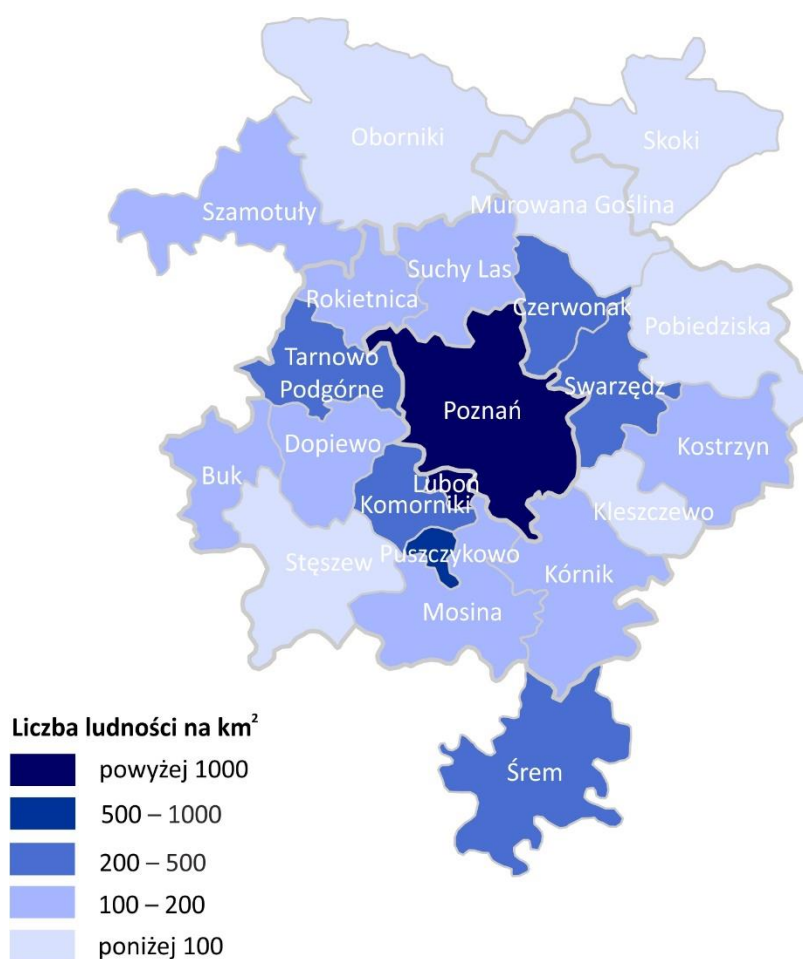
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Rozmieszczenie i dynamika ludności

Miejski Obszar Funkcjonalny Poznania zamieszkiwany jest przez 1 014 194 osoby (2013 r.). Mieszkańcy Metropolii Poznań stanowią 2,6% ludności kraju i 29% ludności województwa wielkopolskiego.

Większość ludności tego obszaru (54%) koncentruje się w Poznaniu. Średnia gęstość zaludnienia w Metropolii Poznań wynosi 376 os./km². Jest ona silnie zróżnicowana, najwyższa w gminie miejskiej Luboń – 2271 os./km² a najniższa w gminie miejsko-wiejskiej Skoki - 47 os./km².

Ryc. 21. Gęstość zaludnienia w gminach Metropolii Poznań (2013 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Tab. 9. Rozmieszczenie i dynamika zmian zaludnienia w Metropolii Poznań w latach 2002 – 2013

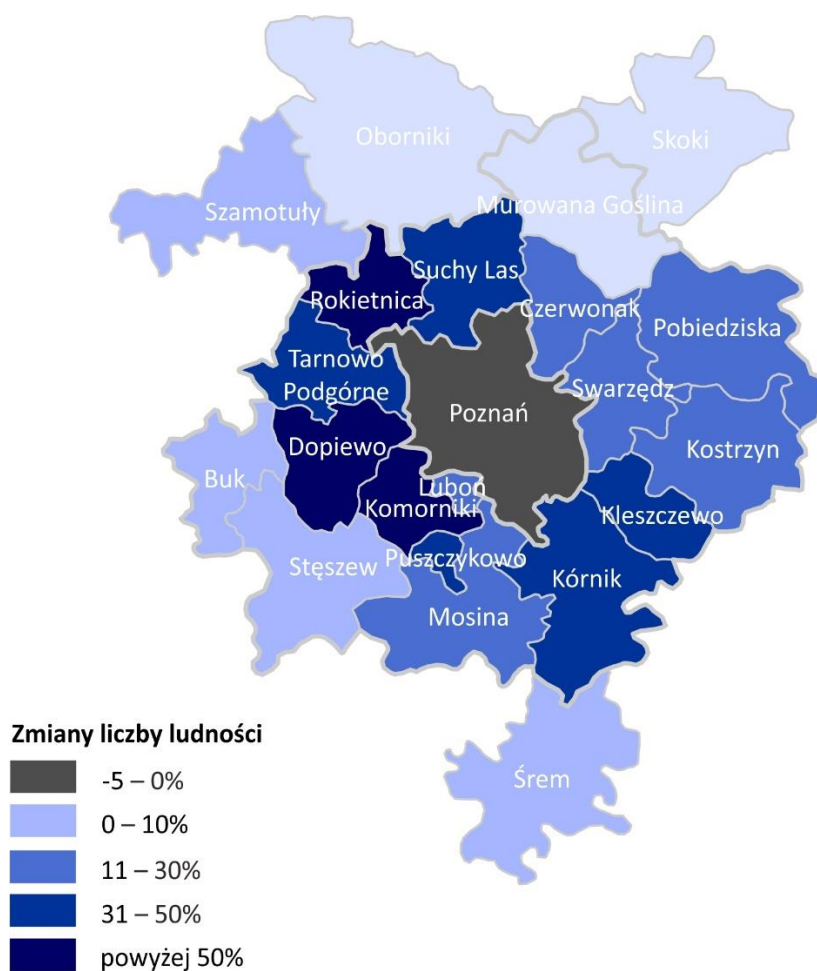
Lp.	Jednostka terytorialna	Liczba ludności		Gęstość zaludnienia w os./km ² (2013)	Dynamika w % (2002 – 2013)
		2002	2013		
1	Poznań	577117	548028	2092	-5,0
2	Buk	11768	12348	136	4,9
3	Czerwonak	22115	26750	324	21,0
4	Dopiewo	11302	21489	199	90,1
5	Kleszczewo	5017	6951	93	38,5
6	Komorniki	12471	23210	349	86,1
7	Kostrzyn	15159	17465	113	15,2
8	Kórnik	15625	23075	124	47,7
9	Luboń	24 934	30676	2271	23,0
10	Mosina	24 042	29824	174	24,0
11	Murowana Goślina	15 273	16663	97	9,1
12	Oborniki	31 175	33454	98	7,3
13	Pobiedziska	15 427	18814	99	22,0
14	Puszczykowo	9036	9819	599	8,7
15	Rokietnica	8045	14565	184	81,0
16	Skoki	8514	9283	47	9,0
17	Stęszew	13 559	14791	85	9,1
18	Suchy Las	11 155	15971	138	43,2
19	Swarzędz	37 658	46530	457	23,6
20	Szamotuły	28 361	29656	169	4,6
21	Śrem	39 484	41378	201	4,8
22	Tarnowo Podgórne	16 794	23454	231	39,7
23	Metropolia Poznań	954 031	1 014 194	376	6,3

Źródło: Zestawienie własne na podstawie danych GUS, 2013.

Dzięki dynamice rozwoju gospodarczego i społecznego, Metropolia Poznań notuje stały wzrost liczby mieszkańców, jednocześnie znaczną ich redystrybucję. Od lat 90. XX w. obserwuje się systematyczny spadek liczby mieszkańców Poznania, przy eksplozywnym wzroście zaludnienia w pozostałych gminach Metropolii Poznań. W latach 2002 – 2013 liczba mieszkańców metropolii wzrosła o 6,3%, a dynamika przyrostu zaludnienia była wyższa od średniej dla województwa wielkopolskiego o 3 pkt. %. Poznań – miasto centralne obszaru funkcjonalnego, w latach 2002 – 2013 cechował ujemny przyrost zaludnienia (–5%). W okresie tym w śródmieściu Poznania ubyło tyle mieszkańców, ile przybyło w dwóch gminach podmiejskich: Dopiewo i Komorniki. Do najbardziej wyludniających się dzielnic należą: Stare Miasto, Łazarz i Wilda, gdzie ubytki w ciągu dwóch dekad przekraczają 10% populacji (Aglomeracja Poznańska. Obraz demograficzny, 2012).

Ubytkowi ludności w Poznaniu towarzyszył znaczny przyrost liczby ludności w gminach Metropolii. Największy wzrost liczby ludności w latach 2002 – 2013 odnotowały gminy, które bezpośrednio sąsiadują z Poznaniem: Dopiewo (90,1%), Komorniki (86,1%) i Rokietnica (81%), najmniejszy w gminie Szamotuły (4,6%) i Śrem (4,8%).

Ryc. 22. Dynamika zmian zaludnienia w Metropolii Poznań w latach 2002 – 2013

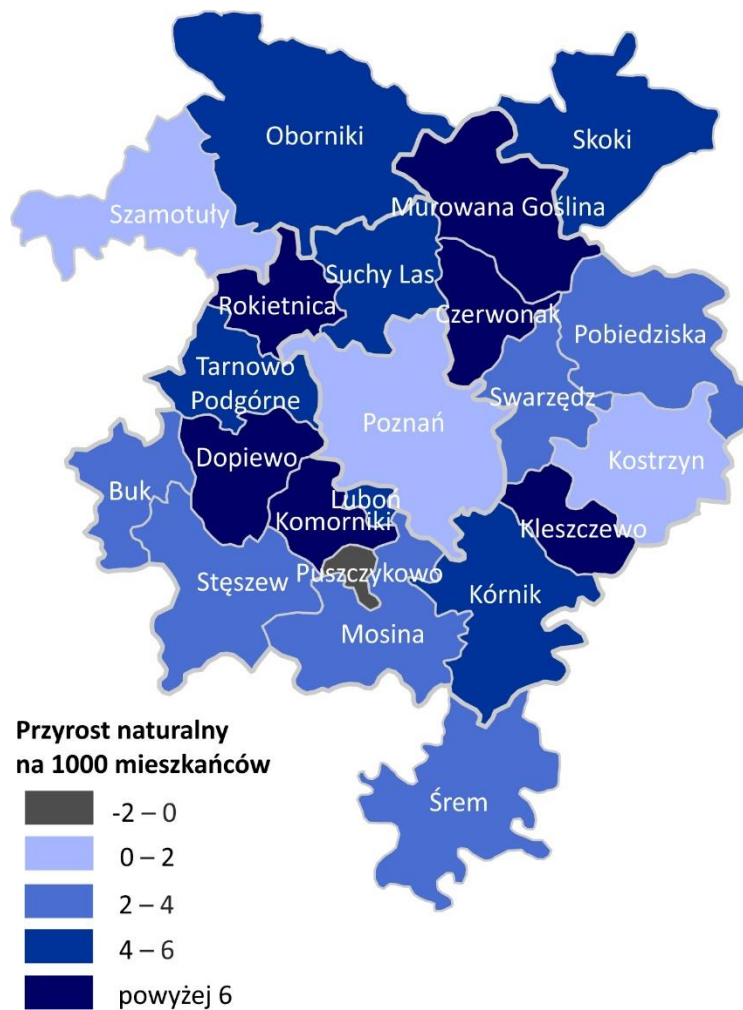

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Ruch naturalny i migracje

Przyrost rzeczywisty ludności jest sumą przyrostu naturalnego i salda migracji. Poziom urodzeń na 1000 mieszkańców w 2013 roku w Metropolii Poznań jest w skali kraju umiarkowanie niski i przestrzennie zróżnicowany między Poznaniem a strefą podmiejską. Najwyższą wartość wskaźnik urodzeń w 2013 roku przyjął w gminach wiejskich: Kleszczewo (15,5‰), Komorniki (15,2‰), Dopiewo (13,5‰), Rokietnica (12,4‰), najniższą w gminie miejskiej Puszczykowo (8,5‰). W Poznaniu wskaźnik urodzeń wyniósł 10,3‰, przy średniej dla całej metropolii 10,9‰. Wskaźnik zgonów na 1000 mieszkańców przyjął w 2013 roku wartość 9,1‰ i był niższy o 0,2‰ od średniej dla województwa wielkopolskiego. Najwyższe wartości współczynników zgonów cechują gminy demograficznie starzejące się: Poznań (10,5‰), Skoki 9,9‰ i Puszczykowo (9,4‰) i najniższe – gminy młode demograficznie: Komorniki (5,0‰) i Rokietnica (5,8‰).

Ryc. 23. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w Metropolii Poznań (2013 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Tab. 10. Urodzenia, zgony i przyrost naturalny w Metropolii Poznań (2013 r.)

Lp.	Jednostka terytorialna	Urodzenia		Zgony		Przyrost naturalny	
		ogółem	w ‰	ogółem	w ‰	ogółem	w ‰
1	Poznań	5671	10,3	5772	10,5	-101	-0,2
2	Buk	131	10,6	100	8,1	31	2,5
3	Czerwonak	298	11,1	178	6,7	120	4,5
4	Dopiewo	291	13,5	130	6,0	161	7,5
5	Kleszczewo	108	15,5	54	7,8	54	7,8
6	Komorniki	353	15,2	116	5,0	237	10,2
7	Kostrzyn	171	9,8	148	8,5	23	1,3
8	Kórnik	313	13,6	168	7,3	145	6,3
9	Luboń	357	11,6	240	7,8	117	3,8
10	Mosina	314	10,5	239	8,0	75	2,5
11	Murowana Goślina	183	11,0	114	6,8	69	4,1
12	Oborniki	363	10,9	282	8,4	81	2,4
13	Pobiedziska	202	10,7	147	7,8	55	2,9
14	Puszczykowo	83	8,5	92	9,4	-9	-0,9
15	Rokietnica	180	12,4	84	5,8	96	6,6
16	Skoki	113	12,2	92	9,9	21	2,3
17	Stęszew	152	10,3	121	8,2	31	2,1
18	Suchy Las	181	11,3	94	5,9	87	5,4
19	Swarzędz	551	11,8	329	7,1	222	4,8
20	Szamotuły	325	11,0	257	8,7	68	2,3
21	Śrem	446	10,8	368	8,9	78	1,9
22	Tarnowo Podgórne	261	11,1	139	5,9	122	5,2
23	Metropolia Poznań	11 047	10,9	9264	9,1	1783	1,8

Źródło: Zestawienie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Przyrost naturalny w większości jednostek administracyjnych na obszarze Metropolii Poznań jest dodatni. Jedynie w Puszczykowie oraz w Poznaniu w 2013 roku przyjął wartość ujemną (kolejno -0,9‰ i -0,2‰). Relatywnie wysoki przyrost naturalny charakteryzuje gminy: Komorniki, Rokietnica, Dopiewo. Niekorzystne warunki demograficzne cechują głównie miasto Puszczykowo i Miasto Poznań. Na tle województwa wielkopolskiego, w miejskim obszarze funkcjonalnym Poznania

Niekorzystny wpływ na ruch naturalny ma utrzymująca się od kilkunastu lat bardzo niska dzietność kobiet (w Poznaniu – 1,2 czyli jedna z najniższych w Europie). Poprawiające się warunki życia wbrew pozorom nie wpływają na zmiany modelu rodziny. Należy więc tworzyć zachęty dla rodzin z dziećmi, które pomogą im w wychowaniu dzieci, wykształceniu i utrzymaniu w dobrym zdrowiu. Rozwój demograficzny całego obszaru Metropolii Poznań uzależniony jest zatem w dużym stopniu od napływu mieszkańców spoza jej granic, w tym pozostawania w mieście absolwentów poznańskich szkół wyższych.

wskaźniki ruchu naturalnego kształtują się powyżej średniej, co należy uznać za sytuację korzystną.

W 2013 roku w miejskim obszarze funkcjonalnym Poznania zameldowało się ogółem 18 292 osób, a wymeldowało się 14 779 osób. Współczynnik napływu wędrownego w Metropolii Poznań wyniósł 18‰. Najwyższy charakteryzował w 2013 roku gminę Dopiewo (53,9‰), Komorniki (53,3‰), Rokietnica (47,9‰), Kleszczewo (46,2‰), a więc gminy położone w bezpośrednim sąsiedztwie z miastem Poznaniem oraz gminy wiejskie. Współczynnik odpływu wędrownego był najwyższy w Swarzędzu (20,5‰), Murowanej Goślicie (17,5‰), Suchym Lesie (16,1‰) i Poznaniu (15,4‰).

W 2013 roku saldo migracji przyjęło wartości dodatnie dla wszystkich gmin Metropolii Poznań za wyjątkiem miasta Poznania. W Poznaniu współczynnik salda migracji wyniósł -4,7‰. Najwyższy poziom tego współczynnika wystąpił w gminie Dopiewo (43,6‰) i Komorniki (41,5‰) i Rokietnica (38‰), najniższy z kolei w gminie Murowana Goślina (-2,1‰), Buk (-0,8‰) i Śrem (-0,6‰).

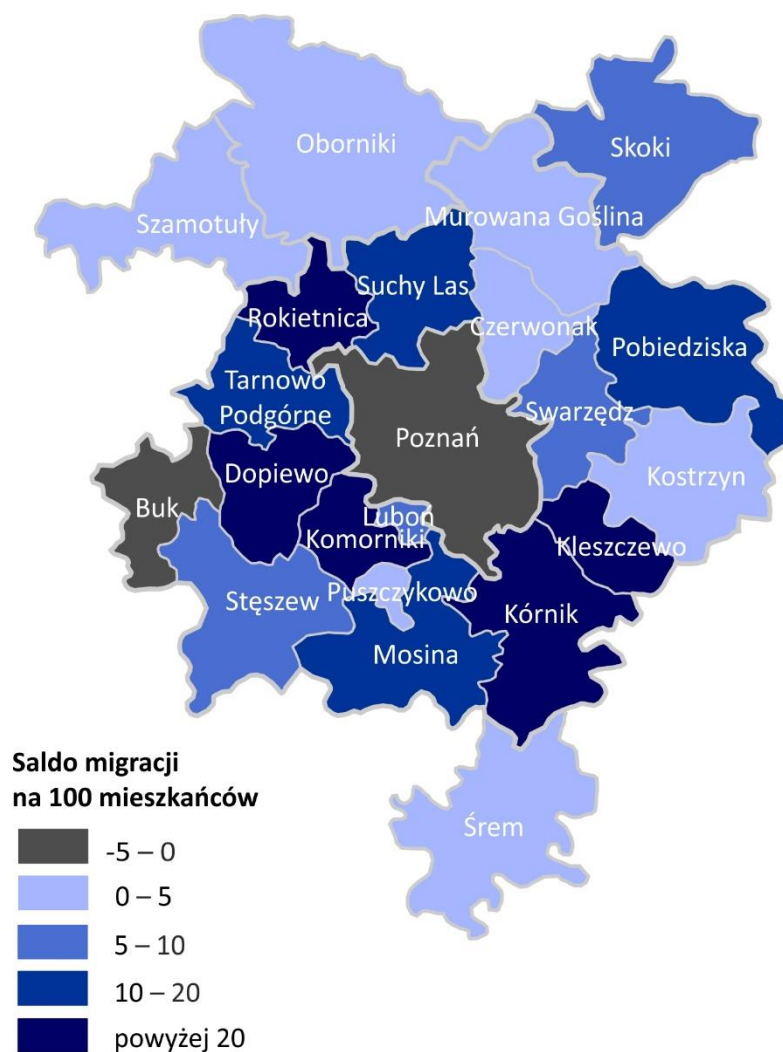
Mieszkańców Metropolii Poznań charakteryzuje duża ruchliwość w zakresie zmiany miejsca zamieszkania. Migracje nie zachodzą jednak tylko jednokierunkowo, z Poznania do gmin sąsiednich, ale również pomiędzy gminami Metropolii. Świadczyć o tym mogą wysokie wskaźniki odpływu wędrownego w Swarzędzu czy Suchym Lesie, choć saldo migracji jest w obu gminach dodatnie.

Tab. 11. Migracje na obszarze Metropolii Poznań (2013 r.)

Lp.	Jednostka terytorialna	Zameldowania		Wymeldowania		Saldo	
		ogółem	w ‰	ogółem	w ‰	ogółem	w ‰
1	Poznań	5867	10,7	8445	15,4	-2578	-4,7
2	Buk	146	11,8	156	12,6	-10	-0,8
3	Czerwonak	507	19,0	369	13,8	138	5,2
4	Dopiewo	1159	53,9	222	10,3	937	43,6
5	Kleszczewo	321	46,2	66	9,5	255	36,7
6	Komorniki	1236	53,3	273	11,8	963	41,5
7	Kostrzyn	378	21,6	204	11,7	174	10,0
8	Kórnik	974	42,2	291	12,6	683	29,6
9	Luboń	641	20,9	448	14,6	193	6,3
10	Mosina	914	30,6	313	10,5	601	20,2
11	Murowana Goślina	257	15,4	292	17,5	-35	-2,1
12	Oborniki	465	13,9	417	12,5	48	1,4
13	Pobiedziska	455	24,2	271	14,4	184	9,8
14	Puszczykowo	179	18,2	123	12,5	56	5,7
15	Rokietnica	698	47,9	144	9,9	554	38,0
16	Skoki	150	16,2	125	13,5	25	2,7
17	Stęszew	240	16,2	204	13,8	36	2,4
18	Suchy Las	533	33,4	257	16,1	276	17,3
19	Swarzędz	1398	30,0	952	20,5	446	9,6
20	Szamotuły	426	14,4	409	13,8	17	0,6
21	Śrem	545	13,2	569	13,8	-24	-0,6
22	Tarnowo Podgórne	803	34,2	229	9,8	574	24,5
23	Metropolia Poznań	18292	18,0	14779	14,6	3513	3,5

Źródło: Zestawienie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Ryc. 24. Saldo migracji w Metropolii Poznań (2013 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Struktura demograficzna

Struktura ludności według płci i wieku miasta Poznania i gmin obszaru funkcjonalnego, posiada cechy charakterystyczne dla społeczeństwa polskiego. Na obszarze Metropolii Poznań przeważają kobiety. Wskaźnik feminizacji (liczba kobiet na 100 mężczyzn) jest najwyższy w Poznaniu – 115. Tak wysoki wskaźnik feminizacji jest charakterystyczny dla większości dużych miast, ponieważ są one atrakcyjnym rynkiem pracy dla kobiet, głównie dzięki rozwiniętym sektorom usługowym – służby zdrowia, edukacji, administracji i handlu.

W grupie dzieci i młodzieży występuje nadwyżka mężczyzn nad kobietami, liczba kobiet i mężczyzn zrównuje się ok. 50 roku życia, natomiast w starszych grupach wiekowych występuje nadwyżka kobiet nad mężczyznami, co jest spowodowane m. in. wyższą śmiertelnością mężczyzn niż kobiet. Udział chłopców w wieku 0 – 4 lat wynosi 7% populacji metropolii a dziewczynek 5,8%. W przypadku ludności starszej sytuacja jest odwrotna. Przykładowo udział ludności powyżej 70 roku życia w Poznaniu wynosi 8,5% (mężczyźni) i 13,6% (kobiety), natomiast w gminach otaczających Poznań wartości te wynoszą kolejno: 5,1% (mężczyźni) i 8,5% (kobiety).

Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) na obszarze Metropolii Poznań wynosi 28 i najwyższy jest w Poznaniu (34 w 2013 r.). Od kilku lat wskaźnik obciążenia demograficznego wzrasta, co odzwierciedla proces starzenia się społeczeństwa. Dynamiczne starzenie się społeczeństwa, szczególnie w Poznaniu, powoduje wzrost zapotrzebowania na usługi zdrowotne, w tym geriatryczne. Niekorzystną

W strefie podmiejskiej miasta Poznania, szczególnie w ostatnich 10 latach dochodzi do intensywnej suburbanizacji. Obszary podmiejskie stanowiły w ostatnich latach główny cel migracji rezydencjalnych mieszkańców Poznania, co od kilku lat przejawia się w ujemnym saldzie migracji tego miasta. Obszar funkcjonalny Poznania jest atrakcyjnym miejscem zamieszkania i pracy, który sukcesywnie przyciąga nowych mieszkańców. Z kolei Miasto Poznań jest miejscem nauki dla tysięcy studentów, którzy po ukończeniu studiów, często pozostają w Poznaniu, podejmują tu pracę i zakładają rodziny.

perspektywę rozwoju demograficznego w Poznaniu może poprawić wzrost liczby urodzeń oraz odwrócenie negatywnego trendu wysokiego odpływu ludności.

W gminach Metropolii Poznań udział osób w wieku produkcyjnym w liczbie ludności ogółem kształtuje się na podobnym poziomie i waha się pomiędzy 63,5% (Puszczykowo, Suchy Las) a 68,9% (Murowana Goślina). W Poznaniu wskaźnik ten wynosi 64% i jest niższy od średniej dla Metropolii Poznań o 9%.

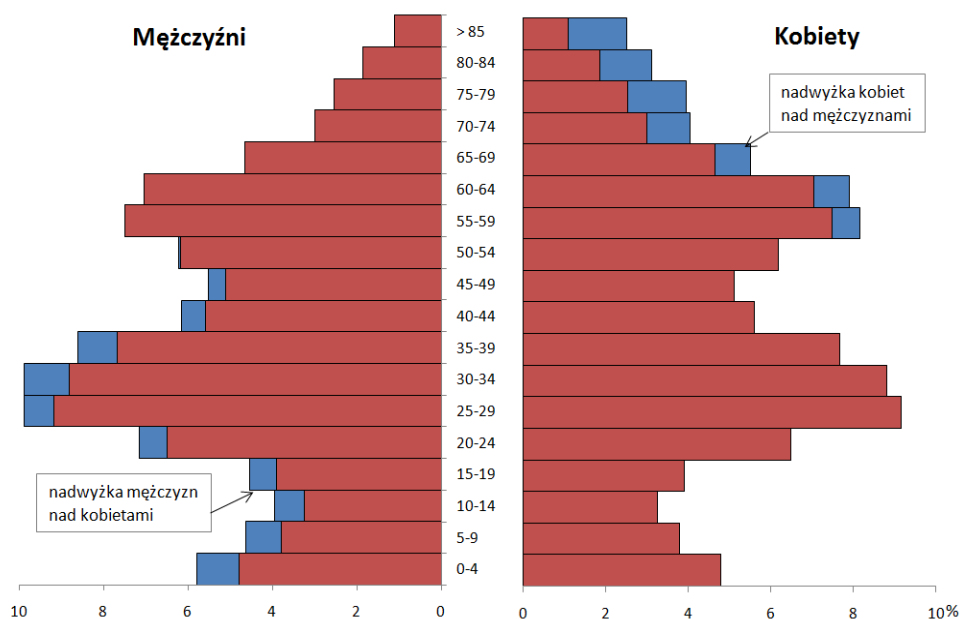
Gminy otaczające miasto Poznań, charakteryzuje silniejsza juwenilność (udział dzieci i młodzieży) niż w Poznaniu. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (0 – 17 lat) przyjmuje najwyższe wartości w gminach Kleszczewo (25,3%), Dopiewo (25,1%) i Komorniki (24,8%). W Poznaniu udział ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosi 15,4% i jest najniższy w grupie jednostek administracyjnych POM. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym przyjmuje najniższe wartości w gminach Komorniki (10,5%), Dopiewo (10,7%) i Kleszczewo (10,9%). Średnia dla Metropolii Poznań wynosi 18%. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w obszarze funkcjonalnym jest najwyższy w Poznaniu (21,3%).

Lp.	Jednostka terytorialna	Ludność w wieku przedprodukcyjnym		Ludność w wieku produkcyjnym		Ludność w wieku poprodukcyjnym	
		ogółem	%	ogółem	%	ogółem	%
1	Poznań	84968	15,5	346120	63,2	116940	21,3
2	Pozostałe gminy Metropolii Poznań	99636	21,4	300444	64,5	66086	14,2
3	Metropolia Poznań	184604	18,2	646564	63,8	183026	18,0
4	Województwo wielkopolskie	669381	19,3	2206381	63,6	591254	17,1

Tab. 12. Stan i struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku w Metropolii Poznań (2013 r.)

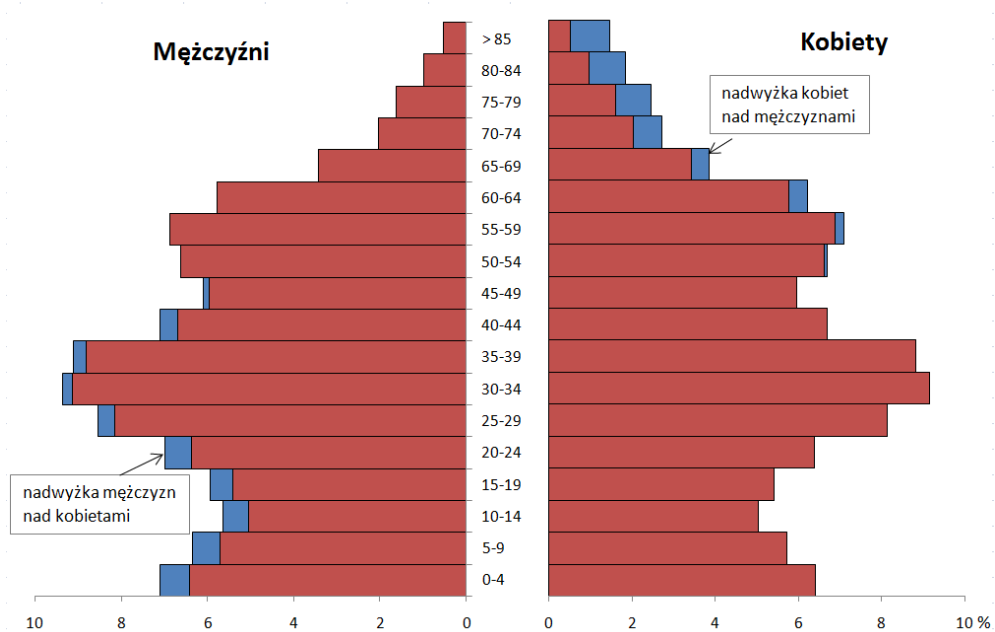
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Ryc. 25. Struktura ludności wg płci i wieku w Poznaniu (2013 r.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

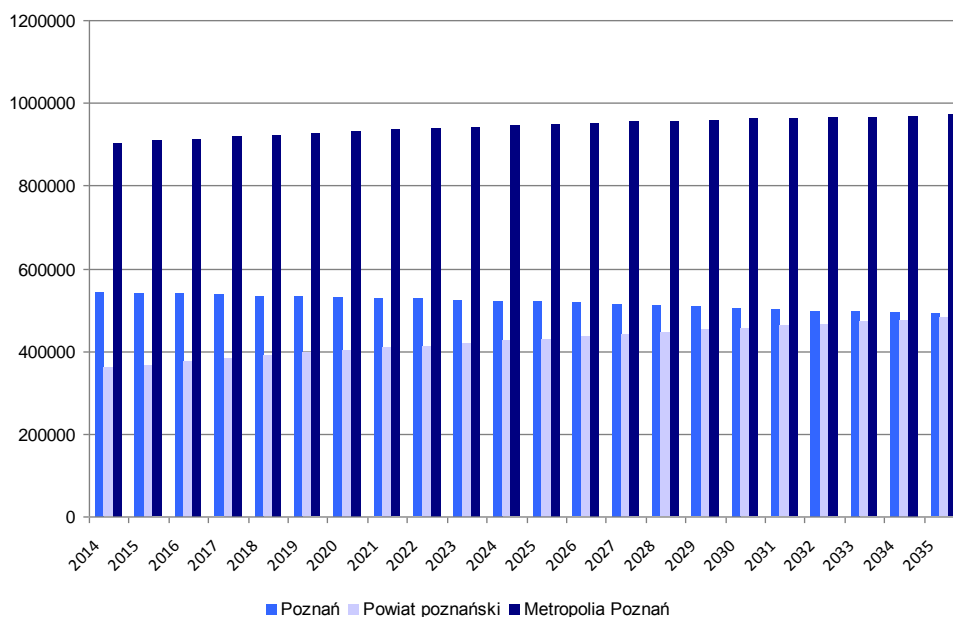
Ryc. 26. Struktura ludności wg płci i wieku w pozostałych gminach Metropolii Poznań (2013 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Prognozowanie liczby ludności stanowi podstawę dla planowania przyszłego rozwoju Metropolii Poznań. Prognoza demograficzna opracowana przez GUS przewiduje dalszy ubytek liczby ludności w mieście Poznaniu, jednakże liczba ludności do 2035 r. na całym obszarze Metropolii Poznań będzie nadal wzrastać. Utrzymanie się obecnych tendencji demograficznych, zwłaszcza dużej skali emigracji z Poznania do gmin podmiejskich, spowoduje, że już za ok. 20 lat proporcje liczby ludności między Poznaniem a jego strefą podmiejską zostaną wyrównane.

Ryc. 27. Prognoza zmian zaludnienia w Metropolii Poznań (obszar Poznania i powiatu poznańskiego) do 2035 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prognozy GUS.

Usługi społeczne – edukacja

Edukację, oświatę i wychowanie przedszkolne należy zaliczyć do jednego z najważniejszych sektorów usług społecznych, za które odpowiada samorząd lokalny. Zapewnienie możliwości wychowania przedszkolnego, a następnie edukacji na wysokim poziomie, wpływa na kształtowanie kapitału społecznego.

Na obszarze Metropolii Poznań zlokalizowanych jest ogółem 390 placówek wychowania przedszkolnego, do których uczęszcza 37 202 dzieci (GUS, 2013). Do placówek zlokalizowanych

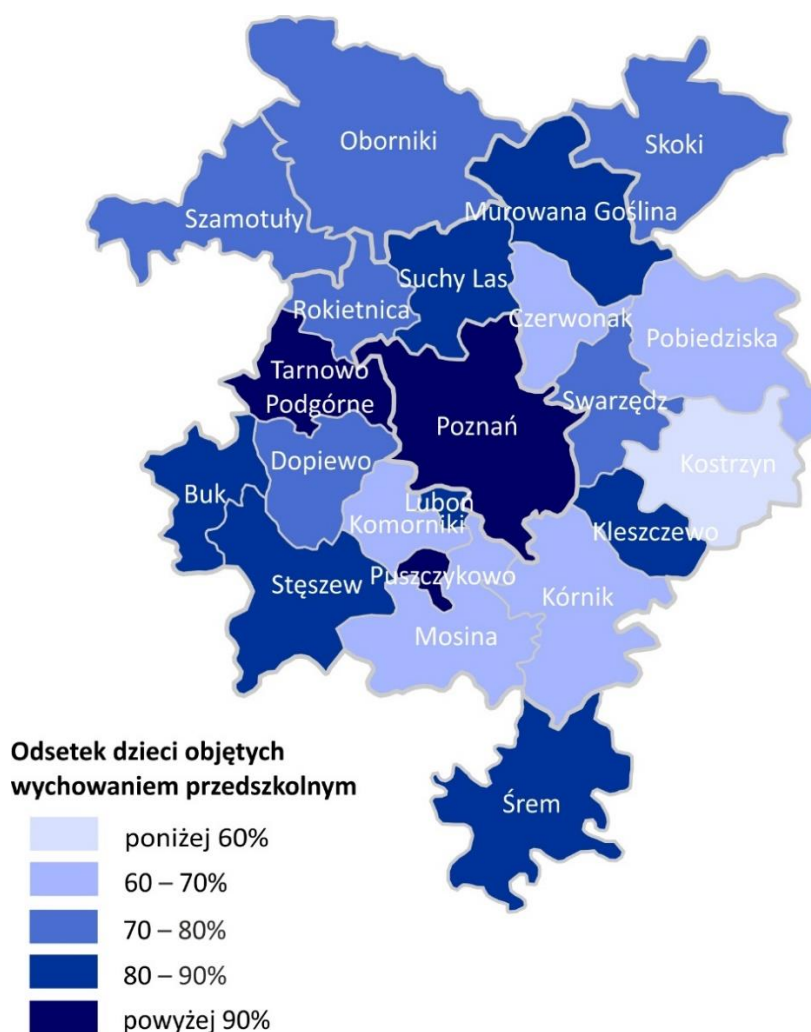
w Poznaniu uczęszcza 17 037 dzieci, co stanowi 46% dzieci w przedszkolach na obszarze Metropolii Poznań. Największa liczba dzieci na 1 placówkę wychowania przedszkolnego charakteryzuje gminy: Śrem (152 dzieci), Stęszew (151 dzieci), Skoki (117 dzieci), najniższa liczba dzieci na 1 placówkę wychowania przedszkolnego charakteryzuje gminy: Mosina (67 dzieci), Dopiewo (70 dzieci), Puszczykowo i Murowana Goślina (po 73 dzieci).

Tab. 13. Wychowanie przedszkolne w Metropolii Poznań w 2013 r.

Lp.	Jednostka terytorialna	Liczba przedszkoli	Liczba dzieci	Liczba dzieci na 1 przedszkole	% dzieci uczęszczających do przedszkola
1	Poznań	214	17 037	80	95,2
2	Pozostałe gminy Metropolii Poznań	176	20 165	115	79,3
3	Metropolia Poznań	390	37 202	95	80,0
4	Województwo wielkopolskie	1086	125 149	115	77,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Ryc. 28. Udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w Metropolii Poznań (2013 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

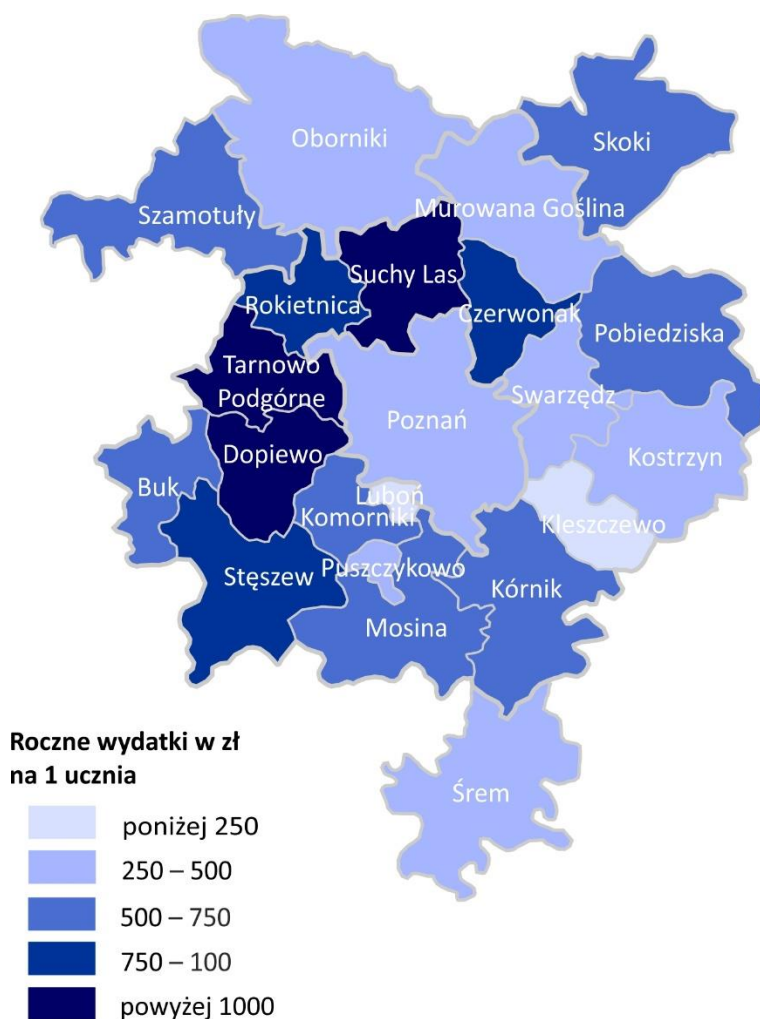
Udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (3 – 5 lat) na obszarze Metropolii Poznań przyjmuje zróżnicowane wartości. W Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania wskaźnik ten wynosi 80,0% i jest wyższy od średniej dla województwa wielkopolskiego. Największy udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym charakteryzuje miasto Poznań (95,2%) oraz gminę Tarnowo Podgórne (93,1%). Najniższy odsetek dzieci w wieku 3 – 5 lat uczęszczających do przedszkola charakteryzuje gminy: Kostrzyn (52%), Czerwonak (60,6%) oraz gminę Mosina (65,3%).

Na obszarze Metropolii Poznań zlokalizowanych jest 235 szkół podstawowych ogółem, w których naukę pobiera 59 026 uczniów (dane GUS za 2013). Znaczna większość uczniów uczęszcza do szkół podstawowych zlokalizowanych w Poznaniu, co stanowi 49,6% wszystkich uczniów szkół podstawowych z obszaru Metropolii Poznań. Na jedną szkołę podstawową przypada w Metropolii średnio 251 uczniów. Liczba uczniów przypadających na 1 szkołę podstawową jest największa w gminach: Luboń (472 uczniów), Swarzędz (447 uczniów), Rokietnica (366 uczniów), najmniejsza natomiast w gminach: Skoki (125 uczniów), Mosina (149 uczniów), Stęszew (152 uczniów).

Na obszarze Metropolii Poznań działa 166 szkół gimnazjalnych, do których uczęszcza 27 539 uczniów (dane GUS za 2013). W Poznaniu w szkołach gimnazjalnych uczy się 50,4% wszystkich gimnazjalistów z obszaru funkcjonalnego (13 879). Liczba uczniów przypadających na 1 szkołę gimnazjalną w obszarze funkcjonalnym jest niższa niż w przypadku szkół podstawowych i wynosi 166 uczniów. Liczba uczniów na 1 gimnazjum jest najwyższa w gminach: Luboń (484 uczniów), Buk (422 uczniów), Komorniki (327 uczniów), najmniejsza liczba uczniów przypadająca na 1 gimnazjum cechuje gminy: Puszczykowo (107 uczniów), Mosina (107 uczniów) oraz Kleszczewo (121 uczniów). W Poznaniu – mieście centralnym POM, liczba uczniów na 1 gimnazjum wynosi 154.

Zwiększenie potrzeb mieszkańców w zakresie wychowania przedszkolnego i edukacji pociągnęły za sobą konieczność rozbudowy istniejących placówek oświatowych lub budowy nowych. Największe inwestycje w infrastrukturę edukacyjną w latach 2002 – 2013 zostały przeprowadzone w gminach intensywnie urbanizujących się: Dopiewo, Tarnowo Podgórne i Suchy Las.

Ryc. 29. Wydatki majątkowe na 1 ucznia w Metropolii Poznań w latach 2002 – 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tab. 14. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne w Metropolii Poznań (2013 r.)

Lp.	Jednostka terytorialna	Liczba szkół podstawowych ogółem	Liczba uczniów	Liczba uczniów na 1 szkołę podstawową	Liczba gimnazjów ogółem	Liczba uczniów	Liczba uczniów na 1 gimnazjum
1	Poznań	111	29274	264	90	13879	154
2	Pozostałe gminy Metropolii Poznań	124	29752	240	76	13660	180
3	Metropolia Poznań	235	59026	251	166	27539	166
4	Województwo wielkopolskie	1213	208899	172	690	109125	158

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Z uwagi na duże oddziaływanie miasta Poznania w zakresie szkolnictwa ponadgimnazjalnego, należy uznać, że jest to ważna funkcja, która wpływa na rozwój wykształcenia społeczeństwa w całej Metropolii. Stanowi też zaplecze dla kształcenia wykwalifikowanych pracowników, jest miejscem pracy dla osób zatrudnionych w sektorze oświaty. Miasto Poznań przyciąga uczniów z innych miejscowości, co już samo w sobie jest czynnikiem pozytywnie kształtującym kapitał społeczny miasta Poznania (wysokie wykształcenie i kwalifikacje) oraz lokalny i ponadlokalny rynek pracy.

Tab. 15. Szkolnictwo ponadgimnazjalne dla młodzieży bez szkół specjalnych w Metropolii Poznań (2013 r.)

Lp.	Jednostka terytorialna	Licea ogólnokształcące (bez specjalnych)		Technika dla młodzieży (bez specjalnych)		Zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży (bez specjalnych)	
		liczba szkół	liczba uczniów	liczba szkół	liczba uczniów	liczba szkół	liczba uczniów
1	Poznań	42	12569	20	7144	12	1893
2	Pozostałe gminy Metropolii Poznań	16	2517	13	2976	10	1981
3	Metropolia Poznań	58	15086	33	10120	22	3874
4	Województwo wielkopolskie	180	46316	186	46473	124	21700

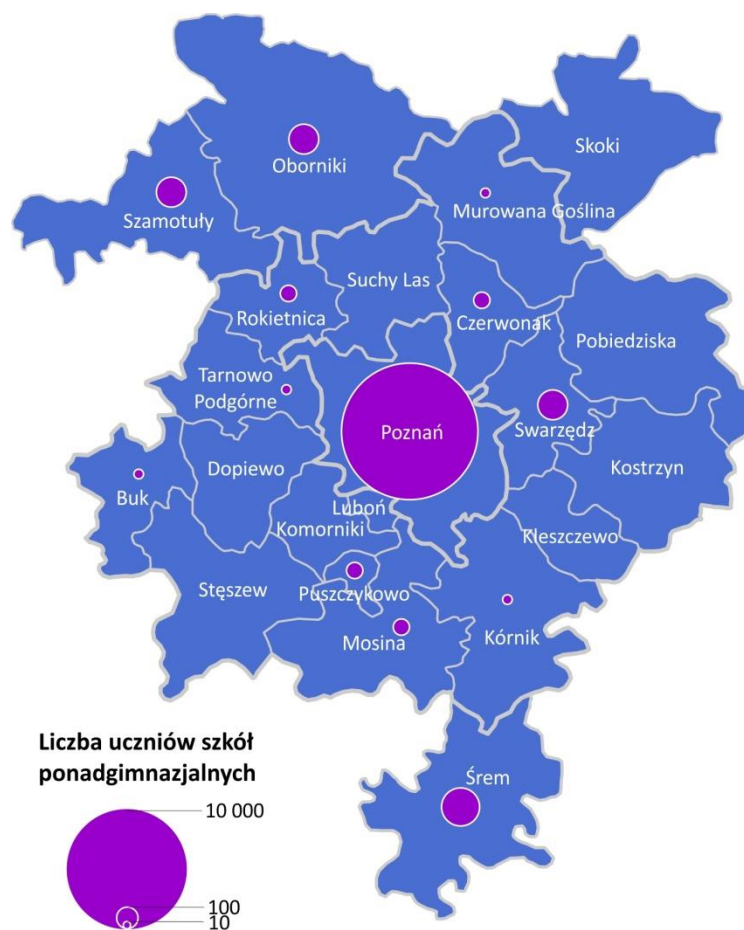
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014

W 2012 roku na obszarze Metropolii Poznań znajdowało się 58 liceów ogólnokształcących, 33 technika oraz 22 zasadnicze szkoły zawodowe. Najpopularniejszym typem szkół ponadgimnazjalnych w obszarze funkcjonalnym były licea ogólnokształcące, w których naukę pobierało 15 086 uczniów.

W Metropolii naukę pobiera 32,6% wszystkich uczniów liceów ogólnokształcących w województwie wielkopolskim, 21,8% uczniów techników i 13,2% uczniów zasadniczych szkół zawodowych.

Najwięcej szkół ponadgimnazjalnych zlokalizowanych jest w Poznaniu – 42 licea ogólnokształcące, 20 technika i 12 zasadniczych szkół zawodowe (szkoły dla młodzieży bez specjalnych). W szkołach tych łącznie naukę pobiera 22 052 uczniów.

Ryc. 30. Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych w Metropolii Poznań (2013 r.)

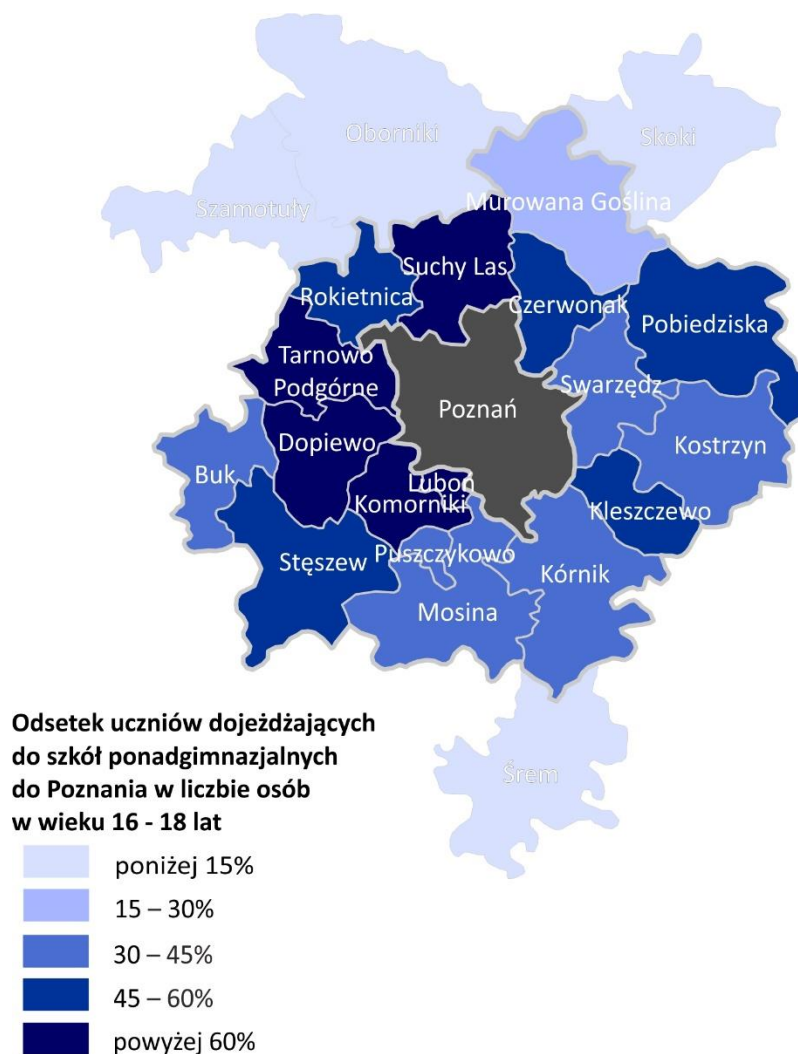

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Szkoły różnych typów w powiecie poznańskim, dla których organem prowadzącym jest Powiat Poznański, tworzą zespoły szkół. W gminie Swarzędz znajdują się: Zespół Szkół nr 1 im. Powstańców Wielkopolskich, w którym mieści się liceum ogólnokształcące, technikum i zasadnicza szkoła zawodowa oraz Zespół Szkół nr 2, w którym uruchomione jest Liceum Ogólnokształcące Nr 2 oraz szkoła policealna. Na obszarze powiatu poznańskiego zlokalizowane są również dwa zespoły szkół - w Kórniku, i w Puszczykowie. W Mosinie w Zespole Szkół im. Adama Wodźniczki uczniowie mają możliwość kształcenia się w trybie dziennym w liceum ogólnokształcącym, technikum i zasadniczej

szkole zawodowej. W Bolechowie (gmina Czerwonak) funkcjonuje liceum ogólnokształcące i technikum, w Rokietnicy w ramach Zespołu Szkół im. Jadwigi i Władysława Zamoyskich – liceum ogólnokształcącym, technikum i zasadnicza szkoła zawodowa oraz oddział technikum w Poznaniu.

Ryc. 31. Udział uczniów dojeżdżających do szkół ponadgimnazjalnych w Poznaniu w roku szkolnym 2013/2014.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych CBM UAM, 2013.

Poznań jest głównym ośrodkiem szkolnictwa ponadgimnazjalnego w regionie, dzięki zróżnicowanej ofercie i jakości kształcenia. Oddziaływanie miasta jako silnego ośrodka szkolnictwa wykracza daleko poza jego granice administracyjne, obejmując głównie powiat poznański. Pod względem udziału (%) uczniów w grupie młodzieży w wieku 16 – 18 lat dojeżdżającej do miasta Poznania, wartością powyżej 60% cechują się gminy: Komorniki (65,9%), Lubon (65,4%), Dopiewo (64,6%), Suchy Las (63,2%) oraz Tarnowo Podgórne (60,8%). Należy podkreślić, że silnie wykształcone

funkcje jako ośrodka szkolnictwa ponadgimnazjalnego z uwagi na rangę powiatową posiadają również: Oborniki, Śrem i Szamotuły, a udział młodzieży dojeżdżającej do Poznania z tych gmin jest niski i wynosi mniej niż 10%.

W Metropolii Poznań nauczanie w zakresie szkolnictwa ponadgimnazjalnego oraz integracja kształcenia z rzeczywistymi potrzebami i oczekiwaniami rynku pracy są wciąż na niezadowalającym poziomie. Pracodawcy negatywnie oceniają stopień przygotowania absolwentów szkół zarówno do podjęcia pracy, jak i rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej. Istnieje m.in. potrzeba zwiększenia liczby osób posiadających wykształcenie w zakresie technologii informatycznych.

Stan edukacji informatycznej w poznańskich szkołach ponadgimnazjalnych nie jest zadowalający. Poznańskie uczelnie kształcące na kierunkach informatycznych zwracają uwagę na niewystarczające przygotowanie kandydatów w zakresie przedmiotów ścisłych, w szczególności matematyki. Z danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Poznaniu wynika, że młodzież z Wielkopolski w stosunkowo niewielkim stopniu przystępuje do egzaminu maturalnego z matematyki w zakresie rozszerzonym. W porównaniu z 17% na poziomie krajowym i 19,2% w województwie dolnośląskim, w województwie wielkopolskim tylko 15,4% uczniów przystąpiło w 2013 r. do egzaminu maturalnego z matematyki w zakresie rozszerzonym.

Pod względem liczby finalistów Olimpiady Informatycznej Poznań jest niemal na ostatnim miejscu w rankingu miast wojewódzkich. W ciągu ostatnich dwóch lat było 196 finalistów Olimpiady Informatycznej, w tym 36 z Warszawy, 27 z Krakowa, 17 z Białegostoku, 16 z Wrocławia, 11 z Bydgoszczy i tylko 2 z Poznania. Niedostatek wiedzy uczniów na temat rynku pracy i dostępnych/pożądanych zawodów, skutkuje niedostatecznym zainteresowaniem dziedziną IT i wyborem dalszej edukacji w szkołach kształcących w tym zakresie.

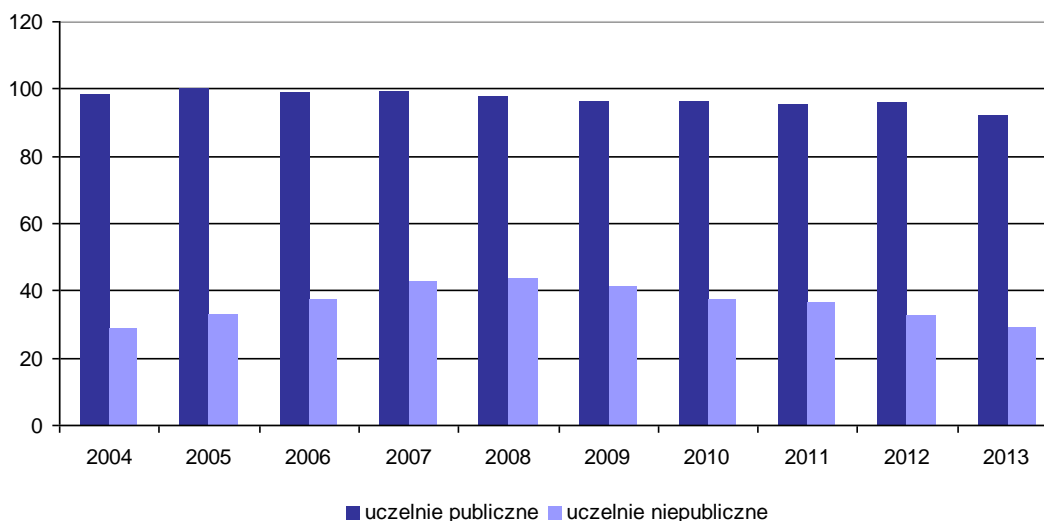
Z przeprowadzonych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu badań wynika, że zdecydowana większość Wielkopolan jest zadowolona ze swojego poziomu wykształcenia i nie planuje zdobycia nowych kwalifikacji oraz umiejętności (Strategia Zatrudnienia dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2014 – 2020, 2013). Szczególnie osoby z wykształceniem średnim i niższym nie są skłonne do uzupełniania swoich kompetencji zawodowych. Różnice poziomu wykształcenia między osobami młodymi oraz w wieku 35 lat i więcej wskazują na lukę kompetencyjną, która pogłębia się wraz z wiekiem. W edukacji i szkoleniach bierze udział marginalna liczba mieszkańców powyżej 25. roku życia. Tymczasem niskie kwalifikacje są jedną z głównych przyczyn niepowodzenia w znalezieniu pracy. Dlatego tak istotny jest wzrost udziału osób dorosłych w kształceniu ustawicznym, w tym rozwijania kompetencji niezbędnych do funkcjonowania w społeczeństwie i gospodarce opartej na wiedzy. Dotyczy to w szczególności kompetencji informatycznych.

Szkolnictwo wyższe

Poznań – centrum metropolii, należy do jednego z największych ośrodków szkolnictwa wyższego w Polsce. Funkcje akademickie są bardzo ważnym czynnikiem rozwoju metropolitalnego. Uczelnie wyższe wytwarzają specyficzną atmosferę fermentu intelektualnego i kulturalnego. Środowisko naukowe wraz ze środowiskiem studenckim stają się źródłem nowatorskich, innowacyjnych rozwiązań. Sektor nauki daje szerokie możliwości współpracy z różnymi sektorami gospodarki, zarządzania, kultury i życia społecznego, decydując o rozwoju i międzynarodowej pozycji całej metropolii.

W Poznaniu funkcjonuje 8 uczelni państwowych, w tym 5 uniwersytetów oraz 20 uczelni niepublicznych. Na uczelniach publicznych i niepublicznych kształciło się w 2012 r. łącznie 128 212 studentów. Poznańskie szkoły wyższe oferują bogaty zestaw kierunków i programów studiów, a szeroka oferta kształcenia jest podstawowym czynnikiem przyciągającym do miasta tysiące studentów. Poznańskie uczelnie klasyfikują się od lat wysoko w ogólnopolskich rankingach szkół wyższych. Według rankingu najlepszych uczelni wyższych przeprowadzonego przez miesięcznik „Perspektywy” w 2013 Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu zajął trzecią pozycję w kraju, a Uniwersytet Medyczny – ósmą.

Ryc. 32. Liczba studentów uczelni wyższych w Poznaniu w latach 2004 – 2013 w tys.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Poznań należy do grupy największych i najbardziej cenionych ośrodków nauki w Polsce. Decyduje o tym przede wszystkim silnie rozwinięty sektor akademicki (8 uczelni publicznych i 20 niepublicznych). Istotną rolę pełnią również placówki Polskiej Akademii Nauk (PAN – 5 instytutów) oraz liczne jednostki badawczo-rozwojowe (JBR).

Dotychczasowe badania wykazały, że Poznań zajmuje 3 miejsce w Polsce pod względem potencjału naukowego (Bajerski, 2012). Pozycję tę Poznań zachowuje w ujęciu większości spośród głównych mierników opisujących potencjał naukowy: pozyskanego finansowania badań naukowych w ramach projektów badawczych własnych MNiSW, uczestnictwa w Programach Ramowych Unii Europejskiej, ale także posiadanych uprawnień do nadawania stopni naukowych, jak i nadanych tytułów naukowych profesora. Wyżej od Poznania plasują się tylko: dominująca w polskiej nauce Warszawa i Kraków. Na uwagę zasługuje jednak dopiero czwarta pozycja Poznania w ujęciu publikacji w najbardziej prestiżowych czasopismach świata (indeksowane na Web of Science), nie tylko za Warszawą i Krakowem, ale także za Wrocławiem. Niższa, niż w przypadku pozostałych miast, pozycja Poznania wynika zapewne w dużej mierze z relatywnie niskiego (w zestawieniu z największymi ośrodkami nauki w Polsce) umiędzynarodowienia badań. Niespełna 30% artykułów publikowanych przez poznańskich naukowców są to publikacje przygotowane wspólnie z badaczami zagranicznymi. Wydaje się, że poznańscy naukowcy w zbyt małym stopniu wykorzystują możliwość prowadzenia badań w ramach międzynarodowych zespołów i sieci naukowych. Istniejący w tym względzie potencjał potwierdza m.in. wysoka w skali kraju liczba zespołów uczestniczących w Programach Ramowych Unii Europejskiej.

W skali Europy, biorąc pod uwagę miasta o liczbie ludności porównywalnej z Poznaniem, Poznań jest ośrodkiem przeciętnym (plasuje się na 22. miejscu w grupie 39 miast w przypadku publikacji na Web of Science i na 24. miejscu w przypadku uczestnictwa w Programach Ramowych Unii Europejskiej). Zauważa się jednak, że pozycja Poznania jest różna w poszczególnych dyscyplinach nauki. Spośród 6 analizowanych dyscyplin, zaznacza się przede wszystkim 8. miejsce Poznania w dziedzinie chemii oraz 14. miejsce w przypadku nauki o materiałach i 15. miejscu w dziedzinie nauk inżynierskich.

Poznański ośrodek naukowo-badawczy i akademicki posiada potencjał, który powinien być źródłem przewagi konkurencyjnej całego obszaru funkcjonalnego w skali kraju. Warunkiem jego wykorzystania jest podjęcie dalszych wysiłków na rzecz budowania innowacyjnego i przedsiębiorczego klimatu rozwoju metropolii. W odniesieniu do rozwoju nowoczesnej gospodarki szczególnie należy podkreślić znaczący potencjał poznańskiego ośrodka naukowego w branży IT. Główne poznańskie wydziały informatyczne, tj. Wydział Informatyki Politechniki Poznańskiej, Wydział Matematyki i Informatyki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Informatyki i Gospodarki Elektronicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu uzyskały kategorię A w ocenie parametrycznej jednostek naukowych MNiSW. Dziekani wydziałów prowadzących kierunki informatyczne na ww. uczelniach, w trosce o podniesienie poziomu studiów, w dniu 30 maja 2014 r. podpisali wspólną Deklarację Poznańską, nawołującą do zmian w systemie rekrutacji studentów.

Według rankingu europejskich uczelni i instytutów badawczych, *Microsoft Academic Search*, utworzonego na podstawie liczby cytowań, w obszarze informatyki (*ComputerScience*) najwyższą pozycję spośród polskich uczelni zajmuje Uniwersytet Warszawski (pozycja 208.), a drugą jest Politechnika Poznańska (pozycja 274.) przed Politechniką Warszawską (332.). Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe (PCSS) stanowi unikatowe zaplecze informatyczne nie tylko w skali kraju, ale także w skali Europy. PCSS jest wielkopolskim liderem w zakresie projektów badawczych w 7. Programie Ramowym UE (40 projektów). Stworzona przez prof. Jana Węglarza szkoła naukowa jest ceniona nie tylko w kraju, ale i za granicą, o czym świadczy m.in. złoty medal EURO (*Association of European Operational Research Societies*).

Tab. 16. Potencjał naukowy Poznania na tle innych dużych miast.

Miasto	Finansowanie projektów MNiSW	Skuteczność pozyskiwania projektów MNiSW	Uczestnictwo w 6. i 7. PR UE	Nominacje prof.	Publikacje na Web of Science
Warszawa	1	1	1	1	1
Kraków	2	3	2	2	2
Poznań	3	2	3	3	4
Wrocław	4	4	5	4	3
Łódź	5	7	6	5	5
Gdańsk	6	8	4	8	6
Lublin	7	9	9	7	7
Katowice	9	6	7	6	8
Szczecin	8	10	8	9	9
Białystok	10	5	10	10	10
Bydgoszcz	11	11	11	11	11

Źródło: Bajerski, 2012.

Niestety potencjał naukowy poznańskich uczelni nie jest wystarczająco wykorzystany gospodarczo. Poznańskie szkoły wyższe powinny być przede wszystkim wsparciem dla kształcenia podyplomowego w zakresie IT. Metropolia Poznań ma ogromny potencjał akademicki związany z informatyką. Świadczą o tym rozwinięte kierunki studiów oraz wysoki ich poziom na tle kraju. Istotne jest doksztalcanie w zakresie IT absolwentów licznych kierunków studiów, które w swoich programach nie posiadały lub realizowały jedynie znikoma ilość zajęć z zakresu informatyki i dziedzin pochodnych. Dotyczy to w szczególności kierunków humanistycznych, których absolwenci (np.

studiów filologicznych) nie posiadają kompetencji informatycznych, często wymaganych przez pracodawców

Również odsetek absolwentów kierunków informatycznych w Poznaniu nie odpowiada realnym zapotrzebowaniom gospodarki opartej na wiedzy i lokalnego rynku pracy. Dane dotyczące liczby absolwentów kierunków informatycznych na 100 tys. mieszkańców sytuują województwo wielkopolskie (a tym samym Metropolię Poznań – zdecydowanie dominujący ośrodek akademicki regionu) na odległych miejscach w kraju.

Ochrona zdrowia

Bogata oferta usług medycznych stawia Metropolię Poznań wśród czołowych ośrodków w zakresie ochrony zdrowia w kraju. Wysoka specjalizacja i dostępność usług opieki zdrowotnej sprawia, że w szpitalach i przychodniach Poznania leczeni są pacjenci nie tylko z miast i gmin Metropolii, ale również z całego obszaru województwa wielkopolskiego. Poznań jest wyspecjalizowanym ośrodkiem usług zdrowotnych o znaczeniu ponadlokalnym, w którym funkcjonują zarówno publiczne jak i niepubliczne placówki ochrony zdrowia. Koncentracja usług zdrowotnych w Poznaniu związana jest z wyspecjalizowaną ofertą świadczenia usług oraz funkcjonowaniem w Poznaniu Uniwersytetu Medycznego, który kształci kadrę medyczną w wielu specjalizacjach.

Jednostki świadczące usługi zdrowotne można podzielić na: stacjonarną opiekę zdrowotną, ambulatoryjną opiekę zdrowotną oraz doraźną pomoc medyczną. Wyspecjalizowaną pomoc medyczną w Metropolii zapewniają szpitale o różnych specjalizacjach. Szpitale prowadzone są przez różne podmioty, w tym przez Miasto Poznań, samorząd powiatowy i wojewódzki, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych oraz Uniwersytet Medyczny. Dzięki funkcjonowaniu w Poznaniu jednej z najlepszych uczelni medycznych w kraju, kształcona jest wyspecjalizowana kadra medyczna.

W Poznaniu znajduje się 5 szpitali klinicznych prowadzonych przez Uniwersytet Medyczny, którymi są: Szpital Kliniczny Przemienienia Pańskiego, Szpital Kliniczny im. Heliodora Świącickiego, Ginekologiczno-Położniczy Szpital Kliniczny, Ortopedyczno-Rehabilitacyjny Szpital Kliniczny im. Wiktora Degi Szpital Kliniczny im. Karola Jonschera Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. W Poznaniu funkcjonuje również Szpital Wojewódzki, Ośrodek Rehabilitacyjny dla Dzieci Poznań – Kiekrz, Szpital Rehabilitacyjny Poznań – Kiekrz, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej MSW im. L. Bierkowskiego, Specjalistyczny Zespół Opieki Zdrowotnej nad Matką i Dzieckiem, Szpital Dziecięcy, Szpital im. F. Raszei, Szpital Świętej Rodziny, Wielkopolskie Centrum Onkologii, Wielkopolskie Centrum Pulmonologii i Torakochirurgii oraz Wielospecjalistyczny Szpital Miejski im. J. Strusia. Cześć szpitali dysponuje niewystarczającą bazą

lokalową, wymaga remontów i rozbudowy. Konieczna jest na terenie Metropolii budowa nowego szpitala dziecięcego.

Poza miastem Poznań, na obszarze Metropolii Poznań zlokalizowane są ponadto szpitale powiatowe: Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpital w Puszczykowie im. prof. Stefana Tytusa Dąbrowskiego (Powiat Poznański), Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Obornikach (Powiat Obornicki), Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Szamotułach (Powiat Szamotulski), Szpital w Śremie (Powiat Śremski).

Za miernik odzwierciedlający siłę oddziaływania usług zdrowotnych można uznać liczbę udzielonych porad lekarskich na 1000 mieszkańców. Na podstawie danych, stwierdzić można, że najwyższą liczbą porad lekarskich w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, charakteryzuje się Poznań (10 570 porad) i Puszczykowo (10 998 porad). W przypadku miasta Poznania ten wysoki wskaźnik świadczy o ponadlokalnym oddziaływaniu usług zdrowotnych, natomiast w obu przypadkach – zarówno w przypadku Poznania jak i Puszczykowa, jest odzwierciedleniem struktury ludności wg wieku (osoby starsze częściej korzystają z porad lekarskich). Niski wskaźnik liczby porad na 1000 mieszkańców charakteryzuje gminy suburbanizujące się i gminy wiejskie - Rokietnicę, Kleszczewo. Można domniemywać, że mieszkańcy gmin graniczących z Poznaniem, korzystają z usług zdrowotnych w mieście Poznań (im dalej od Poznania, tym wskaźnik ten przybiera wyższe wartości).

Na obszarze Metropolii Poznań funkcjonuje 673 przychodni (publicznych i niepublicznych łącznie), najwięcej zlokalizowanych jest w Poznaniu – 463 placówki. Najwięcej przychodni poza Poznaniem zlokalizowanych jest w gminie Swarzędz (26 przychodni), Śrem (23 przychodnie) i Luboń (17 przychodni), najmniej w gminie Skoki (2 przychodnie), Kleszczewo i Kostrzyn (po 3 przychodnie). Najwięcej placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców występuje w gminie Suchy Las (9 placówek) i Poznaniu (8 placówek).

Na obszarze Metropolii Poznań znajduje się 428 aptek ogólnodostępnych, w tym 260 zlokalizowanych jest w Poznaniu. Na obszarze Metropolii na 1 aptekę średnio przypada 2370 mieszkańców, najwięcej w gminie wiejskiej Kleszczewo (6623 osób), Stęszew (4919 osób), Oborniki (4764 osób). Najlepszą dostępnością do aptek charakteryzuje się: Puszczykowo (1957 osób), Poznań (2108 osób) oraz Kostrzyn (2474 osób).

Na stan zdrowia mieszkańców Metropolii poznańskiej w największym stopniu wpływają choroby cywilizacyjno-społeczne, wynikające ze stylu życia oraz jakości środowiska. Do najczęściej rejestrowanych problemów zdrowotnych należą choroby układu krążenia (niemal 60% ogółu schorzeń), choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej (około 20%) oraz różnego rodzaju urazy (ponad 10%). Choroby układu krążenia stanowią główną przyczynę zgonów mieszkańców aglomeracji (ponad 40%). Na umieralność w dużym stopniu wpływają także nowotwory (prawie 30%), urazy oraz choroby układu oddechowego.

Tab. 17. Ochrona zdrowia w Metropolii Poznań (2012 r.).

Lp.	Jednostka terytorialna	Liczba udzielonych porad lekarskich	Liczba porad na 1000 mieszkańców	Liczba przychodni	Liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców	Liczba aptek	Ludność na 1 aptekę
1	Poznań	5 792 394	10 570	463	8	260	2108
2	Pozostałe gminy Metropolii Poznań	2 557 415	5486	210	5	168	2775
3	Metropolia Poznań	8 349 809	8233	673	7	428	2370
4	województwo wielkopolskie	23 592 601	6805	1807	5	1155	3002

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2013

Poznań i jego obszar funkcjonalny należą do regionów o zaawansowanych procesach demograficznego starzenia się mieszkańców. Wydłużający się wiek emerytalny jako efekt spadku zasobów siły roboczej z tytułu niskiego przyrostu naturalnego notowanego od 25 lat, oznacza konieczność wsparcia osób funkcjonujących na rynku pracy w zakresie ich stanu zdrowia i długoletniej aktywności zawodowej. Najczęściej występującym powodem przedwczesnej dezaktywacji zawodowej mieszkańców Metropolii są choroby cywilizacyjne, a w szczególności nowotwory.

Zagrożenie zachorowaniem na nowotwór jest w regionie stosunkowo wysokie. Ogólna liczba zarejestrowanych osób chorych w Poznaniu i powiecie poznańskim systematycznie wzrasta i w latach 2010-2012 zwiększyła się o 34% (dane Wielkopolskiego Centrum Zdrowia Publicznego). Jednak w przypadku chorób nowotworowych tylko w latach 2010-2012 liczba osób chorych wzrosła ponad dwukrotnie (z 4028 do 9648). Choroby nowotworowe stanowią 5,2% ogólnej chorobowości mieszkańców Metropolii (przy 3,9% średnio w Wielkopolsce). Wskaźnik liczby osób z chorobą nowotworową przypadających na 1000 mieszkańców mieści się w przedziale od 19 w gminach obszaru funkcjonalnego do 25 w Poznaniu. Wśród osób hospitalizowanych 12% stanowią pacjenci z nowotworami, a choroby nowotworowe są przyczyną 35% zgonów w Metropolii. Jak wskazują dane Wielkopolskiego Centrum Zdrowia Publicznego wśród pacjentów oddziałów onkologicznych większy jest udział kobiet, dla których wskaźnik chorobowości szpitalnej wynosi 22,5 osób chorych przypadających na 1000 kobiet (przy 17 dla mężczyzn). Grupami o najwyższym stopniu ryzyka zachorowania na raka są osoby między 55 a 69 rokiem życia, dla których wskaźnik chorobowości szpitalnej sięga ponad 60 chorych na 1000 mieszkańców. Taka sytuacja sprawia, że muszą być podjęte działania dotyczące poprawy jakości usług profilaktyki nowotworów, szczególnie dla grupy osób w wieku 50+ lat.

Profilaktyczne badania przesiewowe w kierunku nowotworów wśród mieszkańców Metropolii wskazują na około 4% poziom nieprawidłowych wyników w odniesieniu do nowotworów szyjki macicy i gruczołu krokowego. Powiat Poznański jako pierwszy w Polsce rozpoczął już w 2008 r. szczepienia przeciwko rakowi szyjki macicy, wywołanemu przez zakażenie wirusem HPV. Coroczne szczepienia prowadzone wśród 13-letnich dziewczynek obejmowały około 30% całkowitej populacji danego rocznika.

W ostatnich latach zauważa się zagrożenie dla życia i zdrowia małych dzieci ze strony meningokoków i pneumokoków. Bakterie te powodują groźne inwazyjne choroby, jak sepsa meningokokowa – uogólnione zakażenie krwi z ciężkimi objawami ze strony wielu narządów (śmiertelność ok. 20 – 30%) oraz meningokokowe zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych (śmiertelność ok. 5 – 13%) a także zapalenie płuc, zapalenie stawów i inne zakażenia (np. wewnątrzbrzusze, ucha środkowego). Jedyną skuteczną metodą zapobiegania zakażeniom pneumokokowym i meningokokowym jest szczepienie ochronne, prowadzone wśród dzieci w 1 – 2 roku życia. Jak pokazują doświadczenia krajów, w których szczepienie jest obowiązkowe i powszechne, efekty są duże, gdyż szczepionki chronią nie tylko przed zakażeniem, ale i także przed nosicielstwem, co dodatkowo ogranicza szerzenie się zakażenia. W Polsce szczepienia są zalecane, ale nie obowiązkowe, co oznacza brak ich refundacji. Od lat samorządy w Metropolii współfinansują program szczepień ochronnych przeciwko tym bakteriom, obejmujący około 7% populacji niemowląt.

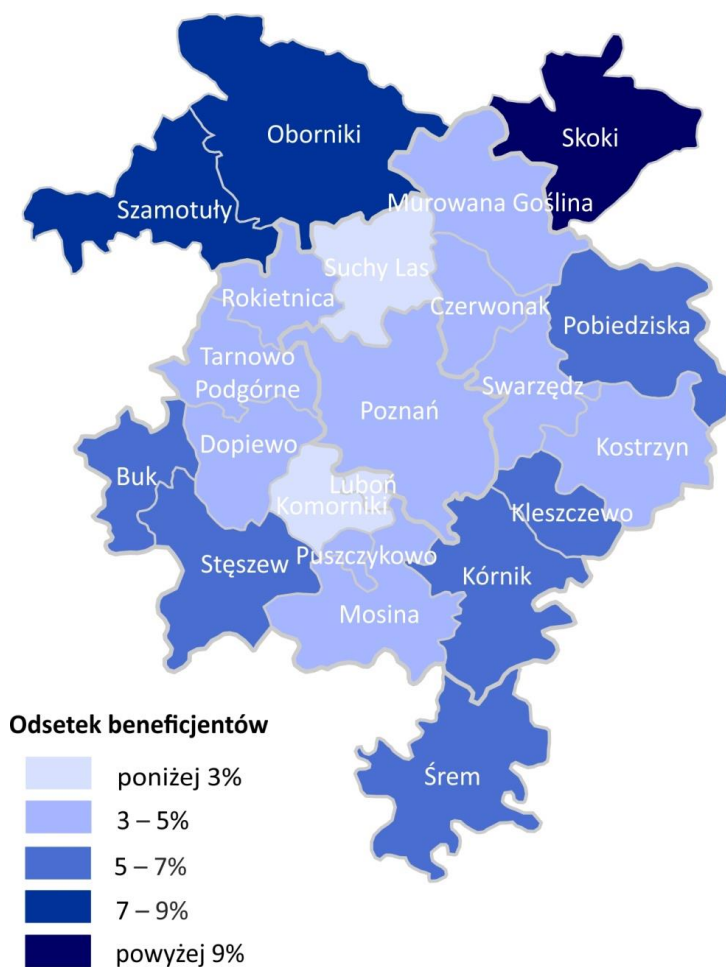
Opieka społeczna

W Metropolii Poznań funkcjonuje 11 domów opieki społecznej – 7 w Poznaniu, 2 w Śremie oraz w Dopiewie i Szamotułach (po 1 domu opieki społecznej). Osobom potrzebującym wsparcia, znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, udzielane są świadczenia pomocy społecznej. Wskaźnik udziału osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem na obszarze Metropolii jest zróżnicowany, najwyższy w gminie Skoki (13,1%), Szamotuły (8%), Oborniki (7,4%), najniższy z kolei w gminie Komorniki (2,3%), Suchy Las (2,7%), Luboń (3%). W Poznaniu udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej wynosi 4,9% populacji miasta.

Wykluczenie społeczne w Metropolii dotyczy także części osób, które pomimo formalnego braku przeszkód, są faktycznie pozbawione możliwości uczestniczenia w wielu aspektach życia. Jest to związane z brakiem umiejętności korzystania z istniejących możliwości i przysługujących uprawnień, brakiem świadomości ich istnienia lub brakiem dostępu do dóbr, które sprawiają, że pełne uczestnictwo w życiu społecznym jest realne. Przyczyny wykluczenia często mieszają się z jego skutkami. Osoba wychowana w dysfunkcyjnej rodzinie jest bardziej narażona na bezrobocie

i wykluczenie społeczne, co z kolei zwiększa ryzyko wystąpienia uzależnień, co z kolei zwiększa ryzyko dalszej społecznej izolacji. Wśród powodów przyznania pomocy społecznej w gminach obszaru funkcjonalnego około 5% przypada na alkoholizm i 1% na narkomanię. Ponadto w Metropolii ponad 2,5 tys. osób rocznie jest leczonych w zakresie zaburzeń spowodowanych używaniem alkoholu.

Ryc. 33. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w Metropolii Poznań w liczbie ludności ogółem w % (2013 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, 2014.

Walka z wykluczeniem ma charakter instytucjonalny (ośrodki pomocy społecznej). W metropolii około 45 tys. osób to beneficjenci pomocy społecznej, co stanowi około 6% ogólnej liczby mieszkańców. Jednak konieczne jest wsparcie tych działań rozwiązaniami bardziej aktywnymi i nowoczesnymi. Odpowiedzią jest praca grup zagrożonych wykluczeniem społecznym z tzw. asystentami rodziny, którzy udzielają wsparcia dla rodzin z problemami opiekuńczo wychowawczymi i prowadzeniem gospodarstwa domowego, czy wspierają osoby z uzależnieniem i współuzależnieniem.

Kultura i turystyka

Miasto Poznań to centrum wydarzeń kulturalnych na skalę międzynarodową i krajową, odbywają się tutaj m. in. Festiwal Malta, czy Festiwal Transatlantyk. W Poznaniu, na Ostrowie Tumskim, powstało również centrum interpretacji dziedzictwa – Brama Poznania ICHOT. Muzeum wyposażone jest w nowoczesne techniki wizualizacji, które pozwalają przedstawić historię najstarszej części Poznania w innowatorski sposób, szczególnie atrakcyjny i łatwy w odbiorze przez dzieci i młodzież. Metropolia Poznań to miejsce odbywania się znaczących festiwali sztuki o bogatej, zróżnicowanej ofercie, skierowanej do szerokiego grona odbiorców.

W Poznaniu funkcjonuje 21 teatrów, m. in. Polski Teatr Tańca, Teatr Animacji, Teatr Muzyczny, Teatr Nowy, Teatr Ósmego Dnia, Teatr Polski, Teatr Wielki (opera). Niektóre z nich wymagają modernizacji oraz budowy nowej siedziby gwarantującej rozwój i właściwy poziom spektakli. W Poznaniu działają międzynarodowej rangi instytucje muzyczne: filharmonia, zespoły orkiestrowe, jak też szkoła tańca i liczne chóry. Poznań to także ośrodek jazzu i muzyki rozrywkowej, miejsce wielu festiwali muzycznych i koncertów, na wiele lat zapadających w pamięci mieszkańców i ich gości. Mocnym punktem oparcia dla kultury muzycznej w aglomeracji jest muzyka skrzypcowa, z najstarszym na świecie, renomowanym Międzynarodowym Konkursem Skrzypcowym im. Henryka Wieniawskiego oraz międzynarodowymi konkursami lutniczymi. Inicjatywy te realizowane są przez Towarzystwo Muzyczne im. H. Wieniawskiego, którego tradycja sięga 1885 roku.

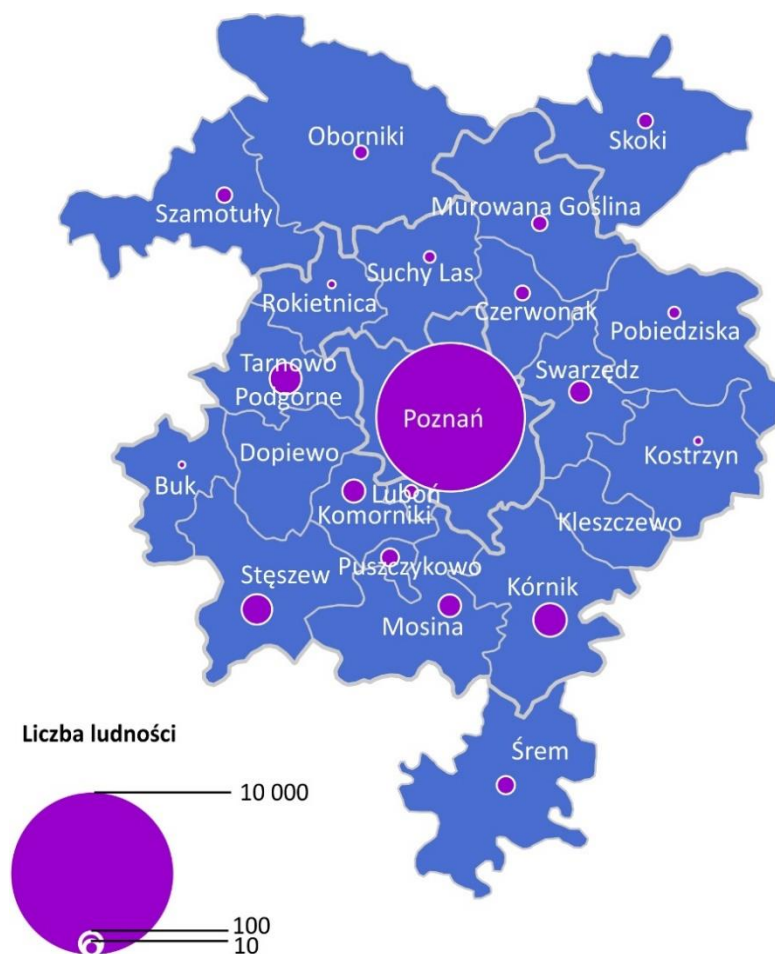
Na terenie miasta Poznania i gmin obszaru funkcjonalnego działa 30 znaczących muzeów i wiele salonów wystawowych i galerii. Najważniejszym centrum kulturalnym jest miasto Poznań, w którym mieści się m. in.: Muzeum Archeologiczne, Muzeum Bambrów Poznańskich, Muzeum Narodowe, Muzeum Etnograficzne, Muzeum Instrumentów Muzycznych, Wielkopolskie Muzeum Walk Niepodległościowych. W sąsiednich gminach działają m.in. muzea rolnictwa (Szreniawa), przyrody i łowiectwa (Uzarszewo), cenne zbiory starodruków i rękopisów (Kórnik) oraz malarstwa (Rogalin). Obok stałych obiektów muzealnych co roku organizowane są dziesiątki wystaw, imprez plenerowych i pokazów sztuki. Zbiory współczesne gromadzone są przez prywatnych kolekcjonerów – m.in. Grażynę Kulczyk, w wybudowanej pod parkiem przy Starym Browarze nowoczesnej wielofunkcyjnej galerii. Znaczącym ośrodkiem jest także Concordia Design - centrum designu, zlokalizowane w Starej Drukarni, pełniące różnorodne funkcje o charakterze kulturalnym. Miejscem niepowtarzalnym jest SPOT, prowadzący warsztaty i działania m.in. w zakresie fotografii, wzornictwa – miejsce z klimatem w dawnej wildeckiej elektrowni.

Ofertę kulturalną Metropolii uzupełniają kina, których jest 14. W Poznaniu znajduje się jedenaście kin, natomiast w Buku, Szamotułach i Śremie – po jednym kinie. Na obszarze Metropolii znajduje się 138 bibliotek publicznych wraz z filiami, najwięcej w Poznaniu – 54 placówki.

Obszar Metropolii Poznań jest atrakcyjny pod względem turystycznym. Ważnym potencjałem Metropolii są obszary cenne przyrodniczo, w tym Wielkopolski Park Narodowy, Puszcza Zielonka, poznańskie kliny zieleni, rzeka Warta, które predestynują obszar do rozwoju turystyki wypoczynkowej i kajakowej. Ciekawa architektura miast i wsi na obszarze Metropolii Poznań, specyficzny klimat wielkopolskiej gościnności mogą stanowić magnes przyciągający turystów z całego kraju, jak i z zagranicy.

Pod względem obsługi ruchu turystycznego obiekty zakwaterowania zbiorowego zlokalizowane w gminach aglomeracji znajdują się „w cieniu” miasta Poznania. W Poznaniu znajdują się najnowocześniejsze i najlepiej wyposażone, pięciogwiazdkowe hotele – Sheraton, City Park Hotel i Blow Up Hall 5050 w Starym Browarze. Poza ofertą luksusowych hoteli, Poznań dysponuje również bogatą siecią obiektów 3, 2, i 1-gwiazdkowych. W mieście funkcjonują największe obiekty hotelowe, a gminy pełnią najczęściej jedynie rolę uzupełniającą w obsłudze ruchu turystycznego, ukierunkowanego na pobyt w Poznaniu. Na terenie Metropolii Poznań istnieje 12 610 miejsc noclegowych, z których aż 64% znajduje się w Poznaniu.

Ryc. 34. Liczba miejsc noclegowych w Metropolii Poznań (2013 r.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Całoroczną alternatywę dla wypoczynku nad otwartymi zbiornikami wodnymi stanowią kryte pływalnie i parki wodne, które przyjęły formę rodzinnych centrów rozrywki. Szczególną rolę w organizacji wypoczynku mieszkańców Metropolii przypisać należy obiektom sportowo-rekreacyjnym zlokalizowanym nad Jeziorem Maltańskim (Termy Maltańskie, Malta Ski – kompleks całorocznych stoków narciarskich, tor saneczkowy, park linowy, pole do nauki gry w golfa, lodowisko).

Według danych GUS, w 2013 roku Miejski Obszar Funkcjonalny Poznania odwiedziło 786 tys. turystów korzystających z noclegów, w tym 171 tys. turystów z zagranicy. Bardzo ważnym odbiorcą usług turystycznych i kulturalnych są także sami mieszkańcy Metropolii, w myśl hasła „Bądź turystą we własnym w mieście!”. W obszarze funkcjonalnym Poznania wszystkie jednostki samorządowe na obszarze objętym ZIT podejmują działania w zakresie rozwoju turystyki, jednak stosowane metody oraz stopień koordynacji przedsięwzięć są bardzo zróżnicowane. Istotną rolę odgrywa współpraca samorządów i sektora prywatnego w ramach Poznańskiej Lokalnej Organizacji Turystycznej (PLOT), jednak wiele dotychczasowych działań charakteryzuje się na ogół ograniczeniem terytorialnym, a przez to brakiem integralności i uporządkowania w skali całego obszaru. Stoi to w sprzeczności z zachowaniami mieszkańców oraz odwiedzających, którzy traktują Poznań wraz z okolicami jako spójny obszar turystyczny i rekreacyjny. Problemem jest także niedostatek lub rozproszenie informacji z zakresu działalności turystycznej, zarówno po stronie zarządzających, jak i samych turystów, co z jednej strony utrudnia podejmowanie skutecznych decyzji strategicznych, a z drugiej nie pozwala wyeksponować pełnego wachlarza turystycznych atrakcji.

Mimo dużego potencjału turystycznego głównym problemem miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania jest brak uporządkowania walorów turystycznych w pakiety produktowe. Połączenie zestawu atrakcji, usług i infrastruktury oferowanych w przestrzeni miejskiej z możliwościami aktywności turystycznej w terenach podmiejskich stanowi podstawę do tworzenia pełnych terytorialnych produktów turystycznych i rekreacyjnych, powstających „wokół” atrakcji i motywów wypoczynku.

3.5. Zintegrowane zarządzanie i marketing terytorialny

Samorządy terytorialne wchodzące w skład Stowarzyszenia Metropolii Poznań w obliczu pojawienia się w ostatnich latach nowych czynników rozwojowych (globalizacja, metropolizacja, wejście Polski do UE, intensywne procesy suburbanizacji, rozwój gospodarki opartej na wiedzy) stanęły przed wyzwaniem restrukturyzacji modelu zarządzania w oparciu o model *governance* – współzarządzania w wymiarze terytorialnym. Konieczność swoistego przeskalowania zarządzania dotyczy zasadniczo współpracy interkomunalnej (*intercommunal governance*), obejmującej cały obszar funkcjonalny, szczególnie w zakresie integracji komunikacji publicznej, planowania przestrzennego, świadczenia usług komunalnych i społecznych oraz marketingu terytorialnego, w tym promocji potencjałów metropolitalnych, w szczególności promocji inwestycyjnej i turystycznej

Governance to funkcja zarządzania złożonymi organizacjami poprzez koordynowanie działań podmiotów należących do różnych sektorów. Tak rozumiane współzarządzanie, oparte na ścisłej współpracy samorządów z mieszkańcami, reprezentującymi je organizacjami społecznymi, a także lokalnym biznesem i środowiskiem naukowym, jest dziś standardem rozwoju wielu nowoczesnych metropolii. Dokumenty rządowe, takie jak: Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020, Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 czy Krajowa Polityka Miejska (2014) formułują jednoznacznie konieczność tworzenia warunków dla skutecznego, efektywnego i partnerskiego zarządzania rozwojem na obszarach miejskich, w tym w szczególności na obszarach metropolitalnych.

Od kilku lat w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania trwa proces budowania podstaw spójnego zarządzania, polegający na tworzeniu samorządowych więzi organizacyjnych w sferze politycznej, gospodarczej i społecznej, określane coraz częściej jako współpraca metropolitalna. Partnerami w tym procesie są: Miasto Poznań i Powiat Poznański, miasta i gminy zainteresowane współpracą metropolitalną, samorząd województwa, instytucje gospodarcze, społeczne i naukowe.

W dniu 15 maja 2007 r. podpisane zostało przez Prezydenta Miasta Poznania, Starostę Poznańskiego oraz wójtów i burmistrzów 17 gmin powiatu poznańskiego „Porozumienie o współpracy pomiędzy samorządami aglomeracji poznańskiej”. Uczestnicy porozumienia utworzyli Radę Aglomeracji Poznańskiej, która przez 3 lata pełniła funkcję forum wymiany informacji pomiędzy jednostkami samorządowymi oraz uzgadniania dziedzin współpracy, mającej w przyszłości przyjmować konkretne formy prawne. W dniu 29 kwietnia 2011 r. zostało zarejestrowane Stowarzyszenie Metropolia Poznań. Jego członkami stali się: Miasto Poznań, Powiat Poznański oraz 21 miast i gmin. Stowarzyszenie jest kontynuatorem działań powołanej Rady Aglomeracji Poznańskiej. Głównym zadaniem Stowarzyszenia jest koordynacja współpracy międzygminnej i wdrażanie wspólnej strategii rozwoju Metropolia Poznań 2020. Stowarzyszenie wykonuje swoje zadania przy pomocy Biura Stowarzyszenia, na którego czele stoi Dyrektor Biura Stowarzyszenia.

Zadania i kompetencje o charakterze wykonawczym, polegające na organizacji i świadczeniu usług publicznych na skalę obszaru funkcjonalnego realizowane są przez podmioty o charakterze jednozadaniowym – **związki celowe, samorządowe spółki prawa handlowego oraz stowarzyszenia o charakterze branżowym**, bądź też realizowane są przez wybrane jednostki samorządu terytorialnego w drodze porozumienia. Są to m.in. związek celowy Gospodarka Odpadami Aglomeracji Poznańskiej, Aquanet S.A. (spółka wodociągowo-kanalizacyjna), czy też Poznańska Lokalna Organizacja Turystyczna. Porozumienia między Miastem Poznań i Powiatem Poznańskim dotyczą m.in. takich dziedzin, jak bezpieczeństwo publiczne (policja, straż pożarna), rynek pracy, opieka społeczna i edukacja. Między miastem a gminami podpisano porozumienia w obszarze edukacji i transportu publicznego.

Współpraca samorządów z sektorem gospodarczym Metropolii stanowi dla niej równie ważne co współpraca interkomunalna wyzwanie. Od 2002 r. na obszarze Metropolii działa Sieć Wspierania Przedsiębiorczości i Zatrudnienia. Porozumienie skupia 22 publiczne i prywatne instytucje otoczenia biznesu, w tym samorządy lokalne, izby gospodarcze, związki pracodawców, inkubatory przedsiębiorczości, parki technologiczno-przemysłowe, akademickie biura karier, fundacje na rzecz rozwoju itp. Od 2008 r. corocznie organizowane jest w Poznaniu Forum Gospodarcze Aglomeracji Poznańskiej (od 2012 r. pod nazwą Forum Gospodarcze Metropolii Poznań). Jest to wspólna inicjatywa Wielkopolskiej Izby Przemysłowo-Handlowej, Miasta Poznań oraz Powiatu Poznańskiego. Misją Forum jest tworzenie pozytywnej atmosfery, służącej rozwojowi współpracy gospodarczej i samorządowej oraz promocja potencjału ekonomicznego i zwiększanie atrakcyjności obszaru funkcjonalnego dla inwestorów. Forum towarzyszą Poznańskie Dni Przedsiębiorczości. Stowarzyszenie Metropolia Poznań jest od kilku lat współorganizatorem wspomnianego forum. Od 2013 r. działa na terenie Metropolii Obserwatorium Rynku Pracy Aglomeracji Poznańskiej. Do jego zadań należy monitorowanie i prognozowanie potrzeb rynku pracy Aglomeracji Poznańskiej, z uwzględnieniem

zmian zachodzących w gospodarce globalnej, w celu dostarczania rzetelnych informacji zarówno młodym ludziom, jak i pracodawcom.

W Metropolii Poznań dobrze rozwija się współpraca samorządów terytorialnych ze środowiskiem naukowym. Eksperti akademicy wspierają wiedzą i innowacyjnymi pomysłami zarządzanie, planowanie przestrzenne i strategiczne w Metropolii. Zarówno Miasto Poznań, jak i gminy oraz Powiat Poznański współpracują z uczelniami Poznania. W 2009 r. Członkowie Rady Aglomeracji Poznańskiej jednogłośnie opowiedzieli się za wsparciem projektu naukowo-badawczego „Funkcjonowanie i kierunki rozwoju aglomeracji poznańskiej”. Dla jego realizacji powołane zostało konsorcjum czterech największych poznańskich uczelni (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Uniwersytet Ekonomiczny, Politechnika Poznańska, Uniwersytet Przyrodniczy). Koordynatorem prac stało się Centrum Badań Metropolitalnych (CBM), afiliowane przy Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Efektem projektu były trzy dokumenty: Zielona Księga Aglomeracji Poznańskiej (swoista prestrategia poddana szerokim konsultacjom społecznym), Strategia Rozwoju Metropolia 2020 oraz Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego Aglomeracji Poznańskiej. Od 2009 r. CBM wydaje serię naukową Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, której ponad 20 zeszytów poświęconych zostało najważniejszym problemom rozwojowym tego obszaru. CBM organizuje konferencje, warsztaty, a także coroczny cykl debat środowisk administracyjnych, gospodarczych i społecznych pod nazwą Akademia Metropolitalna.

W Metropolii Poznań silnie rozwinięty jest sektor organizacji pozarządowych (NGO's). Zarejestrowanych jest tu blisko 3,3 tys. **stowarzyszeń, organizacji społecznych i fundacji**. Jak dotąd są to organizacje działające lokalnie lub regionalnie, co oznacza potrzebę wzmocnienia aktywności organizacji społecznych na forum metropolitalnym, jako partnera samorządów lokalnych w procesie rozwoju zintegrowanych usług, szczególnie społecznych oraz budowaniu tożsamości metropolitalnej na obszarze funkcjonalnym Poznania.

Problemem integracji zarządzania w Metropolii Poznań jest niedostatek lub rozproszenie informacji z zakresu działalności różnych podmiotów publicznych, zarówno po stronie zarządzających, jak i samych użytkowników usług, co z jednej strony utrudnia podejmowanie skutecznych decyzji strategicznych, a z drugiej nie pozwala wyeksponować pełnego spektrum działań integracyjnych. Mimo dużego potencjału całej Metropolii, brak jest uporządkowanej informacji na temat jej walorów biznesowych, inwestycyjnych, kulturalnych i turystycznych. Brak jak dotąd spójnej strategii marketingowej dla całego obszaru funkcjonalnego (jest Strategia Marki Poznań ograniczona jednak do samego miasta Poznania). Źródłem przewagi konkurencyjnej całej Metropolii powinna być budowa rozpoznawalnej marki Metropolii Poznań. Mniejsze jednostki terytorialne, nawet sprawnie zarządzane przez lokalnych liderów mają znacznie mniejszą siłę przetargową w działaniach krajowych

i międzynarodowych. Wspólne przedsięwzięcia marketingowe w ramach obszaru funkcjonalnego umożliwiłyby lepsze wykorzystanie potencjałów i zasobów jednostek terytorialnych.

Jak wskazują doświadczenia państw zachodnich integrację zarządzania zaczynać należy od tych dziedzin, które przynoszą samorządom jednoznaczne korzyści i poprawę warunków życia mieszkańców i dzięki temu zyskują poparcie społeczne dla idei integracji metropolitalnej (np. wspólna organizacja transportu publicznego, zintegrowane zarządzanie ponadlokalnymi usługami społecznymi, wspólna promocja).

**PROBLEMY I WYZWANIA ROZWOJU
MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO
POZNANIA**

4.

Wzrost poziomu życia mieszkańców, podniesienie konkurencyjności gospodarczej, zwiększenie spójności przestrzennej oraz integrację zarządzania terytorialnego w obszarze funkcjonalnym są głównymi celami tworzonej Strategii ZIT. Kluczowe znaczenie ma zatem określenie zarówno dziedzin, które mają charakter priorytetowy dla rozwoju całego obszaru funkcjonalnego, jak i narzędzi interwencji, które okażą się w przyszłości najbardziej skuteczne. W procesie wypracowania priorytetów rozwoju pomaga ocena silnych i słabych stron sytuacji społeczno-gospodarczej Metropolii Poznań. Do analizy wykorzystującej metodę SWOT zostały wykorzystane wyniki prac diagnostycznych zrealizowanych w ramach poszczególnych obszarów tematycznych: gospodarki, rynku pracy, demografii i usług społecznych, sfery nauki i badań, zarządzania terytorialnego oraz zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego. Za mocne strony uznano wszystko to, co stanowi prorozwojowy atut i przewagę konkurencyjną obszaru funkcjonalnego. Za słabe strony uznano natomiast deficyty funkcjonalne i przestrzenne, opóźnienia względnie bariery rozwoju występujące na

W sytuacji Metropolii Poznań – obszaru stojącego wciąż przed olbrzymimi wyzwaniami modernizacyjnymi – na obecnym etapie rozwoju istotne znaczenie dla realizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych ma wykorzystanie potencjałów całego obszaru funkcjonalnego, z uwzględnieniem jego problemów przestrzennych, funkcjonalnych i demograficznych dziś i w perspektywie najbliższych lat. W celu przedstawienia zasadności prowadzenia interwencji w określonych dziedzinach, wskazano nie tylko na potencjały wymagające wzmocnienia, ale także na deficyty i bariery rozwojowe obszaru funkcjonalnego. W każdej z dziedzin interwencji dokonano identyfikacji **silnych i słabych stron Metropolii Poznań.**

terenie Metropolii Poznań.

Określenie potencjałów (silnych stron) i problemów (słabych stron) miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania skłania do przedstawienia podstawowych wyzwań rozwojowych stojących przed tą Metropolią. Wyzwania te, syntetycznie określone priorytetami, wynikają nie tylko z lokalnej specyfiki obszaru funkcjonalnego, ale i ze zintegrowanego charakteru instrumentu wsparcia jakim jest ZIT i możliwości realizacji za jego pomocą określonych projektów i działań, z uwzględnieniem uwarunkowań prawnych i finansowych w jakich działają samorządy terytorialne w Polsce.

GOSPODARKA PRZESTRZENNA I ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • wysokie walory dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego, • liczne kompleksy leśne na terenie obszaru funkcjonalnego, • rzeka Warta i blisko 70 jezior o dużym znaczeniu ekologicznym i potencjale rekreacyjnym, • duży udział obszarów przyrodniczo cennych w Metropolii, • szeroka paleta form ochrony przyrody, • plany budowy kompleksowej dla całej Metropolii wysokowydajnej spalarni śmieci, • integracja zarządzania gospodarką odpadami, • częściowo zintegrowany system wodno-kanalizacyjny (Aquanet), • działania na rzecz redukcji niskiej emisji (Dalkia), • przyrodnicze walory turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym, • duża ilość obiektów zabytkowych, w tym także o znaczeniu krajowym (pomniki historii), • krzyżowanie się i przebieg na terenie Metropolii szlaków kulturowych o znaczeniu międzynarodowym i krajowym, • dobry stan zachowania części zabytkowych zespołów sakralnych i budynków użyteczności publicznej, • działania rewitalizacyjne w wybranych obiektach kultury materialnej (m.in. Stary Browar i obiekty powojaskowe w Poznaniu). 	<ul style="list-style-type: none"> • postępujące żywiołowe rozlewanie się nowych obszarów mieszkaniowych w strefie podmiejskiej (<i>urban sprawl</i>) ze słabym dostępem do infrastruktury transportowej, • silne procesy urbanizacyjne w sąsiedztwie obszarów cennych przyrodniczo, • duża antropopresja na tereny rolnicze i zielone, • zbywanie wartościowych rolniczo gruntów na cele budowlane, • zanik tradycji rolniczych na terenie Metropolii, • ubogie geologiczne zasoby wodne, częściowo zdegradowane wody powierzchniowe, • zagrożenia ekologiczne ze strony przemysłu i gospodarki komunalnej, w tym zagrożenia niską emisją zanieczyszczeń, • nadmierny poziom energochłonności budynków oraz brak zintegrowanego zarządzania programami termomodernizacji, • niedorozwój podstawowej infrastruktury technicznej, szczególnie sieci wodno-kanalizacyjnej i ciepłowniczej w gminach Metropolii, • dysproporcje w zagospodarowaniu turystycznym poszczególnych klinów zieleni – niedostatki infrastrukturalne na osi północ-południe (wzdłuż rzeki Warty), szczególnie w porównaniu do terenów nad Maltą, • zbyt mała, w stosunku do potrzeb, liczba wydzielonych kąpielisk z pełnym zapleczem socjalno-sanitarnym, • braki w oznakowaniu i informacji o szlakach pieszych, rowerowych i kajakowych, • niezadowalający stan techniczny części obiektów zabytkowych, w szczególności zespołów rezydencjonalno-parkowych, mieszkalnych oraz zabytków przemysłu i techniki, • niewyjaśniony stan prawny i własnościowy wielu zabytków, niewystarczające środki na renowację obiektów zabytkowych.

INFRASTRUKTURA I ORGANIZACJA TRANSPORTU	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> rosnąca dostępność transportowa Metropolii, intensywnie rozwijana i unowocześniana infrastruktura drogowa, kolejowa oraz lotnicza, wzrost komunikacyjnej dostępności w skali kraju i Europy, korzystny (gwiazdzysty i obwodowy) układ przestrzenny linii kolejowych oraz dróg szybkiego ruchu częściowo zmodernizowanych lub nowo zbudowanych w ostatnich latach, różnorodny system transportu publicznego na terenie Metropolii: transport indywidualny oraz publiczny: autobusowy i tramwajowy, wprowadzenie Poznańskiej Elektronicznej Karty Aglomeracyjnej jako perspektywicznego systemu biletowego w całej Metropolii, wysoka atrakcyjność metropolitalnego rynku pracy i rynku mieszkaniowego, stymulująca duże dojazdy do pracy, szkół i po usługi w skali międzygminnej i regionalnej, polepszący się, ale nie satysfakcjonujący stan techniczny dróg, plan transportowy dla całej Metropolii, określający priorytety rozwoju i integracji transportu na tym obszarze, projekty przygotowujące realizację kolei metropolitalnej, porozumienia transportowe pomiędzy Poznaniem a okolicznymi gminami, prace nad utworzeniem związku transportowego Metropolii. 	<ul style="list-style-type: none"> niewystarczająca spójność sieci drogowej z powodu ograniczonej przepustowości i jakości dróg gminnych i powiatowych powiązanych z nowo zbudowanymi drogami szybkiego ruchu niewystarczająca pojemność transportowa sieci drogowej, zjawisko kongestii zarówno w mieście jak i na drogach wlotowych do Poznania, niski stan bezpieczeństwa ruchu drogowego, niedostateczna integracja sieci kolejowej z innymi formami transportu publicznego i indywidualnego, zły stan techniczny części dróg, szczególnie lokalnych i łączących (drogi powiatowe) drogi główne, zły stan techniczny sieci kolejowej na niektórych szlakach, zły stan części dworców i przystanków kolejowych i ich nieprzystosowanie do nowoczesnego transportu metropolitalnego, niski stopień integracji transportu publicznego w ramach Metropolii, brak skoordynowanej informacji pasażerskiej i wspólnego systemu biletowego dla całej Metropolii, wysoki i rosnący poziom motoryzacji w Metropolii (ponad 520 samochodów osobowych na 1000 mieszkańców), niewystarczająca liczba ścieżek rowerowych oraz słaba integracja ich sieci w skali całej Metropolii.

GOSPODARKA I RYNEK PRACY	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> wysoki poziom rozwoju gospodarczego dzięki zróżnicowanej branżowo i wielkościowo strukturze przedsiębiorstw oraz dobrej dostępności transportowej, zróżnicowana struktura wielkości i form organizacyjnych przedsiębiorstw, znaczący udział sektora MŚP, zapewniających szeroką ofertę dla poszukujących pracy o różnych zawodach i kwalifikacjach, wysoka wydajność pracy w przetwórstwie przemysłowym i usługach, duża aktywność inwestycyjna, w tym kapitału 	<ul style="list-style-type: none"> niewystarczająca wiedzochłonność gospodarki i mały udział usług wyższego rzędu w wytwarzaniu PKB, ciągle zbyt niski poziom technologicznego zaawansowania wytwórczości, mały udział sektorów kreatywnych w gospodarce, niewystarczająca współpraca przedsiębiorców w ramach zrzeszeń i izb gospodarczych, słabe usieciowienie, małe powiązania między podmiotami systemu wsparcia biznesu, zbyt małe nakłady na działalność badawczo-

GOSPODARKA I RYNEK PRACY

Silne strony	Słabe strony
<p>zagranicznego, w niektórych gminach podpoznańskich i Poznaniu,</p> <ul style="list-style-type: none"> • rosnąca liczba podmiotów otoczenia biznesu w sektorze publicznym i sektorze prywatnym w Poznaniu, a także w niektórych gminach, • wysoka odporność gospodarki Metropolii na zjawisko kryzysu gospodarczego, • dynamika rynku pracy, przyrost przedsiębiorstw zapewniający tworzenie nowych miejsc pracy, • utrzymujący się od lat niski poziom bezrobocia, • wzrost udziału osób w wieku produkcyjnym, zapewniający systematyczne zwiększanie zasobów pracy, • możliwość absorpcji siły roboczej nie tylko z obszaru Metropolii, ale także z sąsiednich powiatów, • silna koncentracja miejsc pracy nie tylko w Poznaniu ale i w kilku gminach pierwszego pierścienia (Tarnowo Podgórne, Suchy Las, Komorniki, Kórnik). 	<p>rozwojową i działalność innowacyjną w sektorze przedsiębiorstw,</p> <ul style="list-style-type: none"> • słabe instrumenty wsparcia inwestycji branży IT, w tym firm startujących, • niewystarczająca komercyjna oferta usług nauki dla biznesu, • nieskoordynowana informacja i słaba promocja potencjału gospodarczego całej Metropolii, • brak skoordynowanej, spójnej informacji o terenach pod działalność inwestycyjną w całej Metropolii, • znaczny odsetek ludzi z wykształceniem wyższym wśród bezrobotnych, • niekorzystna struktura wieku bezrobotnych (ok. 20 % bezrobotnych to osoby w wieku 24 lat i mniej), • relatywnie niski poziom elastyczności funkcjonalnej zasobów pracy, konieczność podnoszenia kwalifikacji zawodowych, • niedobór pracowników o kwalifikacjach dopasowanych do lokalnego rynku pracy, szczególnie słaba podaż wysoko wykwalifikowanych kadr branży IT.

DEMOGRAFIA I USŁUGI SPOŁECZNE

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • znaczna dynamika rozwoju demograficznego całego obszaru funkcjonalnego i korzystne jego prognozy w najbliższych dekadach, • korzystna struktura wieku, znaczny udział ludności w wieku produkcyjnym, • rozwinięta sieć placówek opieki zdrowotnej i społecznej z doświadczeniem we wdrażaniu innowacyjnych programów profilaktycznych i społecznych, • dobrze wykształcona sieć placówek edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, • szybko rosnący udział osób zdobywających wyższe wykształcenie, • silnie rozwinięte funkcje akademickie i wysoki poziom szkolnictwa wyższego na tle kraju (wysokie pozycje w rankingach, wysokie oceny komisji akredytacyjnych), • duży potencjał naukowo-badawczy i dobra baza 	<ul style="list-style-type: none"> • redystrybucja przestrzenna ludności prowadząca do depopulacji Poznania i niekorzystnych prognoz demograficznych dla miasta centralnego, • postępujące starzenie się społeczeństwa, będące wynikiem niskiego przyrostu naturalnego i zmiany modelu rodziny, • nie nadążanie rozwoju placówek edukacyjnych za zmianami w rozmieszczeniu i strukturze ludności według wieku, • relatywnie słabe wyniki nauczania w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, • niedorozwój placówek kształcenia zawodowego, podyplomowego i kształcenia ustawicznego, • niskie aspiracje mieszkańców, co do podnoszenia swojego poziomu wykształcenia

DEMOGRAFIA I USŁUGI SPOŁECZNE	
Silne strony	Słabe strony
<p>działalności naukowej w Poznaniu, rozwój parków naukowo-technologicznych,</p> <ul style="list-style-type: none"> wysoki potencjał naukowy poznańskiego ośrodka akademickiego w dziedzinie informatyki i innych inteligentnych specjalizacji, nowoczesna baza naukowa i dydaktyczna uczelni, powstanie nowych kampusów, m.in. dzięki realizacji projektów UE, relatywnie wysoki poziom badań naukowych, szczególnie w naukach ścisłych, liczących się w skali europejskiej, rosnąca liczba kierunków studiów oferowanych przez uczelnie, działania uczelnianych biur karier, koncentracja placówek usług medycznych, od opieki podstawowej do wyspecjalizowanej, dobre lokalne inicjatywy w zakresie profilaktyki zdrowotnej, rozwinięta sieć placówek opieki społecznej, szeroka paleta usług kulturalnych, placówki i wydarzenia o zasięgu regionalnym, krajowym i międzynarodowym, rozwinięta infrastruktura turystyczna, innovacyjne działania promocyjne Poznańskiej Lokalnej Organizacji Turystycznej. 	<p>i kwalifikacji,</p> <ul style="list-style-type: none"> stosunkowo niskie oceny uczelni wyższych w międzynarodowych rankingach uwzględniających osiągnięcia naukowe i badawcze (za wyjątkiem nauk technicznych), niskie wskaźniki kształcenia na studiach wyższych na kierunkach informatycznych i powiązanych z inteligentnymi specjalizacjami, część kierunków studiów niedopasowana do wymogów rynku pracy, niewielki odsetek absolwentów kierunków technicznych, relatywnie niskie umiędzynarodowienie badań, niski poziom współpracy w sferze naukowej i dydaktycznej pomiędzy uczelniami oraz firmami na terenie Metropolii, niedorozwinięta baza szpitalna, konieczność remontów i modernizacji placówek szpitalnych oraz budowy nowych obiektów, brak nowoczesnego, w pełni wyposażonego w aparaturę szpitala dziecięcego, słabe dopasowanie służby zdrowia do zmian demograficznych (lecnictwo geriatryczne), słaba koordynacja realizacji długofalowych programów w zakresie promocji i profilaktyki zdrowotnej, niewystarczający zakres prowadzonych programów profilaktyki zdrowotnej i społecznej oraz brak integracji zarządzania nimi, wciąż nieadekwatna do potrzeb opieka socjalna w stosunku do ludzi starszych, niepełnosprawnych oraz wykluczonych i ich opiekunów, dekapitalizacja bazy obiektów kulturalnych, konieczność remontów i modernizacji oraz budowy nowych placówek, słaba integracja informacji i promocji turystycznej w skali całej Metropolii.

INTEGRACJA ZARZĄDZANIA I MARKETING TERYTORIALNY	
Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> korzystna struktura terytorialno-administracyjna z punktu widzenia integracji w obszarze funkcjonalnym (miasto centralne i jeden powiat okólny), istnienie struktur administracji zespolonej na poziomie powiatowym - wspólnych dla miasta i powiatu ziemskiego (policja, straż pożarna, urząd pracy), powstanie Stowarzyszenia Metropolia Poznań, koordynującego prace samorządów obszaru funkcjonalnego, działalność Biura Stowarzyszenia Metropolia Poznań, pozyskującego m.in. finansowanie na realizację projektów o skali metropolitalnej, powstanie i przyjęcie przez organy wykonawcze samorządów Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020, podjęcie i rozwój współpracy w zakresie związku odpadowego. Powstanie Związku Komunalnego Gospodarki Odpadami Aglomeracji Poznańskiej, podjęcie i rozwój współpracy w zakresie utworzenia związku komunikacyjnego Transport Metropolii Poznań, wola pogłębiania współpracy ze strony polityków lokalnych, poparcie społeczne dla pogłębiania współpracy komunalnej miasta Poznania i gmin podmiejskich, dobra współpraca z organizacjami gospodarczymi i przedsiębiorcami, cykliczne imprezy samorządowo-biznesowe (Forum Gospodarcze Metropolii Poznań, Poznańskie Dni Przedsiębiorczości), wsparcie dla procesu integracji i promocji metropolitalnej lokalnych organizacji gospodarczych (Wielkopolska Izba Przemysłowo-Handlowa), dobra współpraca ze środowiskiem naukowym miasta Poznania (Konsorcjum Badań nad Aglomeracją Poznańską, Centrum Badań Metropolitalnych UAM - zaplecze eksperckie dla procesu integracji metropolitalnej), dobra współpraca między samorządami lokalnymi, a samorządem regionalnym (m.in. w zakresie projektów transportowych). 	<ul style="list-style-type: none"> brak solidnej podstawy prawnej integracji – ustawy metropolitalnej, brak przez wiele lat interwencjonizmu państwowego w procesie tworzenia miejskich obszarów funkcjonalnych (wsparcie finansowe, utworzenie i wdrożenie konkretnej polityki wobec metropolii), bariery legislacyjne: ograniczone ustawowo możliwości współpracy samorządowej między szczeblem gminnym a powiatowym, brak długich doświadczeń i trudności w zakresie współpracy komunalnej w obszarze funkcjonalnym z minionego 25-lecia, długie procedury prawne związane z tworzeniem form integracji, głównie związków celowych, zniechęcające do działań, słaba promocja idei integracji metropolitalnej i samej Metropolii Poznań w mediach lokalnych; niewystarczająca promocja walorów kulturowych i przyrodniczych całej Metropolii, brak skoordynowanej strategii marketingowej dla całego obszaru metropolitalnego, skoncentrowanej na zewnętrznej promocji inwestycyjnej i turystycznej, ograniczona wśród mieszkańców znajomość działań podejmowanych na poziomie metropolitalnym, brak silnych środowisk lokalnych (organizacji społecznych) popierających proces integracji metropolitalnej.

Wyzwania dla kształtowania środowiska i rozwoju przestrzennego

Jednym z podstawowych wyzwań dla całej Metropolii jest koordynacja działań w zakresie planowania przestrzennego, szczególnie rozwoju terenów mieszkaniowych i ograniczanie zjawiska żywiołowej suburbanizacji, wywołującej ogólnospołeczne koszty degradacji środowiska oraz rozwoju infrastruktury technicznej i społecznej. Wyzwaniem jest zatem ograniczenie zjawiska *urban sprawl*, zrationalizowanie rozmieszczenia sieci infrastruktury technicznej, zaoferowanie przyjaznych warunków dla inwestowania zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, zoptymalizowanie lokalizacji ponadlokalnych elementów infrastruktury społecznej (obiekty służby zdrowia, opieki społecznej, kultury, edukacji, sportu i rekreacji) oraz komercyjnej (m.in. handel wielkopowierzchniowy, usługi logistyczne). W tym celu konieczne jest opracowanie spójnej koncepcji rozwoju sieci transportowej, spójnej wizji zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego Metropolii (m.in. szlaki turystyczne, baza noclegowa), rewitalizacji terenów zdegradowanych oraz zachowania obszarów kulturowych, unikatowych w skali Metropolii.

Beneficjentami opracowania Koncepcji Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań, będą samorządy terytorialne wchodzące w skład Stowarzyszenia Metropolii Poznań, odpowiedzialne za realizację polityki przestrzennej na poziomie lokalnym. Ustalenia Koncepcji będą miały w stosunku do gmin charakter pomocniczy, tzn. że nie będą one zastępowały lokalnej polityki przestrzennej, będącej wyłączną domeną gmin. Koncepcja będzie dotyczyła ogólnych kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz spraw o znaczeniu ponadlokalnym ważnych dla całego obszaru metropolitalnego, w tym infrastruktury o charakterze metropolitalnym. Wytyczne koncepcji oraz zasady jej wdrażania powinny być respektowane przez wszystkie objęte nią gminy i w pełni realizowane w praktyce planistycznej.

W zakresie ochrony środowiska do najistotniejszych problemów należy budowa spalarni śmieci oraz modernizacja sieci ciepłej, polegająca na wymianie starej, kanałowej sieci ciepłej na sieć

KLUCZOWE WYZWANIE

Kształtowanie środowiska, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i rozwoju zrównoważonego rozwoju. Ograniczenie żywiołowego rozlewania się nowych obszarów mieszkaniowych w strefie podmiejskiej (*urban sprawl*) o dużych walorach przyrodniczych. Ograniczenie poziomu zanieczyszczeń i energochłonności oraz zintegrowane zarządzanie programami środowiskowymi. Rewitalizacja obiektów dziedzictwa kulturowego.

preizolowaną.

Wyzwania dla infrastruktury i organizacji transportu

Z uwagi na coraz większą redystrybucję miejsc pracy i miejsc zamieszkania w Metropolii, konieczne są zmiany w funkcjonowaniu transportu publicznego w celu lepszego zaspokojenia potrzeb mieszkańców obszaru funkcjonalnego. Dostępność komunikacji zbiorowej w Poznaniu sprawia, że nadal to transport publiczny jest podstawowym sposobem przemieszczania się w codziennych dojazdach do pracy czy szkół. Jego podstawą jest komunikacja tramwajowa i autobusowa. Z kolei dużo niższe wykorzystanie transportu zbiorowego ma miejsce na obszarze pozostałych gmin wchodzących w skład Metropolii. Skutkuje to lawinowym przyrostem samochodów, kongestią na drogach i motoryzacyjnym, zanieczyszczeniem środowiska. Z tego też względu konieczne są działania zmierzające do integracji zarządzania transportem, poprawy dostępności komunikacji publicznej oraz zwiększenia oferty przewozowej. Zadanie to stoi przed wszystkimi samorządami lokalnymi i regionalnymi obszaru funkcjonalnego.

Potrzeba rozwiązania problemów komunikacyjnych znalazła swoje odzwierciedlenie w dokumentach strategicznych i planistycznych. Zgodnie z zapisami Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014 – 2020 „w celu ograniczenia uciążliwości wywołanych przez konieczność przemieszczania się należy wspierać projekty dotyczące unowocześnienia, modernizacji infrastruktury transportu zbiorowego, uzupełnienia istniejących linii komunikacji zbiorowej łącznie z wyposażeniem w nowy, przyjazny dla środowiska tabor i inną infrastrukturę. Istotne znaczenie mogą mieć działania z zakresu integracji różnych form transportu zbiorowego funkcjonujących na terenach miejskich i podmiejskich. W celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza, a także bezpieczeństwa i podwyższenia jakości środowiska życia, wsparcie uzyskać powinny również systemy zarządzania ruchem oraz działania mające za zadanie zmniejszenie zatłoczenia miast i ograniczenie ruchu drogowego w centrach miast jak budowa parkingów "park&ride" i "bike&ride", zintegrowanych centrów przesiadkowych.” Aby powyższe zapisy zostały zrealizowane konieczna jest budowa

KLUCZOWE WYZWANIE

Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej. Wzrost integracji sieci kolejowej z innymi formami transportu publicznego i indywidualnego. Zwiększenie spójności sieci drogowej i powiązań z nowo zbudowanymi drogami szybkiego ruchu. Rozwój ścieżek rowerowych oraz zwiększenie ich integracji w skali całej Metropolii.

zintegrowanych węzłów przesiadkowych, które umożliwią szybką zmianę środka transportu, a przez to poprawią dostępność i spójność całego obszaru funkcjonalnego.

Wyzwania dla gospodarki i rynku pracy

Według dokumentu Krajowa Polityka Miejska (2014) do podstawowych wyzwań rozwojowych Polski należy wykorzystanie potencjału głównych ośrodków miejskich i ich obszarów funkcjonalnych do kreowania wzrostu gospodarczego i zatrudnienia.

Budowanie pozycji konkurencyjnej obszaru funkcjonalnego Poznania wobec innych metropolii krajowych i zagranicznych, to nie tylko zdolność adaptacji do zmieniających się procesów gospodarczych, ale także umiejętność kształtowania nowych warunków rozwoju. Metropolia Poznań coraz lepiej wykorzystuje swoje walory, stając się w skali kraju jednym z liderów tworzenia sektorów innowacyjnych. Jej potencjałem są wykształceni, w większości na czołowych w kraju uczelniach Poznania, młodzi ludzie. Wyzwaniem jest zatrzymanie ich w mieście i sąsiednich gminach poprzez oferowanie dobrych warunków pracy i płacy oraz możliwości rozwoju własnej przedsiębiorczości. Jest to niezwykle ważne nie tylko w obliczu niekorzystnego *brain drain* – „drenażu mózgow” ze strony konkurencyjnych metropolii zagranicznych, ale także ze względu na zagrożenie „*brain waste*” – „marnotrawstwem mózgow”, w przypadku braku pracy adekwatnej do wykształcenia młodych i zdolnych absolwentów szkół wyższych bądź słabych warunków do zakładania własnych firm.

Wybór ścieżki edukacyjno- zawodowej jest jedną z najważniejszych decyzji w życiu człowieka. Od trafnego dopasowania zdolności, zainteresowań, cech psychicznych oraz możliwości fizycznych do wykonywanego zawodu zależy powodzenie w życiu zawodowym i prywatnym. Współczesna edukacja powinna przekazywać masowo i skutecznie coraz więcej wiedzy i umiejętności, które ewoluują adekwatnie do wymogów postępu cywilizacyjnego. Celem zintegrowanych szkoleń w Metropolii powinna być preorientacja zawodowa uczniów szkół i skierowanie ich m.in. w stronę zainteresowania nowoczesnymi technologiami informatycznymi. Młodzież powinna mieć informacje na temat możliwości dalszego kształcenia się, zdobycia kwalifikacji różnych grup zawodowych oraz na temat potencjalnego rynku edukacji i pracy, zapotrzebowania na dane zawody na lokalnym i globalnym rynku pracy.

Wyzwaniem jest więc wspieranie przedsiębiorczości młodych ludzi i startujących na rynku firm oraz powiązanie kształcenia z potrzebami współczesnej gospodarki. Stoi ono przede wszystkim przed wyższymi uczelniami Poznania, które powinny rozwijać kierunki związane z potrzebami regionalnego rynku pracy i nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy, w tym szczególnie innowacyjnych sektorów IT. Ich rozwój w najbliższych latach będzie kluczowy dla przekształcenia wizerunku Metropolii absorpcyjnej na metropolię dyfuzyjną w zakresie nowoczesnej gospodarki.

W obliczu znacznego tempa rozwoju gospodarczego w Metropolii Poznań podstawowym wyzwaniem jest rozwijanie elastyczności funkcjonalnej zasobów pracy i ciągłe podnoszenie

KLUCZOWE WYZWANIE

Wspieranie rozwoju gospodarczego, przedsiębiorczości i wzrostu konkurencyjności rynku pracy całego obszaru funkcjonalnego. Integracja sfery biznesu i nauki, wspieranie innowacyjności przedsiębiorstw. Tworzenie promocji gospodarczej i oferty inwestycyjnej w skali całej Metropolii.

kwalifikacji zawodowych. Wyzwaniem jest także zapewnienie pracy osobom w późnym wieku produkcyjnym i ich utrzymanie się na rynku pracy.

Wyzwania dla sektora usług społecznych

Redystrybucja przestrzenna ludności, zmiany w strukturze wieku, zmieniające się style życia przeorientowują dotychczasowe zapotrzebowanie na usługi społeczne w Metropolii Poznań. W odpowiednich przedziałach wieku artykułowane są różne potrzeby, rozszerza się także paleta sposobów ich zaspokajania. Stawia to przed władzami lokalnymi nowe wyzwania w zakresie zaspokajania potrzeb rosnącej liczby mieszkańców w zakresie usług edukacyjnych, zdrowotnych, kulturalnych i turystyczno-rekreacyjnych. Usługi są coraz ważniejszym rynkiem pracy. Poziom tych usług i ich dostępność determinują długofalowo jakość kapitału społecznego, zasobu o kluczowym znaczeniu dla rozwoju Metropolii. Zadaniem polityki edukacyjnej jest zwiększanie dostępności i poszerzenia profilu szkół na terenie całego obszaru funkcjonalnego oraz koordynacja działalności placówek edukacyjnych stosownie do wyzwań demograficznych i rynku pracy. Ważnym zagadnieniem jest podnoszenie jakości kształcenia i podniesienie poziomu wyników egzaminów w szkołach.

Możliwości rozwoju Metropolii Poznań wiążą się ściśle z funkcją ośrodka nauki i innowacji. Liczba uczelni, kierunków studiów oraz studentów świadczy o wysokim stopniu rozwoju funkcji akademickiej. Zdecydowanie gorzej jest w przypadku działalności innowacyjnej. Chociaż na terenie Metropolii funkcjonują parki technologiczne i inkubatory przedsiębiorczości, to jednak ich działalność jeszcze w niewielkim stopniu ma wpływ na liczbę przedsiębiorstw innowacyjnych. Zidentyfikowane skupiska działalności związanych z funkcją innowacyjną wskazują, że w tej dziedzinie istotnym czynnikiem są korzyści aglomeracji, dlatego na tych obszarach powinny rozwijać się i powstawać nowe jednostki badawczo-rozwojowe. Do rozwoju kreatywności konieczny jest także rozwój kierunków humanistycznych, sprzyjających rozwojowi funkcji kulturalnej Metropolii.

Rozwój poznańskiej branży IT wymaga podniesienia innowacyjności MŚP poprzez wspieranie technologicznych powiązań przedsiębiorców z nauką w ramach klastrów regionalnych i lokalnych. Należy wzmocnić współpracę nauki i przemysłu w zakresie transferu technologii. Komercyjna oferta nauki dla gospodarki powinna zostać lepiej sprecyzowana i odzwierciedlać potencjał naukowy poznańskich uczelni. Niezbędne jest stworzenie platformy kontaktu podmiotów nauki z przedsiębiorcami, nie tylko w zakresie edukacji, ale także w zakresie transferu technologii.

Wyzwaniem dla sektora służby zdrowia i opieki społecznej jest zwiększanie dostępności do szerokiej palety placówek zdrowotnych i podnoszenie standardów świadczonych w nich usług, przy rosnącej z roku na rok liczbie pacjentów, wśród których w najbliższych latach zwiększać się będzie liczba ludzi starszych. Wyspecjalizowana i dobrze zorganizowana opieka zdrowotna wpływać będzie w przyszłości na zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców, poprawę zdrowotności i wydłużanie się przeciętnego trwania życia mieszkańców Metropolii Poznań a tym samym na ich dłuższą aktywność zawodową i społeczną.

Wyzwaniem dla rozwoju kultury i turystyki w Metropolii Poznań jest rozbudowa i modernizacja bazy tych usług i promocja Metropolii Poznań w kraju i za granicą. Pozytywnym

KLUCZOWE WYZWANIE

Rozwijanie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych. Zwiększenie ich dostępności i podnoszenie jakości w dziedzinie edukacji, ochrony zdrowia, kultury, turystyki i rekreacji.

doświadczeniem w tym zakresie jest wspólne stoisko promocyjne Metropolii Poznań na Targach Regionów i Produktów Turystycznych Tour Salon oraz działania integracyjne Poznańskiej Lokalnej Organizacji Turystycznej.

Wyzwania dla zintegrowanego zarządzania

Miejski Obszar Funkcjonalny Poznania od lat wyróżnia się na tle kraju indywidualną ścieżką oddolnej integracji zarządzania oraz współpracy ze środowiskiem gospodarczym i naukowym. W Metropolii Poznań, od reformy powiatowej w 1999 r., postępuje współpraca władz samorządowych w zakresie rynku pracy, bezpieczeństwa publicznego, usług oświatowych i socjalnych. W ostatnich latach nasila się integracja w zakresie gospodarki odpadami, organizacji transportu publicznego i różnorodnych usług komunalnych oraz wspólna promocja inwestycyjna i turystyczna. Stowarzyszenie Metropolia Poznań, jako jedno z nielicznych w Polsce ukonstytuowanych wcześniej

oddolnych form kooperacji, będzie realizatorem Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w latach 2014 – 2020.

W obliczu zaniechania w Polsce prac nad reformą metropolitalną i nadania metropoliom specjalnego statusu (obligatoryjny związek komunalny lub powiat metropolitalny), oddolne działania integracyjne samorządów i innych podmiotów publicznych są potrzebą chwili. Jak zapisano w Białej Księdze Obszarów Metropolitalnych (dokument Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, 2013), „oddolna integracja zarządzania wsparta zachętami finansowymi będzie początkiem wypracowywania rozwiązań, których dynamika oraz kierunek będzie zależał od władz samorządowych znajdujących się w granicach obszarów metropolitalnych. Narzucanie rozwiązania dla całego kraju w drodze odgórnej reformy nie byłoby skutecznym rozwiązaniem, gdyż oparte byłoby na uogólnieniach, które mogłyby nie odzwierciedlać realnych potrzeb polskich miast” (Kaczmarek, Mięka, 2007).

Wyzwaniem dla zarządzania w skali całego obszaru funkcjonalnego Poznania jest wypracowanie modelu funkcjonowania sieci instytucji metropolitalnych, na które składają się różnego rodzaju związki komunalne, stowarzyszenia, spółki komunalne oraz porozumienia. Ważnym zadaniem jest prowadzenie działalności informacyjnej, konsultacyjnej i programowej oraz inicjowanie i wspieranie prac naukowo-badawczych, dotyczących funkcjonowania i kierunków rozwoju obszaru funkcjonalnego. Wyzwaniem jest szersze włączenie we współzarządzanie metropolitalne środowisk biznesowych oraz wsparcie dla organizacji pozarządowych działających w skali metropolitalnej.

KLUCZOWE WYZWANIE

Budowa struktur dla sprawnego zarządzania. Zacieśnianie kooperacji samorządów w ramach Stowarzyszenia Metropolia Poznań. Zintegrowanie zasobów informacyjnych na temat obszaru funkcjonalnego, rozwój metropolitalnego marketingu.

Zaangażowanie społeczne w rozwój całej Metropolii powinno wiązać się z kolei z budowaniem tożsamości metropolitalnej. Instrumentem budowania nowoczesnej tożsamości, powinna stać się edukacja metropolitalna. Zintegrowane działania podejmowane w Metropolii powinny być odbierane jako działania na rzecz wspólnego obszaru.

**CELE STRATEGICZNE
ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH**

5.

Cel nadrzędny Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania nawiązuje bezpośrednio do wizji przedstawionej w Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej „Metropolia Poznań 2020” i został zdefiniowany jako:

„Umiejętne wykorzystanie i łączenie potencjałów jednostek terytorialnych miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania, w celu podnoszenia jakości życia mieszkańców, rozwoju przyjaznych usług i nowoczesnej gospodarki, kształtowania ładu przestrzennego oraz utworzenia wizerunku zintegrowanej i nowoczesnej metropolii sukcesu”.

Struktura celów i priorytetów ZIT dla MOF Poznania została oparta na osiach i programach strategicznych wskazanych w Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020 – uzgodnionej pomiędzy wszystkimi podmiotami samorządowymi tworzącymi Metropolię oraz szeroko konsultowanej społecznie. Proponowany zestaw **celów strategicznych ZIT** obejmuje:

- 1. Kształtowanie środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju.**
- 2. Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej.**
- 3. Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy.**
- 4. Tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych i ułatwianie dostępu do nich.**
- 5. Budowa struktur dla sprawnego zarządzania Metropolią oraz wspólnej promocji, w tym inwestycyjnej.**

Wskazane powyżej cele odpowiadają 5 osiom strategicznym wyróżnionym w Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020, które uznano w ramach niniejszego dokumentu za **priorytety ZIT**. Powiązanie celów i priorytetów ZIT wraz z ich poszerzonym opisem przedstawiono w poniższej tabeli. Cele strategiczne i priorytety ZIT muszą zostać bezpośrednio osadzone w celach tematycznych i priorytetach inwestycyjnych Unii Europejskiej w perspektywie 2014 – 2020, a także zawierać odniesienie do osi priorytetowych WRPO 2014+. Schemat tych powiązań przedstawiono w tabeli nr 18.

Tab. 18. Cele strategiczne i priorytety ZIT dla MOF Poznania

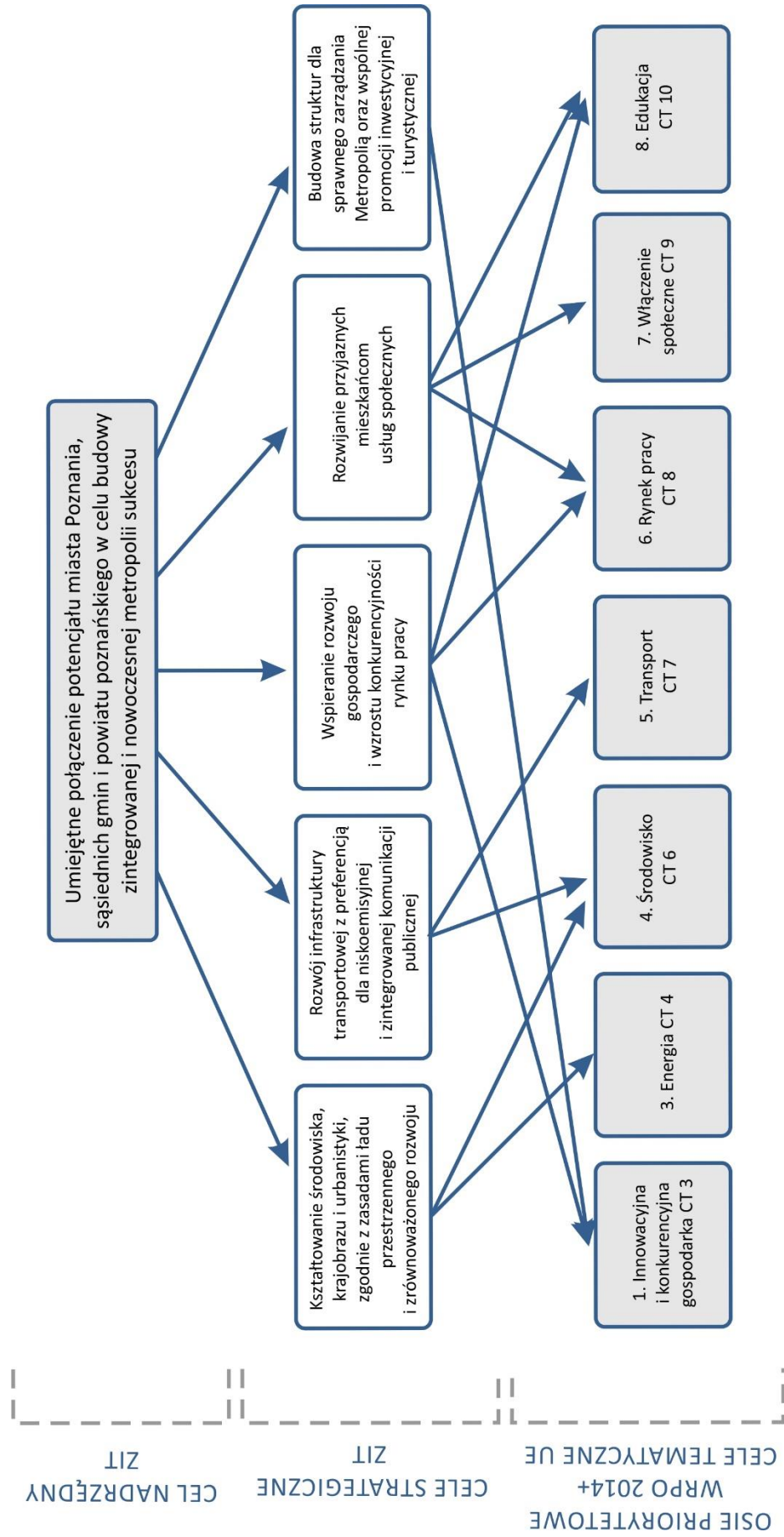
Cel strategiczny ZIT	Oś strategiczna Strategii Rozwoju Aglomeracji 2020 =Priorytet ZIT	Charakterystyka celu
Kształtowanie środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju	1. Gospodarka przestrzenna i środowisko	Kształtowanie ładu przestrzennego zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju i stosownie do europejskich norm środowiskowych, krajobrazowych i urbanistycznych w celu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych, produkcyjnych i wypoczynkowych mieszkańców Metropolii
Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej.	2. Infrastruktura i organizacja transportu	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury transportowej Metropolii w celu zwiększania jej dostępności w skali krajowej i międzynarodowej oraz zapewnienia wewnętrznej spójności transportowej, z preferencją dla rozwoju zintegrowanej komunikacji publicznej
Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy .	3. Gospodarka i rynek pracy	Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrost konkurencyjności Metropolii jako miejsca nowych inwestycji, rozwoju sektora innowacyjnego oraz tworzenie sieci współpracy podmiotów gospodarczych w Metropolii w oparciu o rozwinięty rynek pracy i jego silne powiązania z lokalnym potencjałem edukacyjnym i naukowym.
Tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych i ułatwianie dostępu do nich.	4. Usługi społeczne	Tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych, zintegrowanych tematycznie, odpowiadających wyzwaniom demograficznym, w tym starzeniu się społeczeństwa, gwarantujących dobrą dostępność przestrzenną i ekonomiczną, w atrakcyjnej formule, zachęcającej do korzystania z nich.
Budowa struktur dla sprawnego zarządzania Metropolią oraz wspólnej promocji, w tym inwestycyjnej.	5. Zintegrowane zarządzanie i marketing terytorialny	Budowa form współpracy i sprawnego zarządzania w Metropolii z udziałem samorządów oraz innych instytucji publicznych i komercyjnych oraz wspólna promocja, w tym inwestycyjna w celu kreowania wizerunku nowoczesnej, zaawansowanej gospodarczo metropolii europejskiej.

Tab. 19. Matryca logiczna celów Strategii ZIT oraz korespondujących celów tematycznych, priorytetów inwestycyjnych i osi priorytetowych w ramach WRPO 2014+

Cel strategiczny ZIT	Priorytet ZIT	Działania/ Poddziałania ZIT	Oś priorytetowa WRPO 2014+	Cel tematyczny UE	Priorytet inwestycyjny (PI)	Wsparcie UE [w euro]	Środki własne na dofinansowanie	Udział wsparcia UE w całości środków WRPO 2014+	
								EFS %	EFRR %
Kształtowanie środowiska, krajobrazu i urbanistyki, zgodnie z zasadami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju	1. Gospodarka przestrzenna i środowisko	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej	3 Energia	CT 4, CT6	PI 4c	16 000 000	2 824 000	0,00	0,91
		Ochrona i modernizacja obiektów zabytkowych	4. Środowisko	CT 6	PI 6c	6 000 000	1 059 000	0,00	0,45
Rozwój infrastruktury transportowej z preferencją dla niskoemisyjnej i zintegrowanej komunikacji publicznej	2. Infrastruktura i organizacja transportu	Integracja sieci dróg z drogami S5, S11 i A2	5. Transport	CT 7	PI 7b	25 000 000	4 412 000	0,00	1,42
		Poznańska Kolej Metropolitalna	3 Energia	CT 4, CT 7	PI 4e	108 000 000	19 059 000	0,00	6,14
		System tras rowerowych	3 Energia	CT 4, CT 76	PI 4e	12 000 000	2 120 000	0,00	0,48
Wspieranie rozwoju gospodarczego i wzrostu konkurencyjności rynku pracy	3. Gospodarka i rynek pracy	APMI 2 Doktoraty przemysłowe	1. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	CT 1	PI 1b	1 400 000	247 000	0,00	0,03
		APMI 1. Nowe firmy w branży IT		CT3	PI 3a	2 000 000	353 000	0,00	0,16
		APMI 3 Kształcenie zawodowe z zakresu IT	8. Edukacja	CT 10	PI 10iii lub PI 10iv	6 000 000	1 059 000	0,87	0,00
		APMI 4 Preorientacja zawodowa uczniów	8 Edukacja	CT 10	PI 10iii lub PI 10iv	2 000 000	353 000	0,29	0,00
		Metropolitalny Magnes Inwestycyjny	2 Społeczeństwo Informatyczne lub 1 Innowacy	CT 2 lub CT3	PI 2c lub PI 3b	3 500 000	525 000	0,00	0,20
		Smart Metropolis	1 Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	CT 3	PI 3b	500 000	88 000	0,00	0,00

Tworzenie przyjaznych mieszkańcom usług społecznych	4. Usługi społeczne	Poprawa dostępu do usług profilaktyki zdrowotnej	6. Rynek pracy	CT 8 CT 9	PI 8vi	8 200 000	1 447 000	1,19	0,00
		Poprawa dostępu do usług społecznych	7. Włączenie społeczne	CT 9	PI 9iv	6 000 000	1 059 000	0,87	0,00
Budowa struktur dla sprawnego zarządzania Metropolią oraz wspólnej promocji inwestycyjnej i turystycznej	5. Zintegrowane zarządzanie i marketing terytorialny		1. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	CT 3	PI 3b				

Ryc. 35. Cele strategiczne Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania

PROJEKTY
ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH

6.

W ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych zakłada się realizację 10 projektów strategicznych. Zawierają one spójny zestaw działań służących zrównoważonemu rozwojowi oraz długotrwałej poprawie warunków społecznych, gospodarczych, środowiskowych, klimatycznych i demograficznych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania. Uzgodnione przez członków Stowarzyszenia Metropolia Poznań projekty wynikają z przyjętych w 2011 r. strategicznych osi rozwojowych Metropolii Poznań i mają osadzenie w kierunkach interwencji ZIT w perspektywie finansowej 2014-2020.

Opis projektów strategicznych składa się każdorazowo z następujących elementów:

Oś priorytetowa oraz cel tematyczny i priorytet inwestycyjny: nawiązanie do celów strategicznych UE i programowych WRPO.

Wymiar terytorialny: zasięg obszaru wsparcia.

Cel programu: nakreślenie zasadniczych wyzwań i kierunków interwencji w danym obszarze strategicznym.

Spójność ze strategią regionalną i metropolitalną: informacja o powiązaniu z obowiązującymi na obszarze wsparcia dokumentami strategicznymi.

Działania w ramach projektu: hasło i syntetyczny opis rodzaju i sekwencji proponowanych przedsięwzięć.

Projekty komplementarne: informacja o projektach powiązanych, przewidzianych do realizacji na obszarze wsparcia.

Beneficjenci: osoby, instytucje, podmioty osiągające korzyść bezpośrednią lub pośrednią z wdrażania i realizacji projektu.

Wskaźniki produktu: obrazują bezpośredni, materialny efekt realizacji przedsięwzięcia, mierzony konkretnymi wielkościami, liczone są w jednostkach fizycznych lub monetarnych.

Wskaźniki rezultatu: odpowiadają bezpośrednim efektom następującym po realizacji projektu, są logicznie powiązane ze wskaźnikami produktu.

Finansowanie: wysokość finansowania całości projektu, z podziałem na i zewnętrzne (fundusze europejskie) i środki własne beneficjentów.

Rodzaj naboru: wskazanie na konkursowy lub pozakonkursowy tryb wyboru projektów.

Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania.

Oś priorytetowa WRPO – Cel tematyczny – Priorytet inwestycyjny

Oś priorytetowa WRPO 3. Energia.

Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach.

Priorytet inwestycyjny 4e. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich obszarów rodzajów terytoriów, w szczególności w obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.

Wymiar terytorialny

Co najmniej wszystkie gminy na obszarze objętym ZIT. Szczegółowy obszar zostanie wskazany w ramach projektu „Masterplan dla Poznańskiej Kolei Metropolitalnej” (projekt finansowany z funduszy EOG, pochodzących z Islandii, Liechtensteinu i Norwegii oraz środków krajowych, realizowany w ramach partnerstwa, w skład którego wchodzi wszystkie gminy z obszaru objętego ZIT oraz gminy Czempień, Rogoźno, Środa Wlkp., Wągrowiec, oraz Miasto Wągrowiec). W ramach projektu opracowano „Konceptję zintegrowanego transportu publicznego w oparciu o linie Poznańskiego Węzła Kolejowego z wydzieleniem ruchu metropolitalnego”, która znajduje się obecnie w fazie konsultacji.

Cel projektu

Realizacja projektu wynika z potrzeby poprawy funkcjonowania transportu publicznego w miejskim obszarze funkcjonalnym Poznania. Jego celem jest stworzenie systemu transportu publicznego, którego podstawą ma być integracja wszystkich form przemieszczania się w obszarze funkcjonalnym. Szczególną rolę w tym względzie odgrywać będzie Poznańska Kolej Metropolitalna, stanowiąca podstawowy element transportu zbiorowego w Metropolii. Stworzenie zintegrowanego systemu transportu publicznego skłaniać będzie mieszkańców i osoby przyjezdne do korzystania z komunikacji publicznej, która stanie się szybka, niezawodna i atrakcyjna cenowo. Kluczową częścią projektu jest

budowa punktów przesiadkowych, które będą integrować różne formy transportu publicznego i indywidualnego, w szczególności komunikację kolejową, tramwajową i autobusową. Pozwoli to na poprawę dostępności transportu publicznego dla wielu mieszkańców miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania, skrócenie czasu dojazdów do pracy, szkół i placówek usługowych w tym obszarze oraz wpłynie na redukcję zatłoczenia komunikacyjnego, szczególnie w mieście Poznaniu i jego bezpośrednim otoczeniu, co przełoży się także na poprawę stanu środowiska przyrodniczego.

Spójność ze strategią regionalną i metropolitalną

Podjęcie działań w ramach projektu będzie bezpośrednio prowadziło do realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r. „Wielkopolska 2020” (cel operacyjny 1.5. Rozwój transportu zbiorowego) oraz Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej „Metropolia Poznań 2020” (program 2.2. Kolej Metropolitalna, program 2.3. Zintegrowany transport publiczny).

Działania w ramach projektu

- Węzły integracji – budowa systemu funkcjonalnych punktów przesiadkowych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania.

Podstawą sukcesu działania musi być stworzenie punktów przesiadkowych integrujących transport publiczny. Punkty takie powinny integrować komunikację szynową (kolejową lub tramwajową) oraz autobusową. Z tego też względu węzły będą w pierwszej kolejności projektowane w okolicach istniejących stacji i przystanków kolejowych, a także przy peryferyjnych (na zewnątrz trzeciej ramy komunikacyjnej Poznania) pętlach lub przystankach tramwajowych. Niezbędnym warunkiem realizacji tego działania jest objęcie tych terenów projektami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, oraz sporządzenie inwentaryzacji obiektów dworcowych, co będzie zrealizowane w ramach projektu Master Plan dla Poznańskiej Kolei Metropolitalnej. Konieczne będzie także przejęcie własności obiektów dworcowych oraz terenów przyległych przez gminy. W ramach punktów przesiadkowych będą w m.p.z.p. (szczególnie w miejscowościach poza Poznaniem) nowoczesne systemy parkingowe i postojowe w tym parkingi typu park&ride. Wraz z punktami przesiadkowymi powstaną drogi dojazdowe do nich. Powstanie tych punktów przesiadkowych poprawi spójność i dostępność obszaru, szczególnie w relacjach z Poznaniem oraz pozwoli istotnie zmniejszyć ilość samochodów osobowych wjeżdżających codziennie do Miasta.

Projekty komplementarne

- **WRPO 2014+**

- Zakup ekologicznych autobusów dowożących do węzłów przesiadkowych PKM. Beneficjenci: Jednostki samorządu terytorialnego, ich jednostki organizacyjne oraz komunalne osoby prawne.
- Organizacja i promocja Poznańskiej Kolei Metropolitalnej. Beneficjent: Samorząd Województwa Wielkopolskiego.
- Modernizacja obiektów dworcowych i pokolejowych w województwie wielkopolskim. Beneficjenci: Jednostki samorządu terytorialnego, ich jednostki organizacyjne oraz komunalne osoby prawne

- **POIiŚ**

- Zakup i modernizacja taboru dla potrzeb regionalnego i metropolitalnego ruchu kolejowego. Beneficjent: Samorząd Województwa Wielkopolskiego lub Koleje Wielkopolskie Sp. z o.o.
- Rozbudowa Poznańskiego Węzła Kolejowego dla potrzeb ruchu metropolitalnego. Beneficjent: PKP PLK S.A.
- Rozwiązania komunikacyjne dla Naramowic. Beneficjent: Miasto Poznań.
- Zintegrowany system transportu zbiorowego Poznań Północ – Zachód. Beneficjent: Miasto Poznań.
- Zintegrowany system transportu zbiorowego Poznań Główny – Rondo Rataje – Franowo – węzeł Sławie. Beneficjent: Miasto Poznań.
- Modernizacja torowisk w ulicach: Wierzbiewice i 28 Czerwca 1956 r. w Poznaniu. Beneficjent: Miasto Poznań.
- Program „CENTRUM” – poprawa jakości infrastruktury komunikacyjnej w centrum Poznania. Beneficjent: Miasto Poznań.

Beneficjenci

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich jednostki organizacyjne oraz komunalne osoby prawne.

Wskaźniki produktu

- liczba utworzonych i przebudowanych węzłów przesiadkowych [szt.],
- liczba miejsc postojowych w wybudowanych obiektach "park&ride" [szt.].

Wskaźniki rezultatu

- liczba osób korzystających z utworzonych i przebudowanych punktów przesiadkowych,

- liczba samochodów korzystających z miejsc postojowych w wybudowanych obiektach "park&ride" [szt.].

Finansowanie

Całość projektu: **127,059 mln Euro**, w tym:

- dotacja dla ZIT z EFRR (85%): **108,000 mln Euro**,
- udział własny beneficjentów (15%): **19,059 mln Euro**.

Rodzaj naboru

W systemie dotacyjnym tryb pozakonkursowy – w oparciu o „Masterplan dla Poznańskiej Kolei Metropolitalnej”.

P2

Aglomeracja Poznańska Metropolią Informatyczną (APMI)

Projekt APMI został przygotowany we współpracy Stowarzyszenia Metropolia Poznań z wydziałami publicznych uczelni akademickich kształcących informatyków:

- Politechniki Poznańskiej,
- Uniwersytetem Adama Mickiewicza,
- Uniwersytetem Ekonomicznym oraz z
- Poznańskim Centrum Superkomputerowo-Sieciowym PAN.

Oś priorytetowa WRPO – Cel tematyczny – Priorytet inwestycyjny

2.1. APMI. Wsparcie zakładania nowych firm w branży IT, poprzez świadczenie usług przez akademickie preinkubatory i inkubatory przedsiębiorczości.

Oś priorytetowa WRPO 6. Rynek pracy.

Cel tematyczny 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników.

Priorytet inwestycyjny 8iii. Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.

ALTERNATYWNI

Oś priorytetowa WRPO 8. Edukacja.

Cel tematyczny 10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie.

Priorytet inwestycyjny 10iv. Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami.

2.2. APMI. Wsparcie działalności B+R prowadzonej w ramach współpracy przedsiębiorstw i szkół wyższych poprzez dofinansowanie realizacji „doktoratów przemysłowych”.

Oś priorytetowa WRPO 1. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka.

Cel tematyczny 1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji.

Priorytet inwestycyjny 1b. Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi, i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, eko-innowacji, zastosowań w

dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnienie technologii o ogólnym przeznaczeniu.

2.3. APMI. Promocja oraz wsparcie prowadzonego przez wyższe uczelnie pomaturalnego i podyplomowego kształcenia zawodowego z zakresu IT, w tym absolwentów innych kierunków.

Oś priorytetowa WRPO 8. Edukacja.

Cel tematyczny 10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie.

Priorytet inwestycyjny 10iv. Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami.

2.4. APMI. Preorientacja zawodowa uczniów liceów i techników w kierunku inteligentnych specjalizacji.

Oś priorytetowa WRPO 8. Edukacja.

Cel tematyczny 10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie.

Priorytet inwestycyjny 10i. Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych.

Wymiar terytorialny

Wszystkie gminy na obszarze objętym ZIT.

Cel projektu

Realizacja projektu wynika z potrzeby poprawy pozycji konkurencyjnej Metropolii Poznań na rynku IT.

Pierwszym celem projektu jest zwiększenie podaży wysoko wykwalifikowanych kadr branży IT na rynku pracy poprzez wzmocnienie potencjału edukacyjnego i poziomu kompetencji mieszkańców Metropolii Poznań w zakresie informatycznym:

- promocję i wsparcie kształcenia zawodowego absolwentów szkół średnich i wyższych w zakresie IT,
- zwiększanie kompetencji zawodowych absolwentów kierunków spoza IT oraz
- promocję edukacji w zakresie IT poprzez zwiększenie zainteresowania uczniów szkół ponadgimnazjalnych nauczaniem matematyki i informatyki oraz studiami informatycznymi.

Drugim celem projektu jest wzrost innowacyjności i konkurencyjności lokalnej gospodarki, poprzez stworzenie i wdrożenie programu wspierania inwestycji branży IT, w tym nowych pomysłów i młodych firm startujących w działalności biznesowej, promowanie innowacyjnej przedsiębiorczości w branży informatycznej oraz wspieranie powiązań przedsiębiorców z nauką w zakresie transferu technologii. Platforma będzie działać na rzecz budowania innowacyjnego i przedsiębiorczego klimatu rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania.

Celem projektu w zakresie wspierania powiązań przedsiębiorców z nauką jest przede wszystkim poprawa wymiany informacji pomiędzy firmami i uczelniami tak, aby mogły one lepiej wykorzystywać dostępne źródła finansowania wspólnych projektów B/R, np. NCBR, ramowe projekty europejskie czy projekty finansowane komercyjnie.

Spójność ze strategią regionalną i metropolitalną

Podjęcie działań w ramach projektu będzie bezpośrednio prowadziło do realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r. „Wielkopolska 2020” (cel operacyjny 6.3. Rozwój sieci i kooperacji w gospodarce regionu, cel operacyjny 6.4. Rozbudowa instytucji otoczenia biznesu, cel operacyjny 6.5. Tworzenie warunków rozwoju inteligentnych specjalizacji, w tym wspieranie sektorów kreatywnych w gospodarce, cel operacyjny 7.1. Poprawa warunków, jakości i dostępności edukacji, cel operacyjny 7.6. Rozwój kształcenia ustawicznego) oraz Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej „Metropolia Poznań 2020” (program 3.2. Powiązania i transfer technologii, program 3.4. Współpraca systemu edukacji z gospodarką).

Działania w ramach projektu

2.1.

APMI. Wsparcie zakładania nowych firm w branży IT, poprzez świadczenie usług przez akademickie preinkubatory i inkubatory przedsiębiorczości.

Wsparcie szkoleniowo-doradcze dla osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej obejmować będzie absolwentów oraz studentów wyższych lat poznańskich uczelni planujących lub inicjujących *start-up*y działające w branży IT i powiązane z nowymi technologiami.

Głównym działaniem będzie utworzenie sieci przestrzeni co-workingowych na czołowych wydziałach poznańskich uczelni kształcących na kierunku informatyka (oceny na podstawie akredytacji PKA i oceny działalności naukowej i badawczo-rozwojowej MNiSW), a także w poznańskiej jednostce badawczo-rozwojowej PCS. Sieci przestrzeni co-workingowych oferować będą studentom i absolwentom:

- edukację i pobudzanie przedsiębiorczości, wsparcie projektowe i biznesowe (*mentoring*),
- spotkania z doświadczonymi przedsiębiorcami i inwestorami, świadczenia reklamowe,
- wsparcie technologiczne (*know-how*, infrastruktura),
- wsparcie *backoffice'owe* (kwestie prawne, księgowe),
- umożliwianie kontaktów z inwestorami i odbiorcami usług IT,
- dostęp do przestrzeni i infrastruktury biurowej i fablabów.

Ww. działania koncentrują się na najwcześniejszych etapach innowacyjnego projektu i stanowią uzupełnienie wobec już istniejącej w Metropolii Poznań sieci inkubatorów i parków technologicznych skierowanej do już działających rynkowo *start-up'ów*. Celem projektu jest przygotowanie studentów i absolwentów do opracowania projektów, które następnie będą rozwijane przy współpracy z istniejącymi inkubatorami, parkami technologicznymi i inwestorami komercyjnymi, np. funduszami *venture capital*.

Przestrzenie *co-workingowe* będą tworzone przez istniejące, lub nowo powołane akademickie inkubatory przedsiębiorczości. Unikalną cechą projektu jest utworzenie sieci ściśle współpracujących przestrzeni *co-workingowych*. Student/absolwent będzie uzyskiwał dostęp do pełnej oferty (np. edukacja, mentoring) i zasobów (np. przestrzeń biurowa, fablaby) całej sieci. Ułatwi do optymalnego wykorzystania zasobów i kompetencji poszczególnych partnerów i tworzenie interdyscyplinarnych zespołów projektowych przez studentów/absolwentów różnych uczelni.

2.2.

APMI. Doktoraty naukowo-przemysłowe w dyscyplinie informatyka

Głównym celem podprojektu jest pobudzenie innowacyjności przedsiębiorstw w branży IT poprzez podejmowanie współpracy z sektorem szkolnictwa wyższego i ośrodkami badawczo-rozwojowymi oraz inwestowanie w badania naukowe, których efekty będą wykorzystywane w działalności przedsiębiorstwa. Pomoc będzie przyznawana w trybie konkursowym.

Wnioski będą mogły składać mikro-konsorcja naukowo-przemysłowe, w skład którego wchodzi firma wraz z wybranym opiekunem naukowym doktoratu reprezentującym uczelnię. Zarówno firma jak i

uczelnia, na której będzie realizowany doktorat muszą pochodzić z MOF Poznania. W przypadku przedsiębiorstwa oznacza to co najmniej prowadzenie działalności w MOF Poznania.

Pomoc będzie przyznawana w oparciu o następujące kryteria:

- wartość naukowa projektu,
- potencjał wdrożeniowy wyników projektu,
- innowacyjność rozwiązania z punktu widzenia firmy,
- dorobek naukowy promotora,
- dorobek naukowy jednostki oceniany na podstawie kategorii naukowej przyznawanej przez MNiSzW,
- kosztorys projektu.

Firma uczestnicząca w konsorcjum ponosi minimum 15% kosztów projektu.

Koszty kwalifikowane będą obejmować m.in. stypendium doktoranckie (maksymalnie przez okres 3 lat), wynagrodzenia promotora i opcjonalnie promotora pomocniczego, koszty obsługi przewodu doktorskiego, koszty studiów doktoranckich, wyjazdy konferencyjne, zakup niezbędnej infrastruktury badawczej, koszty dodatkowych badań i ekspertyz, budowy i testowania prototypów oraz koszty wyposażenia miejsca pracy doktoranta.

Postęp w realizacji każdego projektu jest monitorowany przez Biuro Stowarzyszenia Metropolia Poznań. Wprowadzone będą następujące punkty kontrolne wraz z mierzalnymi wynikami:

- najpóźniej 15 miesięcy od rozpoczęcia projektu - przyjęty do publikacji artykuł na międzynarodowej konferencji naukowej klasy A lub B listy australijskiej lub artykuł w czasopiśmie naukowym z listy A MNiSzW;
- najpóźniej 27 miesięcy od rozpoczęcia projektu - przyjęty do publikacji artykuł w czasopiśmie naukowym z listy A MNiSzW;
- najpóźniej 36 miesięcy od rozpoczęcia projektu - zbiór publikacji za łączną liczbę 46 punktów, zgodnie z listą A MNiSzW.

W celu promowania tematów interdyscyplinarnych i w celu zacieśnienia współpracy między poznańskimi uczelniami, dopuszcza się możliwość realizowania doktoratu na dwóch uczelniach, w tzw. schemacie co-tutelle. W takim przypadku, jedna z uczelni jest wiodącą. Doktorant ma dwóch opiekunów naukowych - po jednym z każdej uczelni. Absolwent programu otrzymuje dyplom doktorski obu uczelni.

2.3.

APMI. Promocja oraz wsparcie prowadzonego przez wyższe uczelnie pomaturalnego i podyplomowego kształcenia zawodowego z zakresu IT, w tym absolwentów innych kierunków.

Realizacja działań w ramach projektu przyczyni się do zwiększenia udziału osób w wieku aktywności zawodowej w kształceniu ustawicznym, podniesienia lub uzupełnienia kwalifikacji i kompetencji zgodnych z potrzebami rynku pracy, jednocześnie wpłynie na zwiększenie świadomości uczenia się przez całe życie, co w efekcie zwiększy szanse na zatrudnienie i pozostanie aktywnym na rynku pracy. Wsparcie obejmować będzie działania na następujących płaszczyznach:

- tworzenie warunków, promocja i wsparcie kształcenia zawodowego w zakresie IT dla absolwentów szkół ponadgimnazjalnych ;
- tworzenie warunków, promocja i wsparcie kształcenia, w tym w formie studiów podyplomowych, w zakresie IT dla absolwentów szkół wyższych.

2.4.

APMI. Preorientacja zawodowa uczniów szkół średnich w kierunku inteligentnych specjalizacji.

Wsparcie obejmować będzie działania zmierzające do preorientacji uczniów liceów i techników w kierunku wyboru dalszej ścieżki edukacji w kierunku inteligentnych specjalizacji, zgodnej z potrzebami rynku pracy, w tym w obszarze IT. Będą to działania na następujących płaszczyznach:

- prowadzenie we współpracy z uczelniami wyższymi atrakcyjnych zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych w zakresie informatyki i matematyki,
- organizacja w szkołach średnich klas akademickich o profilu informatyczno-matematycznym,
- opracowanie i utrzymanie wielkopolskiego portalu informatyczno-matematycznego przeznaczonego dla uczniów szkół średnich,
- opracowywanie materiałów dydaktycznych i e-learningowych z zakresu informatyki i matematyki dla uczniów szkół średnich,
- promocja studiów IT m.in. poprzez organizację konkursów informatycznych i matematycznych oraz wsparcie udziału uczniów i studentów w prestiżowych konkursach krajowych i międzynarodowych,
- promocja studiów IT m.in. poprzez organizację i wsparcie prestiżowych, konferencji krajowych i międzynarodowych,

- promocja Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania jako metropolii informatycznej i miejsca studiów informatycznych poprzez promowanie w mediach wydarzeń z branży IT w aglomeracji poznańskiej.

Projekty komplementarne

W ramach projektu APMI na terenie całego województwa wielkopolskiego będą realizowane następujące projekty komplementarne:

- Wsparcie studiów podyplomowych nauczycieli matematyki i informatyki szkół ponadpodstawowych.
- Wsparcie, we współpracy z uczelniami wyższymi, zajęć pozalekcyjnych z matematyki i informatyki dla uczniów liceów i techników.
- Preorientacja zawodowa uczniów liceów i techników oraz promocja studiów z zakresu IT.

Beneficjenci

- absolwenci i studenci wyższych lat uczelni wyższych planujący lub rozpoczynający innowacyjną działalność gospodarczą w obszarze IT,
- uczniowie szkół średnich,
- absolwenci liceów i techników chcący kształcić się zawodowo w zakresie IT,
- absolwenci szkół wyższych chcący kształcić się zawodowo w zakresie IT,
- przedsiębiorcy,
- akademickie instytucje otoczenia biznesu (uczelniane przestrzenie co-workingowe, preinkubatory i inkubatory przedsiębiorczości, parki technologiczne, instytuty badawczo-rozwojowe, ośrodki innowacji i technologii, ośrodki wspierania przedsiębiorczości),
- placówki oświatowe i jednostki organizacyjne oświaty.

Wskaźniki produktu

- liczba wspieranych inkubatorów przedsiębiorczości i instytucji otoczenia biznesu [szt.] **(2.1)**,
- liczba przedsiębiorstw objętych programem [szt.] **(2.2)**,
- liczba osób objętych programem **(2.1, 2.3, 2.4)**,

- liczba szkół i klas biorących udział w programie **(2.4)**.

Wskaźniki rezultatu

- liczba nowych przedsiębiorstw powstałych przy wsparciu instytucji otoczenia biznesu [szt.] **(2.1)**,
- liczba przedsiębiorstw, które nawiązały współpracę badawczo-rozwojową z ośrodkami naukowymi w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania [szt.] **(2.2)**,
- liczba osób, które nabyły kompetencje w ramach lub po opuszczeniu programu **(2.1, 2.3, 2.4)**.

Finansowanie

2.1. Całość projektu: 2,353 mln Euro, w tym:

- dotacja dla ZIT z EFRR (85%): **2,00 mln Euro,**
- udział własny beneficjentów (15%): **0,353 mln Euro.**

2.2. Całość projektu: 1,647 mln Euro, w tym:

- dotacja dla ZIT z EFRR (85%): **1,400 mln Euro,**
- udział własny beneficjentów (15%): **0,247 mln Euro.**

2.3. Całość projektu: 7,059 mln Euro, w tym:

- dotacja dla ZIT z EFS (85%): **6,000 mln Euro,**
- udział własny beneficjentów (15%): **1,059 mln Euro.**

2.4. Całość projektu: 2,353 mln Euro, w tym:

- dotacja dla ZIT z EFS (85%): **2,000 mln Euro,**
- udział własny beneficjentów (15%): **0,353 mln Euro.**

Rodzaj naboru

Tryb pozakonkursowy – sieć przestrzeni *co-workingowych* (2.1)

Pozostałe podprojekty - konkursowy tryb wyboru projektów.

Integracja sieci dróg zarządzanych przez samorząd z drogami S5 i S11 oraz z autostradą A2

Oś priorytetowa WRPO – Cel tematyczny – Priorytet inwestycyjny

Oś priorytetowa WRPO 5. Transport.

Cel tematyczny 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej.

Priorytet inwestycyjny 7b Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi.

Wymiar terytorialny

Wszystkie gminy na obszarze objętym ZIT.

Cel projektu

Celem projektu jest poprawa funkcjonowania transportu drogowego w obszarze funkcjonalnym Poznania. Powinno się go osiągnąć poprzez budowę, przebudowę i modernizację sieci drogowej, w taki sposób, aby wzmacniała ona powiązania jednostek wewnątrz obszaru funkcjonalnego, umożliwiając połączenie ich z główną siecią drogową regionu. Rozbudowa sieci drogowej zapewni lepszą spójność obszaru oraz poprawi jego dostępność. Wpłynie także na wzrost konkurencyjności Metropolii poprzez wzmocnienie funkcji transportowych. Odpowiednia infrastruktura drogowa zapewni dobrą dostępność czasową i ekonomiczną wszystkich miejsc w obszarze funkcjonalnym Poznania, co przyczyni się do zrównoważonego rozwoju całej Metropolii.

Spójność ze strategią regionalną i metropolitalną

Podjęcie działań w ramach projektu będzie bezpośrednio prowadziło do realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r. „Wielkopolska 2020” (cel operacyjny 1.1. Zwiększenie spójności sieci drogowej) oraz Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej „Metropolia Poznań 2020” (program 2.1. Metropolitalny wielofunkcyjny węzeł transportowy).

Działania w ramach projektu

Do realizacji wybrana zostanie budowa i przebudowa najważniejszych dróg zarządzanych przez gminy i powiaty na obszarze objętym ZIT, na których natężenie ruchu w ostatnich latach wyraźnie wzrosło, z uwagi na powstanie nowych dróg ekspresowych.

Lista zadań obejmuje:

1. Przebudowa/rozbudowa drogi powiatowej nr 2392 P Tarnowo Podgórne – Więckowice na odcinku Rozalin-Więckowice (2,38 km)

Droga powiatowa 2392 P pośrednio poprzez drogę wojewódzką nr 307 Poznań – Nowy Tomyśl łączy siedzibę gminy Tarnowo Podgórne i inne miejscowości tej gminy z węzłem Buk na autostradzie A2 oraz z węzłem Zakrzewo na drodze S11. Droga została niedawno przebudowana do osiedla Rozalin. Przebudowany odcinek ma nawierzchnię bitumiczną szerokości (jezdni) 6,0 m z jednostronną ścieżką rowerową szerokości 2,0 m usytuowaną poza rowem drogowym. Dalszy odcinek drogi od osiedla Rozalin do skrzyżowania z drogą wojewódzką nr 307 Poznań – Nowy Tomyśl w miejscowości Więckowice znajduje się w stanie technicznym krytycznym i nie jest przystosowana do potrzeb potencjalnego ruchu drogowego. Posiada podbudowę i częściowo nawierzchnię bitumiczną o szerokości 4,0 m. Projektowana inwestycja ma na celu kompleksową przebudowę pasa drogowego, w szczególności: poszerzenie i wzmocnienie konstrukcji nawierzchni do 80 KN/oś, wycięcie drzew i krzewów, korektę geometrii łuków poziomych, budowę chodników oraz wyposażenia w ścieżkę rowerową. Inwestycja skróci bezpośrednie połączenie Tarnowa Podgórnego z autostradą A2 i sąsiednią gminą Dopiewo, zwiększy płynność ruchu i poprawi bezpieczeństwo.

Koszt całkowity projektu: **1,1 mln euro**, w tym:

- dotacja dla ZIT z EFRR (85%): **0,9 mln euro**,
- udział własny beneficjentów (15%): **0,2 mln euro**.

2. Przebudowa drogi powiatowej nr 2401 P na odcinku Pałędzie – Dąbrówka - Skórzewo (5,6 km)

Droga powiatowa 2401 P pośrednio przechodzi przez węzeł Dąbrówka na drodze S11 Zachodniej Obwodnicy Miasta Poznania, skąd możliwy jest dojazd do węzła Głuchowo na autostradzie A2.

Droga promieniście wyprowadza ruch z miasta Poznania ulicą Złotowską poprzez miejscowość Skórzewo zlokalizowaną przy granicy miasta Poznania. Część drogi przez Skórzewo została już przebudowana w ramach Programu 2007-2013r. Pomiędzy linią kolejową E20 w Pałędziu , a węzłem Dąbrówka na S11 w miejscowościach Pałędzie i Dąbrówka zlokalizowane są stosunkowo największe osiedla mieszkaniowe w okolicy miasta generujące bardzo duży ruch drogowy. Ponadto dogodne połączenia komunikacyjne z siecią dróg szybkiego ruchu będzie powodować powstawanie nowych działalności gospodarczych, dla których zarezerwowano tereny w planach zagospodarowania gminy Dopiewo.

Przedmiotowa inwestycja oprócz poszerzenia i wzmocnienia konstrukcji nawierzchni do 100 KN/oś zakłada przebudowę skrzyżowań z drogami powiatowymi, gminnymi i wewnątrz osiedlowymi na skrzyżowania skanalizowane, ronda, z sygnalizacją świetlną oraz budowę chodników, ścieżek rowerowych, zatok autobusowych i miejsc postojowych. Przebudowa drogi przyczyni się do integracji transportu publicznego autobusowego w Metropolii. Na rok 2020

zakłada się stosunkowo dużą prognozę ruchu jak na status drogi powiatowej wynoszącą 5350 do 7050 pojazdów na dobę.

Koszt całkowity projektu: **3,8 mln euro**, w tym:

- dotacja dla ZIT z EFRR (85%): **3,2 mln euro**,
- udział własny beneficjentów (15%): **0,6 mln euro**.

3. Przebudowa drogi powiatowej nr 2486 P na odcinku węzeł Iwno (S5) - Pobiedziska (6,2 km)

Droga powiatowa 2486 P łączy siedzibę gminy Pobiedziska z węzłem Iwno na drodze ekspresowej S5 Wschodniej Obwodnicy Miasta Poznania i dalej drogą S5 z węzłem Poznań Wschód na autostradzie A2. Droga ma charakter obwodnicowy dla Aglomeracji Poznańskiej i jest połączeniem międzygminnym pomiędzy Pobiedziskami a Kostrzynem.

Droga posiada jezdnię o nawierzchni bitumicznej szerokości 5,0 m, która znajduje się w krytycznym stanie technicznym. Na drodze występuje ograniczenie ruchu pojazdów ciężarowych o masie całkowitej do 15 ton. Droga zasadniczo przebiega w terenie niezabudowanym wśród pól i lasów, z wyjątkiem wsi Kociałkowa Górka o długości 0,7 km i niewielkiej miejscowości Kapalica.

Droga wymaga poszerzenia jezdni do 5,5m i jej wzmocnienia do 80 KN/oś, a tym samym likwidacji istniejącego ograniczenia przejazdu samochodów powyżej 15 ton. W ramach przebudowy zostaną wykonane chodniki lub ścieżki rowerowe, zatoki autobusowe, odwodnienie (kanalizacja deszczowa, rowy), azyle dla pieszych, bariery i poręcze.

Koszt całkowity projektu: **3,4 mln euro**, w tym:

- dotacja dla ZIT z EFRR (85%): **2,9 mln euro**,
- udział własny beneficjentów (15%): **0,5 mln euro**.

4. Przebudowa drogi powiatowej nr 2410 P na odcinku węzeł Kleszczewo (S5) – Gowarzewo – Zalasewo (7,0 km)

Droga powiatowa 2410 P stanowi podłączenie gminy Swarzędz do sieci dróg szybkiego ruchu – węzła Kleszczewo na drodze S5 Wschodniej Obwodnicy Miasta Poznania, skąd drogą A5 można dojechać do oddalonego o 3 km węzła Poznań Wschód na autostradzie A2.

Droga posiada nawierzchnię bitumiczną szerokości 5,5 m, która znajduje się częściowo w stanie krytycznym i średnim. Droga przebiega przez kilka miejscowości, z których największa jest wieś Gowarzewo z licznymi nowymi osiedlami domków jednorodzinnych.

Droga wymaga poszerzenia jezdni do 6 m i jej wzmocnienia do 100 KN/oś. W obszarach zabudowanych wymagana jest budowa chodników i zatok autobusowych dla potrzeb komunikacji podmiejskiej. W miejscowości Gowarzewo występuje potrzeba budowy lewoskrętu na drogę powiatową w kierunku Tulec (Poznań) i ronda na skrzyżowaniu w kierunku Kostrzyna. W uzgodnieniu z władzami gminnymi Swarzędza, Kleszczewa i Kostrzyna należy uwzględnić potrzeby budowy ścieżek rowerowych. Pas drogowy będzie wymagać częściowego poszerzenia – nabycia nieruchomości.

Według prognozy ruchu na 2020r dla Aglomeracji Poznańskiej zakłada się stosunkowo duże natężenie jak dla kategorii drogi powiatowej ruchu wynoszące średnio 4000 pojazdów na dobę.

Przebieg drogi ma charakter drogi promieniście wychodzącej z miasta Poznania poprzez miasto Swarzędz do siedziby gminy Kleszczewo. Droga na odcinku Zalasewo – Rabowice do Swarzędza została już przebudowana i znajduje się w dobrym stanie technicznym.

Koszt całkowity projektu: **4,1 mln euro**, w tym:

- dotacja dla ZIT z EFRR (85%): **3,5 mln euro**,
- udział własny beneficjentów (15%): **0,6 mln euro**.

Przebudowa drogi powiatowej nr 2440 P na odcinku Nagradowice – Bugaj (2,3 km)

Planowana przebudowa/rozbudowa drogi powiatowej nr 2440P obejmuje odcinek o długości 2 275 mb od drogi DW 434 w miejscowości Nagradowice do skrzyżowania z drogą powiatową nr 2410P w miejscowości Bugaj. Cały odcinek leży na terenie gminy Kleszczewo. Droga ma kategorię Z- zbiorcza.

Proponowany zakres remontu: wydłużenie o 2,0 m przepustu pod drogą, wycinka drzew (ok. 50 sztuk), poszerzenie jezdni z 5,0 do 6,00 metrów (konstrukcja KR3), ułożenie bitumicznej warstwy wyrównawczej, ułożenie bitumicznej warstwy ścieralnej, obustronne utwardzenie tłuczniem poboczy na szerokość 1,00 metra.

Koszt całkowity projektu: **0,4 mln euro**, w tym:

- dotacja dla ZIT z EFRR (85%): **0,3 mln euro**,
- udział własny beneficjentów (15%): **0,1 mln euro**.

5. Przebudowa drogi gminnej – Traktu Napoleońskiego – ul. Poznańska od węzła Rokietnica na drodze S11 do granic M. Poznania – Kiekrza (2,2 km)

Przedmiotowa droga bezpośrednio integruje się z węzłem Rokietnica na drodze S11 Zachodniej Obwodnicy Poznania. Stanowi ważne bezpośrednie najkrótsze połączenie komunikacyjne siedziby gminy Rokietnica z miastem Poznaniem. Droga promieniście wychodzi z miasta i stanowi połączenie międzygminne miasto – gmina.

Droga na terenie gminy Rokietnica od węzła na S11 w miejscowości Starzyny do granicy miasta Poznania – Kiekrza dł. 2,2 km jest drogą o nawierzchni bitumicznej szerokości 4,5 m i konstrukcji nawierzchni na ruch lekki.

Docelowo po przebudowie – poszerzeniu do 6,0 /7,0 m i wzmocnieniu na ruch 80 KN/oś droga powinna przejąć funkcję drogi powiatowej zamiast historycznej obudowanej ul. Kierskiej. W programie 2007-2013 Trakt Napoleoński na dalszym odcinku za węzłem do centrum Rokietnicy do ul. Szkolnej – drogi powiatowej nr 2400 P Rokietnica – Napachanie i nr 2423P Rokietnica – Mrowino został utwardzony. Według prognozy ruchu dla aglomeracji Poznańskiej na 2020 r przewiduje się duży ruch z Poznania – Kiekrza do Rokietnicy wynoszący 4080 pojazdów na dobę.

Koszt całkowity projektu: **1,4 mln euro**, w tym:

- dotacja dla ZIT z EFRR (85%): **1,2 mln euro**,
- udział własny beneficjentów (15%): **0,3 mln euro**.

6. Przebudowa miejskiego odcinka DW 184 w kierunku Szamotuł – na odcinku Chyby - Kobylniki (1,5 km)

Droga wojewódzka DW 184 stanowi regionalne połączenie drogowe pomiędzy Poznaniem a miastem powiatowym Szamotuły. Droga przechodzi przez węzeł drogowy Napachanie (Kobylniki) na S11 Zachodniej Obwodnicy Miasta Poznania. Zadanie obejmuje ostatni nie przebudowany odcinek tej drogi. Po przebudowie nastąpi pełna spójność sieci dróg wojewódzkich z drogą ekspresową S11.

Planowany do przebudowy odcinek znajduje się pomiędzy miejscowością Chyby i Kobylniki. Nawierzchnia drogi na tym odcinku ma szerokość 6,0 m, znajduje się w złym stanie technicznym i wymaga pilnej interwencji ze względu na wzrastające natężenie ruchu i konieczną poprawę bezpieczeństwa. Sąsiednie odcinki zostały przebudowane do 2013 r przez Wielkopolski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Poznaniu.

Z uwagi na to, że na przebudowanych odcinkach drogi DW 184 w miejscowościach Chyby i Kobylniki występują chodniki i ścieżki rowerowe, zachodzi potrzeba połączenia tych ciągów ścieżką rowerową. Istniejąca nawierzchnia drogi zostanie poszerzona do 7,0 m i wzmocniona do przenoszenia ruchu 100 KN/oś. Ponadto droga zostanie wyposażona w ścieżkę rowerową zlokalizowaną poza rowem drogowym co będzie wymagać poszerzenia pasa drogowego – nabycia nowych terenów.

Koszt całkowity projektu: **3,53 mln euro**, w tym:

- dotacja dla ZIT z EFRR (85%): **3,0 mln euro**,
- udział własny beneficjentów (15%): **0,53 mln euro**.

7. Przebudowa ul. Gdyńskiej (DW 196) od skrzyżowania z ul. Bałtycką do torów kolejowych/skrzyżowania z ul. Poznańską (2,2 km)

Ulica Gdyńska na terenie miasta Poznania jest drogą wojewódzką nr 196 Poznań – Wągrowiec. Planowana jest przebudowa tej drogi na długości 1,5 km od skrzyżowania z ul. Bałtycką tj. drogą krajową nr 92 Warszawa – Poznań – Świecko do granicy miasta czyli skrzyżowania z ul. Poznańską – drogą powiatową nr 2407P Poznań – Kicin. Aktualnie droga posiada jedną jezdnię o szerokości 7,0 m z jednostronną ścieżką rowerową szerokości 2,5 m po stronie wschodniej. Po stronie zachodniej drogi przebiega jednotorowa linia kolejowa Poznań – Wągrowiec. Droga wyposażona jest w zatoki autobusowe po stronie wschodniej – brak zatok autobusowych po stronie linii kolejowej. Na przedmiotowym odcinku drogi znajdują się dwa przejazdy kolejowe: jeden niestrzeżony w obrębie skrzyżowania z ul. Bałtycką z bocznicą kolejową i drugi w km 1+300 w pobliżu granicy miasta strzeżony z linią kolejową Poznań-Wągrowiec w obrębie przystanku kolejowego Poznań – Karolin. Nawierzchnia drogi znajduje się w średnim stanie technicznym. Na drodze występują utrudnienia w ruchu spowodowane przez pojazdy skręcające w lewo w drogi boczne oraz w liczne zjazdy publiczne do zakładów pracy, a także autobusy komunikacji publicznej zatrzymujące się na pasie ruchu bez zatok po stronie linii kolejowej. Ponadto przy granicy miasta i przystanku kolejowego Poznań – Karolin nie jest uporządkowany ruch pieszy wzdłuż drogi - dojście do skrzyżowania z ul. Poznańską, do zatok autobusowych oraz do przystanku PKP. Nad drogą wojewódzką pomiędzy przejazdem kolejowym a ulicą Poznańską przebiega po wiadukcie dwutorowa kolejowa obwodnica miasta.

W planach zagospodarowania przestrzennego miasta w przyszłości planuje się wzdłuż obwodnicy kolejowej od strony miasta budowę III Ramy Komunikacyjnej – drogę dwujezdniową wraz z węzłem drogowym DW 196 (ul. Gdyńską).

DW 196 ul. Gdyńska integruje się z węzłami drogowymi na drogach szybkiego ruchu przez drogi krajowe nr 5, 11 i 92 przebiegające na terenie miasta Poznania i w jego otoczeniu, a mianowicie :

- z autostradą A2 - węzeł Krzesiny poprzez ul. Nowe Zawady i Jana Pawła II (dk 5) oraz ul. Krzywoustego (dk 11);
- z drogą ekspresową S5 - węzeł Kostrzyn poprzez ul. Bałtycką i Warszawską (dk 92);
- z drogą ekspresową S11 - węzeł Tarnowo Podgórne poprzez ul. Lechicką, Lutycką i Dąbrowskiego (dk 92).

Koszt całkowity projektu: **11,76 mln euro**, w tym:

- dotacja dla ZIT z EFRR (85%): **10,0 mln euro**,
- udział własny beneficjentów (15%): **1,76 mln euro**.

POIiŚ

- Przebudowa Mostu Lecha i ul. Bałtyckiej – ul. Bałtycka na odcinku od ul. Syreniej do Mostu Lecha. Beneficjent: Miasto Poznań.
- Budowa węzła Koszalińska wraz z połączeniem węzła z al. Solidarności. Beneficjent: Miasto Poznań
- Budowa węzła Naramowicka/Lechicka w ciągu DK92. Beneficjent: Miasto Poznań
- Projekt przebudowy węzła Wola w ramach planowanej przez PKP PLK modernizacji trasy kolejowej w kierunku Szczecina. Beneficjent: Miasto Poznań
- dokończenie budowy wschodniej obwodnicy Poznania w tym budowa łącznika między drogami ekspresowymi S5 i S11 na odcinku Kleszczewo – Kórnik. Beneficjent: GDDKiA
- Drogi do miasta – rozbudowa kluczowych układów komunikacyjnych łączących miasto z jego obszarem funkcjonalnym:
 - wiadukty nad linią E20;
 - węzeł Bałtycka – Gdyńska – Karolin.Beneficjent: Miasto Poznań
- Obwodnica Obornik w ciągu drogi S11. Beneficjent: GDDKiA

Beneficjenci

- Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne.

Wskaźniki produktu

- Całkowita długość wybudowanych, przebudowanych lub zmodernizowanych dróg [km]

Wskaźniki rezultatu

- Liczba ludności w miejscowościach o polepszonej dostępności do infrastruktury TEN-T.

Finansowanie

Całość projektu: **29,412 mln Euro**, w tym:

- dotacja dla ZIT z EFRR (85%): **25,000 mln Euro**,
- udział własny beneficjentów (15%): **4,412 mln Euro**.

Rodzaj naboru

Pozakonkursowy tryb wyboru projektów.

P4

Metropolitalny system tras rowerowych

Oś priorytetowa WRPO – Cel tematyczny – Priorytet inwestycyjny

Oś priorytetowa WRPO 3. Energia.

Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach.

Priorytet inwestycyjny 4e. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich obszarów rodzajów terytoriów, w szczególności w obszarach miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.

Wymiar terytorialny

Wszystkie gminy na obszarze objętym ZIT.

Cel projektu

Celem projektu jest poprawa stanu oraz rozbudowa dróg rowerowych co pozwoli na stworzenie spójnego systemu infrastruktury rowerowej, skorelowanego z systemem parkingów bike&ride oraz centrami przesiadkowymi, cechującego się wysoką jakością i bezpieczeństwem jazdy, zapewniającego dostępność rowerem wszystkich potencjalnych źródeł i celów podróży. Rezultatem działania będzie także zwiększenie udziału podróży wykonywanych rowerem w ramach wszystkich przemieszczeń na obszarze objętym projektem oraz poprawa bezpieczeństwa i komfortu jazdy. Rower stanie się alternatywą dla przemieszczeń wykonywanych samochodem na krótszych dystansach (do 5 km), co będzie miało swoje przełożenie na redukcję emisji zanieczyszczeń do środowiska. mieszkańców. Promowanie dróg rowerowych i roweru jako środka transportu przyczyni się do wzrostu świadomości społecznej w zakresie efektywnego wykorzystania energii, co powinno przełożyć się na zachowania sprzyjające oszczędzaniu energii i tym samym na ograniczenie emisji zanieczyszczeń do otoczenia.

Spójność ze strategią regionalną i metropolitalną

Podjęcie działań w ramach projektu będzie bezpośrednio prowadziło do realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r. „Wielkopolska 2020” (cel operacyjny 1.1.

Zwiększenie spójności sieci drogowej) oraz Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej „Metropolia Poznań 2020” (program 2.4. Infrastruktura i ruch rowerowy).

Działania w ramach projektu

4.1. Budowa Wartostrady pieszo-rowerowej.

Przedsięwzięcie Wartostrada pieszo-rowerowa polega na budowie układu pieszo-jezdnego (dróg pieszych i rowerowych) w dolinie rzeki Warty na terenie zalewowym i na wałach wraz z układem ścieżek do komunikacji poprzecznej. Obejmuje ono swoim zasięgiem część doliny Warty w granicach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania. Trasa zapewni swobodne i bezkolizyjne przemieszczanie się rowerzystom wzdłuż rzeki Warty, zwłaszcza na jej poznańskim odcinku, co zwiększy atrakcyjność ruchu rowerowego jako alternatywy dla ruchu samochodowego. Docelowo Wartostrada stanie się najważniejszym szlakiem rowerowym Metropolii w relacji północ – południe.

4.2. Rozbudowa systemu tras rowerowych na obszarze funkcjonalnym Poznania.

Budowa tras rowerowych na obszarze funkcjonalnym Poznania ma na celu zwiększenie dostępności rowerem potencjalnych źródeł i celów podróży. Aktualnie w samym Poznaniu łączna długość ścieżek rowerowych wynosi 121 km, co stanowi około 12% sieci ulic miejskich (dane z roku 2012). Pozostałe gminy Metropolii cechuje bardzo zróżnicowany stan infrastruktury rowerowej. W ramach projektu powstaną drogi, które połączą dotychczas istniejące odcinki, co sprawi, że powstanie spójna sieć dróg rowerowych na obszarze funkcjonalnym miasta. Istotnym elementem działania będzie budowa ścieżek prowadzących do stacji kolejowych – węzłów przesiadkowych. Poprawie ulegnie też jakość powstających ścieżek i dróg. Efektem realizacji działania będzie zwiększenie liczby osób korzystających z rowerów w codziennych dojazdach do pracy i szkół oraz rozwój turystyki rowerowej w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania.

Projekty komplementarne

WRPO 2014+

- Kładka pieszo-rowerowa nad Wartą (WRPO 2014+). Beneficjenci: Gmina Suchy las i Gmina Czerwonak.

Beneficjenci

- Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne.

Wskaźniki produktu

- Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg dla rowerów [km].

Wskaźniki rezultatu

- Udział podróży rowerowych w miejskim obszarze funkcjonalnym Poznania [%].

Finansowanie

Całość projektu: **12 mln Euro**, w tym:

4.1. Wartostrada pieszo-rowerowa:

- dotacja dla ZIT z EFRR (85%): **4,0 mln Euro**,
- udział własny beneficjentów (15%): **0,71 mln Euro**.

4.2. Ścieżki rowerowe na obszarze funkcjonalnym Poznania:

- dotacja dla ZIT z EFRR (85%): **8,0 mln Euro**,
- udział własny beneficjentów (15%): **1,42 mln Euro**.

Rodzaj naboru

W systemie dotacyjnym tryb konkursowy, z wyjątkiem działania „Wartostrada pieszo-rowerowa” – tryb pozakonkursowy z uwagi na integracyjny charakter przedsięwzięcia.

Termomodernizacja i likwidacja niskiej emisji w budynkach użyteczności publicznej na obszarze funkcjonalnym Poznania

Oś priorytetowa WRPO – Cel tematyczny – Priorytet inwestycyjny

Oś priorytetowa WRPO 3. Energia.

Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach.

Priorytet inwestycyjny 4c. Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym.

Wymiar terytorialny

Wszystkie gminy na obszarze objętym ZIT.

Cel projektu

Racjonalizacja zużycia i ograniczenie strat energii w sektorze publicznym, poprawa efektywności energetycznej oraz obniżenie tzw. niskiej emisji w celu poprawy jakości powietrza atmosferycznego. W celu obniżenia negatywnego wpływu na środowisko, a także zmniejszenia zużycia energii, konieczne są działania prowadzące do zwiększenia sprawności istniejących instalacji i urządzeń, a także poprawy efektywności energetycznej budynków. W wyniku szerszego zastosowania instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii (OZE) nastąpi dywersyfikacja energetyczna, co zwiększy bezpieczeństwo Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania, a także odciążą istniejące sieci przesyłowe i ograniczy straty energii związane z jej przesyłem. Równie istotne jest obniżenie tzw. niskiej emisji, która m.in. stanowi przyczynę przekroczenia dopuszczalnego poziomu pyłu PM10 i generalnie wpływa negatywnie na zdrowie ludności oraz środowisko przyrodnicze. W celu odpowiedniego przygotowania projektów termomodernizacyjnych niezbędne jest również wsparcie przygotowania audytów energetycznych dla modernizowanych budynków.

Spójność ze strategią regionalną i metropolitalną

Podjęcie działań w ramach projektu będzie bezpośrednio prowadziło do realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r. „Wielkopolska 2020” (cel operacyjny 2.5. Ograniczanie emisji substancji do atmosfery, cel operacyjny 3.1. Optymalizacja gospodarowania energią) oraz Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej „Metropolia Poznań 2020” (program 1.8. Ekologiczne środowisko zamieszkania).

Działania w ramach projektu

Termomodernizacja budynków publicznych: badania i audyty energetyczne oraz kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne w zakresie związanym m.in. z:

- ociepleniem obiektu,
- wymianą okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne,
- przebudową systemów grzewczych (wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła),
- systemów wentylacji i klimatyzacji,
- instalacją OZE w modernizowanych energetycznie budynkach,
- instalacją systemów chłodzących, w tym również z OZE.

Projekty komplementarne

POIiŚ

- Termomodernizacja i likwidacja niskiej emisji w budynkach użyteczności publicznej oraz w sektorze mieszkaniowym na obszarze funkcjonalnym Poznania.

Beneficjenci

- Jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i jednostki organizacyjne oraz komunalne osoby prawne.

Wskaźniki produktu

- Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków publicznych [szt.].

Wskaźniki rezultatu

- Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej i ciepłej w wyniku realizacji projektów [MWh/rok].

Finansowanie

Całość projektu: **18,824 mln Euro**, w tym:

- dotacja dla ZIT z EFRR (85%): **16,000 mln Euro**,
- udział własny beneficjentów (15%): **2,824 mln Euro**.

Rodzaj naboru

Konkursowy tryb naboru projektów.

P6

Metropolitalny system promocji gospodarczej

Oś priorytetowa WRPO – Cel tematyczny – Priorytet inwestycyjny

Oś priorytetowa WRPO 1. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka.

Cel tematyczny 3. Wzmacnianie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury.

Priorytet inwestycyjny 3b. Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia. **lub 2c Wzmacnianie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączania społecznego, e-kultury i e-zdrowia)**

Wymiar terytorialny

Wszystkie gminy na obszarze objętym ZIT.

Cel projektu

Realizacja projektu wynika z potrzeby zwiększenia konkurencyjności inwestycyjnej całego obszaru funkcjonalnego Poznania. Celem projektu jest wspólne dla wszystkich samorządów pozyskiwanie inwestorów dla Metropolii, co ma przyczynić się do wzmocnienia potencjału gospodarczego tego obszaru. Stworzona zostanie zbiorcza oferta inwestycyjna, umożliwiająca przedsiębiorcom orientację w istniejącym zapleczu infrastrukturalnym i zasobach siły roboczej pod kątem możliwości lokalizacji i rozwoju działalności gospodarczej. Udostępnienie informacji przedsiębiorcom o aktywności lokalnych podmiotów otoczenia biznesu, identyfikacja i propagowanie korzyści promocyjnych inwestorów i lokalnych przedsiębiorstw. Długofalowym celem projektu jest lepsze wykorzystanie potencjału ekonomicznego i społecznego obszaru funkcjonalnego – miasta metropolitalnego wraz z gminami tworzącymi Metropolię Poznań w oparciu o szczegółową wiedzę zdobytą w trakcie realizacji projektu o posiadanych zasobach i zapotrzebowaniu ze strony gospodarki. W szczególności ma to prowadzić do lepszego zarządzania rynkiem pracy (ukierunkowanie działań instytucji rynku pracy) i działań oświatowo-edukacyjnych, aby odpowiedzieć na potrzeby dynamicznie zmieniającej się sytuacji gospodarczej, kreować rozwój gospodarki opartej na wiedzy i zapobiegać wykluczeniu z rynku pracy.

Dotychczasowe, wieloletnie doświadczenia prowadzonego przez Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Wlkp. Biura Obsługi Inwestora wskazuje na zasadność odrębnej obsługi inwestorów poszukujących lokalizacji w obszarze metropolitalnym i w pozostałej części województwa.

Spójność ze strategią regionalną i metropolitalną

Podjęcie działań w ramach projektu będzie bezpośrednio prowadziło do realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r. „Wielkopolska 2020” (cel operacyjny 6.9. Tworzenie warunków dla ekspansji gospodarki województwa na rynki zewnętrzne) oraz Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej „Metropolia Poznań 2020” (program 3.1. Harmonizacja wspierania gospodarki).

Działania w ramach projektu

6.1 Metropolitalny Magnes Inwestycyjny. Budowa systemu promocji inwestycji na obszarze funkcjonalnym Poznania.

Budowa systemu promocji inwestycji na obszarze funkcjonalnym Poznania. Działanie to obejmuje m.in.:

- Stworzenie platformy elektronicznej, w skład której wejdą: profesjonalny portal internetowy, newsletter oraz multimedialna baza danych terenów inwestycyjnych obszaru funkcjonalnego Metropolii Poznań. Nowotworzona baza będzie zgodna z systemem Site Check List którego pomysłodawcą i właścicielem jest Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych.
- Stworzenie sieci współpracy z innymi instytucjami gromadzącymi, przetwarzającymi i udostępniającymi dane umieszczane na platformie elektronicznej
- Szkolenia dla osób obsługujących platformę elektroniczną
- Opracowanie strategii pozyskiwania inwestorów dla Metropolii Poznań, analizy rynku pracy i badania zapotrzebowania inwestorów, stworzenie standardów obsługi inwestorów i sieci powiązań instytucjonalnych w całym obszarze funkcjonalnym miasta oraz dystrybucję materiałów promujących gospodarkę Metropolii.

6.2 Smart Metropolis. Promocja inteligentnych specjalizacji.

Działanie to obejmuje budowę systemu promocji branż i firm zidentyfikowanych jako kluczowych dla Metropolii Poznań, wskazanych w Wielkopolskiej Strategii Inteligentnej Specjalizacji (w przygotowaniu).

Projekty komplementarne

WRPO 2014+

- Uzbrojenie w media terenów inwestycyjnych dla MŚP. Beneficjenci: Gminy z obszaru ZIT.

Beneficjenci

- przedsiębiorcy,
- sieci przedsiębiorstw, w tym klastry,
- organizacje pozarządowe,
- jednostki samorządu terytorialnego, ich jednostki organizacyjne oraz stowarzyszenia.

Wskaźniki produktu

- liczba wspartych przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych o charakterze międzynarodowym [szt.],
- liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe [szt.].

Wskaźniki rezultatu

- liczba nowych inwestycji zrealizowanych,
- liczba nowych miejsc pracy stworzonych w ramach nowych inwestycji.

Finansowanie

6.1. Całość projektu **4,118 mln Euro**, w tym:

- dotacja dla ZIT z EFRR (85%): **3,500 mln Euro**,
- udział własny beneficjentów (15%): **0,525 mln Euro**.

6.2. Całość projektu: **0,588 mln Euro**, w tym:

- dotacja dla ZIT z EFRR (85%): **0,500 mln Euro**,
- udział własny beneficjentów (15%): **0,088 mln Euro**.

Rodzaj naboru

Metropolitalny Magnes Inwestycyjny: tryb pozakonkursowy z uwagi na indywidualny i zintegrowany w skali Metropolii charakter projektu.

Smart Metropolis: konkursowy tryb wyboru projektów.

Ochrona i modernizacja zabytkowych obiektów użyteczności publicznej

Oś priorytetowa WRPO – Cel tematyczny – Priorytet inwestycyjny

Oś priorytetowa WRPO 4. Środowisko.

Cel tematyczny 6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami.

Priorytet inwestycyjny 6c. Zachowanie, ochrona, promocja i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Wymiar terytorialny

Wszystkie gminy na obszarze objętym ZIT.

Cel projektu

Celem projektu jest ochrona i wsparcie dziedzictwa kulturowego poprzez przebudowę, modernizację i adaptację zabytków oraz innych obiektów o wartościach historycznych w przestrzeni Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania. Projekt przyczyni się do zwiększenia potencjału lokalnej gospodarki, kreacji miejsc integracji społecznej w przestrzeni publicznej oraz poprawy atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej. Istotnym celem projektu jest również potrzeba wzmocnienia identyfikacji lokalnych społeczności z miejscem zamieszkania, w którym szanuje się i podkreśla walory kulturowe jako ważny i wymierny potencjał rozwoju lokalnego.

Spójność ze strategią regionalną i metropolitalną

Podjęcie działań w ramach projektu będzie bezpośrednio prowadziło do realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r. „Wielkopolska 2020” (cel operacyjny 5.4. Wsparcie terenów wymagających restrukturyzacji, odnowy i rewitalizacji, cel operacyjny 5.6. Wsparcie terenów o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego) oraz Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej „Metropolia Poznań 2020” (program 1.2. Poprawa standardów planistycznych, urbanistycznych i architektonicznych, program 1.3. Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego).

Działania w ramach projektu

Przebudowa, modernizacja i adaptacja zabytkowych obiektów użyteczności publicznej.

Projekty komplementarne

POIiŚ

- Przebudowa płyty Starego Rynku z niezbędną przebudową infrastruktury. Beneficjent: Miasto Poznań.
- Stara Gazownia – Centrum Instytucji Kultury. Beneficjent: Miasto Poznań.

Beneficjenci

- Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne oraz komunalne osoby prawne.

Wskaźniki produktu

- Liczba obiektów objętych wsparciem [szt.].

Wskaźniki rezultatu

- Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w obiektach objętych wsparciem.

Finansowanie

Całość projektu: **7,059 mln Euro**, w tym:

- dotacja dla ZIT z EFRR (85%): **6,000 mln Euro**,
- udział własny beneficjentów (15%): **1,059 mln Euro**.

Rodzaj naboru

Konkursowy tryb naboru projektów.

Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej na obszarze funkcjonalnym Poznania

Oś priorytetowa WRPO – Cel tematyczny – Priorytet inwestycyjny

Oś priorytetowa WRPO 6. Rynek pracy.

Cel tematyczny 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników.

Priorytet inwestycyjny 8vi. Aktywne i zdrowe starzenie się.

Wymiar terytorialny

Wszystkie gminy na obszarze objętym ZIT.

Cel projektu

Celem projektu jest podniesienie poziomu zdrowia i wydłużenie okresu aktywności zawodowej mieszkańców obszaru Metropolii Poznań. Systematycznie prowadzona profilaktyka nowotworów, szczególnie wśród grup zagrożonych wykluczeniem zawodowym z powodu ryzyka zachorowania na choroby nowotworowe, pozwoli na aktywne i zdrowe starzenie się mieszkańców regionu. Poprawa dostępności do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej dla dzieci, zapobiegnie wykluczeniu społecznemu z tytułu choroby lub dysfunkcji rodziny.

Spójność ze strategią regionalną i metropolitalną

Podjęcie działań w ramach projektu będzie bezpośrednio prowadziło do realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r. „Wielkopolska 2020” (cel operacyjny 8.3. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców i opieki zdrowotnej) oraz Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej. Metropolia Poznań 2020 (program 4.6. Metropolia równych możliwości społecznych).

Działania w ramach projektu

Poprawa dostępu do następujących, wysokiej jakości usług profilaktyki nowotworowej:

- profilaktyka raka szyjki macicy (szczepienia przeciwko wirusowi HPV),
- profilaktyka raka piersi,
- profilaktyka raka prostaty,

- profilaktyka raka jelita grubego.

Beneficjenci

- Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne.
- Podmioty wykonujące działalność leczniczą.

Wskaźniki produktu

- Liczba mieszkańców objętych wsparciem w ramach zdrowotnych programów profilaktycznych współfinansowanych z EFS .

Wskaźniki rezultatu

- Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie.

Finansowanie

Całość projektu: **9,647 mln Euro**, w tym:

- dotacja dla ZIT z EFS (85%): **8,200 mln Euro**,
- udział własny beneficjentów (15%) : **1,447 mln Euro**.

Rodzaj naboru

Konkursowy tryb naboru projektów.

P9

Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług społecznych.

Oś priorytetowa WRPO – Cel tematyczny – Priorytet inwestycyjny

Oś priorytetowa WRPO 7. Włączenie społeczne.**Cel tematyczny** 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją.**Priorytet inwestycyjny** 9iv. Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym.

Wymiar terytorialny

Wszystkie gminy na obszarze objętym ZIT.

Cel projektu

Celem projektu jest poprawa dostępności do wysokiej jakości usług socjalnych w celu zapobiegania wykluczeniu społecznemu z tytułu choroby lub dysfunkcji rodziny. Polega ono na wsparciu dla rodzin z problemami opiekuńczo wychowawczymi i prowadzeniem gospodarstwa domowego oraz osób z uzależnieniem i współuzależnieniem. Zadaniem projektu jest walka z wykluczeniem, która ma charakter nie tylko instytucjonalny (ośrodki pomocy społecznej) ale także przybiera postać działań bardziej aktywnych (praca grup zagrożonych wykluczeniem społecznym z tzw. asystentami rodziny i/lub koordynatorami pieczy zastępczej).

Spójność ze strategią regionalną i metropolitalną

Podjęcie działań w ramach projektu będzie bezpośrednio prowadziło do realizacji celów Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r. „Wielkopolska 2020” (cel operacyjny 8.3.Wzmocnienie systemu usług i pomocy społecznej) oraz Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej „Metropolia Poznań 2020” (program 4.6. Metropolia równych możliwości społecznych).

Działania w ramach projektu

- 9.1. Poprawa dostępu do usług asystenta rodzinnego oraz koordynatora pieczy zastępczej na obszarze funkcjonalnym Poznania.
- 9.2. Wsparcie funkcjonowania organizacji pozarządowych i wolontariatu działających w obszarze usług społecznych.

Projekty komplementarne

WRPO 2014+

- Rozbudowa domów dziecka i przebudowa DPS w Poznaniu. Beneficjent: Miasto Poznań.
- Rozbudowa ZOL Mogileńska z filią w Owińskach. Beneficjent: Miasto Poznań.
- Modernizacja DPS w Lisówkach oraz budowa internatu dla dzieci w Specjalnym O.S. – W. w Owińskach. Beneficjent: Powiat Poznański

Beneficjenci

- Jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne.
- Podmioty wykonujące działalność opiekuńczą.

Wskaźniki produktu

- Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi lub zdrowotnymi w programie .

Wskaźniki rezultatu

- Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej, poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu .

Finansowanie

- 9.1. Całość projektu: **6,471 mln Euro**, w tym:
 - dotacja dla ZIT z EFS (85%): **5,500 mln Euro**,
 - udział własny beneficjentów (15%): **0,971 mln Euro**.
- 9.2. Całość projektu: **0,588 mln Euro**, w tym:
 - dotacja dla ZIT z EFS (85%): **0,500 mln Euro**,
 - udział własny beneficjentów (15%): **0,088 mln Euro**.

Rodzaj naboru

Konkursowy tryb wyboru projektów.

Tab. 21. Projekty ZIT w odniesieniu do potencjałów i problemów Obszaru Funkcjonalnego Poznania

Potencjały i problemy	Priorytety ZIT				
	1. Gospodarka przestrzenna i środowisko	2. Infrastruktura i organizacja transportu	3. Gospodarka i rynek pracy	4. Usługi społeczne	5. Zintegrowane zarządzanie i marketing terytorialny
Potencjał 1: Wysoki potencjał naukowy poznańskiego ośrodka akademickiego w dziedzinie informatyki i innych inteligentnych specjalizacji			1. Aglomeracja Poznańska Metropolią Informatyczną (APMI)	1. Aglomeracja Poznańska Metropolią Informatyczną (APMI)	1. Aglomeracja Poznańska Metropolią Informatyczną (APMI)
Potencjał 2: Wysoki poziom rozwoju gospodarczego dzięki zróżnicowanej branżowo i wielkościowo strukturze przedsiębiorstw oraz dobrej dostępności transportowej		6. Integracja sieci dróg zarządzanych przez samorząd z drogami S5 i S11 oraz z autostradą A2	2. Metropolitalny system promocji gospodarczej		2. Metropolitalny system promocji gospodarczej
Potencjał 3: Wysokie walory dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego	4. Ochrona i modernizacja zabytkowych obiektów użyteczności publicznej.	7. Metropolitalny system ścieżek rowerowych		3. Metropolitalny system informacji oraz promocji turystycznej 4. Ochrona i modernizacja zabytkowych obiektów użyteczności publicznej.	
Potencjał 4: Wysoka atrakcyjność metropolitalnego rynku pracy i rynku mieszkaniowego, stymulująca duże dojazdy do pracy, szkół i po usługi w skali międzygminnej i regionalnej	5. Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM) Węzły integracji. 6. Integracja sieci dróg zarządzanych przez samorząd z drogami S5 i S11 oraz z autostradą A2 7. Metropolitalny system ścieżek rowerowych	5. Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM) Węzły integracji. 6. Integracja sieci dróg zarządzanych przez samorząd z drogami S5 i S11 oraz z autostradą A2 7. Metropolitalny system ścieżek rowerowych	5. Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM) Węzły integracji. 6. Integracja sieci dróg zarządzanych przez samorząd z drogami S5 i S11 i z autostradą A2 7. Metropolitalny system ścieżek rowerowych	5. Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM) Węzły integracji. 6. Integracja sieci dróg zarządzanych przez samorząd z drogami S5 i S11 oraz z autostradą A2 7. Metropolitalny system ścieżek rowerowych	5. Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM) Węzły integracji. 6. Integracja sieci dróg zarządzanych przez samorząd z drogami S5 i S11 oraz z autostradą A2 7. Metropolitalny system ścieżek rowerowych

Potencjały i problemy	Priorytety ZIT				
	1. Gospodarka przestrzenna i środowisko	2. Infrastruktura i organizacja transportu	3. Gospodarka i rynek pracy	4. Usługi społeczne	5. Zintegrowane zarządzanie i marketing terytorialny
Potencjał 5: Korzystny (gwiazdzisty i obwodowy) układ przestrzenny linii kolejowych oraz dróg szybkiego ruchu częściowo zmodernizowanych lub nowo zbudowanych w ostatnich latach	5. Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM) Węzły integracji. 6. Integracja sieci dróg zarządzanych przez samorząd z drogami S5 i S11 oraz z autostradą A2	5. Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM) Węzły integracji. 6. Integracja sieci dróg zarządzanych przez samorząd z drogami S5 i S11 oraz z autostradą A2			5. Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM) Węzły integracji. 6. Integracja sieci dróg zarządzanych przez samorząd z drogami S5 i S11 oraz z autostradą A2
Potencjał 6: Rozwinięta sieć placówek opieki zdrowotnej i społecznej z doświadczeniem we wdrażaniu innowacyjnych programów profilaktycznych i społecznych				9. Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej. 10. Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług społecznych.	9. Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej. 10. Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług
Problem 1: Niskie wskaźniki kształcenia na studiach wyższych na kierunkach informatycznych i powiązanych z inteligentnymi specjalizacjami			1. Aglomeracja Poznańska Metropolia Informatyczną (APMI)	1. Aglomeracja Poznańska Metropolia Informatyczną (APMI)	1. Aglomeracja Poznańska Metropolia Informatyczną (APMI)
Problem 2: Słaba integracja promocji gospodarczej i oferty inwestycyjnej w skali całej metropolii			2. Metropolitalny system promocji gospodarczej		2. Metropolitalny system promocji gospodarczej

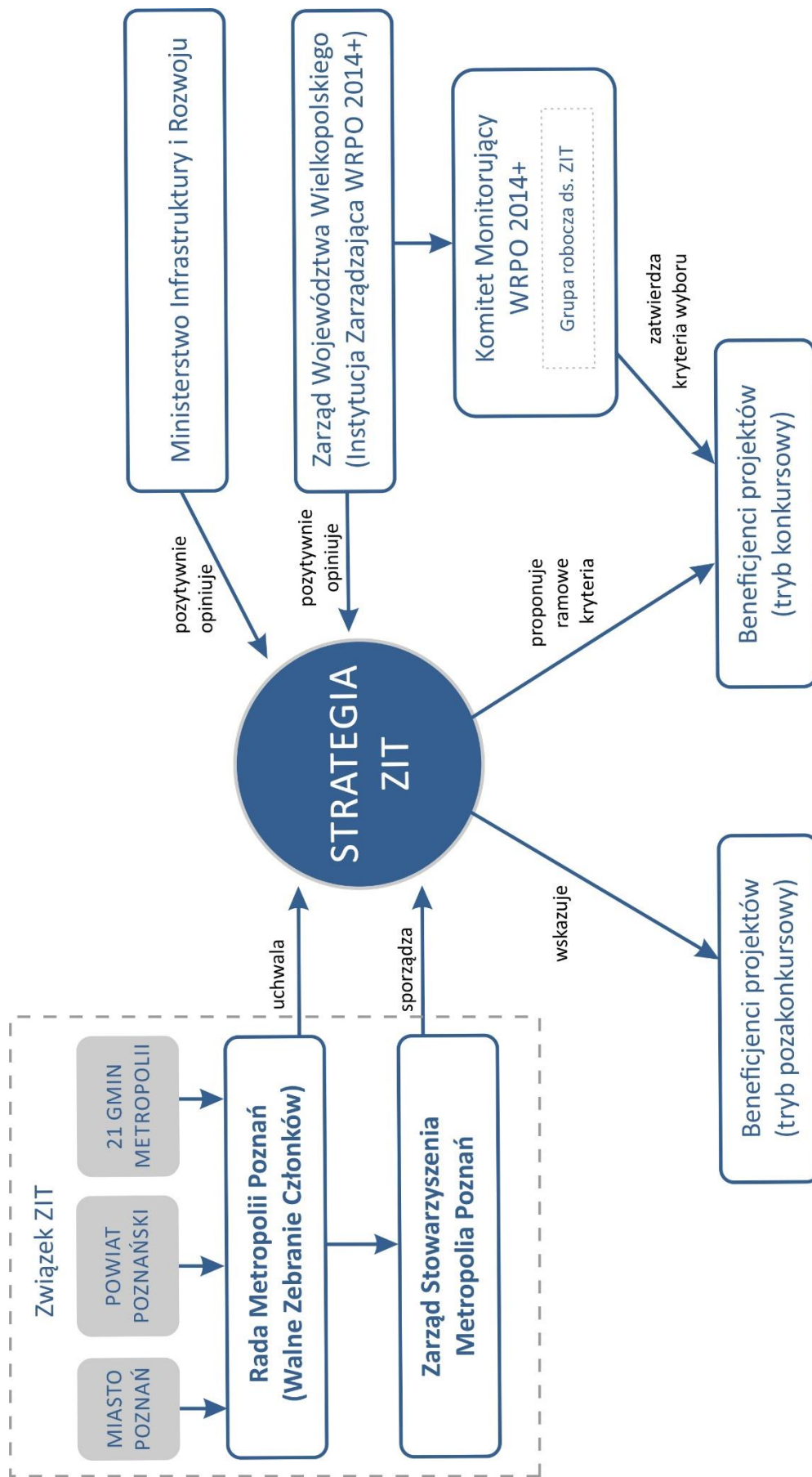
Potencjały i problemy	Priorytety ZIT				
	1. Gospodarka przestrzenna i środowisko	2. Infrastruktura i organizacja transportu	3. Gospodarka i rynek pracy	4. Usługi społeczne	5. Zintegrowane zarządzanie i marketing terytorialny
Problem 3: Słaba integracja informacji i promocji turystycznej w skali całej metropolii		7. Metropolitalny system ścieżek rowerowych			
Problem 4: Niezadowalający stan techniczny niektórych obiektów dziedzictwa kulturowego	4. Ochrona i modernizacja zabytkowych obiektów użyteczności publicznej.			4. Ochrona i modernizacja zabytkowych obiektów użyteczności publicznej.	4. Ochrona i modernizacja zabytkowych obiektów użyteczności publicznej.
Problem 5: Postępujące żywiołowe rozlewanie się nowych obszarów mieszkaniowych w strefie podmiejskiej (<i>urban sprawl</i>) ze słabym dostępem do infrastruktury transportowej	5. Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM) Węzły integracji. 6. Integracja sieci dróg zarządzanych przez samorząd z drogami S5 i S11 oraz z autostradą A2	5. Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM) Węzły integracji. 6. Integracja sieci dróg zarządzanych przez samorząd z drogami S5 i S11 oraz z autostradą A2			5. Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM) Węzły integracji. 6. Integracja sieci dróg zarządzanych przez samorząd z drogami S5 i S11 oraz z autostradą A2
Problem 6: Niedostateczna integracja sieci kolejowej z innymi formami transportu publicznego i indywidualnego	5. Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM) Węzły integracji.	5. Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM) Węzły integracji.			5. Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM) Węzły integracji.
Problem 7: Niewystarczająca spójność sieci drogowej z powodu ograniczonej przepustowości i jakości dróg gminnych i powiatowych powiązanych z nowo zbudowanymi drogami szybkiego ruchu	6. Integracja sieci dróg zarządzanych przez samorząd z drogami S5 i S11 oraz z autostradą A2	6. Integracja sieci dróg zarządzanych przez samorząd z drogami S5 i S11 oraz z autostradą A2			6. Integracja sieci dróg zarządzanych przez samorząd z drogami S5 i S11 oraz z autostradą A2
Problem 8: Niewystarczająca liczba ścieżek rowerowych oraz słaba integracja ich sieci w skali całej metropolii	7. Metropolitalny system ścieżek rowerowych	7. Metropolitalny system ścieżek rowerowych		7. Metropolitalny system ścieżek rowerowych	7. Metropolitalny system ścieżek rowerowych

Potencjały i problemy	Priorytety ZIT				
	1. Gospodarka przestrzenna i środowisko	2. Infrastruktura i organizacja transportu	3. Gospodarka i rynek pracy	4. Usługi społeczne	5. Zintegrowane zarządzanie i marketing terytorialny
Problem 9: Nadmierny poziom energochłonności budynków oraz brak zintegrowanego zarządzania programami termomodernizacji	8. Termomodernizacja i likwidacja niskiej emisji w budynkach użyteczności publicznej			8. Termomodernizacja i likwidacja niskiej emisji w budynkach użyteczności publicznej	8. Termomodernizacja i likwidacja niskiej emisji w budynkach użyteczności publicznej
Problem 10: Niewystarczający zakres prowadzonych programów profilaktyki zdrowotnej i społecznej oraz brak integracji zarządzania nimi				9. Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej. 10. Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług społecznych.	9. Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług profilaktyki zdrowotnej. 10. Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług społecznych.

**ZASADY WDRAŻANIA STRATEGII ZIT W MIEJSKIM
OBSZARZE FUNKCJONALNYM POZNANIA**

7.

Ryc. 36. Schemat wdrażania Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania

Podstawowymi podmiotami w zakresie wdrażania strategii ZIT będą **Związek ZIT oraz Instytucja Zarządzająca WRPO 2014+**. Otoczenie instytucjonalne strategii ZIT zostanie wzmocnione poprzez współpracę z partnerami społecznymi. Szczegółowe kryteria wyboru projektów w ramach realizacji ZIT zostaną uzgodnione pomiędzy Związkiem ZIT a Instytucją Zarządzającą WRPO 2014+ przy wykorzystaniu zaproponowanych w niniejszej strategii zasad.

ZWIĄZEK ZIT

Funkcję Związku ZIT w miejskim obszarze funkcjonalnym Poznania pełnić będzie Stowarzyszenie Metropolia Poznań. Organizacja została zarejestrowana w dniu 29 kwietnia 2011 r., a jej członkami są: Miasto Poznań, Powiat Poznański oraz 21 miast i gmin zgodnie z przepisami ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym. Stowarzyszenie jest kontynuatorem działań powołanej w 2007 r. Rady Aglomeracji Poznańskiej. Głównym zadaniem Stowarzyszenia jest koordynacja współpracy międzygminnej i wdrażanie wspólnej strategii rozwoju Metropolia Poznań 2020. Stowarzyszenie posiada osobowość prawną i jest zawiązane na czas nieograniczony.

Stowarzyszenie Metropolia Poznań w myśl zapisów statutu m.in.:

- 1) inspiruje działania umożliwiające efektywne i skuteczne zarządzanie aglomeracją,
- 2) reprezentuje interesy członków Stowarzyszenia we wszystkich wspólnych sprawach,
- 3) inicjuje i opiniuje projekty aktów prawnych dotyczących samorządów terytorialnych, a przede wszystkim aglomeracji,
- 4) propaguje wymianę doświadczeń w zakresie wykonywanych zadań własnych gmin i powiatów oraz zadań im zleconych przez administrację rządową,
- 5) inspiruje i podejmuje wspólne inicjatywy gospodarcze, mające wpływ na rozwój gmin i powiatów wchodzących w skład Stowarzyszenia, inicjuje i wspiera prace naukowo-badawcze dotyczące funkcjonowania aglomeracji i jej rozwoju,
- 7) prowadzi monitoring procesów społeczno-gospodarczych i środowiskowych w aglomeracji,
- 8) prowadzi działalność informacyjną, wydawniczą, szkoleniową i promocyjną, związaną z realizacją celów Stowarzyszenia.

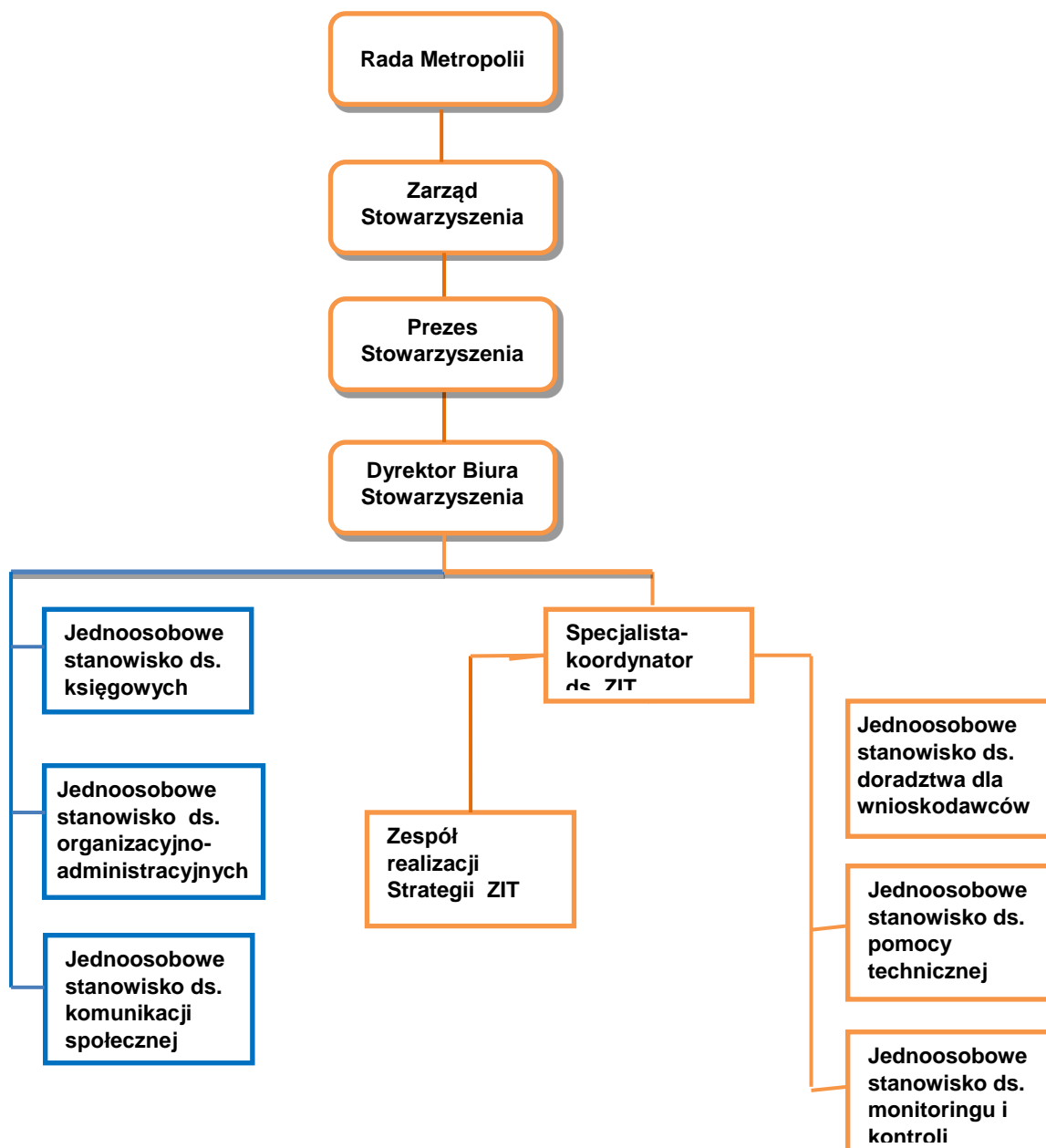
Władzami Stowarzyszenia są: Walne Zebranie Członków zwane Radą Metropolii oraz Zarząd i Komisja Rewizyjna. Rada Metropolii jest organem stanowiącym i kontrolnym Stowarzyszenia, a w jej skład wchodzi wójtowie, burmistrzowie, prezydenci, starostowie jednostek samorządu terytorialnego należących do Stowarzyszenia, jako ich reprezentanci.

Zarząd Stowarzyszenia składa się z pięciu osób: Prezesa, dwóch Wiceprezesów oraz dwóch członków. Z mocy Statutu Prezesem Zarządu jest Prezydent Miasta Poznania, jednym z Wiceprezesów jest Starosta Poznański. Drugi Wiceprezes oraz pozostali członkowie Zarządu wybierani są spośród wójtów i burmistrzów gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia. Stowarzyszenie wykonuje swoje zadania przy pomocy Biura Stowarzyszenia. Na jego czele stoi Dyrektor Biura Stowarzyszenia.

W związku z realizacją strategii ZIT niezbędne było wprowadzenie zmian do statutu Stowarzyszenia w celu dostosowania odpowiednich zapisów do nowych wyzwań związanych z pełnieniem funkcji Związku ZIT oraz wyraźnego przyporządkowania kompetencji w tym zakresie do poszczególnych organów Stowarzyszenia. Zgodnie z brzmieniem statutu do wyłącznej właściwości Rady Metropolii w zakresie kluczowym dla realizacji Strategii ZIT należy m.in. kształtowanie działalności programowej Stowarzyszenia oraz uchwalanie jego budżetu. Realizacja zadań niezastrzeżonych do wyłącznej kompetencji Rady Metropolii powierzona jest Zarządowi. Dotyczy to takich istotnych kompetencji w zakresie realizacji Strategii ZIT jak m.in. zatwierdzanie harmonogramu konkursów, zatwierdzanie listy rankingowej ocenionych wniosków, podpisywanie umów i porozumień o współpracy, zaciąganie zobowiązań majątkowych oraz delegowanie przedstawicieli Stowarzyszenia do innych organizacji i instytucji.

W związku z brzmieniem art. 30 ust. 6 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014 – 2020 (Dz. U. poz. 1146), który wskazuje, iż Strategia ZIT oraz jej zmiany są przygotowywane przez podmioty, o których mowa w ust. 4 [Związek ZIT], we współpracy z właściwą instytucją zarządzającą regionalnym programem operacyjnym oraz przyjmowane w formie uchwały przez podmioty, o których mowa w ust. 4 przyjęto, iż kompetencja dotycząca przygotowania strategii ZIT lub jej zmiany oraz współpracy w tym zakresie z IZ RPO należy do Zarządu Stowarzyszenia, natomiast uchwalanie dokumentu lub jego zmiany – do Rady Metropolii.

Schemat organizacyjny SMP z wyszczególnieniem komórek zaangażowanych w realizację Strategii ZIT został przedstawiony poniżej:

OPIS PROCESU W ZAKRESIE OCENY I WYBORU WNIOSKÓW DO FINANSOWANIA

W związku z faktem, że Stowarzyszenie Metropolia Poznań będzie pełnić funkcję Instytucji Pośredniczącej we wdrażanie WRPO 2014+ w zakresie związanym z realizacją Strategii ZIT, podlegać on będzie procedurze desygnacji wspólnie z Instytucją Zarządzającą tym programem (Samorząd Województwa Wielkopolskiego) oraz innymi instytucjami pośredniczącymi (np. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu). Podstawą desygnacji jest dokument Instrukcja Wykonawcza opisujący w sposób szczegółowy wszystkie procedury w których uczestniczy Stowarzyszenie w związku z wdrażaniem Strategii ZIT.

Nabór wniosków, rejestrowanie złożonych wniosków krajowym i lokalnym systemie informatycznym oraz ocena formalna będzie zadaniem Instytucji Zarządzającej. Następnie wnioski będą przekazywane do Związku ZIT, gdzie zostanie dokonana ocena merytoryczna w oparciu o kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący WRPO 2014+. Ocena merytoryczna będzie dokonywana przez Zespół ds. wdrażania Strategii ZIT z zachowaniem zasady „dwóch par oczu”. Wyniki tej oceny będą stanowić podstawę do sporządzenia listy rankingowej projektów, zatwierdzanej przez Zarząd Stowarzyszenia. Zatwierdzona lista rankingowa projektów będzie przekazywana Instytucji Zarządzającej, która na tej podstawie będzie zawierać umowy z wnioskodawcami.

WSPÓŁPRACA Z INSTYTUCJĄ ZARZĄDZAJĄCĄ WRPO 2014+, KOMITETEM MONITORUJĄCYM I PARTNERAMI SPOŁECZNYMI

Instytucją Zarządzającą WRPO 2014+ jest **Zarząd Województwa Wielkopolskiego**, działający przy pomocy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego. Szczegółowy podział zadań pomiędzy Związek ZIT a IZ WRPO 2014+ zostanie określony w porozumieniu dotyczącym realizacji ZIT, o którym mowa w art. 30 ust. 5 pkt 3 ustawy o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014 – 2020. W szczególności w porozumieniu uregulowane zostaną kwestie udziału Związku ZIT w wyborze projektów do dofinansowania przez IZ WRPO 2014+ oraz współpracy przy przygotowaniu kryteriów wyboru projektów dla wyodrębnionych działań lub poddziałań służących realizacji ZIT.

Podstawową formą współpracy z partnerami społecznymi w realizacji ZIT będzie ich udział w **Komitecie Monitorującym WRPO 2014+**, który będzie głównym realizatorem zasady partnerstwa na poziomie regionalnym, jako podmiot konsultacyjno-kontrolny. W jego skład wejdą partnerzy społeczno-gospodarczy reprezentujący najważniejsze obszary z punktu widzenia zakresu merytorycznego Programu. Do zadań Komitetu Monitorującego w nowej perspektywie finansowej będzie należało m. in.:

- zatwierdzenie kryteriów wyboru projektów,
- zatwierdzenie wszelkich zmian programu operacyjnego,
- wydawanie zaleceń, co do realizacji Programu,
- zatwierdzanie strategii komunikacji,
- zatwierdzanie planu ewaluacji.

W razie potrzeby przewiduje się powołanie grupy roboczej przy Komitecie Monitorującym, specjalizującej się w problematyce objętej ZIT, która stanowić będzie mechanizm uzupełniający działanie Komitetu. W skład grupy będą wchodzić m.in. dodatkowi partnerzy społeczno-gospodarczy

z obszaru realizacji Strategii ZIT, którzy z uwagi na zasięg terytorialny lub specyfikę swojej działalności nie kwalifikują się do wejścia w skład Komitetu Monitorującego działającego w skali całego regionu, ale ich wiedza, doświadczenie i aktywność społeczna będą stanowić istotną pomoc dla Komitetu w zakresie decyzji dotyczących działań WRPO 2014+ włączonych w ZIT.

Współpracę z mieszkańcami miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania zainteresowanymi realizacją Strategii ZIT będą prowadzić władze wszystkich gmin należących do Stowarzyszenia Metropolia Poznań przy użyciu metod powszechnie stosowanych w związku z partycypacją społeczną, takich jak bezpośrednie spotkania, punkty konsultacyjne, strony internetowe i inne.

PROPOZYCJE KRYTERIÓW WYBORU PROJEKTÓW

W przypadku projektów realizowanych w formule ZIT, niezależnie od trybu wyboru projektów, proponowane projekty będą musiały spełnić kryteria wyboru projektów ustanawiane przez **Komitet Monitorujący WRPO 2014+**. Zaproponowane poniżej zasady mogą być więc jedynie punktem wyjścia do uzgodnień pomiędzy Związkiem ZIT i IZ WRPO 2014+, w wyniku których wyłonione zostaną podstawy do opracowania szczegółowych kryteriów wyboru projektów. Kryteria wyboru projektów w formule ZIT muszą zostać zaakceptowane przez Komitet Monitorujący. W odniesieniu do projektów realizowanych w ramach ZIT proponuje się następujące podstawowe zasady wyboru:

- zgodność projektu z celami strategicznymi Unii Europejskiej, województwa wielkopolskiego i Metropolii Poznań,
- ponadlokalny charakter projektu, wykraczający oddziaływaniem poza jedną gminę, wpływający pozytywnie na całość obszaru Metropolii lub jego znaczącą część,
- wkład projektu w realizację wskaźników produktu i rezultatu przewidzianych dla danego priorytetu inwestycyjnego w ramach WRPO 2014+,
- zdolność instytucjonalna i finansowa beneficjenta do realizacji projektu,
- zdolność beneficjenta do utrzymania trwałości projektu po zakończeniu realizacji ZIT w bieżącej perspektywie finansowej,
- realizacja przez projekt zasad horyzontalnych WRPO 2014+: rozwoju zrównoważonego, równości szans i niedyskryminacji, równouprawnienia płci.

SPIS LITERATURY I DOKUMENTÓW

1. Aglomeracja poznańska – obraz demograficzny, 2012. Centrum Badań Metropolitalnych, Poznań.
2. Bajerski A., 2012. Ranga Poznania jako ośrodka nauki. W: Pozycja konkurencyjna Poznania wśród metropolii krajowych i europejskich, 2012 (red. Kaczmarek T.) Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, nr 22. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
3. Bajerski A. 2011, Organizacja przestrzenna i funkcjonowanie usług edukacyjnych w aglomeracji poznańskiej, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 14, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
4. Biała Księga Obszarów Metropolitalnych, 2013. Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji. Warszawa.
5. Bródka S., Zmyślony P., 2012, Turystyka w aglomeracji poznańskiej, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 20, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
6. Bryson J.M., 2004, Strategic Planning for Public and Nonprofit Organizations. A Guide to Strengthening and Sustaining Organizational Achievement, 3rd Edition. John Wiley and Sons, San Francisco.
7. Bul R., 2013, Migracje wahadłowe mieszkańców aglomeracji poznańskiej w okresie intensywnej suburbanizacji, Rozprawa doktorska napisana w Instytucie Geografii Społeczno – Ekonomicznej UAM, Poznań.
8. Bul R. Rychlewski J. 2011. Koncepcja Kolei Metropolitalnej. W: Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej (red. T. Kaczmarek). Bogucki Wydawnictwo Naukowe. Poznań.
9. Churski P., 2010, Polityka rynku pracy aglomeracji poznańskiej w kontekście możliwości i ograniczeń samorządu lokalnego, [W:] Rynek Pracy i mobilność siły roboczej w aglomeracji poznańskiej, Churski P. (red.), Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
10. Florek M., Janiszewska K., 2010, Marketing terytorialny w aglomeracji poznańskiej, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, nr 6, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
11. Gaczek W., 2012, Gospodarka, [W:] Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej, Kaczmarek T. (red.), Centrum Badań Metropolitalnych UAM, Poznań.
12. Gaczek W. M., Komorowski J. W., Romanowski R., Urbaniak M. 2011, Potencjał gospodarczy aglomeracji poznańskiej, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 11, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
13. Gadziński J., 2012, Sieć transportu publicznego, [W:] Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej, Kaczmarek T. (red.), Centrum Badań Metropolitalnych UAM, Poznań.
14. Głębocki B., Kacprzak E., Maćkiewicz B. 2011, Gospodarka rolna w aglomeracji poznańskiej, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 16, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
15. Herrschel T., Newman P., 2002, Governance of Europe's City Regions. Planning, policy and politics, Routledge, London.

16. Ilustrowany Atlas Aglomeracji Poznańskiej, Kaczmarek T. (red.), 2010. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
17. Infrastruktura techniczna i usługi komunalne w aglomeracji poznańskiej, Szczechowiak E. (red.), 2011, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 10, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
18. Jaszczak R., Beker C., Gołojuch P., 2010, Leśnictwo i gospodarka leśna na obszarze aglomeracji poznańskiej, seria wydawnicza Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
19. Kaczmarek T., Bul R. 2012. Analiza relacji funkcjonalnych aglomeracji poznańskiej z otoczeniem regionalnym (w kontekście dyfuzyjno-absorpcyjnego modelu rozwoju). Opracowanie na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego. Poznań.
20. Kaczmarek T., Bul R., 2012, Diagnoza społecznego zapotrzebowania na usługi transportowe Poznańskiej Kolei Metropolitalnej, Centrum Badań Metropolitalnych UAM, Poznań
21. Kaczmarek T., Mikuła Ł., 2007. Ustroje terytorialno-administracyjne obszarów metropolitalnych w Europie. Bogucki Wydawnictwo Naukowe. Poznań.
22. Kaczmarek T., Mikuła Ł., 2011, Spójność terytorialno-administracyjna aglomeracji poznańskiej, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 12, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań
23. Kaczmarek T., Mikuła Ł., Nowak J., Wójcicki M., 2011, Założenia i proces budowy strategii rozwoju aglomeracji poznańskiej, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 18, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
24. Kaczmarek U., Wójcicki M., 2013, Wizerunek społeczny i medialny Poznania na tle dużych miast Polski, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 23, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań
25. Kmieciak R., Antkowiak P., Balcerak M., 2012, Współpraca środowiska gospodarczego z samorządem terytorialnym w aglomeracji poznańskiej, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 21, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań
26. Kisiała W., Kaczmarek U., 2011, Usługi zdrowotne i socjalne w aglomeracji poznańskiej, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 17, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań
27. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030), 2012 r. - Monitor Polski (poz. 252).
28. Koncepcja systemu wdrażania strategii rozwoju aglomeracji poznańskiej. (red. T. Kaczmarek, Ł. Mikuła). 2011. CBM UAM. Poznań.
29. Koncepcja wdrażania programu strategicznego Metropolitalny Poznań (red. W. Gaczek). 2011. UEP. Poznań. (ekspertyza dla UM w Poznaniu).
30. Kontrakt terytorialny: w kierunku negocjacyjnego systemu programowania działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie - Zasady funkcjonowania kontraktu terytorialnego w latach 2014-2020, 2012. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.
31. Krajowa Polityka Miejska. Projekt. 2014. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. Warszawa

32. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020 – regiony, miasta i obszary wiejskie, 2010. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Warszawa.
33. Łodyga B., 2011, Procesy demograficzne w aglomeracji poznańskiej w latach 1999 – 2009, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 13, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
34. Markowski T., Marszał T., 2006, Metropolie. Obszary Metropolitalne. Metropolizacja. Problemy i pojęcia podstawowe, KPZK PAN, Warszawa.
35. Matusiak M., Stachowiak K., Mikuła Ł., Wójcicki M., Bańczyk M., 2011, Strategie rozwoju wybranych obszarów metropolitalnych w Europie. Rekomendacje dla aglomeracji poznańskiej, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 9, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
36. Metropolitan Governance. Capacity, democracy and the dynamics of place. (eds. H. Heinelt, D. Kübler). 2005. Routledge. London.
37. Mikuła Ł., 2011, Funkcjonowanie i integracja aglomeracji poznańskiej w opinii mieszkańców i polityków lokalnych, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 15, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
38. Motek P. Kossowski T. Bogacka E., 2010, Sport w aglomeracji poznańskiej, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 7, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
39. Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla miasta Poznania na lata 2014 – 2025. 2014. Urząd Miasta Poznania.
40. Pozycja konkurencyjna Poznania wśród metropolii krajowych i europejskich, 2012 (red. T. Kaczmarek). Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, nr 22. Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
41. Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. 2012. Materiał problemowy dla Zespołu Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego.
42. Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020. Umowa Partnerstwa. 2014. Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. Warszawa.
43. Projekt ustawy o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020, Ministerstwo Transportu i Rozwoju, 14.02.2014.
44. Przegląd polityki miejskiej OECD. Polska. Ocena i rekomendacje. 2011. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego,.
45. Raszeja E., Wilkaniec A., de Mezer E. 2010, Krajobraz i dziedzictwo kulturowe wsi w aglomeracji poznańskiej, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 3, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań
46. Raport na temat rozwoju wielkich miast Polski. 2012. PricewaterhouseCoopers.
48. Rola władz lokalnych i regionalnych w realizacji celów Strategii Europa 2020. Komitet Regionów. 2011. Bruksela.

49. Rychlewski J., Bul R., 2012, Kolej aglomeracyjna jako podstawowy element transportu publicznego w aglomeracji poznańskiej, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 19, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
50. Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej – Metropolia Poznań 2020. (red. T. Kaczmarek), 2011. Centrum Badań Metropolitalnych UAM. Poznań.
51. Strategia Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030. 2013. Urząd Miasta Poznania.
52. Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r. Wielkopolska 2020. 2012. Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego. Poznań.
53. Strategia Zatrudnienia dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2014-2020, 2013. Wojewódzki Urząd Pracy, Poznań.
54. Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej. (red. T. Kaczmarek). 2012. Centrum Badań Metropolitalnych UAM. Poznań.
55. Śleszyński P., 2013, Kryteria delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
56. Transport publiczny w aglomeracji poznańskiej - propozycje usprawnień, Szymczak M. (red) 2012, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 19, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
57. Transport w aglomeracji poznańskiej, 2010, Grabowski W. (red.), Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 8, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
58. Ustawa o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014 – 2020.
59. Wojtasiewicz L., Gruchman B., Parysek J., 2010, Wyzwania i kierunki rozwoju aglomeracji poznańskiej, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 4, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.
60. Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce. Planowanie perspektywy finansowej na lata 2014 – 2020, 2013. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.
61. Zasoby przyrodnicze i ich ochrona w aglomeracji poznańskiej, Mizgajski A. (red.), 2010, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 2, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.